SUOMALAIS-UGRILAINEN SEURA.

SOCIÉTÉ FINNO-OUGRIENNE.

MORDVALAISTEN PUKUJA ja KUOSEJA.

TRACHTEN und MUSTER der MORDVINEN.

Axel O. Heikel.

LIBRARY OF THE
COOPER-HEWITT MUSEUM OF DESIGN
· SMITHSONIAN INSTITUTION ·
Bequest of
Estate of Marian Hague

KANSATIETEELLISIÄ TUTKIMUKSIA

SUOMALAISTEN KANSAKUNTAIN ASUMA-ALOILTA.

KIRJOITTANUT

Toht. AXEL O. HEIKEL.

II.

MORDVALAISTEN PUKUJA JA KUOSEJA.

HELSINKI, 1899.

ETHNOGRAPHISCHE FORSCHUNGEN

AUF DEM GEBIETE DER

FINNISCHEN VÖLKERSCHAFTEN.

VON

Dr. AXEL O. HEIKEL.

II.

TRACHTEN UND MUSTER DER MORDVINEN.

HELSINGFORS, 1899.

PRINTED IN NORWAY

1051
M6H4X
CHM

SUOMALAIS-UGRILAINEN SEURA — SOCIÉTÉ FINNO-OUGRIENNE

Kansatieteellisiä julkaisuja I — Travaux ethnographiques I

AXEL O. HEIKEL

MORDVALAISTEN PUKUJA JA KUOSEJA

TRACHTEN UND MUSTER DER MORDVINEN

HELSINGFORS 1899
SOCIÉTÉ FINNO-OUGRIENNE

q. GT
1051
M644X
CHM.

401214

Sisällys. Inhalt.

	Sivu. Seite.
Alkulause. — Vorwort	I—III.
Johdanto. — Einleitung	IV—XXVII.
Taulujen selityksiä. — Erklärender Text zu den Tafeln	1—41.
Nimellisiä koristeita ja kuoseja. — Benannte Ornamente und Muster	42—43.

Ompelukoristeita. — Stickornamente. 1—63.

Taulut. — Die Tafeln. I—CXCIX.

Alkulause.

Tässä julkaisen toisen osan niitä kansatieteellisiä aineksia, jotka kokoelin kesinä 1883—1885 tekemilläni tutkimusmatkoilla keskisen Wolgan seuduilla, ja joihin silloinen Helsingin yliopiston v. t. kansleri, vapaaherra Th. Bruun oli matkarahoja myöntänyt yliopiston varoista; esineitten ostamista varten antoi sitä paitsi yliopiston konsistori varoja. Siten ostetut esineet kuuluvat nyt Suomen historiälliseen museoon. Sitä ennen oli mordvalaiselta alalta sanotussa museossa ainoastaan toistakymmentä esinettä. Ensimäinen osa mainittuja aineksia on julaistu teoksessa: „Rakennukset tsheremisseillä, mordvalaisilla, virolaisilla ja suomalaisilla", joka ilmestyi suomeksi v. 1887 Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran ja saksaksi v. 1888 Suomalais-ugrilaisen Seuran kustannuksella. Että niin pitkä aika on kulunut ensimäisen ja toisen osan julkaisemisen välillä, siihen on etupäässä syynä värillisten kuvien kalleus. Aikaisia valmistuksia tähän teokseen ei ole kuitenkaan puuttunut. Jo 1880-luvun keskivaiheilla teetin suuren joukon kuvia mordvalaisten ja tsheremissien kuoseista, — joista jälkimäisistä on samallainen kokoelma pukujakin, kuin mordvalaisista, vielä julkaisematta. Ne maalasi vesivärillä neiti Ingeborg Lindgren Janakkalassa ja kustannukset siitä työstä suoritti Suomalais-ugrilainen Seura.

Vorwort.

Hiermit veröffentliche ich den zweiten Teil des ethnographischen Materiales, das ich in den Sommermonaten der Jahre 1883—1885, auf Studienreisen an der mittleren Wolga gesammelt habe. Es war der damalige stellvertretende Kanzler der Universität zu Helsingfors, Freiherr Th. Bruun, der mir aus den Fonds der Universität das nötige Reisegeld bewilligte, und ausserdem erhielt ich von dem Consistorium Academicum Mittel zum Einkauf ethnographischer Gegenstände. Die auf diesen Reisen gekauften Gegenstände sind jetzt im Besitz des Finnischen historischen Museums. Früher waren hier nur etwa zehn bis zwanzig mordvinische Gegenstände vorhanden. Der erste Teil des erwähnten Materiales ist in dem Werke: „Die Gebäude der Tscheremissen, Mordvinen, Esten und Finnen" veröffentlicht worden, das i. J. 1887 im Verlage der Finnischen Litteratur-Gesellschaft in finnischer und i. J. 1888 in deutscher Sprache im Verlage der Finnisch-Ugrischen Gesellschaft erschien. Dass zwischen dem Erscheinen des ersten und zweiten Teiles eine so lange Zeit verflossen ist, daran ist in erster Hand der Umstand schuld, dass die farbigen Bilder sich sehr teuer stellen. Es waren jedoch schon längst Vorbereitungen zu diesem Werke gemacht worden. Schon um die Mitte der achtziger Jahre liess ich eine grosse Anzahl Bilder mit mordvinischen und tscheremissischen Mustern bestellen, — von welchen letztgenannten eine ähnliche Sammlung Trachten, wie die mordvinischen, einstweilen noch nicht herausgegeben ist. Dieselben sind von Frl. Ingeborg Lindgren in Janakkala mit Wasserfarben gemalt, und die Kosten dieser Arbeit hat die Finnisch-Ugrische Gesellschaft bestritten.

Mutta vasta kun tohtori TH. SCHWINDT v. 1895 oli julkaissut teoksensa: „Suomalaisia koristeita. I. Ompelukoristeita ja kuoseja", päätin tehokkaasti ryhtyä kokoomieni puku- ja kuosiainesten julkaisemiseen ainakin osaksi. Ensi tehtäväksi otin koristeiden piirustuttamisen, johon työhön rupesi neiti AGNES NORDENSKIÖLD, joka siitä saakka on tätä teosta varten ollut piirustustyötä suorittamassa. Näitä koristeita onkin karttunut yli 1800. Tähän alkupiirustukseen antoi Suomen muinaismuistoyhdistys apua, kunnes Suomalais-ugrilainen Seura päätti kustantaa mordvalaisten puku- ja kuosiainesten julkaisemisen. Ensimäinen vihko, sisältäen 16 ensimäistä kuvataulua, ilmestyi keväällä 1896. Seuraavana keväänä sain tilaisuutta silloisen v. t. yliopiston-kanslerin W. C. v. DÆHN'in yliopiston varoista myöntämällä matkarahalla käydä valokuvaamassa ja piirustuttamassa niitä mordvalaisia pukuja ja kuoseja, jotka löytyivät Venäjän museoissa. Piirustajana seurasi mukanani neiti A. Nordenskiöld. Tällä matkalla kävin tiede- ja taideakatemioitten museoissa Pietarissa, Rumjantsevin museossa Moskovassa, yliopiston ja kaupungin museoissa Kazanissa, joiden museoiden päälliköille ja hoitajille olen kiitollisuuden velassa niistä kuvista, jotka ovat tauluissa CXLVIII—CXCIX. Ensi kerran kävin kuitenkin Pietarin tiede-akatemian ja Kazanin yliopiston museoissa jo v. 1883. Tältä ajalta ovat kuvat tauluissa CXLI, CXLVII ja CL. Saman kesän matkalta ovat myöskin alkuperäiset kuvat tauluihin XVII—XIX ja tauluun XLII. Arvokkaimmat ja kauneimmat kuvat tässä teoksessa ovat AGATHON REINHOLM vainajan käsialaa. Hän seurasi mukanani matkalla kesällä v. 1884. Hänen tekemiä ovat alkuperäiset kuvat tauluihin I—IV, VII—IX, LXXXII—LXXXIII ja CXIV. Muut pukuun kuuluvat ja tauluissa kuvatut esineet ja koristeet ovat piirustetut osakeyhtiö Weilin & Göösin atelierissa Helsingissä. Paitsi jo mainittuja koristeita sekä johdannossa olevia kuvalehtiä on neiti Nordenskiöld piirustanut kaikki tekniliset kuvat ja suuren joukon kuoseja. Taulut ovat painetut Weilin & Göösillä Helsingissä ja on niihin tehty 1—15 väripainoa.

Erst i. J. 1895 jedoch, als Dr. TH. SCHWINDT sein Werk „Finnische Ornamente I. Stickornamente und Muster" herausgegeben hatte, habe ich mich entschlossen wenigstens einen Teil meines Trachten- und Mustermateriales zu veröffentlichen. Zuerst habe ich die Ornamente abzeichnen lassen, welche Arbeit Frl. AGNES NORDENSKIÖLD ausgeführt hat. Auch ist die Zahl dieser Stickornamente allmählich bis über 1800 hinaus gestiegen. Diese ersten Zeichnungen unterstützte die Finnische Alterthums-Gesellschaft, bis die Finnisch-Ugrische Gesellschaft beschlossen hat die Kosten für die Veröffentlichung des Werkes über die Trachten und Muster der Mordvinen zu tragen. Die erste Lieferung mit den 16 ersten Bildertafeln erschien im Früjahr 1896. Im folgenden Frühjahr erhielt ich, dank dem damaligen stellvertredenden Kanzler der Universität, W. C. v. DÆHN, von der Universität die nötigen Mittel, um die in den russischen Museen aufbewahrten mordvinischen Trachten und Muster, an Ort und Stelle photographiren und abzeichnen zu lassen. Auf der zu diesem Zwecke vorgenommenen Reise hat Frl. A. Nordenskiöld mich als Abzeichnerin begleitet. Auf dieser Reise habe ich die Museen der Wissenschafts- und Kunstakademie zu St. Petersburg, das Rumjantsevsche Museum in Moskau, das Museum der Universität und der Stadt Kazan besucht, und fühle mich den Vorstehern und Konservatoren dieser Museen für die Bilder auf den Tafeln CXLVIII—CXCIX zu Dank verpflichtet. Ich war jedoch schon i. J. 1883 ein Mal im Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg wie auch im Museum der Universität zu Kazan gewesen. Aus dieser Zeit stammen die Bilder der Tafeln CXLI, CXLVII und CL. Von den Reisen desselben Sommers rühren die ursprünglichen Bilder der Tafeln XVII—XIX und XLII her. Die wertvollsten und schönsten Bilder dieses Werkes entstammen der Hand des verstorbenen Künstlers AGATHON REINHOLM, welcher mich auf meiner Reise im Sommer 1884 begleitete. Von ihm sind die ursprünglichen Bilder auf den Tafeln I—IV, VII—IX, LXXXII—LXXXIII und CXIV gezeichnet. Die übrigen zur Tracht gehörenden Gegenstände und Schmucksachen sind im Atelier der Aktiengellschaft Weilin & Göös in Helsingfors abgezeichnet worden. Ausser den erwähten Ornamenten hat Frl. Nordenskiöld alle technischen Bilder und einen grossen Teil der Muster gezeichnet. Die Tafeln sind bei Weilin & Göös in Helsingfors gedruckt und zwar sind zu denselben 1 bis 15 Farbendrucke verwendet.

Teoksessa esiintyvien mordvalaiskielisten nimitysten fonetillisen oikeinkirjoituksen on suorittanut tohtori H. Paasonen, jonka teokseen „Mordvinische lautlehre“ (Yliopistoll. väitöskirja, Helsingissä 1893), mitä tulee kirjainten merkitykseen, saan viitata. Paitsi sitä on tohtori Paasonen antanut paljon arvokkaita selityksiä esineitten nimityksiin. Ollen tutkimusmatkoilla Venäjällä tohtori Paasonen ei ole ollut tilaisuudessa lukemaan korehturia tämän kirjan tekstiin.

Koska niitä tekotapoja, joita mordvalaiset neulojattaret itse käyttävät kuosien ompelemiseen, on useimmiten vaikeata mukailla, mutta toiselta puolen on pidetty suotavana, että kauniit mordvalaiset kuosit mahdollisimman helposti ja käyttämällä nykyjään tavallista tekotapaa pääsisivät kaunistamaan kotejamme, päätti Suomalais-ugrilainen Seura jo syksyllä 1897 erikseen julaista *Käytännöllisiä lisälehtiä teokseen Mordvalaisten pukuja ja kuoseja*, joissa kussakin lehdessä olevien värittömien kuosipiirrosten ohessa on viittauksia vastaaviin tauluihin ja niissä oleviin värikuviin. Nämät lisälehdetkin on neiti Nordenskiöld piirustanut.

Alkuaan oli tarkoitukseni teokseni johdannossa luoda lyhyt, vertaileva silmäys suomensukuisten heimojen pukuihin ja kuoseihin, mutta koska kirja muutenkin on paisunut yli alkuperäisten rajojen, olen päättänyt esittää tämän silmäyksen — sitten myöskin täydellisemmin — erityisessä teoksessa. „Mordvalaisten pukuja ja kuoseja“ ilmestyy tässä sen takia yksinkertaisena ainekokoelmana.

Helsingissä, joulukuulla 1899.

Die in diesem Werke vorkommenden mordvinischen Wörter sind von Dr. H. Paasonen phonetisch transskribirt worden, weshalb ich auf seine Arbeit „Mordvinische lautlehre“, Helsingfors 1893, betreffs der Bedeutung der Buchstaben verweisen kann. Ausserdem hat Dr. Paasonen viele für die Benennungen der Gegenstände wichtigen Erklärungen gegeben. Da er sich gegenwärtig auf einer Studienreise in Russland befindet, hat er keine Gelegenheit gehabt die Korrektur zum Texte dieses Werkes zu lesen.

Da die Technik, welche die mordvinischen Stickerinnen selbst beim Nähen ihrer Muster benutzen, öfters schwer nachzuahmen ist, man es aber andererseits für wünschenswert gehalten hat, den hübschen mordvinischen Mustern in der heutzutage gebräuchlichen Technik den Zugang zu unseren Wohnungen, d. h. zum Schmücken derselben zu erleichtern, beschloss die Finnisch-Ugrische Gesellschaft schon im Herbst des Jahres 1897 *Praktische Ergänzungsblätter zu dem Werke Trachten und Muster der Mordvinen* herauszugeben, wo neben den, auf jedem Blatte befindlichen, schwarzen Musterzeichnungen ein Hinweis zu den entsprechenden Tafeln und den darauf befindlichen farbigen Bildern verzeichnet ist. Auch diese Beiblätter sind von Frl. Nordenskiöld gezeichnet.

Es war anfangs meine Absicht, in der Einleitung die Trachten und Muster verschiedener Völkerstämme finnischen Ursprunges vergleichend darzustellen, da aber das Werk auch schon ohnedem über die ursprünglichen Grenzen hinaus angeschwollen ist, habe ich beschlossen diese Darstellung in einem besonderen Werke zu liefern. Die „Trachten und Muster der Mordvinen“ erscheinen deshalb hier nur in Form einer Sammlung ethnographischen Materiales.

Helsingfors, im December 1899.

Axel O. Heikel.

Johdanto.

Mordvalaisia tavataan nykyjään seuraavissa lääneissä: Nizhnij-Novgorodin, Tambovin, Pensan, Simbirskin, Saratovin, Kazanin, Samaran ja Orenburgin. Heidän alkuperäinen asuntopaikkansa oli, sen mukaan kuin siitä tiedetään, Okan ja Suran välisillä seuduilla, joista heitä viimeisinä vuosisatoina, varsinkin uutisasukkaina, on siirtynyt Wolgan itäpuolisillekin aloille. Mordvalaiset jaetaan kielellisesti kahteen päähaaraan, mokshalaiseen ja ersalaiseen, joista, yleensä sanoen, edellistä, alkuperäisen asuntopaikkansa puolesta, voi sanoa läntiseksi, jälkimäistä itäiseksi.

Vaikkakin mordvan kansa nykyjään varsinkin kieleltään on venäläistymäisillään, on se kuitenkin viimeisiin aikoihin asti säilyttänyt paljon kansallisuutensa tuntomerkkejä, esimerkiksi puvussaan. Tämä on nimittäin tapahtunut siihen määrään, että kansallispuku näkyy olevan se korsi, joista enite venäläistyneet mordvalaiset, upotessaan muukalaisuuden mereen, ovat melkein kaikkein viimeksi pitäneet kiinni. Todistukseksi tähän mainittakoot *terjuhani-* (tauluissa I—XVI) ja *karatai-*„mordvalaisten“ (tauluissa LXXXII ja LXXXIII kuvatut) puvut ja kuosit. Edelliset puhuvat venäjän, jälkimäiset tatarin kieltä. Suomalaisen kielentutkijan Aug. Ahlqvist vainajan mukaan olisivat tosin Kazanin läänissä asuvat karatai-„mordvalaiset“ alkuaankin tatareja, jotka käännyttyään kristinuskoon olivat muka itselleen omistaneet „sivistyksessä ja itsetunnossa heitä alemman ja heiltä halveksitun“ mordvan kansan puvun (Suomi. 1857. s. 264). Tämän arvelun Ahlqvist perustaa etupäässä heidän kieleensä. Tämä meistä ei kuitenkaan riitä tämän arvelun perustukseksi. Ollen tatarilaisuuden vaikutuksen

Einleitung.

Heutzutage wohnen die Mordvinen in folgenden Gouvernementen: Nizhnij-Novgorod, Tambov, Pensa, Simbirsk, Saratov, Kazan, Samara und Orenburg. Ihre ursprüngliche Heimat war, soviel man weiss, in der Gegend zwischen der Oka und der Sura, von wo ein Teil von ihnen sich während der letzten Jahrhunderte entfernt und hauptsächlich als Ansiedler auch östlich von der Wolga niedergelassen hat. Die Mordvinen werden ihrer Sprache nach in zwei Hauptgruppen eingeteilt, nämlich in *Mokscha-* und *Erza-*Mordvinen, von denen die erstere Gruppe ihres ursprünglichen Wohnortes wegen im allgemeinen die westliche, die letztere die östliche genannt werden kann.

Obgleich die Mordvinen in unserer Zeit besonders hinsichtlich ihrer Sprache allmählich immer mehr verrussen, haben sie dennoch bis in die letzte Zeit viele eigentümliche, nationale Kennzeichen, z. B. in ihrer Tracht, beibehalten. Ja sogar die am meisten verrussten Mordvinen scheinen beinahe immer bis aufs längste an der Nationaltracht, wie an einem Strohhalm, beim Versinken in das Meer des Russentums festgehalten zu haben. Als Beweis hierfür will ich nur die Tracht und die Muster der *Terjuchan-* (Tafel I—XVI) und die der *Karatai-*„Mordvinen“ (abgebildet auf Tafeln LXXXII und LXXXIII) anführen. Jene reden russisch, diese tatarisch. Nach dem verstorbenen finnischen Sprachforscher Aug. Ahlqvist wären in der Tat die im Gouvernement Kazan ansässigen Karatai-„Mordvinen“ ursprünglich Tataren, die nachdem sie zum Christentum bekehrt worden waren, sich die Tracht der „an Kultur und Selbstbewusstsein ihnen unterlegenen und von ihnen verachteten“ Mordvinen angeeignet hätten (Suomi. 1857. S. 264). Diese Vermutung Ahlqvist's

alaisina, joka varsinkin menneinä vuosisatoina Kazanin khanatin pääpaikan läheisyydessä oli voimakas tämän kukistuttuakin v. 1552, ovat karatai-„mordvalaiset“ hyvin voineet kielensä puolesta muukalaistua. Samalla tapaa käy nykyjään yleensä, vaikkei tiettävästikään aina, venäläistyminen ensinnä kielen puolesta. Tuskin tavattanee ainoatakaan mordvalaista miestä, joka ei osaisi puhua venäjän kieltä; ja miesten pukukin on melkein kokonaan venäläinen. Naisia sitä vastoin on paljon, jotka eivät ymmärrä venäjää; heidän kauttaan onkin puku säilynyt perhemuistona ammoisista ajoista nykyaikaan saakka, jolloin versovan kansansivistyksen ja vasta viimeisillä vuosikymmenillä ilmestyneiden mordvalais-venäläisten avioliittojen kautta perheetkin tavallista nopeammin venäläistyvät mordvalaisissakin kylissä. Sitten ulkonainen kuori, kansallispukukin heitetään. Karatai-„mordvalaisissa“ tatarilainen vaikutus nähtävästi ei ennättänyt näin pitkälle, kun toiselta puolen pakanallinen mieliala pyhitti vanhan kansallispuvun. Siis luulen, päinvastoin kuin Ahlqvist, että karatai-„mordvalaisten“ puku on heidän pakanallisuutensa, eikä suinkaan heidän kristillisyytensä tuntomerkkinä. Tueksi tälle katsantokannalle mainittakoon tässä ainoastaan, että esim. Ufan läänissä, jossa paikoittain tapaa puvultaan osaksi tatarilaistuneita tsheremissiläisiä ja votjakkilaisia miehiä, nämät kuitenkin pakanallisissa uhritoimituksissaan esiintyvät ainoastaan kansallisissa s. o. valkoisissa puvuissaan, jota vastoin mustatakkiset s. o. tatarilaiseen pukuun puetut saavat pysyä loitolla uhripaikasta. Kun sitäpaitsi nykyjään Wolgan ja Kaman mailla on seutuja, joissa asukkaat puhuvat neljääkin kieltä, eikä tämä kielten sekasorto ole meidän päiviemme synnyttämä, niin ei ole vaikea otaksua, että yksi ja toinen ryhmä olisi aikojen kuluessa saattanut kokonaankin kielensä muuttaa. Terjuhaneista ei ole kukaan väittänytkään, etteivät he olisi alkuaan mordvalaisia, vaikka he nykyjään ovat kieleltään niin kokonaan venäläistyneet, etteivät ensinkään osaa mordvan kieltä. Että terjuhanit todella ovat olleet mordvalaisia, sen voi historiallisestikin todistaa. Tiedetään nimittäin, että kun Oranskij-luostari perustettiin heidän alueelleen v. 1634, oli paikkakunta täydellisesti mordvalainen. (Katso: Описание Оранскаго монастыря. Сочинение Іеромонаха Гаврiила. Нижній-Новгородъ. 1871).

stützt sich hauptsächlich auf die Sprache dieses Stammes, uns ist dieses jedoch kein genügender Grund zu einer solchen Behauptung. Da nämlich die Karatai-„Mordvinen“ unter tatarischem Einfluss standen, welcher besonders während der vergangenen Jahrhunderte in der Nähe des Chanates von Kazan sich geltend machte, und auch noch nach der Blütezeit dieses Ortes im J. 1552 mächtig war, ist es sehr möglich, dass dieselben betreffs ihrer Sprache dem fremden Einfluss unterlagen. Auf ähnliche Weise, so nämlich dass der Anfang mit der Sprache gemacht wird, geht auch heutzutage im allgemeinen, wenn auch so viel man weiss, nicht immer, der Prozess der Verrussung vor sich. Man dürfte kaum einen Mordvinen finden, der nicht Russisch sprechen könnte, und auch die Tracht der Männer ist beinahe eine vollständig russiche. Dagegen giebt es viele Weiber, die kein Russich verstehen; dank ihnen hat sich auch die Tracht als eine Familientradition von undenklichen Zeiten bis auf unsere Tage beibehalten, wodurch die zunehmende Civilisation und die erst in den letzten Jahrzehnten vorkommenden mordvinisch-russischen Ehen, die Familien auch in den mordvinischen Dörfern, schneller als gewöhnlich verrusst werden. Dann wird auch die äussere Hülle, die Nationaltracht, abgelegt. Bei den Karatai-„Mordvinen“ streckte sich der tatarische Einfluss augenscheinlich nicht so weit und andererseits wurde die alte Nationaltracht von der heidnischen Gesinnung geheiligt. Ich glaube somit, im Gegensatz zu Ahlqvist, dass die Tracht der Karatai-„Mordvinen“ ein Kennzeichen ihres Heidentums und durchaus nicht ihres Christentums ist. Als eine Stütze für diese Anschauungsweise will ich nur erwähnen, dass im Gouvernement Ufa, wo man stellenweise tscheremissische und votjakische Männer findet, die hinsichtlich ihrer Tracht tatarischen Einfluss zeigen, dieselben dennoch bei ihren heidnischen Opfern nur in der nationalen, d. h. in der weissen Tracht erscheinen, wogegen die Schwarzröcke, d. h. die tatarisch gekleideten, sich der Opferstätte nicht nähern dürfen. Da es ausserdem noch heutzutage in den Gebieten der Wolga und der Kama Gegenden giebt, wo die Einwohner sogar vier Sprachen reden, diese Sprachverwirrung aber nicht aus unserer Zeit stammt, so ist es nicht schwer vorauszusetzen, dass die eine oder andere Volksgruppe im Verlaufe der Zeit ihre Sprache auch gänzlich hätte verändern können. — Was die Terjuchanen anbelangt, hat auch Niemand bestritten, dass sie ursprünglich Mordvinen wären, trotzdem sie heut-

Mutta myös meshtsheriläinen puku on otettu tähän teokseen (tauluissa CXLII—CXLIV), vaikka meshtshereistäkin, jotka nykyjään puhuvat venäjää, ollaan epätietoisia, ovatko he olleet tatareja, vai mordvalaisia ja vaikka heidän pukunsa paljon eroaa mordvalaisesta puvusta. Etupäässä ovat minua tähän kuitenkin houkutelleet — kuosit, jotka ovat täydellisesti mordvalaisia. Vieläpä semmoisella sarvekkaalla ristillä, joka taulussa CXLIV. 7 nähdään, on vastineensa mordvalaisella alalla (kts. taulua LXXXI. 4) ei ainoastaan muodon, vaan myöskin tekotavan puolesta. Tämä yhtäläisyys ei kuitenkaan oikeuta meitä pitämään meshtsheriläistä päähinettä (taulu CXLII. 1 ja 2) kokonaisuudessaan mordvalaisena. Jättäen lopulliset johtopäätökset toistaiseksi (kts. alkulausetta), tahdon tässä huomauttaa ainoastaan muutamista seikoista. Lakimuksen olemassaolo on muun muassa pidettävä yhteisenä tuntomerkkinä Suomen Karjalan ja Wolgan suomalaisheimojen päähineissä eroitukseksi erittäinkin venäläisistä päähineistä. Mainitussa meshtsheriläisessä päähineessä on myöskin olemassa lakimus. Palmikossa riippuva koriste taulussa CXLII. 3 muistuttaa sekä muotonsa että koristustapansa puolesta vastaavaa mordvalaista koristetta (vrt. taul. CXVI. 2). Samaa voi sanoa korvarenkaista (kts. taul. CXLII. 4 ja CXVI. 4). Muita pukuun kuuluvia osia en ole ottanut tauluihin, koska ne muodoltaan eivät ole mordvalaisia. Koska taulussa CXLIII kuitenkin on muutamia kuoseja, jotka kuuluvat hameen eli lyhyen koltin tapaiseen vaatteeseen, olen sen kuvattanut tähän johdantoon (kts. kuv. 14 päällystakkien y. m. sarjassa).

Ainekset olen järjestänyt kylittäin siten, että olen asettanut kunkin ryhmän etupäähän henkilökuvia, jotka joko ovat täysissä tamineissa tahi vain esittävät eri tilaisuuksissa käytettäviä päähineitä (taul. I, II, XVII—XIX, XLII, LXXXII, LXXXIII ja CXIV). Näitä seuraa niihin kuu-

zutage hinsichtlich ihrer Sprache so vollkommen verrusst sind, dass sie gar nicht Mordvinisch können. Dass die Terjuhanen in der Tat Mordvinen gewesen sind, kann man auch historisch beweisen. Man weiss nämlich, dass als i. J. 1634 das Oranskij-Kloster auf ihrem Gebiete gestiftet wurde, die Gegend vollständig mordvinisch war. (Siehe Описаніе Оранскаго монастыря. Соч. Іеромонаха Гавріила. Нижній-Новгородъ. 1871).

Auch die Trachten der Meschtscheren haben in diesem Werke (CXLII—CXLIV) einen Platz gefunden, trotzdem wir auch von dieser Völkergruppe, die heutzutage Russisch redet, nicht bestimmt wissen, ob sie eine tatarische oder eine mordvinische gewesen ist, und trotzdem sie in ihrer Tracht wesentlich von der mordvinischen abweicht. — In erster Hand haben mich die Muster, die vollkommen mordvinisch sind, zu diesem Schritte veranlasst. Sogar ein solches ausgeschweiftes Kreuz, wie uns Tafel CXLIV. 7 zeigt, hat seine entsprechende mordvinische Figur (siehe Taf. LXXXI. 4), nicht allein betreffs der Form, sondern auch hinsichtlich der Technik. Diese Ähnlichkeit berechtigt uns jedoch nicht die meschtscherische Kopfbedeckung (Taf. CXLII. 1 und 2) für eine ganz und gar mordvinische anzusehen. Indem ich mir vorbehalte, die endgültigen Schlussfolgerungen ein anderes Mal zu geben (siehe das Vorwort), will ich hier nur einige Punkte hervorheben. Der Brauch des Nackenlatzes an der Kopfbedeckung ist u. a. als ein gemeinsames Kennzeichen der Meschtscheren, der finnischen Karelier und der finnischen Völkerstämme an der Wolga, zum Unterschiede besonders von der russischen Kopfbedeckung anzusehen. Der am Zopf hängende Schmuck, Taf. CXLII. 3, erinnert sowohl durch seine Form als auch durch die Art seiner Verzierung an den entsprechenden mordvinischen Schmuck (vergl. Taf. CXVI. 2). Dasselbe gilt von den Ohrgehängen (siehe Taf. CXLII. 4 und CXVI. 4). Die übrigen Teile der Tracht habe ich nicht in die Tafeln aufgenommen, da sie ihrer Form nach nicht mordvinisch sind. Da aber auf Tafel CXLIII doch einige Muster vorkommen, die zum Rock, d. h. zu dem, einem kurzen Wams ähnlichen Kleidungsstücke gehören, habe ich dieses hier in der Einleitung abgebildet (siehe Überröcke u. a. Bild 14).

Das Material habe ich nach den Dörfern geordnet, und zwar derart, dass ich bei jeder Abteilung die Personenbilder, die uns entweder die vollständige Bekleidung oder auch nur die bei verschiedenen Gelegenheiten gebräuchlichen Kopfbedeckungen zeigen, obenan gestellt habe.

luvia vaatekappaleita, koristeita ja kuoseja. Kun henkilökuvia ei ole ollut, on täytynyt tyytyä vaatekappaleisiin ja koristeihin. Toisinaan olen vienyt yhteen ryhmään esineitä eri kylistäkin, silmällä pitäen pukuun kuuluvien eri kappalten muotoja ja kuosien tekotapoja. Täten olen saanut seuraavat ryhmät:

1) Taulut I—XVI Armanihasta Nizhnij-Novgorodin lääniä.

2—3) Taulut XXII—LXIX Kargashinosta ja Drakinosta Tambovin lääniä.

4—5) Taulut LXX—LXXVI ja LXXVII—LXXXI Alomajevosta ja Kakinosta Nizhnij-Novgorodin lääniä.

6) Taulut LXXXII—CXIII Mensitovosta Kazanin lääniä, Boldovosta, Suzgarjesta, Pitshurista ja Drakinosta Pensan lääniä, Kozlovkasta ja Tamnikovin seuduilta Tambovin lääniä.

7) Taulut CXIV—CXL Binoradkarasta ja Novo-Symeikinosta Samaran lääniä Sutshkinosta Saratovin lääniä, Tshetvertakovosta ja Malyja Karmalysta Simbirskin lääniä.

8) Taulut CXLII—CXLIV Kirilovosta Tambovin lääniä.

9) Taulut CXLI ja CXLV—CXCIX. Venäjän museoista keväällä 1897 saadut ainekset olen vienyt eri ryhmään, jossa puvut ja koristeet kuvataan järjestään museoittain, jonka jälkeen seuraa kuosit. Paikkakunnallisia ryhmiä ei siinä olisi johdonmukaisesti voitu aikaansaada, koska esineitten kotipaikkoja ei ole joka museossa tunnettu.

Helpoittaaksemme yleiskatsausta ja käsitystä mordvalaisista päähineistä, päällysvaatteista ja hameina käytetyistä naispaidoista kaikine vaihtelevine muotoineen olemme tähän teettäneet niistä konturikuvia. Yksi osa edellämainittuja ei ole tässä teoksessa kuvattuna; kuvatut olen sitä vastoin varustanut osoitteella vastaaviin taulaihin.

(Taf. I, II, XVII—XIX, XLII, LXXXII, LXXXIII und CXIV). Darauf folgen die dazu gehörenden Kleidungsstücke, Schmucksachen und Muster. Wo kein Personenbild vorhanden gewesen ist, habe ich mit Kleidungsstücken und Schmuckgegenständen vorlieb nehmen müssen. Bisweilen habe ich Gegenstände aus verschiedenen Dörfern zu derselben Gruppe geführt, indem ich immer mein Augenmerk auf die Form der einzelnen Kleidungsstücke und auf die Technik der Muster gerichtet habe. Auf diese Art habe ich folgende Gruppen zusammengestellt:

1) Die Tafeln aus I—XVI aus Armaniha im Gouvernement Nizhnij-Novgorod.

2—3) Die Tafeln XVII—LXIX aus Kargaschino und Drakino im Gouvernement Tambov.

4—5) Die Tafeln LXX—LXXVI und LXXVII—LXXXI aus Alomajevo und Kakino im Gouvernement Nizhnij-Novgorod.

6) Die Tafeln LXXXII—CXIII aus Mensitovo im Gouvernement Kazan, aus Boldovo, Suzgarje, Pitschuri und Drakino im Gouvernement Pensa, aus Kozlovka und der Umgegend von Temnikov im Gouvernement Tambov.

7) Die Tafeln CXIV—CXL aus Binoradka und Novo-Symeikino im Gouvernement Samara, Sutschkino im Gouvernement Saratov, Tschetvertakovo und Malyja Karmaly im Gouvernement Simbirsk.

8) Die Tafeln CXLII—CXLIV aus Kirilovo im Gouvernement Tambov.

9) Die Tafeln CXLI und CXLV—CXCIX, welche das in den russischen Museen im Sommer 1897 gesammelte Material darstellen, habe ich zu einer aparten Gruppe geführt, wo die Trachten und Schmuckgegenstände nach den Museen geordnet, abgebildet sind; darauf folgen die Muster. Es wäre hier nicht gut möglich gewesen, nach den verschiedenen Dörfern geordnete Gruppen zustande zu bringen, da man die Heimat der einzelnen Gegenstände nicht in jedem Museum kannte.

Um die Anschaulichkeit und das Verständnis der mannigfaltigen Formen, die uns bei den mordvinischen Kopfbedeckungen, Überröcken und als Kleider benutzten Hemden begegnen, zu erleichtern, geben wir hier die Umrissbilder derselben. Ein Teil der erst genannten sind in diesem Werke nicht abgebildet; diejenigen aber die es sind, habe ich mit solchen den betreffenden Tafeln entsprechenden Überschriften versehen.

Naisten päähineet.

Päähine on kansatieteellisesti epäilemättä koko puvun tärkein osa. Tavallisesti astuu siinä kansatieteeliset eroavaisuudet räikeimmin silmiin. Niin mordvalaisillakin. Ei missään osassa pukua mokshalaisuus eroa ersalaisuudesta jyrkemmin kuin päähineessä. *Mokshalaisen* tyypillisimmän, jokapäiväisen *päähineen* muodostaa pääasiallisesti pitkä, palttinainen liina, m. *ṕŕä-ruťšä* eli *ṕŕäŕťšä* (kontraheerattu), jonka kumpainenkin pää on koruneulouksillakin kaunistettu. Tämän sitovat sekä vaimot että tytöt, vaikka eri tavalla, pään ympäri, johon sitä ennen on kiinnitetty päähineen tuki ja niskalappu. (Kts. tarkemmin tauluja XVIII. 2—3, XXIII. 1—2, XXIV. 4, XLII. 1—2 ja 6—7 sekä niihin kuuluvaa tekstiä). Tässä mainittakoon sivumennen, että juuri tämä seikka typologisesti yhdistää ainakin mokshalaismordvalaisia, tsheremissiläisiä, votjakkilaisia ja Suomen karjalaisia päähineitä yhdeksi suureksi päähinetyypiksi.

Toiselta puolen meillä on *ersalainen* ryhmä, jossa *päähine* muodostaa yhden kappaleen (kts. päähinemuotojen kuvat 1—24). Näiden päähineitten tavallisin ersalainen nimi on *paŋgo*. Eräästä toisesta nimityksestä, *šlygan*, antaa Paasonen seuraavat tiedot. „Se tavataan ainakin Saratovin läänin Hvalynskin piirin ersalaisilla, joilla se merkitsee samantapaista naisten päähinettä, kuin se, jota yleiseen nimitetään *paŋgo*, joka sana on heille tuntematon. Samaten on se tunnettu Orenburgin läänin ersalaisilla“.

Tässä ryhmässä on erovaisuuksia esim. siinä, että päähineen niskapuoliset siivet, jotka epäilemättä vastaavat mokshalaisten pääliinojen kaunistettuja päitä parissa muodossa (kuv. 1 ja 2) voi levittää (kts. tauluja XXIII. 3 ja XLIII. 1—2), jonka takia päähine käytettäessä on hakasilla kiinnitettävä pään ympäri. Tämä levittäminen lienee sekin jälkiä pääliinan ominaisuuksista. Muissa tämän ryhmän muodoissa joko niskapuoliset siivet ovat niin päähineeseen kiinnineulotut, että niitä ei käy missään tapauksessa levittäminen (kts. kuvia 3—5), tahi puuttuvat ne kokonaan. Kumpaisessakin tapauksessa päähineen yläpuoli on tehty myssyntapaiseksi. Varsinaisen päähineen alla pidetään nykyjään jonkinlainen myssy, m. *olośńik*, joka lienee myö-

Weibliche Kopfbedeckungen.

Vom ethnographischen Standpunkte aus ist die Kopfbedeckung der wichtigste Teil der ganzen Tracht, denn gewöhnlich treten bei derselben die ethnographischen Ungleichheiten am ausgeprägtesten hervor. So auch bei den Mordvinen. In keiner Hinsicht unterscheidet sich die mokschanische Tracht schärfer von der erzanischen, als in der Kopfbedeckung. Die am meisten typische mokschanische Alltags-*kopfbedeckung* besteht hauptsächlich aus einem langen, leinenen Tuche, dessen beide Enden auch mit Stickereien verziert sind. Dieses binden sowohl die Frauen als auch die Mädchen — obgleich auf verschiedene Weise — um den Kopf, nachdem sie erst auf diesen eine Stütze für die Kopfbedeckung, sowie den Nackenlatz befestigt haben. (Siehe näher die Tafeln XVIII. 2—3, XXIII. 1—2, XXIV. 4, XLII. 1—2 und 6—7, sowie den dazu gehörenden Text). Hier mag im Vorübergehen erwähnt werden, dass gerade dieser Umstand immerhin die mokschanisch-mordvinischen, die tscheremissischen, wotjakischen und die finnischen Karelischen Kopfbedeckungen zu einem grossen Typus vereinigt.

Andererseits haben wir die *erzanische* Gruppe, wo die *Kopfbedeckung* aus einem Stück besteht (siehe die Bilder von Kopfbedeckungen 1—24). Der gewöhnlichste erschanische Name dieser Kopfbedeckungen ist *paŋgo*. Über eine andere Benennung, *šlygan*, giebt Paasonen folgenden Aufschluss: „Man findet sie allenfalls bei den Erzanen des Hvalynschen Kreises im Gouvernement Saratov, wo sie eine ähnliche weibliche Kopfbedeckung bezeichnet, wie die, die allgemein *paŋgo* genannt wird, welches Wort ihnen unbekannt ist. Unter demselben Namen ist sie auch bei den Erzanen des Gouvernements Orenburg bekannt“.

Einen für die erzanische Tracht eigentümlichen Umstand finden wir z. B. darin, dass bei der Kopfbedeckung die hinteren Zipfel, die ohne Zweifel den bei der mokschanischen Kopfbedeckung gebräuchlichen, verzierten Enden entsprechen, in einigen Formen (Bild 1 und 2) ausgebreitet werden können (siehe Taf. XXIII. 3 und XLIII. 1—2), weshalb die Kopfbedeckung mit Haken um den Kopf befestigt wird. Diese Art des Ausbreitens dürfte auch ein Überbleibsel der Eigenschaften des Kopftuches sein. Bei den übrigen Formen der Kopfbedeckung dieser Gruppe sind die hinteren Zipfel entweder derart an die Kopfbedeckung festgenäht, dass es ganz unmöglich wäre sie auszubreiten (siehe Bild 3—5), oder auch fehlen dieselben gänzlich. In beiden Fäl-

Naisten päähineitä.

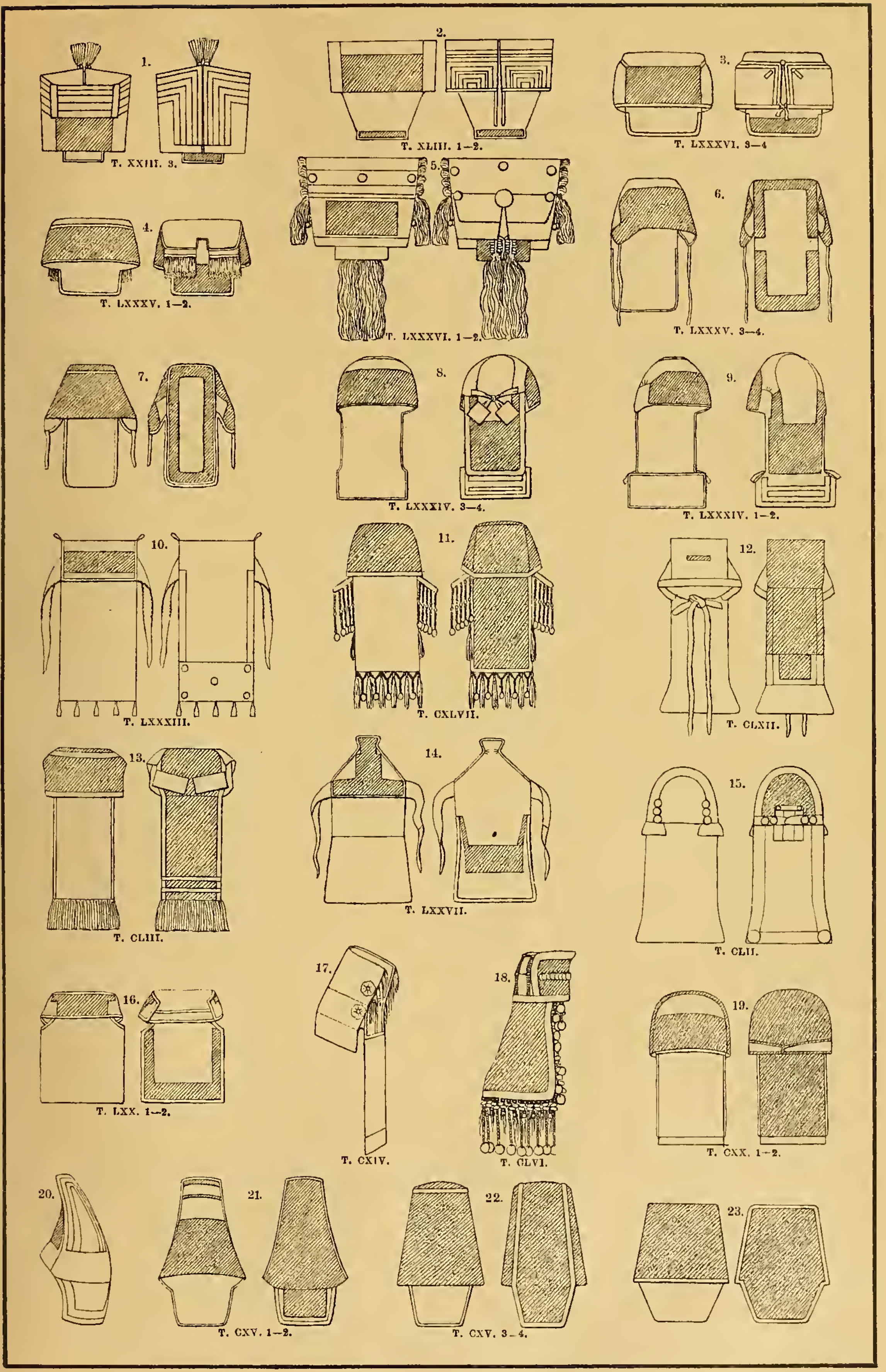

Weibliche Kopfbedeckungen.

hänaikuista ja venäläistä alkuperää (= venäl. волосникъ). Huomioon on otettava että muodot 1—2 tavataan juhlapukimena kylissä, joissa edellisessä kerrottu mokshalainen päähine on tavallinen. Me taidammekin tämän muodon suhteen tehdä sen johtopäätöksen, että sen muodostumiseen on mokshalainen päähinetyyppi ollut vaikuttamassa. Se nähdään siitäkin, että niskalappu (taulussa XXIII. 2), joka tavallisessa mokshalaisessa päähineessä käytetään irtonaisena kappaleena, on tässä päähineessä (kuva 1 ja 2) kasvanut päähineeseen kiinni — lakimukseksi, jonka nimi on *ṕŕäŕťšä-pula* s. o. pääliina-häntä. Toiselta puolen moneen ersalaismuotoiseen päähineeseen kuuluu erityinen päänauha, joka sidotaan pään ympäri päähineen päälle (kts. tauluja CXVII. 1 ja CXX. 3). Tämmöistä irtonaista päänauhaa ynnä niitä päähineitä, joiden kanssa niitä käytetään (kuva 20—23), saanemmekin pitää *tyypillisimpinä ersalais*-päähinemuotoina. Nämät muodot kuuluvatkin ainesryhmään 7. On taas toisia muotoja, joissa nämät pään sidenauhat ovat päähineeseen kiinnineulotut joko niin, että silloin kun päähinettä ei käytetä niiden päät voivat heilua vapaina (kuv. 6, 7, 10, 12 ja 14), tahi niin, että niillä ei ole mitään käytännöllistä tarkoitusta (kuv. 8, 13, 15, 16 ja 19). Jälkimäisessä tapauksessa nämät päänauhat saattavat kokonaankin puuttua (kuv. 9). Juhlapäähineitä (kuvissa 17—18), jotka ovat ersalaismuotoisia, kantavat juhlissa tytöt, morsiamet ja nuorikot. Tekstissä tauluun II olen selittänyt kuinka morsiamen päähine taulussa I puetaan päähän.

len ist die obere Hälfte der Kopfbedeckung in Form einer Haube gemacht. Heutzutage wird unter der eigentlichen Kopfbedeckung eine Art von Haube, m. *olośńik*, getragen, welches ein neuerer Brauch russischen Ursprunges sein dürfte (russisch волосникъ). Zu bemerken ist, dass die Formen 1—2 bei festlichen Gelegenheiten gebräuchlich sind in Dörfern, wo die früher erwähnte mokschanische Kopfbedeckung die gewöhnliche ist. Wir können auch betreffs dieser Form den Schluss ziehen, dass der Einfluss eines mokschanischen Kopfbedeckungstypus bei ihr unverkennbar ist. Dieses sehen wir auch daraus, dass der Nackenlatz (Taf. XXIII. 2), der bei einer gewöhnlichen mokschanischen Kopfbedeckung ein besonderes Stück bildet, bei dieser (Bild 1 und 2) mit der Kopfbedeckung zu einem Nackenlatze zusammengewachsen ist, dessen Namen *ṕŕäŕťšä-pula* ist, d. h. Kopftuch-Schwanz. Andererseits gehört zu mancher Kopfbedeckung von erzanischer Form ein besonderes Kopfband, das über die Kopfbedeckung um den Kopf gebunden wird (siehe Taf. CXVII. 1 und CXX. 3). Solche Kopfbänder und die Kopfbedeckungen mit denen dieselben getragen werden (Bild 20—23) dürften wohl als *die am meisten typischen Formen erzanischer Kopfbedeckungen* angesehen werden. Diese Formen gehören zur 7:ten Gruppe des zusammengebrachten Materiales. Es giebt wiederum andere Formen, wo diese Kopfbänder an die Kopfbedeckung angenäht sind, entweder derart, dass wenn die letzteren nicht benutzt werden, dieselben lose herunter hängen können (Bild 6, 7, 10, 12 und 14), oder auch so dass sie keinem praktischen Zwecke dienen (Bild 8, 13, 15, 16 und 19). In dem letzten Falle fehlen diese Bänder bisweilen auch gänzlich (Bild 9). Die Feiertagskopfbedeckungen (Bild 17—18), von erzanischem Typus, werden bei festlichen Gelegenheiten von Mädchen, Bräuten und jungen Frauen getragen. Im Text zur Tafel II habe ich beschrieben, wie die Kopfbedeckung der Braut Taf. I am Kopfe befestigt wird.

Naisten paidat.

Näitten muotoja tarkastaessamme huomaamme, että voimme jakaa ne kahteen pääryhmään, joista toiseen eli *mokshalaiseen* kuuluu kolme ensimäistä, toiseen eli *ersalaiseen* kaikki muut. Pääeroitus näiden muotoryhmien välillä on siinä, että ensimäisessä ei ole mitään neulousta rinnan sepaluksen ja helman välissä, joka toisessa ryhmässä tavataan. Näennäisesti sitä ei ole olemassa myöskään muodoissa 12—18, mutta asian-

Weibliche Hemden.

Betrachten wir genauer die Formen der Hemden, sehen wir, dass sie in zwei Hauptgruppen eingeteilt werden können, wobei die drei ersten zu der *mokschanischen,* und alle die übrigen zu der *erzanischen* geführt werden müssen. Der Hauptunterschied zwischen diesen beiden Gruppen besteht darin, dass bei der ersten zwischen dem Schlitz und dem Saum keine Stickerei vorkommt, was dagegen bei der zwei-

laita on nähtävästi se, että se kaareva neulous eli oik. ne kaksi *nalä*-nimistä ompelusta, jotka näissä paidoissa nähdään kahden puolen helman etupuolella olevaa uurrosta, m. *urmatś*, ovat pidettävät jäännöksenä tahi taaksepäin menevänä kehitysmuotona semmoisesta sepaluksen ja helman välisestä neulouksesta, joka tyypillisenä tavataan paidassa viime vuosisadalta Pallasin kokoelmassa (kuva 4 = taul. CXLVIII). Sillä jos lähemmin katselemme tätä koristettua osaa paidassa taulussa LXXII. 1, joka kuvaa melkein samanmuotoista paitaa, kuin se, jonka mukaan konturikuva 11 on piirretty, näemme, että kysymyksessä ja lähellä helmaa olevan neulouksen jatkoksi ylöspäin on paitaan kiinnitetty punainen kangas, jonka päälle muutamia koristeita on neulottu. Nämät molemmat samanmuotoiset paidat ovat nykyaikuisia, jota vastoin paita taulussa CXLVIII on, kuten sanottu, viime vuosisadalta. Jo tästä saattaisimme päättää, että punainen kangas on pantu edellisiin paitoihin vanhaan aikaan tavallisen neulouksen asemesta. Samanlaatuista kehitystä on huomattava myöskin mordvalaisissa viitoissa. Seuraava askel on tietysti se, että punainen kangaskin jätetään pois. Siten saamme semmoisen paidanmuodon, kuin kuva 12 näyttää, joka onkin aivan venäläistyneestä Armanihasta (kts. taulua V).

Jälkimäisen eli ersalaisen muotoryhmän saatamme kuitenkin jakaa kahteen osaan, joista toinen käsittää ersalaisia paitamuotoja ahtaammassa merkityksessä. Tähän osaan ovat luettavat muodot 5—10, jotka kuuluvat ainesryhmään 7. Kuva 4 liittyy ryhmään 6. Muotoja 13—18 voi muutamissa kohden pitää mokshalais-ersalaisina välimuotoina. Niissä on nim. koristeiden tekotavan ja muodonkin puolesta samallaisia neulouksia ylhäältä alaspäin kapeissa rihmankaltaisissa kaistaleissa paidan sekä etu- että selkäpuolella, kuin mokshalaisissa paidoissa, muodoissa 1 ja 2 (kts. mainittuja muotoja vastaavia tauluja). Samanlaatuisia neulouskaistaleita on kyllä varsinaisen ersalaisryhmänkin paidoissa, mutta niiden neuloukset ovat tekotavaltaan toisenlaisia, niinkuin edempänä saamme nähdä.

ten der Fall ist. Dem Anscheine nach fehlt diese Stickerei ebenfalls bei den Formen 12—18; hiermit verhält es sich jedoch augenscheinlich so, dass die bogenförmige Stickerei, oder eigentlich die beiden *nalä* benannten Stickereien, die bei diesen Hemden zu beiden Seiten des vorderen Saumeinschnittes, m. *urmatś*, vorkommen, als ein Überbleibsel oder eine zurück gehende Entwickelung einer derartigen, zwischen dem Schlitz und dem Saum befindlichen Stickerei anzusehen ist, wie sie für die Hemden aus dem letzten Jahrhundert in der Pallas'schen Sammlung (Bild 4 = Taf. CXLVIII) typisch ist. Denn betrachten wir näher diesen verzierten Teil bei dem Hemde auf Tafel LXXII. 1, das uns eine beinahe ähnliche Form zeigt wie die, nach welcher das Umriss bild 11 gezeichnet ist, so sehen wir, dass ein mit einigen Stickereien verzierter, roter Stoffstreifen die obere Fortsetzung der bewussten nahe dem Saume befindlichen Stickerei bildet. Diese beiden einander ähnlichen Hemden sind aus unserer Zeit, wogegen das Hemd auf Tafel CXLVIII, wie gesagt, aus dem vorigen Jahrhundert stammt. Schon hieraus können wir schliessen, dass der rote Stoffstreifen an den früher erwähnten Hemden als ein Ersatz der ehemals gebräuchlichen Stickerei dienen soll. Eine ähnliche Entwickelung können wir auch bei den mordvinischen Überröcken wahrnehmen. Der folgende Schritt ist natürlich der, dass auch der rote Stoffstreifen wegfällt. Derart erhalten wir eine solche Hemdenform, wie sie auf Bild 12 dargestellt ist, die freilich aus dem gänzlich verrussten Armaniha stammt (siehe Taf. V).

Die spätere, d. h. die erzanische Formgruppe, können wir jedoch in zwei Unterabteilungen einteilen, von denen die eine, erzanische Hemdenformen im engeren Sinne umfasst. Zu dieser Abteilung sind die Formen 5—10, die zur Gruppe 7 des Materiales gehören, zu zählen. Bild 4 gehört zur Gruppe 6. Die Formen 13—18 können wir in mancher Hinsicht als eine mokschanisch-erzanische Zwischenform ansehen. An diesen sind nämlich längs dem Hemde schmale, bandähnliche Streifen sowohl auf der Vorder- wie auf der Rückseite des Hemdes angebracht, welche Streifen nicht nur an Form, sondern auch an Technik den der mokschanischen Hemden gleich sind (siehe den Fig. 1 u. 2 entsprechenden Tafeln). Ähnliche Stickereistreifen kommen zwar auch bei den Hemden der eigentlichen Erzanengruppe vor, aber die Stickereien derselben sind, wie wir späterhin sehen werden, verschieden.

Naisten paitoja.

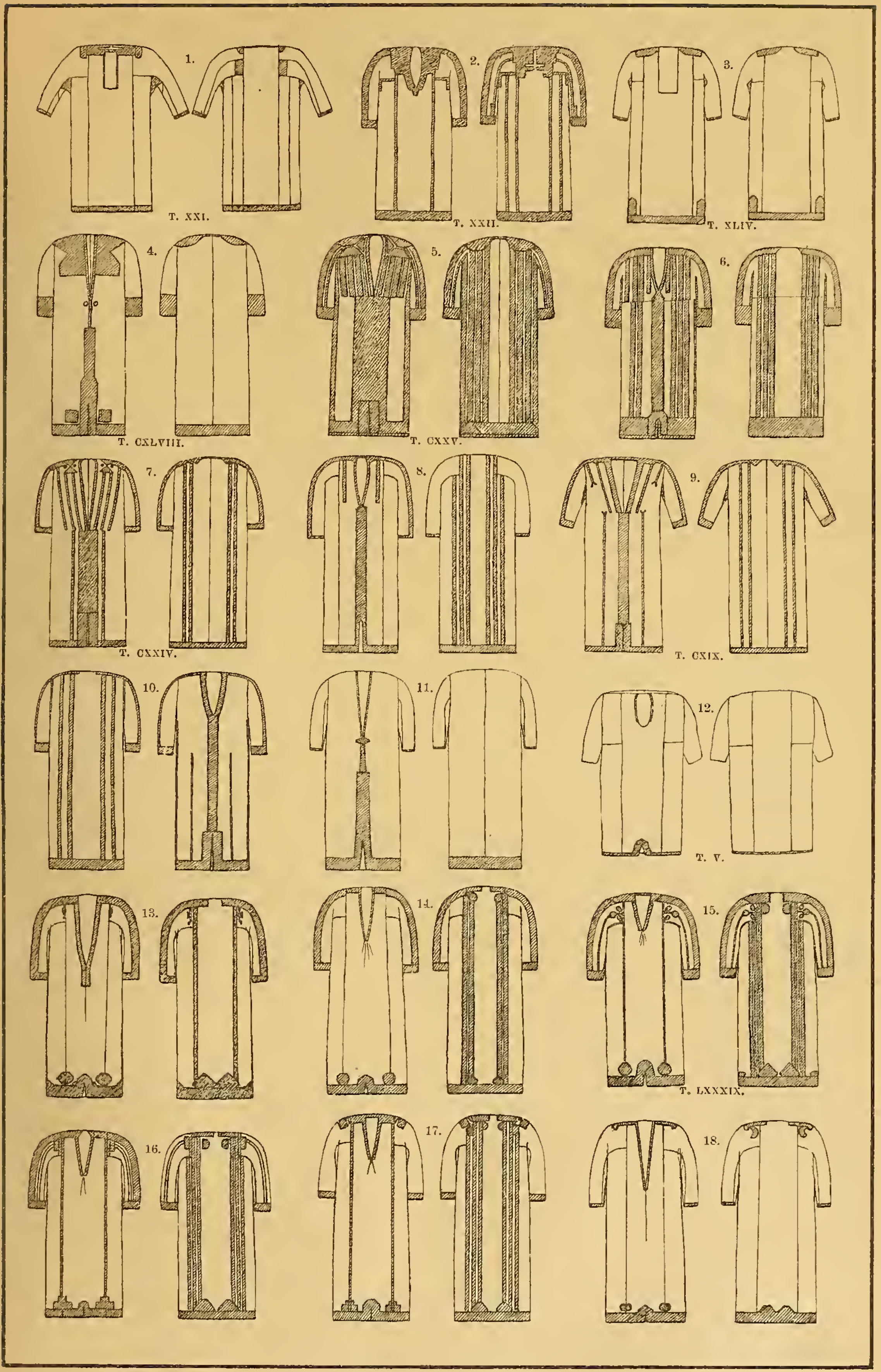

Weibliche Hemden.

Päällystakkeja y. m.

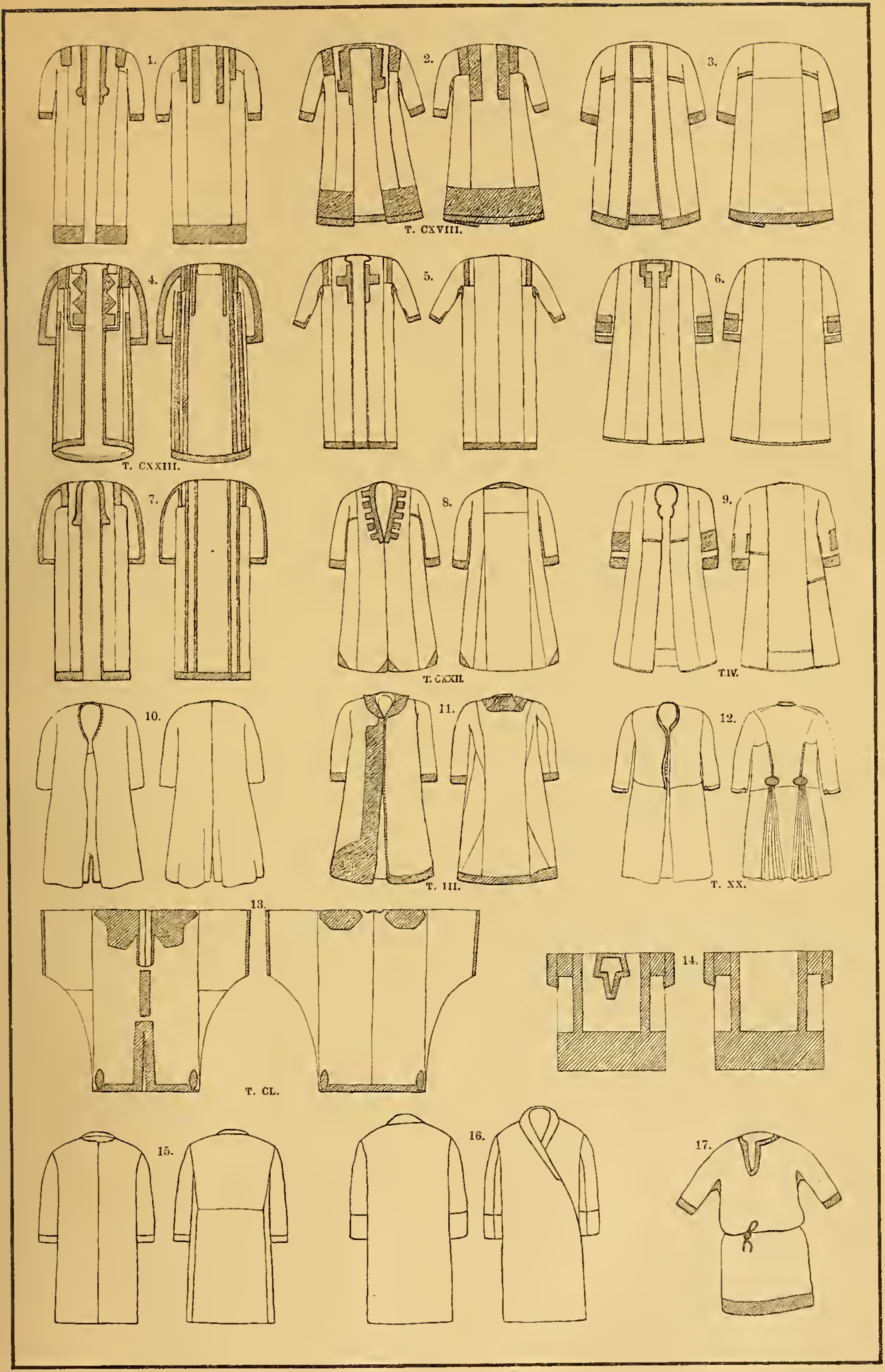

Überröcke u. a.

Smirnovin mukaan ersalainen nainen' pitää paitaansa kantapäihin asti ulottuvana, siis alempana kuin mokshalainen nainen, joka vyön avulla pitää sitä laskettuna ainoastaan polviin asti. *) Vainajia pukiessa paita mokshalaisillakin lasketaan jalkoihin asti.

Naisten päällystakit.

Nämät tehdään tavallisesti tasalevyisistä kangaskappaleista ilman kiiloja ja poimuja. Arvattavasti tämä tekotapa on alkuperäinen, mikä näyttäytyy siinäkin, ettei tämmöistä viittaa kaulan ympärillä ole kaarevaksi leikattu (kuv. 1—3), yhtä vähän kuin sen muodosteleminen muidenkaan ruumiin-osien mukaan on tullut kysymykseen. Toisissa muodoissa huomaa vaatteen sovittelemista ainakin kaulan mukaan (4—7), jonka lisäksi kehittyneemmissä muodoissa voi huomata ruumiinmukaisuudenkin tavoittelemista kiilojen tai poimujen lisäämisellä (kuv. 8, 11 ja 12). Mahdollisesti vielä itse kangastakin paikoittain leikataan kapeammaksi (kuv. 9 ja 10, joka jälkimäinen muuten on tatarilaista mallia).

Omituisinta päällysvaatemuotoa on kuva 13 (kts. taulua CL); tämä muoto on paidan tyyliä ja koruompeluksilla varustettu. Mahdollisesti näyttää kuva 14 edellisestä kutistunutta muotoa; se mainitaan CXLIII:n taulun tekstissä.

Tapa koristaa viittoja koruompeluksilla on sekin katoamaisillaan. Niinpä suurin osa värillisistä s. o. koristetuista paikoista viitassa kuv. 2 (kts. taulua CXVIII) on tehty kankaalla ja rihmoilla eikä ompeluksilla. — Varsinkin ersalainen mielellään käyttää viittaa kesälläkin.

Usein käyttää mordvalainen nainen kahtakin viittaa päälletysten. Se saattaa tapahtua juhlatilaisuuksissa (kts. taulua I), vieläpä joskus muutenkin. Niinpä esim. Aljkinossa Narovtshatin piirikunnassa Pensan lääniä kuuluvat naiset kantavan erästä *muškas*-nimistä liinaviittaa, jota käytetään päällysviitan *šəmań*'in alla, — sen nimi on toisilla mordvalaisilla *sumań* (kts. Suomalais-Ugr. Seur. Aik., XV., 2. s. 50), — jottei paita ryvet-

*) П. Н. Смирновъ, Мордва. Изв. Общества Арх. Ист. и Этнографіи. Казань. 1893. Т. XI. вып. 5. s. 428.

Nach Smirnov trägt die Erzanin ihr Hemd bis zu den Füssen herunterhängend, also länger als die Mokschanin, die das ihrige mit Hilfe des Gürtels so schürtz, dass es nur bis zu den Knieen reicht *). In dem Leichenanzuge der Mokschanen reicht das Hemd bis zu den Füssen.

Weibliche Überröcke.

Diese werden gewöhnlich aus gleich breiten Stoffbahnen, ohne Keile oder Falten verfertigt. Wahrscheinlich ist dieser Schnitt der ursprüngliche, was man auch daraus ersieht, dass ein solcher Überrock oben am Halse keinen runden Ausschnitt hat (Bild 1—3), ebenso wenig wie das Anpassen desselben an die übrigen Körperteile in Frage gekommen ist. Bei anderen Formen kann man das Anpassen des Kleidungsstückes wenigstens oben am Halse (4—7) merken, wozu sich noch bei den mehr entwickelten Formen ein Streben nach einer gewissen Übereinstimmung zwischen den Kleidungsstücken und der Gestalt, in dem Hinzufügen von Keilen oder Falten gesellt (Bild 8, 11 und 12). Möglicherweise wird auch der Stoff selber, stellenweise schmäler geschnitten (Bild 9 und 10, von welchen das letztere sonst eine tatarische Form zeigt).

Eine höchst eigentümliche Überrockform sehen wir auf Bild 13 (siehe Taf. CL); sie ist einem Hemde ähnlich und mit Stickereien verziert. Es ist möglich, dass Bild 14 eine zusammengeschrumpfte Form dieses Überrockes darstellt; diese wird im Texte zur Tafel CXLIII erwähnt.

Auch die Sitte die Überröcke mit Stickereien zu verzieren hört allmählich auf. So sind z. B. die bunten, d. h. die verzierten Stellen am Überrocke Bild 2 (siehe Taf. CXVIII) zum grössten Teil aus Zeug oder Bändern, und nicht aus Stickereien verfertigt. — Besonders die Erzanin trägt gern den Überrock auch im Sommer.

Oft trägt die Mordvinin sogar zwei Überröcke über einander. Dieses kann bei feierlichen Gelegenheiten vorkommen (siehe Taf. 1), und bisweilen sogar auch sonst. So z. B. sollen die Frauen in Aljkino, im Narovtschat'schen Kreise im Gouvernement Pensa einen *muškas* genannten, leinenen Überrock benutzen, der unter dem eigentlichen Überrock, m. *šəmań* — dessen Name bei einigen Mord-

*) П. Н. Смирновъ, Мордва. Изв. Общества Арх. Ист. и Этнографіи. Казань. 1893. Т. XI. вып. 5. s. 428.

tyisi. Siinä ei ole ensinkään kirjailuja, ainoastaan „kumats"ia s. o. bokharalaista pumpulikangasta on kaulustimen ja hihansuiden ympärillä sekä helmassa. (Paasonen).

Muuten Paasonen antaa naisten päällystakkien nimityksistä seuraavan selityksen: „*ruťśa* merkitsee ersalaisilla naisten kirjailtua liinaviittaa (kts. taul. CXVIII), mokshalaisilla tämä sana merkitsee liinaa l. huivia (kts. taul. XXIV. 4). Nizhnij-Novgorodin läänin ersalaiset — Arsamasin piirikunnassa ainakin — eivät käytä kuitenkaan tätä sanaa, vaan kutsuvat naisten liinaviittaa nimellä *šušpan* (vert. taul. CXLIII): mokshalaiset taas, missä semmoinen mekko (viitta) on käytännössä, nimittävät sitä *muškas*, Saratovin läänin Kuznetskin piirin mokshalaiset (Sutshkinon kylän ynnä naapurikylien) *pańžat* l. *pańdžat* nimellä" (kts. taul. CXXII).

Temnikovin piirikunnassa kannetaan, kuten kerrotaan, hartioilla omituista päällysvaatetta, nimitt. nelikulmaista vaatekappaletta, joka solmitaan kaulan ympäri.*) Tämä päällysvaate, jos sen käytäntöä olen oikein ymmärtänyt, on sitä omituisempi, kun se lienee hyvin vanhanaikuista perua. Sillä se, ymmärtääkseni, on samanlaatuinen kuin roomalainen „toga", joka muuten kaikenlaisissa vaihtelevissa muodoissa on pysynyt läpi keskiajan käytännössä useissa Europan kansoissa. Suomen Karjalassa ja Inkerissä „toga" päällysvaatteena on säilynyt meidän päiviimme asti eräässä muodossa, joka tunnetaan „hurstut"-nimellä. (Sitä on monta kappaletta Helsingin kansatieteellisessä museossa).

Muuta naisten pukuun kuuluvata.

Pallas kertoo, että hänen aikanansa oli ersalaisessa Pilokshovossa Nizhnij-Novgorodin lääniä useimmilla tytöillä jo tullut tavaksi pitää venäläiseen tapaan ainoastaan yhtä lettiä, kun he sitä vastoin ennen kantoivat niitä yhdeksänkin kappaletta (kts. tekstissä tauluun CXLVII mainittua teosta). Mainoff mainitsee, että vieläkin tapaa morsiamia, joilla on 25:kin palmik-

*) Пам. кн. Тамб. губ. г. 1876. Темниковъ. S. 10.

vinen *sumań* ist (siehe Journal de la Société Finno-Ougrienne XV., 2. s. 50) — getragen wird, damit das Hemd sich sauber halte. An An diesem Überrocke sind gar keine Verzierungen, nur ein Streifen bokharischen Baumwollenstoffes, „kumats", ist an Kragen, Saum und Ärmelmündungen angebracht. (Paasonen).

Paasonen giebt sonst folgende Erklärung über die Benennungen der weiblichen Überröcke: „*ruťśa* bedeutet bei den Erzanen der verzierte, weibliche Überrock aus Leinwand (siehe Taf. CXVIII) — bei den Mokschanen bezeichnet dieses Wort ein Tuch (siehe Taf. XXIV. 4). Die Erzanen im Gouvernement Nizhnij-Novgorod — wenigstens die im Kreise Arsamas — gebrauchen jedoch nicht dieses Wort, sondern nennen den weiblichen Überrock *šušpan* (vergl. Taf. CXLIII); die Mokschanen wiederum, bei denen ein solcher Rock gebräuchlich ist, nennen ihn *muškas;* bei den Mokschanen im Kreise Kuznetsk, im Gouvernement Saratov (den Einwohnern des Dorfes Sutschkino und denen der Nachbardörfer) heisst er *pańžat* oder *pańdžat*" (siehe Taf. CXXII).

Im Temnikov'schen Kreise wird, wie man behauptet, ein eigentümliches Kleidungsstück über den Schultern getragen, nämlich ein viereckiges Stück Zeug, das um den Hals zusammengebunden wird.*) Dieses Kleidungsstück ist, falls ich seine Anwendung richtig verstanden habe, um so eigentümlicher, da es sehr altertümlich sein dürfte. Denn meines Wissens, ist es der römischen „Toga" ähnlich, die in übrigens sehr wechselnden Formen das ganze Mittelalter hindurch bei vielen europäischen Völkern gebräuchlich war. Im finnischen Karelen und in Ingermanland hat sich die „Toga" als Überrock in einer Form, die den Namen „hurstut" trägt, bis auf unsere Tage beibehalten. (Im ethnographischen Museum in Helsingfors finden sich mehrere Exemplare dieses Kleidungsstückes).

Übrige Teile der weiblichen Tracht.

Pallas erzählt, das schon zur Zeit seines Besuches in dem erzanischen Dorfe Pilokschovo, im Gouvernement Nizchnij-Novgorod die meisten Mädchen nach russischem Brauche gewöhnlich nur einen Zopf trugen; früher konnten sie dagegen sogar bis neun Stück derselben tragen. (Siehe das im Texte zur Tafel CXLVII genannte Werk). Mainoff erwähnt, dass man noch heute

*) Пам. кн. Тамб. губ. г. 1876. Темниковъ. S. 10.

koa. Useampia lettejä pitäessä tehtiin ennen kummallekin puolelle korvan taakse yksi isompi letti, johon oli kiinnitetty kaikenlaisia helyjä. Kaikki letit pidennettiin villarihmoilla tahi mustalla lampaanvillalla ja pistettiin vyön alle. Tällä tavalla sitoivat mordvalaiset vaimotkin hiuksiansa Volgan varrella. Yhteydessä tämän kanssa mainittakoon, että votjakkilaisella vaimolla on kahden puolen kasvoja kaksi kovaksi kierrettyä nutturaa. Mokshalaisilla vaimoilla Shadymin kylässä Insarin piirikuntaa Pensan läänissä huomasi Pallas olevan tapana koota hiukset niskassa lyhyeen, sylinterimäiseen, puusta tehtyyn koteloon, jonka sisässä oleva osa hiuksia oli monella rihmalla palmikoitu, mutta jonka alapuolella ne liehuivat vapaina seljässä. Jo Pallasinkin aikaan tämä hiuslaitos, m. *śoka* (josta katso Suomalais-Ugr. Seur. Aikak. XV. 2: 141), ei enää ollut käytännössä muilla kuin vanhoilla akoilla. *)

Lepechin (Дневныя записки. С. Петербургъ. 1795. s. 156, 157) kertoo myöskin villaleteistä (joille hän antaa nimitykset „Сюрлакъ, пясемъ“, jotka Paasosen antaman tiedon mukaan edes „eivät soinnu mordvalaisilta, kunhan eivät liene tshuvassilaisia?“). Mutta Lepechin lisää, että näiden lettien sivuille ripustetaan vaskilankakerroksella päällystetty puinen putki, jonka läpi pujotetaan pieni hiustupsu. Lepechinin tässä kohden mainitsemat nimitykset kuuluisivat: „m. ers. *pulo-keŕ*, m. moks. *pula-keŕ*, joka sana Paasoselta saamani ilmoituksen mukaan merkitsisi „palmikko-kuorta“ (*pulo* l. *pula* = palmikko, letti; *keŕ* = lehmuksen kuori); tuo putki kai siis ei ollut oikeastaan puusta, vaan kuoresta.“ Vielä nykyjäänkin mordvalais-naiset kiinalaisten tapaan pidentävät lettinsä villalangoilla, jota paitsi niihin ripustetaan kulkusia, simpsukoita y. m. koristeita (taul. XVII, XIX, XLIII. 6, CXVI. 2, CXX. 5 ja CXLII. 3). Muinaistieteelliseltä kannalta kuitenkin Pallasin ja Lepechinin antamat tiedot ovat vielä tärkeämmät ja hauskemmat, sillä monesta mordvalaisten nykyisillä ja entisillä asumusaloilla viime vuosikymmenien kuluessa tutkitusta kalmistosta on löydetty mainitunlaisia hiuskoteloita. Nämät ovat paikoittain olleet metallilangallakin käärityt,

*) Pääasiallisesti Pallasin mukaan on mordvalaisesta puvusta kerrottu ruotsiksi sanomalehdessä: Åbo tidningar 1794. N:o 36—38 sekä teoksessa: Folkslagens historia af Carl Iser. Örebro, 1809. II: 165—171 (värikuvilla).

eine Braut, die 25 Zöpfe trägt, sehen kann. Hatte man mehrere Flechten, wurde früher hinter jedem Ohr eine grössere geflochten, an welche allerhand klirrende Schmucksachen befestigt wurden. Alle Zöpfe wurden durch Bänder oder schwarze Schafswolle verlängert und unter den Gürtel gesteckt. So trugen auch die mordvinischen Frauen an der Wolga ihr Haar. Im Zusammenhange hiermit kann erwähnt werden, dass die wotjakischen Frauen ihr Haar zu beiden Seiten des Gesichts in zwei fest zusammengebundenen Haarknorren tragen. Bei den mokschanischen Weibern im Dorfe Schadym des Insarischen Kreises im Gouvernement Pensa bemerkte Pallas, dass sie ihr Haar im Nacken in ein kurzes, cylinderförmiges, hölzernes Futteral zu sammeln pflegten; innerhalb desselben war es mit vielen Bändern zusammengeflochten, um am untern Ende frei auf den Rücken herunter zu wallen. Schon zur Zeit Pallas' war diese Haartracht, m. *śoka* (hierüber siehe Journal de la Société Finno-Ougrienne. XV. 2: 141), nur noch bei alten Weibern gebräuchlich. *)

Auch Lepechin (Дневныя записки. С. Петербургъ 1795. S. 156, 157) erzählt von Flechten aus Wolle (denen er die Namen „Сюрлакъ, пясемъ“ giebt, welche Wörter nach den von Paasonen gegebenen Aufschlüssen „nicht mordvinisch klingen, dürften sie vielleicht tschuvassisch sein?“). Aber Lepechin fügt hinzu, dass neben diesen Zöpfen ein mit Messingdraht umsponnener, hölzerner Cylinder gehängt wird, durch welchen man einen kleinen Haarbüschel zieht. Die von Lepechin hier gegebenen Namen sind: „m. erz. *pulo-keŕ*, m. moksch. *pula-keŕ*, welches Wort nach Paasonen, „Flechten-Hülse“ bedeutet (*pulo* oder *pula* = Zopf, Flechte; *keŕ* = Lindenrinde); wahrscheinlich war also jener Cylinder nicht aus Holz, sondern aus Baumrinde“. Noch heutzutage verlängern die mordvinischen Weiber in der Art der Chinesen ihre Flechten mit wollenen Fäden und hängen ausserdem Schellen, Muscheln u. a. Zierrate an dieselben. (Taf. XVII, XIX, XLIII. 6, CXVI. 2, CXX. 5 und CXLII. 3). Noch wichtiger und interessanter aber sind die von Pallas und von Lepechin gegebenen Aufschlüsse vom Standpunkte der Altertumsforschung aus betrachtet, denn während der letzten Jahrzehnte hat man in den

*) Hauptsächlich nach Pallas ist über mordvinische Trachten auf Schwedisch in der Zeitung: Åbo tidningar 1794. N:o 36—38, sowie in dem Werke: Folkslagens historia af Carl Iser. Örebro. 1809. II: 165—171 (mit farbigen Bildern) erzählt worden.

johon seikkaan muuten löytää vertauskohtia muinaisliiviläisistä haudoista, jopa nykyaikaan säilyneestä tavasta kääriä „sykeröä“ Suomen Karjalassa *).

Tyttö kantaa tavallisesti päässään liinaa, joka on joko heleävärinen tahi muuten neulouksilla kaunistettu (taul. XVII, XVIII. 3, XXIV. 4 ja XC. 7). Paikoittain pääliina sidotaan päänauhalla (taul. XLIII. 3, XC. 7 ja CXX. 6). Juhlatilaisuuksissa, niinkuin markkinoilla olen nähnyt tyttöjen koristelevan päätänsä silkkipaperisella seppeleellä. Ehkäpä pantiin päähän koivuseppelekin (Русскій Вѣстникъ. 1867. Окт. s. 414). Tytön juhlapäähineitä on kuvattu tauluissa I, XVII, XVIII. 1, LXXXII ja CLVI. Että tytön hiuksia niin kannetaan, kuin taulussa LXXXII nähdään, ei liene tavallista. Päähineestä taulussa CLVI sanotaan nimenomaan, että sen alla seljässä riippuu koristettu letti. Paikoittain morsian pukee päähänsä ostetun huivin, m. *l'emtška* (ven. ленточка), jommoista tytötkin käyttävät. Toisinaan morsian puetaan erityiseen ruunuun (taul. I ja CXIV). Usein nuorikko häittenkin jälkeen kantaa tytön pukua, jopa käy paljain päin, isoissa saappaissa ja palmikoitsee hiuksensa, koristaen niitä nauhoilla, kunnes hän näkee vanhempansa, joka saattaa tapahtua vasta vuoden kuluttua. Silloin hänen päähänsä erityisillä menoilla puetaan vaimon päähine (Mainoff).

*) Myöskin Mongoliassa tavataan naisia, jotka pitävät hiuksiansa kotelossa. Vrt. Г. Н. Потанинъ. Тангутско-тибетская окраïна и центральная Монголія. С. Петербургъ. 1893. 1: 354. — Vogulilaisetkin tytöt kiertävät hiuksiansa niskassa metallirenkailla. Труды общ. естеств. при Каз. унив. Т. III. 4. taulut VI—VII. — Vastakkaisen tiedon mukaan olisivat mordvalaiset (miehet?) ennen muinoin ajaneet hiuksensa niskassa; Изв. Общ. Арх. etc. Kazani. XII. 4. s. 340, jossa viitataan muihin teoksiin.

jetzigen und ehemaligen Wohnorten der Mordvinen ähnliche Haarcylinder in Grabstätten gefunden. Diese Cylinder sind auch stellenweise mit Metalldraht umwunden gewesen, zu welchem Umstande die Funde aus den alten livländischen Gräbern übrigens auch Berührungspunkte liefern, sowie der bis auf den heutigen Tag im finnischen Karelen beibehaltene Brauch einen s. g. „sykerö“ zu drehen, d. h. das ungeflochtene Haar mit Bändern umzubinden *).

Das Mädchen trägt gewöhnlich auf dem Kopfe ein helles, buntes, oder mit Stickereien verziertes Tuch (Taf. XVII, XVIII. 3, XXIV. 4 und XC. 7). In einigen Gegenden wird das Kopftuch mit einem Kopfbande umbunden (Taf. XLIII. 3, XC. 7, und CXX. 6). Bei festlichen Gelegenheiten, sowie auf dem Jahrmarkte habe ich gesehen, dass die Mädchen ihren Kopf mit einem Kranz aus Seidenpapier schmücken. Ehemals kam es bisweilen auch vor, dass man sich einen Kranz aus Birkenlaub aufsetzte. (Русскій Вѣстникъ. 1867. Окт. S. 414). Feiertagskopfbedeckungen von Mädchen finden sich auf den Tafeln I, XVII, XVIII. 1, LXXXII und CLVI abgebildet. Dass die Mädchen ihre Haare so tragen, wie Tafel LXXXII uns zeigt, dürfte ziemlich ungewöhnlich sein. Von der Kopfbedeckung auf Tafel CLVI wird besonders gesagt, dass unter derselben ein geschmükter Zopf auf den Rücken herunterhängt. An einigen Orten bindet die Braut ein gekauftes Tuch, m. *l'emtška* (russ. ленточка) um den Kopf, und auch die Mädchen benutzen ein solches. Bisweilen wird die Braut mit einer besonderen Krone geschmückt (Taf. I und CXIV). Oft trägt die junge Frau auch noch nach der Hochzeit die Tracht eines Mädchens, geht sogar bisweilen mit unbedecktem Haupte und in grossen Stiefeln, flicht ihre Haare und schmückt dieselben mit Bändern, bis sie zum ersten Mal ihren Eltern begegnet, was zuweilen erst nach Verlauf eines Jahres vorkommen kann. Dann wird ihr, unter besonderen Ceremonien, die Kopfbedeckung einer verheiraten Frau auf den Kopf gesetzt (Mainoff).

*) Auch in der Mongolei sieht man Weiber die ihr Haar in einem ähnlichen Cylinder tragen. Vgl. Г. Н. Потанинъ. Тангутско-тибетская окраïна и центральная Монголія. С. Петербургъ. 1893. I: 354. — Auch die wogulischen Mädchen tragen ihr Haar im Nacken umwunden von metallenen Ringen. Труды общ. естеств. при Каз. унив. Т. III. 4. Taf. VI—VII. — Einer diesen Aufschlüssen widersprechenden Urkunde gemäss hätten die Mordvinen (die Männer?) ehemals ihr Haar im Nacken kurz geschoren; Изв. Общ. Арх. etc. Kazan. XII. 4. S. 340, wo auf andere Werke hingewiesen wird.

Paitsi lettiä, koristaa mordvalainen nainen varsinkin korviaan, kaulaansa ja rintaansa. Korvarenkaat kuuluivat ainakin ennen jokapäiväiseen pukuun (kts. taul. LXXVII. 3, CXVI. 4, CLVII. 1, CLXI. 2 ja 3). Korvarenkaaseen ripustetaan kaikenlaisia helmiä, nappeja ja kulkusiakin, mutta erittäin muodissa lienee eräs pallero (kts. taul. I ja II), jonka mokshalainen nimi on *sorga*. Se muodostetaan jäniksen hännästä (vrt. F. H. Müller. Der ugrische Volkstamm. Berlin. 1879. II: 473), taikka hanhen tahi sorsan untuvista.

Kaulassa ja rinnassa saattaa mordvalaisella tytöllä olla yht'aikaa toistakymmentäkin kaulanauhaa (taul. XVII, XVIII, XXIV. 1, 3, XLIII. 4—5, LXX. 3, LXXXVIII. 1—2, XC. 1—5, CXIV, CXVI. 3, 6, CXX. 4, 7, CXXI. 1—2, 4—5, CXLV, CXLVI, CLVII. 4 CLVIII. 2—5, CLX. 2—4, CLXI. 1, 4, 6 ja CLXVI). Millerin mukaan (kts. teosta tekstissä tauluun CLVI), ripustetaan kaulanauhaan, paitsi rahoja, kulkusia, ristejä ja pähkinöitä, myöskin karhunkynsiä, hiustöyhtöjä (vrt. taul. CXX. 1 ja 3), sian torahampaita y. m. Niinikään huomasin Kargashinossa pieniä lapsia, jotka kaulanauhoissa kantoivat siankärsiä, pussiin pantua omenakukkaa y. m., hyvää unta j. m. s. varten.

Miller mainitsee myöskin erästä rintakoristetta, joka hevosenkengänmuotoisesti käy yli rinnan, olkapään ja seljän. Sen kotipaikkaa ei mainita, eikä sitä tavata Millerin kertomuksessa manekiineista. En minäkään nähnyt näissä semmoista *).

*) Että tämmöinen koriste, jommoista tosin en ole nähnyt mordvalaisilla, kuitenkin lienee heillä ainakin ennen ollut tunnettu, siitä olkoot todistuksena myös seuraavat Paasosen antamat tiedot:

„*Kaštazən'-t's'ifks* (Millerillä: каштазѣнъ-цивксъ), minulle outo, nähtävästi mokshalainen nimitys Krasnoslobodskin piirikunnasta. *Kaštas*-sanaa, jonka genitiivimuoto tässä esiintyy, en ole missään tavannut; se esiintyy kuitenkin eräässä Reguly-vainajan kokoelmiin kuuluvassa ersa-mordvalaisessa laulussa, joka nähtävästi, kielestä päättäen, on peräisin Nizhnij-Novgorodin etäläosasta, ehkä Lukajonovon piirikunnasta (kts. Ny K. V. s. 104. Julkaisemaansa Regulyn mordvalaiseen sanaluetteloon Budenz sitä ei ole ottanut, eikä osaa sitä yllämainitussa paikassa kääntääkkään): „*tejterin' kaštas kuroksisk*“ = niiden s. o. hevosien kuolaimet ovat kuin neiden *kaštas*

Ausser ihre Flechten schmückt die Mordvinin besonders ihre Ohren, ihren Hals und ihre Brust. Die Ohrringe gehörten wenigstens früher zur Alltagstracht (siehe Taf. LXXVII. 3, CXVI. 4, CLVII. 1, CLXI. 2 und 3). An die Ohrringe werden allerhand Perlen, Knöpfe und Schellen gehängt, besonders beliebt aber soll heutzutage eine Art Büschel (siehe Taf. I und II) sein, dessen mokschanischer Name *sorga* ist, und der aus einem Hasenschwanz, (vergl. F. H. Müller. Der ugrische Volkstamm. Berlin. 1879. II: 473), oder aus Gänse- oder Entendaunen verfertigt wird.

Auf Brust und Hals kann ein mordvinisches Mädchen gleichzeitig sogar zehn bis zwanzig Perlenschnüre tragen (Taf. XVII, XVIII, XXIV. 1, 3, XLIII. 4—5, LXX. 3, LXXXVIII. 1—2, XC. 1—5, CXIV, CXVI. 3, 6, CXX. 4, 7, CXXI. 1—2, 4—5, CXLV, CXLVI, CLVII. 4, CLVIII. 2—5, CLX. 2—4, CLXI. 1, 4, 6 und CLXVI). Nach Miller (siehe den Text zur Taf. CLVI), hängt man an das Halsband ausser Geldstücken, Schellen, Kreuze und Nüssen, auch Bärenklauen, Haarbüschel (vergl. Taf. CXX. 1 und 3) Hauzähne der Schweine u. s. w. So z. B. sah ich in Kargaschino kleine Kinder, die an ihren Halsbändern die Schnauze eines Schweines, in einem Säckchen verwahrte Apfelblüten u. a. m. des guten Schlafes halber trugen.

Miller erwähnt auch eine Art von Brustschmuck, der hufeisenförmig sich über Brust, Schulter und Rücken erstreckt. Die Heimat dieses Zierrates wird nicht erwähnt, auch finden wir sie in den Mannequinbeschreibungen Millers nicht, und ich habe ebenfalls keinen solchen Schmuck an den Mannequins finden können *).

*) Dass ein solcher Schmuck, den ich in der Tat bei den Mordvinen nicht gesehen, ihnen dennoch, wenigstens früher nicht fremd war, darüber mögen folgende, von Paasonen gelieferte Aufschlüsse als Beweis dienen:

„*Kaštazən'-t's'ifks* (bei Miller: каштазѣнъ-цивксъ), mir unbekannt, augenscheinlich eine mokschanische Benennung aus dem Kreise Krasnoslobodsk. Das Wort *kaštas*, mit dessen Genitivform wir es hier zu thun haben, habe ich nirgends gefunden; es kommt aber in einer Liedersammlung von Reguly, in einem erzanisch-mordvinischen Liede vor, welches letztere, aus der Mundart desselben zu schliessen, aus dem südlichen Teil von Nizchnij-Novgorod, vielleicht aus dem Kreise Lukajonovo stammt (siehe Ny K. V. S. 104. Budenz hat es nicht in das von ihm herausgegebene Wörterverzeichnis von Reguly aufgenommen, kann es in dem obenerwähnten Falle auch

Rintakoristetta taulussa CLXIV. 1 luulen pikemmin tsheremissiläiseksi, kuin mordvalaiseksi.

Soljet voidaan jakaa kahteen päämuotoon, joista toinen on omituinen niistä kolmikulmaisista lehdistä, joilla solki on alaspäin pidennetty. Toisinaan nämät lehdet ovat erikseen, toisinaan yhteen juotetut (kts. tauluja XXIII. 4, XLIII. 8 ja CLXIV. 1. Samallainen solki on myös taulussa XC. 2). Tätä tyyppiä voi pitää *mokshalaisena.* Muuten tekevät Paasosen antaman tiedon mukaan mokshalaiset naiset eroituksen pienemmän rintasoljen, *šuŕ^{E}kä,* ja isomman, *śulgam,* välillä. Samoin huomauttaa Pallas myös ersalaisista. Minkäuäköinen edellinen on, en voi sanoa; jälkimäinen on kuvattu viitatuissa tauluissa.

Toisesta soljen päämuodosta edellämainitut lehdet puuttuvat. (Kts. tauluja VI. 1, LXXII. 3, LXXXVIII. 3, CXVI. 5, CLVII. 5, CLVIII. 1 ja CLXI. 5). Tätä tyyppiä voi sanoa *ersalaiseksi.* Yleinen on tapa solkeen ripustaa kaikenlaisia lisäkoristuksia. Toisinaan käytetään paidan sepaluksessa kahtakin solkea, niinkuin näkyy taulusta CXXIV. 1. Tässä taulussa kuvatut soljet ovat muuten aivan toista muotoa, kuin kaikki edelliset mordvalaiset soljet. (Kts. myös taul. CXLI. 4). Myöskin kannetaan solkia ainoastaan koristuksina. (Kts. taul. VI. 1 ja LXXXII). Pallasin aikana koristelivat mokshalaiset naiset pukuansa lukuisillakin soljilla.

(kehumalla sanottu), joka siis nähtävästi on joku tyttöjen koriste. *T's'ifks* on erään Krasnoslobodskin piirikunnan mokshalaisilla tavattava tyttöjen rintakoristeen nimi = helmiverkko, helmistä tehty koriste rinnalla. Sana tavataan myös Regulyn kokoelmissa (kts. Ny K. V. s. 186), joka kääntää sen kahdella tavalla: 1) helmiverkko, 2) rintakoriste, johon on ommeltu pieniä hopearahoja. (Vrt. taul. XLIII. 5, vaikka sen nimi on *korgan'-p'är'f',* oik. kaulan ympäri, siis = kaulassa kannettava koriste). Samoin Ahlqvistin moksha-mordval. sanalnettelossa merkitys „lederner Brustschmuck, der mit kleiner Silbermünzen benäht ist“. (Vrt. taul. CLXIV. 1). Insarin piirikunnan mokshalaiset eivät käytä sanaa tässä merkityksessä; puheenalaista koristetta nimittävät he: *pajaravan'-kǝrgan'ä,* joka käännettynä olisi: „herrasnaisen kaulakoriste“.

Den Brustschmuck auf Tafel CLXIV. 1 halte ich eher für einen tscheremissischen, als für einen mordvinischen.

Die Spangen kann man in zwei Gruppen einteilen, von denen die eine sich durch die dreieckigen Blättchen auszeichnet, mit denen der untere Teil der Spange verlängert ist. Bald stehen diese Blättchen frei von einander, bald sind sie wiederum zusammengelötet (siehe Taf. XXIII. 4, XLIII. 8 und CLXIV. 1. Eine ähnliche Spange kommt auch auf Taf. XC. 2 vor). Diesen Spangentypus kann man als den *mokschanischen* ansehen. Übrigens machen, nach Paasonen, die mokschanischen Weiber einen Unterschied zwischen einer kleineren Spange *šuŕ^{E}kä,* und einer grösseren, *śulgam.* Dasselbe sagt auch Pallas von den Erzanen. Wie die erstere aussicht, weiss ich nicht zu sagen, die letztere ist auf den angeführten Tafeln abgebildet.

An den Spangen des zweiten Typus fehlen die erwähnten Blättchen (siehe Taf. VI. 1, LXXII. 3, LXXXVIII. 3, CXVI. 5, CLVII. 5, CLVIII. 1 ued CLXI. 5). Dieser Typus kann als der *erzanische* angesehen werden. Allgemein ist der Brauch allerhand Zierrate an die Spange zu hängen. Bisweilen werden am Hemdenschlitz sogar zwei Spangen getragen, wie auf Tafel CXXIV. 1 zu sehen ist. Die auf dieser Tafel abgebildeten Spangen sind sonst von einer ganz anderen Form, als alle anderen mordvinischen Schnallen (siehe auch Taf. CXLI. 4). Man trägt sie auch nur als Schmuck (siehe Taf. VI. 1 und LXXXII). Zur Zeit Pallas' schmückten die Weiber ihren Anzug sogar mit zahlreichen solchen.

---

nicht übersetzen): *„tejterin' kaštas kuroksïsk“* = ihr, d. h. der Pferde Zaum ist wie der *kaštas* der Jungfrauen (als Lob gesagt), welches fremde Wort also offenbar irgend einen Schmuck der Mädchen bezeichnet. *T's'ifks* ist der Name eines von den mokschanischen Mädchen im Krasnoslobodskischen Kreise getragenen Schmuckes, = Perlennetz, cin aus Perlen verfertigter Brustschmuck. Auch in den Sammlungen von Reguly (siehe Ny K. V. S. 186) findet man das Wort, und zwar auf zwei verschiedene Arten übersetzt: 1) Perlennetz, 2) Brustschmuck, mit kleinen silbernen Münzen benäht (vergl. Taf. XLIII. 5, obgleich sein Name *korgan'-p'är'f',* ist, eigentl. um den Hals, also = um den Hals getragener Schmuck). Dieselbe Erklärung giebt Ahlqvist in seinem mokschanisch-mordvinischen Wörterverzeichnis „lederner Brustschmuck, der mit kleinen Silbermünzen benäht ist“. (Vergl. Taf. CLXIV. 1). Die Mokschanen des Insarischen Kreises gebrauchen das Wort nicht in dieser Bedeutung; der besprochene Schmuck heisst bei ihnen: *pajaravan' kǝrgan'ä,* was übersetzt wäre: „Halsschmuck einer Herrschaftsdame“.

Mutta myöskin vyö on hyvin tärkeä osa mordvalaisten puvussa. Tietysti tehtiin vyöt ennen kotona (taul. VI. 3, XVIII. 2, XXIV. 2, LXX. 4), mutta nykyjään niitä paljon ostetaan (taul. I). Tärkeämmät kuin itse vyö, ovat kuitenkin ne lisäykset helmistä y. m., joilla vyö kaunistetaan. Nämät ovat joko vyössä kiinni, taikka ovat ne erityisiä kappaleita, joita vyö kannattaa. Edellisessä tapauksessa ne voivat olla joko vyön kumpaisessakin päässä (kts. viitattuja tauluja), taikka ovat ne vyön keskiosille kiinnitetyt (taul. LXX. 4 ja CXXI. 3). Ne lisäykset eli koristukset, jotka muodostavat eri kappaleita, ovat ylipäänsä *mokshalaisessa* muotoryhmässä monenlaisia ja lanteille ripustettavia liinoja (taul. VI. 2, XVII, XLIII. 7 ja 9 = *kesk-paťśat*), tahi *ersalaisessa* muotoryhmässä enimmästi suuria ja raskaita koristeita, joita kannetaan takana (CXIV, CXVI. 1, CXVII. 2, 3, CLV, CLIX, CLXIV. 2, XCLV. 2 ja 3). Erittäin mainittakoon tässä eräs liina, jota Paasosen antaman tiedon mukaan tavataan Tambovin läänin mokshalaisilla. Sen nimi on „*aľä-ruťśä* eli lyhennettynä *aľärťśä*, joka merkitsee: mies-liina eli miehenliina = nenä- eli hikiliina, jota miehet kantavat taskussa, naiset vyössä; se pantiin vainajalle mukaan hautaan“.

Sama henkilö voi olla vyötettynä kahdellakin vyöllä, niinkuin manekiini N:o 14 Rumjantsevin museossa Moskovassa; toisinaan sama vyö kierretään kahdestikin vyötäisten ympäri. Miller mainitsee erästä *stamedńä*-nimistä vyötä, „joka nimi on vähennysmuoto sanaa *stameď* = venäl. стамедъ (eräs villakangas), ja merkinnee siis semmoisesta kankaasta tehtyä vyötä“ (Paasonen, jonka julkaisemissa häälauluissa stamet-vyö myöskin mainitaan: Suomalais-ugril. Seur. Aik. IX. s. 145).

Mordvalaisilla käytettäviä esiliinoja nähdään tauluissa LXXXII, XC. 6, CLIV ja CLXV. 1. Pallas kertoo esiliinoista, jotka ovat kokoonpannut neljästä vierekkäisestä ja kapeasta esiliinasta, joita pidettiin koossa pienillä soljilla. Pallas tarkoittanee sentapaista koristetta, kuin nähdään taulussa CLV, joka koriste siten olisi esiliinana pidetty. Sentapainen esiliina näkyy todella olevan kolmannessa Pallasin taulussa kuvatulla mordvalais-naisella. (Taulussa

Aber auch der Gürtel ist ein sehr wichtiger Teil der mordvinischen Tracht. Selbst verständlich verfertigte man früher die Gürtel zu Hause (Taf. VI. 3, XVIII. 2, XXIV. 2, LXX. 4), heutzutage werden sie aber auch vielfach fertig gekauft (Taf. I). Wichtiger jedoch als der Gürtel selber, sind die Anhängsel aus Perlen u. s. w. womit derselbe geschmückt wird. Sie sind entweder am Gürtel selber angenäht, oder auch bestehen sie aus einzelnen, an dem Gürtel befestigten Gegenständen. Im ersteren Falle sind sie entweder an beiden Enden des Gürtels angebracht (siehe die erwähnten Tafeln), oder auch sind sie an der Mitte des Gürtels befestigt (Taf. LXX. 4 und CXXI. 3). Die aus besonderen Stücken bestehenden Anhängsel sind im allgemeinen in der *mokschanischen* Formgruppe verschiedenartige, auf den Hüften hängende Tücher (Taf. VI. 2 XVII, XLIII. 7 und 9 = *kesk-paťśat*), oder in der *erzanischen* Formgruppe meistens grosse, schwere Zierrate, die hinten getragen werden (CXIV, CXVI 1, CXVII. 2, 3, CLV, CLIX, CLXIV. 2, CLXV. 2 und 3). Besonders verdient hier eine Art Tuch erwähnt zu werden, das man nach Paasonen, bei den Mokschanen im Gouvernement Tambov antreffen kann. Es heisst „*aľä-ruťśä*, oder verkürzt *aľärťśä*, das bedeutet: Männer-Tuch = Schnupf- oder Schweisstuch, das die Männer in der Tasche, die Frauen am Gürtel tragen; ein solches wird auch den Verstorbenen mit in das Grab gegeben“.

Man kan sogar zwei Gürtel gleichzeitig tragen, wie wir es auf dem Mannequin N:o 14 im Rumjantsevschen Museum in Moskau sehen; bisweilen wird der Gurt zweimal um die Taille gewickelt. Miller erwähnt einen *stamedńä* genannten Gürtel „welches Wort eine Diminutivform von *stameď* = russ. стамедъ (eine Art Wollenstoff) ist, und somit einen aus diesem Zeug verfertigten Gürtel bezeichnen dürfte“. (Paasonen; in den von ihm herausgegebenen Hochzeitliedern wird auch der stamet-Gurtel erwähnt: Journal de la Société Finno-ougrienne IX. S. 145).

Die bei den Mordvinen gebräuchlichen Schürzen sehen wir auf den Tafeln LXXXII, XC. 6, CLIV und CLXV. 1. — Pallas erzählt von einer Schürze, die aus vier schmalen, neben einander gelegten und mit kleinen Schnallen zusammengehaltenen Schürzen besteht. Er meint wahrscheinlich einen ähnlichen Zierrat wie den, der auf Tafel CLV abgebildet ist und welcher demgemäss als Schürze dienen sollte. Eine ähnliche Schürze finden wir in der Tat bei einem mordvinischen Weibe auf Pallas' dritter Tafel.

CLV kuvattu esine arveltiin mahdollisesti kuuluneenkin Pallasin kokoelmaan).

Rannerenkaita puserrettiin ennen käteen ainoastaan juhlatilaisuuksissa (taul. CXIV, CXLI, 5). Rannerenkaan mordvalainen nimi on *kätks* eli *kätkskä* (diminutiivi) ja ersalainen *kefks*. — Sormukset kuulunevat jokapäiväiseen käytäntöön, vaikka niitä ylipäänsä ei ole tässä teoksessa kuvattu (ainoastaan taul. LXXXII). Muuten niitä tehdäänkin tehtaissa; yksi semmoinen on Rybnaja-Sloboda nimisessä kylässä Wolgan varrella Kazanin ja Nizhnij-Novgorodin välillä. Sormus on mordvaksi: *surks*.

Jaloissa pitävät mordvalaiset niinivirsuja (Taul. I, XVII ja LXXXIII) tahi juhlapäivinä nahkaisia jalkineita (taul. LXXXII, CXIV, CXLV ja CXLVI). Näiden alla ja säärien ympärillä ovat säärykset (taul. XXIV, 5). Mokshalaisten naisten juhlapukuun kuului ennen nahkaremelejä, jolloin palttinaisia sääryksiä ei käytetty (Pallas). Sekä mokshalaisilla että ersalaisilla sääryksen nimi on *praksta*. — „*S'eŕgä* l. *śeŕga* (kts. selitystä tauluun XVII) tavataan yleensä mokshalaisilla ja se merkitsee päällimmäistä, hienoa säärystä l. säärikäärrettä; paikoin se on valkoinen (puolivillainen), kuten Tshembarin piirikunnan mokshalaisilla eteläosassa Pensan lääniä, paikoin kirjava (ei ompelemalla, vaan kutomalla kirjaeltu, vrt. taul. XXIV, 5), kuten Insarin piirikunnassa" (Paasonen). — Villasäärykset ja niinivirsut on manekiinillä N:o 13 Rumjantsevin museossa, manekiineillä 14 ja 15 taasen villasukat ja matalat kengät nahasta. — Mordvalaisessa (varrellisessa) nahkajalkineessa on varsi lyhyt ja alaskäännetty arvatenkin jotta säärys näkyisi. Varren reuna on paitsi sitä harkkoinen. Sääryksillä runsaasti varustetut sääret kuuluvatkin mordvalaisnaisten, niinkuin yleensä suomalaisten Volgakansojen kauneudenilmauksiin. Maku nimittäin vaatii varsin paksuja sääriä, joissa on näkyvissä koristettu osa säärystä ja kauniisti kierretyt virsunpaulat. Toisinaan käytetään paulojen asemesta värillisiä rihmoja (Miller). Kauniita sääryksiä kiitetäänkin häälauluissa, joissa niiden kauneutta verrataan — kirjaimiin ja sinettimerkkeihin *).

---

*) Suomalais-ugril. Seur. Aik. IX. s. 137 ja 145 (Paasonen).

(Der auf Taf CLV abgebildete Gegenstand dürfte vielleicht auch zur Pallas'schen Sammlung gehören).

Armbänder trug man früher nur bei festlichen Gelegenheiten (Taf. CXIV, CXLI, 5). Der mokschanische Name dieses Schmuckes ist *kätks* oder *kätkskä* (Diminutivform), und der erzanische *kefks*. — Ringe dürften wohl alltäglich benutzt werden, obgleich sie überhaupt in diesem Werke nicht abgebildet sind (ausser auf Taf. LXXXII). Dieselben werden übrigens fabriksmässig verfertigt, wie im Dorfe Rybnaja-Sloboda an der Wolga, zwischen Kazan und Nizhnij-Novgorod. Ring heisst auf Mordvinisch: *surks*.

An den Füssen tragen die Morvininnen Bastschuhe (Taf. I, XVII und LXXXIII), oder bei feierlichen Gelegenheiten eine ledernene Fussbekleidung (Taf. LXXXII, CXIV, CXLV und CXLVI); in diesen befindet zugleich die Beine bedeckend sich ein Wadentuch (XXIV, 5). Zu der ehemaligen Festtracht der Mordvinen gehörten lederne Riemen, und zwar trug man dann keine leinene Wadentücher (Pallas). Sowohl bei den Mokschanen wie bei den Erzanen heisst das Wadentuch: *praksta*. „Die *śeŕgä* oder *śeŕga* (siehe die Erklärung auf Taf XVII) findet man allgemein bei den Mordvinen, und zwar versteht man hiermit das oberste, dünne Wadentuch oder die Wadenbinde: — bei Einigen ist sie weiss (aus halbwollenen Zeug), wie bei den Mokschanen des Tschembarischen Kreises im Gouvernement Pensa, bei Anderen wiederum bunt (nicht gestickt, sondern mit eingewebten Borten, vergl. Taf. XXIV, 5), wie im Insarischen Kreise" (Paasonen). — Wollene Wadentücher und Schuhe aus Bast hat das Mannequin N:o 13 im Rumjantsevschen Museum, wogegen N:o 14 und 15 wiederum wollene Strümpfe und lederne Schuhe haben. Bei der mordvinischen Fussbekleidung sind die Schäfte, wenn solche vorkommen, kurz und umgebogen, wahrscheinlich damit das Wadentuch sichtbar werde. Der Rand des Schaftes ist ausserdem ausgezackt. Mit Wadentüchern vielfach umwundene Waden werden auch bei den Morvininnen, wie überhaupt bei den finnischen Stämmen an der Wolga, als eine Äusserung weiblicher Schönheit angesehen. Der Geschmack fordert nämlich starke Waden, an denen der verzierte Teil des Wadentuches, sowie die schön gewundenen Schnürbänder aus Bast sichtbar sind. Bisweilen werden anstatt dieser Schnüre bunte leinene Schnüre getragen (Miller). Schöne Wadentücher werden auch in den Hochzeitslie-

dern besungen, wo die Schönheit derselben — mit Buchstaben und Siegeln verglichen wird *).

Miesten puku.

Niinkuin jo sivumennen huomautettiin, on mordvalaisten miesten puku melkein kokonaan venäläistynyt (taul. CXLV ja CXLVI). Päällysvaatteena mies kantaa kesällä harmaata, keltaista tahi mustaa villavaatteesta tehtyä kauhtanaa eli halattia (kts. päällystakkien kuvaa 16) ja talvella lyhyttä turkkia, moks. *or*, jota joskus käytetään kesähelteessäkin. Halatti on avonainen ryntäiltä, joissa sen reunat ovat sametilla kaunistetut, sekä leveä lanteilta. Turkin selkäpuoli oli ainakin Kargashinossa ilman rypypyjä ja ainoastaan lanteilla siinä oli joku poimu (venäläiset päällysvaatteet ovat tyypillisesti vyötäisillä rypyillä varustetut). Mordvalainen *sumań* (kuva 15), joka mainitaan samaksi kuin venäläinen „tshapan", „zipun" eli „armjak", tehdään tummanvärisestä villakankaasta, on leuan alta pantu nappiin ja lanteilta vähän kiristetty, niinkuin turkki ja naisten „panitka" (taul. XX; vrt. edellisessä siv. XI). Paasosen antaman tiedon mukaan tavataan Samaran läänin Bugurus-lanin piirin ersalaisilla sana *balaχman*, joka merkitsee vanhanaikuista, nyt jo muodista pois jäänyttä, miesten liinamekkoa, ja varmaankin on väännös venäläistä sanaa „балахонъ" (vrt. taul. I ja IV).

Jalkoja peittävät aina valkoiset rievut eli säärykset, m. *praksta* (sing.), jotka sidotaan pitkillä nauhoilla, ja virsut *), sunnuntaisin sukat ja saappaat, m. *käńhä* (sing.). Mordvalaisten virsuja kehutaan paremmiksi ja mukavammiksi kuin venäläisten. Muotonsa puolesta edelliset ovat varpaista suipommat kuin jälkimäiset. Muuten mordvalainen ja venäläinen alkavat virsun palmikoimisen kantapäästä, kun tshuvassi sitä vastoin alkaa varpaista.

*) Virsun paulan yleinen nimi sekä ersalaisilla että mokshalaisilla on *kar'ks*, jota nimitystä ei tunneta Tambovin läänin ja Tshembarin piirikunnan Pensan läänin mokshalaisilla, joilla virsunpaulaa sanotaan *kar'-pula'*ksi, jonka pluraalimuoto on mainittu taulun XVII tekstissä (Paasonen).

Männliche Tracht.

Wie schon im Vorübergehen erwähnt wurde, ist die Tracht der mordvinischen Männer eine beinahe vollständig russische geworden (Taf. CXLV und CXLVI). Als Überrock trägt der Mordvine im Sommer einen grauen, gelben oder schwarzen, wollenen Kaftan oder Halat (siehe das Bild 16 der Überröcke), und im Winter einen kurzen Pelz, moksch. *or*, der bisweilen auch in der Sommerhitze nicht abgelegt wird. Der Halat ist über den Hüften weit und öffnet sich vorne über der Brust, wo die Ränder desselben mit Sammet verziert sind. Die hintere Bahn des Pelzes ist, wenigstens in Kargaschino, ganz glatt und nur über den Hüften kommt eine Falte vor (typisch sind bei der russischen Überröcken die Falten an der Taille). Der morvinische *sumań* (Bild 15), der mit dem russischen „tschapan", „zipun" oder „armjak", identisch sein soll, wird aus dunklem Wollenstoff verfertigt, unter dem Kinn zugeknöpft und über den Hüften ein wenig verziert, ähnlich wie der Pelz und auch die weibliche „panitka" (Taf. XX; vgl. Seite XI). Nach Paasonen kommt bei den Erzanen des Buguruslanischen Kreises im Gouvernement Samara das Wort *balaχman* vor, das einen altmodischen, männlichen Überrock aus Leinen bezeichnet, und das entschieden eine Verdrehung des russischen Wortes „балахонъ" ist (vergl. Taf. I und IV).

Die Füsse sind immer mit weissen, vermittels langer Bänder festgehaltenen Wadentüchern, m. *praksta* (Sing.), und mit Bastschuhen **) bekleidet, Sonntags mit Strümpfen und Stiefeln, m. *käńhä* (Sing.). Die mordvinischen Bastschuhe werden als besser und bequemer als die russischen angesehen. Ihrer Form nach haben die ersteren spitzere Zehen als die letzteren. Beim Flechten der Bastschuhe fangen die Mordvinen und die Russen bei dem Hacken an, die Tschuwaschen dagegen bei den Zehen.

*) Journal de la Société Finno-ougrienne. S. IX. S. 137 und 145 (Paasonen).

**) Die Bänder der Bastschuhe werden allgemein, sowohl bei den Mokschanen wie bei den Erzanen *kar'ks* genannt, welche Benennung den Mokschanen im Gouvernement Tambov, sowie denen des Tschembarischen Kreises im Gouvernement Pensa unbekannt ist; bei diesen heissen sie *kar'-pulá*, von welchem Worte wir die Pluralform im Texte zur Tafel XVII finden (Paasonen).

Alusvaatteina ovat alushousut ja paita. Ylipäänsä miestenkin paidat koruommellaan, vaikka vähemmin kuin naisten ja pääasiallisesti helmassa ja kauluksessa. Tämän kaulareunustuksen nimi on *kərgalks,* oik. *kərga-alks,* s. o. kaulanalus. Mordvalaiset käyttänevät joskus sinisiäkin paitoja. Sepalus on toisella sivulla, eikä keskellä (kts. päällystakkien sarjassa kuvaa 17). Paidat sidotaan villa-, harvoin silkkivyöllä, johon toisinaan takapuolelle ripustetaan vaskikampa, moks. *moťškäńďəma,* ers. *moškamo, moťškańama, moťškańďama* (oik. häkilä) ja sivuille avain, m. *pańžəma,* eli *pańžuma* ja nahkatuppinen veitsi. (Veitsen-tuppi m. *ṕejəl-kud*).

Housut ovat palttinaa tahi villakangasta. Päässä pitää mordvalainen mies joko huopahattua, joka juhlissa koristetaan nauhoilla, tahi lakkia moks. *vaź*. Edellinen tietystikin on juhlallisempi, siksipä paikoittain (Saratovin läänissä) miehiset vainajat haudataan hattu päässä *). Lakki tehdään verasta, plyshistä tahi lampaannahasta. Kargashinossa näin patalakinkin, joka ei kuitenkaan ollut kiiloista tehty. Se lienee ollut tatarilainen. Niinikään oli siellä nähtävänä korvalappuinen nahkalakki, m. *ṕilä mar^R^ta takja*. — Häissä käyttävät miehet joko kauhtanoita tahi valkoisia viittoja talvellakin **), joita siten on pidettävä alkuperäisinä värin puolesta, sekä pyyhkimiä vöissä. Sulhanen saa kosiaisjuomingeissa eli tupakkaisissa morsiamelta kirjauksilla kaunistetun paidan, joka hänen tulee ensikerran pukea päällensä hääpäivänä ja jota senvuoksi Mainoffin mukaan nimitetään „ushotka"ksi s. o. uudispaidaksi eli alkajaksi ***). Saman tutkijan mukaan myöskin miehet häissä käyttävät paidankaltaista mekkoa (arvatenkin tauluissa CL ja CLI kuvatun tapaista). Paasosen julkaisemissa mordvalaisissa häälauluissa kehutaan puhemiehellä olevan silkkinen vyö ja molemmilla sivuilla taskuja ****).

---

*) Этнограф. Обозрѣніе. XV. s 117.

**) Kts. myös I. Stadling, Från det hungrande Ryssland Stockholm. 1893. s. 119.

***) Mainoff, Mordvan kansan häätapoja. s. 50, 89, 90.

****) Suomalais-ugril. Seur. Aik. IX. s. 135.

Die Unterkleider bestehen aus Unterhosen und Hemd. Im allgemeinen werden auch die Hemden der Männer mit Stickereien verziert, obgleich weniger als diejenigen der Frauen, und zwar hauptsächlich an Hals und Saum. Diese Halsborte heisst *kərgalks*, eigentlich *kərga-alks*, d. h. etwas, was sich unterhalb des Halses befindet. Die Mordvinen dürften bisweilen auch blaue Hemden tragen. Der Schlitz befindet sich auf der einen Seite, und nicht in der Mitte (siehe Überröcke Bild 17). Das Hemd wird von einem wollenen, manchmal, aber ziemlich selten, sogar von einem seidenen Gürtel zusammengehalten, an den bisweilen hinten ein messingener Kamm, moksch. *moťškäńďəma,* erz. *motškamo, moťškańama, moťškańďama* (eigentl. Hechel). an der Seite ein Schlüssel m. *pańžəma* oder *pańžuma* und ein Messer in lederner Scheide angehängt wird. (Messer-Scheide m. *ṕejəl-kud.)*

Die Hosen sind aus Leinwand oder Wollenstoff. — Auf dem Kopfe trägt der Mordwine einen bei festlichen Gelegenheiten mit Bändern geschmückten Filzhut, oder eine Mütze, moksch. *vaź*. Der erstere gilt natürlich als die feierlichere Kopfbedeckung, weshalb auch an einigen Orten (im Gouvernement Saratov) die männlichen Leichen mit dem Hute auf dem Kopfe begraben werden *). Der Hut wird aus Tuch, Plüsch oder Schafsfell gemacht. In Kargaschino sah ich sogar eine runde, dem Kopfe sich anschmiegende Mütze, die jedoch nicht aus Keilen verfertigt war. Wahrscheinlich war sie tatarisch. Ich sah dort ebenfalls eine Pelzmütze, die mit Ohrlappen, m. *ṕilä mar^R^ta takja*, versehen war. Bei Hochzeiten tragen die Männer auch im Winter weisse Überröcke **), die somit betreffs der Farbe, als die ursprünglichen angesehen werden müssen; am Gürtel hängen einige Tücher. Beim Verlobungsschmaus erhält der Bräutigam von der Braut ein mit Stickereien verziertes Hemd, das er zum ersten Mal am Hochzeitstage tragen muss, und das deswegen, nach Mainoff, „ushotka", d. h. Neuhemd oder Anfänger genannt wird ***). Der Aussage desselben Forscher gemäss, tragen die Männer bei Hochzeiten einen hemdähnlichen, langen Rock (wahrscheinlich gleich denen auf Taf. CL und CLI abgebildeten). In den von Paasonen herausgegebenen Hochzeitsliedern wird erzählt, der Brautwerber habe einen seidenen Gürtel und Taschen auf beiden Seiten ****).

---

*) Этнограф. Обозрѣніе. XV. S. 117.

**) Siehe auch I. Stadling, Från det hungrande Ryssland. Stockholm. 1893. S. 119.

***) Mainoff, Hochzeitssitten bei den Mordvinen (finnisch). S. 50. 89, 90.

****) Journal de la Société Finno-ougrienne. IX. S. 135.

Käsissä pidetään talvella villavanttuita.

Ompeluksien tekotavat.

Olemme edellisessä esityksessämme koettaneet määritellä mitä ainakin puvun tärkeimmissä osissa on pidettävä mokshalaisena, mitä ersalaisena muotona. Vielä räikeämpi on eroitus niissä tekotavoissa, joilla kuosit 2-niitiseen palttinaan ommellaan. Niinpä kuosien tekotapa ainesryhmässä 7 (tauluissa CXIV—CXL) on sellainen, kuin nähdään ompeluksien tekotapojen kuvissa 77—79, ja voimme sanoa sitä varsinaiseksi *ersalaiseksi ompelutavaksi.* Tämä tekotapa on yleensä tuntematon ainesryhmille 1—6.

Jos lähemmin tarkastamme näihin ryhmiin kuuluvien kuosien tekotapoja tauluissa XIII—XV, XXXIII—XXXV, XXXIX ja L—LI, LXVI, LXVII, LXXIV—LXXVI, LXXX—LXXXI ja CIII—CVI, niin näemme, että koristeet pääasiallisesti ommellaan joko konturiviivoilla tahi ilman niitä. Edellinen tekotapa on etupäässä vallitseva ryhmissä 1 ja 6, kun jälkimäinen sitävastoin on melkein poikkeuksetta käytännössä muissa ryhmissä 2—5. Tässä jälkimäisessä tavassa on kuitenkin huomattava kaksi lajia, joista toinen on yksinomaan omituinen ryhmälle 2 (tauluissa XXXIII—XXXV) ja osaksi ryhmälle 3 (taulussa L). Tätä tekotapaa onkin siten pidettävä varsinaisena *mokshalaisena.* Toinen laji tavataan osaksi myös viimeksi mainitussa ryhmässä (taulussa LI) ja on hyvin tavallinen ryhmissä 4 ja 5 (tauluissa LXXIV, LXXX ja LXXXI). Sitä voi ehkä myöskin sanoa *mokshalaiseksi* laajemmassa merkityksessä. Nämät tekotapalajit muuten hyvin vaihtelevat, mitä tulee pistoksien asentoon ja pituuteen, niinkuin nähdään ompeluksien tekotapojen kuvissa 22—40. Tekotapa, jossa koristeen konturit ensinnä neulotaan ja sisus sitten täytetään erilaisilla pistoksilla (kts. ompeluksien tekotapakuvia 80—83), on, kuten sanottu, omituinen ryhmälle 1 ja 6 (tauluissa XIV ja CIII—CIV). Näiden ryhmäin välillä on kuitenkin se eroitus niiden kuosien tekotavassa, että edellisessä (kts. taulua XIV) koristeen sisus on täytetty melkein samanlaisella ompelutavalla kuin ryhmässä 2 (kts. tauluja XXXIII—XXXV), kun sitävastoin tämä täyttämistapa on oudonlainen ryhmälle 6 (kts. tauluja CIII. 1, 4—6, CIV. 2, 4—6. Kuosi CIV. 1 on ainoa tässä ryhmässä, joka tekotavaltaan osoittaa täydellistä yhtäläisyyttä 1:sen ryhmän kanssa, mutta tämä

An den Händen werden im Winter wollene Handschuhe getragen.

Technik der Stickereien.

Im Vorhergehenden haben wir es versucht, wenigstens bei den wichtigsten Teilen der Tracht zu bestimmen, was als mokschanische und was als erzanische Form anzusehen ist. Noch schärfer ist der Unterschied in der Technik derjenigen Muster, die auf gewöhnliche Leinwand genäht werden. So ist in der Materialgruppe 7 (Taf. CXIV—CXL) die Technik eine solche, wie wir sie auf den technischen Bildern 77—79 sehen, und zwar können wir diese als die eigentlich *erzanische Technik* ansehen. Diese ist der Gruppe 1—6 im allgemeinen fremd.

Betrachten wir genauer die Technik der zu diesen Gruppen gehörenden Muster auf den Tafeln XIII—XV, XXXIII—XXXV, XXXIX und L—LI, LXVI, LXVII, LXXIV—LXXVI, LXXX—LXXXI und CIII—CVI, so sehen wir, dass die Figuren hauptsächlich entweder mit oder ohne Umrisstriche genäht werden. Die erstere Technik ist vorherrschend in den Gruppen 1 und 6, wogegen die letztere fast ohne Ausnahme in den anderen Gruppen, 2—5 vorkommt. In diesen letzteren müssen aber zwei Arten unterschieden werden, von denen die eine ausschliesslich der Gruppe 2 (Taf. XXXIII—XXXV) und teilweise der Gruppe 3 (Taf. L) eigen ist. Diese Technik muss auch deshalb als die eigentlich *mokschanische* angesehen werden. Die andere Art kommt ab und zu auch in der letztgenannten Gruppe (Taf. LI) vor, und ist sehr gewöhnlich in den Gruppen 4 und 5 (Taf. LXXIV, LXXX und LXXXI). Diese könnte vielleicht auch im weiteren Sinne genannt werden *mokschanisch.* Diese verschiedenen Arten von Technik wechseln sonst beträchtlich hinsichtlich der Anordnung und Länge der Stiche, wie aus den techniCHen Bildern 22—40 zu ersehen ist. Diejenige Technik, wo die Umrisse der Figur zuerst genäht werden, und das Innere derselben nachher mit verschiedenen Stichen ausgefüllt wird (siehe die technischen Bilder 80—83), ist, wie gesagt, den Gruppen 1 und 6 (Taf. XIV und CIII—CIV) eigen. Unter diesen Gruppen besteht jedoch der Unterterschied in der Technik der Muster darin, dass in der ersten (siehe Taf. XIV) das Innere der Figuren mit beinahe ähnlichen Stichen wie in der Gruppe 2 (siehe Taf. XXXIII—XXXV) gefüllt ist, wogegen diese Art des Füllens der Gruppe 6 fremd

kuva on otettu pienestä, irtonaisesta vaatekappaleesta, joka kyllä saatiin taulussa mainitusta kylästä „päähineeseen kuuluvana", mutta joka luultavasti on muualta kotoisin; sen kuosia taulussa XCVII. 3 verrattakoon kuosiin taulussa XI. 2).

ist (siehe Taf. CIII. 1, 4—6, CIV. 2, 4—6. Das Muster CIV. 1 ist das einzige in dieser Gruppe, das hinsichtlich der Technik eine vollkommene Übereinstimmung mit der ersten Gruppe zeigt, dieses Muster ist aber einem kleinen, besonderen Zeugstück entnommen, das wir freilich in dem auf der Tafel erwähnten Dorfe „als zu einer Kopfbedeckung gehörend" bekamen, das aber wahrscheinlich anderswo herstammt: vergl. das Muster desselben Taf. XCVII, 3 mit dem Muster Taf. XI. 2).

Tätä ryhmissä 1 ja 6 vallitsevaa tekotapaa voi pitää *välimuotona mokshalaisen ja ersalaisen ompelutavan välillä,* joka jyrkästi eroaa varsinkin jälkimäisestä, kun se sitävastoin osaksi lähentelee mokshalaista tekotapaa. Ersalaisessa ja mokshalaisessa ompeluksessa koristeen sekä muoto että sisus syntyvät yhden ja saman systeemin pisteillä. Näissä yllämainituissa välimuodoissa sitävastoin ovat koristeen muoto ja sen sisus l. täyte kaksi eri asiata; ne syntyvät erityisillä ja usein erilaatuisillakin pisteillä.

Diese, bei den Gruppen 1 und 6 vorfindliche Technik kann als eine *Zwischenform zwischen der mokschanischen und der erzanischen* Nähart bezeichnet werden, die sich besonders von der letzteren scharf unterscheidet, sich aber teilweise der mokschanischen nähert. Beim Verfertigen der mokschanischen sowie der erzanischen Stickereien werden sowohl die Umrisse wie auch das Innere derselben zugleich und mit gleichartigen Stichen ausgeführt. In den hier oben erwähnten Zwischenformen dagegen sind Umrisse und Ausfüllung des Ornamentes zwei verschiedene Sachen, die durch verschiedene, und oft auch verschiedenartige Stiche entstehen.

Kuten jo on huomattu, on kussakin paikkakunnassa vallitsevan kuosien tekotavan ohessa luonnollisesti kyllä muitakin tekotapoja tunnettu. Tämä nähdään jo usein viitatuissa tauluissa. Tahdon vain lisätä muutaman esimerkin. Niinpä tapaamme ersalaista tekotapaa varsinaisella mokshalaisellakin alalla (kts. taulua XXXIII kuvan 6 alareunaa). Ersalaisessa ryhmässä 7 näkee myös, vaikka hyvin vähässä määrässä, sentapaista tekotapaa kuin taulujen CXXXII. 2:n ja CXXXVII. 2:n alareunojen kuoseissa. Tämä tekotapa on kuitenkin ylen tavallinen kaikissa niissä paidoissa, jotka kuuluvat ryhmiin 1—6, jonka takia tätäkin kuosin ja tekotavanlajia (kts. ompelusten tekotapojen kuvia 58 ja 59) voi pitää *mokshalaisena.*

Wie wir schon gesehen, sind an jedem Orte neben der dort gebräulichen Technik der Muster auch andere Ausführungsweisen derselben bekannt. Dieses kann man schon vielfach auf den erwähnten Tafeln beobachten. Ich will nur einige Beispiele hinzufügen. So findet man z. b. erzanische Technik auch auf dem eigentlich mokschanischen Gebiete (siehe Taf. XXXIII den unteren Rand von Bild 6). In der erzanischen Gruppe 7 kann man auch, obgleich freilich nur in sehr geringem Grade, eine ähnliche Technik wie die an den unteren Rändern der Muster auf den Tafeln CXXXII. 2 und CXXXVII. 2 bemerken. Diese Technik ist aber eine gewöhnliche an den Hemden der Gruppe 1—6, weshalb auch diese Art der Muster und der Technik (siehe die technischen Bilder 58 und 58) als die *mokschanische* angesehen werden kann.

Paitsi näitä tekotapoja, tavataan mordvalaisilla useita muitakin, niinkuin näkyy ompeluksien tekotapojen kuvista; ne eivät ole niin tavallisia, koska ovat käytännössä vaikeanlaisia. Kuitenkin jo se seikka vaikeuttaa kuosien neulomista, että ne useimmiten ovat kahden puolen kangasta samanlaisia. Usein taas ovat ainoastaan konturit samallaiset kankaan kumpaisellakin puolella, kun sitävastoin täyte on vähän erilainen eri puolella. Neulonkset Armanihasta, Kargashinosta ja Drakinosta (taulut I—LXIX) ovat vähemmin yhtäläisiä kankaan molemmilla

Ausser diesen Arten von Technik kommen bei den Mordvinen auch viele andere vor, wie aus den technischen Bildern zu ersehen ist; dieselben sind aber nicht so gewöhnlich, da sie oft recht schwer herzustellen sind. Auch der Umstand erschwert das Ausführen der Muster, dass diese meistens auf beiden Seiten des Stoffes gleich sind. Oft sind wiederum nur die Umrisse gleich, sowohl auf der rechten wie auf der linken Seite, die Ausfüllung des Inneren derselben dagegen etwas verschieden. Die Stickereien aus Armaniha, Kargaschino und Drakino (Taf. I—

Ompeluksien tekotapoja.

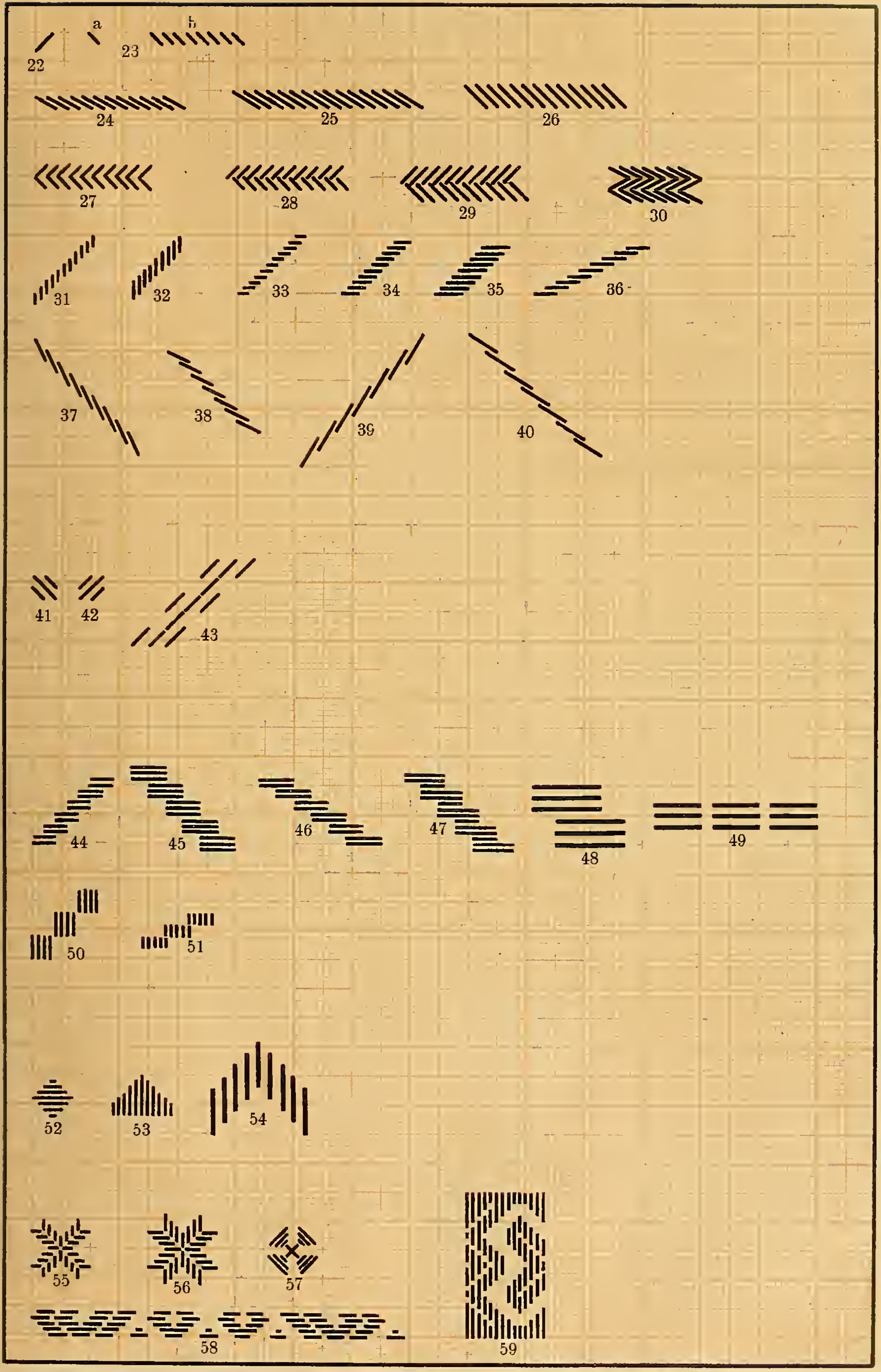

Die Technik der Stickereien.

Ompeluksien tekotapoja

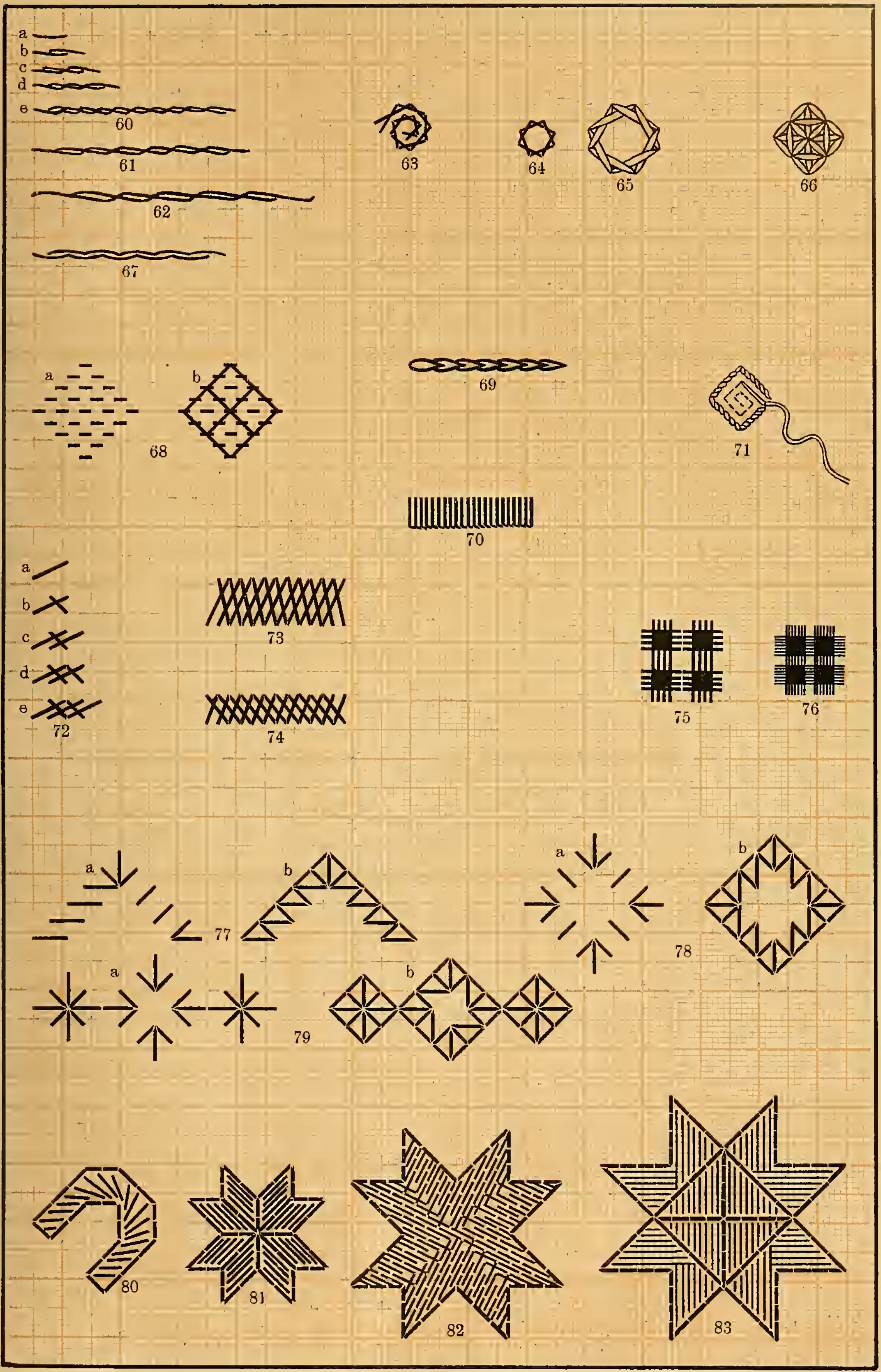

Die Technik der Stickereien

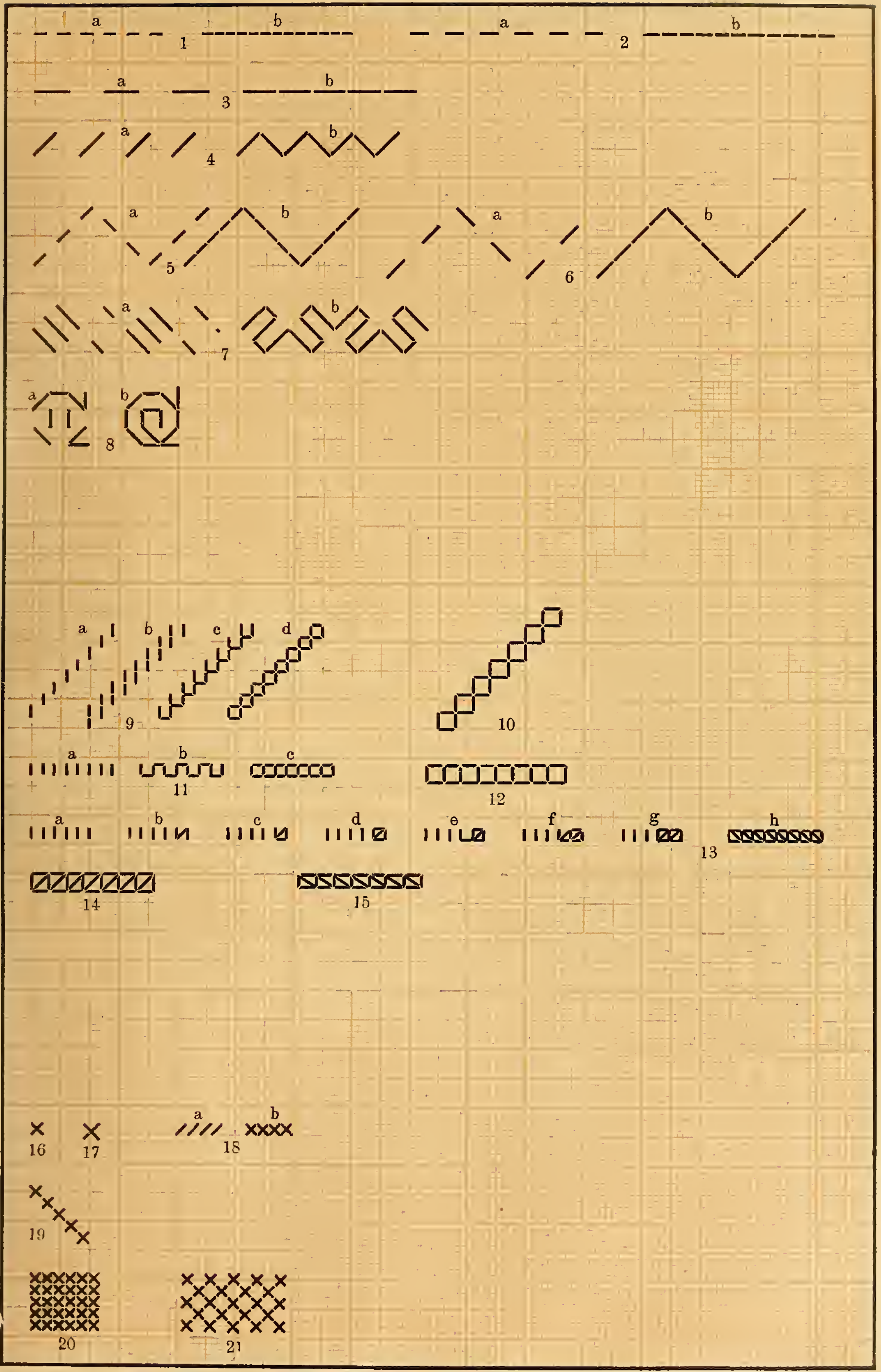

Die Technik der Stickereien.

puolilla, vaikka näissäkin kuosin yleinen muoto nähdään kankaan nurjallakin puolella.

Tekotapakuvaan 71 verrattakoon kuv. a. taulussa XXXVIII. 5. Tässä tekotavassa ensinnä pitkällä pistoksella rihma lasketaan pitkin kangasta, sitten toinen rihma kierretään edellisen ympärille. Kuvat 75 ja 76 esittävät reikäneulousta, jota tavataan esim. kuoseissa taul. LXIX. Muuten tekotapakuvat selittäkööt itsensä.

Toht. Paasosen antaman tiedon mukaan on Pensan läänin mokshalaisilla Tshembarin piirikunnassa erityisen puvun ohessa myös käytännössä „omituinen ompelutapa“, jossa käytetään yksinomaan mustaa lankaa. Kun toht. Paasonen tämän lisäksi ilmoittaa, että heidän naispaitansa etuhelmassa ei ole muuten tavallista aukkoa, *uŕmaťś*, niin huomaa, että heidän pukunsa tässä kohden kuuluu mokshalaiseen muotoon Kargashinosta ja Drakinosta (kts. edellistä esitystä paidasta). Onko heidän „omituinen ompelutapansa“ eroava niistä ompelutavoista, jotka tavataan tauluissa LXVI—LXVII y. m. samoihin kyliin eli ainesryhmiin (2—3) kuuluvissa, täytyy jättää vastaisen tutkimuksen ratkaistavaksi.

Koska Suomen heimojen aloilla ainoastaan Suomen karjalaisten ja mordvalaisten neulouksien tekotavat ovat tunnetut, saatamme tässä tehdä sen yleisen huomautuksen, että kaikki Karjalassa tunnetut ompelutavat (kts. Th. Schvindtin alkulauseessa mainittua teosta) ovat käytännössä myöskin mordvalaisilla (jotka paitsi sitä tuntevat useita karjalaisille tuntemattomia tekotapoja). Nämät tekotavat siis viittaavat yhteiseen kotiperään. Melkein samaa voi myöskin sanoa ompelukoristeista.

Mordvalaiset naiset ovat Venäjällä kuuluisia ompelutaidostaan. Senkin tähden mordvalaisia tyttöjä halusta otetaan luostariin. Kotona ollessaan tytön täytyy saada yksi koruommeltu paita vuodessa valmiiksi ja ennen naimistaan 5 à 6 kappaletta; tässä työssä syntyy suuri kilpailu ja monelta tytöltä siinä silmät turmeltuvat *). Häälauluissa sitten tietysti tähänkin kuuluvat seikat tulevat näkyviin; niissä huonoa ompelusta verrataan rikkirevittyyn niinivirsuun,

*) Пенз. губ. вѣд. 1847. N:o 24.

LXIX) sind die, die am wenigsten gleichartig auf beiden Seiten des Stoffes sind, obgleich auch hier die hauptsächliche Form des Musters ebenfalls auf der linken Seite zum Vorscheine kommt.

Vergleiche Bild a Tafel XXXVIII. 5 mit dem technischen Bilde 71. Beim Ausführen dieser Stickerei werden erst lange Sticke auf den Stoff genäht und diese dann mit anderen befestigt. Die Bilder 77 and 76 zeigen eine Hohlnahtstickerei, die z. B. bei den Mustern der Tafel LXIX vorkommt. Sonst mögen die technischen Bilder als Erklärung der Stickereien genügen.

Nach Dr. Paasonen sollten die Mokschanen im Tschembarischen Kreise des Gouvernementes Pensa nebst ihren besonderen Trachten auch eine „eigentümliche Technik“ für ihre Muster haben, bei welcher ausschliesslich schwarzes Garn benutzt würde. Wenn uns P. ausserdem noch erzählt, dass bei den weiblichen Hemden derselben an der vorderen Borte unten der Ausschnitt, m. *uŕmaťś*, fehlt, so sieht man, dass ihre Tracht in dieser Hinsicht zur mokschanischen Form in Kargaschino und Drakino gehört (siehe die vorhergehende Erklärung des Hemdes). Ob sich ihre „eigentümliche Technik“ von der auf den Tafeln LXVI, LXVII u. a. aus denselben Dörfern stammenden und zu denselben Gruppen (2—3) gehörenden unterscheidet, das wird eine spätere Forschung entscheiden müssen.

Da auf den von finnischen Stämmen bewohnten Gebieten, nur die Technik der finnischen Karelier und die der Mordwinen bekannt ist, können wir uns hier die allgemeine Bemerkung erlauben, dass alle in Karelen bekannten Arten von Technik (siehe das im Vorwort von Th. Schwindt erwähnte Werk) auch bei den Mordvinen gebräulich sind, welche ausserdem noch mehrere den Karelien fremde Technikarten kennen. Diese Gleichförmigkeit in der technischen Kunst lässt uns somit auf eine gemeinsame Heimat schliessen. Ungefähr dasselbe gilt auch von den Stickornamenten.

Die Mordvininnen sind in Russland für ihre Stickereikunst berühmt. Deshalb wünscht man auch mordwinischen Mädchen in die Klöster aufzunehmen. Während sie noch im Elternhause ist, muss das Mädchen jährlich ein Hemd verfertigen, und bevor sie heiratet muss sie 5 bis 6 Stück derselben nähen; deshalb wetteifern die jungen Mädchen in dieser Kunst und verderben sich leider oft hierbei die Augen *). Natürlicherweise wird dieser Brauch auch in den Hochzeits-

*) Пенз. губ. вѣд. 1847. N:o 24.

mutta hyvä ompelus on niin kaunis kuin sinettimerkki *).

Ompelukoristeita

järjestäessäni olen seurannut typologista periaatetta. Tosin on tunnustettava, että ompeluksien tekotapa on pidettävä koristeiden kannattajana ja edellytyksenä. Mutta voi sanoa vielä yksinkertaisemmin, että tuo silmiinpistävä ja suoranainen suhde loimen ja kuteen välillä mordvalaisillakin koruompelijattarilla, jotka yksinomaan käyttävät 2-niitistä palttinaa, on ollut koristeiden pohjana ja alkuna. Tämä alku on hyvin yleinen, ja se on yksi tärkeä syy, jonka tähden luonnonkansoilla niin usein tavataan samallaisia geometrisia koristeita. Näihin alkuaineksiin on sitten liittynyt kaikenlaisia motiveja ulkoapäinkin, jotka kukin kansa kehittää omalla tavallaan **). Siis voisi jakaa koristeet ensinnä tekotavan mukaan, sitten kussakin jaossa noudattaa typologista periaatetta. (Niin on Schvindt hyvällä syyllä tehnytkin usein mainitussa teoksessaan). Kun yksi tekotapa on muita yleisempi kussakin piirissä, s. o. yhdessä tahi useammassa kylässä, niin saisimme täten käsityksen siitä kuinka kukin koristetyyppi saman ompelutavan pohjalla on kehittynyt. Jos joku mordvalainen kylä on erikseen tahi väliintulleitten venäläisten asutuksien kautta eroitettu muista mordvalaisista kylistä, niin se todellisuudessakin siitä tahi muista syistä on kehittänyt erityisen tekotavan ja erityisiä koristemuotoja, joita ei tavata muualla. Tämmöisessä tapauksessa olenkin ne asettanut yhteen sarjaan; niinpä lehti 54 näyttää ainoastaan Armanihassa (taul. VII ja VIII) tavattavia koristemuotoja. Kenties tästä syystä olisi tutkimukselle ollut hyödyksi liittää tähän luettelo siitä, mistä kylästä kukin muukin koristemuoto on kotoisin. Mutta toiselta puolen sen ylimalkaan huomaa tarkastamalla teoksessa olevia tekotapatauluja. En myöskään luule, että

*) H. Paasonen, Proben der mordvinischen Volkslitteratur I (Suomal.-ugr. Seuran Aikak. IX) siv. 131 ja 137.

**) Kts. esim. mitä tulee Ruotsin kutomakoristeisiin, G. J:son Karlin, Skånsk textil konstslöjd. Lund I. 1886. Venäläisiä ja sen ohessa suomensukuisia koristeita ja kuoseja käsittelee älykkäällä ja taitavalla tavalla W. Stassoff teoksessa: Русскiй народный орнаментъ. Lornement national russe. C. Петербургъ. 1872. Kts. siitä Morgonbladet. 1879. N:o 88.

liedern berührt; hier wird die schlechte Stickerei mit einem zerrissenen Schuh aus Bast verglichen, die gute Stickerei aber ist dagegen so schön wie ein Siegel **).

Stickornamente.

Beim Ordnen der Stickornamente habe ich den typologischen Grundgedanken ins Auge gefasst. Es ist freilich nicht zu leugnen, dass die Technik der Stickereien sowohl der Träger als die Voraussetzung des Ornamentes ist. Man kann indessen noch hinzufügen, dass jenes unverkennbare und unmittelbare Verhältnis, das zwischen Zettel und Einschlag besteht, auch bei den mordvinischen Stickerinnen, die ausschliesslich gewöhnliche Leinwand' benutzen, Voraussetzung und Anfang des Ornamentes gewesen ist. Diese Herleitung ist sehr allgemein, und in derselben können wir eine Ursache dazu finden, dass die Naturvölker so oft gleichartige, geometrische Ornamente haben. Zu diesem ursprünglichen Material gesellten sich dann allerhand Motive von aussen, die jedes Volk auf seine eigene Art entwickelte *). Also könnte man die Ornamente zuerst nach ihrer Technik einteilen, und dann in jeder Abteilung den typologischen Grundgedanken verfolgen. (Dies hat auch Schwindt aus guten Gründen in seinem oft erwähnten Werke gethan.) Da in jedem Kreise, d. h. in einem oder in mehreren Dörfern eine Technik allgemeiner als die andere ist, so könten wir hieraus schliessen, wie ein jeder Ornamentstypus sich auf derselben technischen Grundlage entwickelt hat. Liegt ein mordvinisches Dorf von dem andern entfernt, oder ist es durch die Ansiedelung russischer Kolonisten von den übrigen mordvinischen Dörfern getrennt worden, so sind hier in der Tat eine besondere Technik und besondere Ornamentformen entstanden, die man anderswo nicht findet. In diesen Fällen habe ich sie auch zu einer Gruppe zusammengeführt; so zeigt z. B. Blatt 54 nur in Armaniha (Taf. VII und VIII) vorkommende Ornamentmu-

**) Journal de la Société Finno-ougrienne IX. 131 und 137. H. Paasonen. Proben der mordvinischen Volkslitteratur.

*) Siehe z. B. betreffs schwedischer Weberei-Ornamente. G. J:son Karlin, Skånsk textil konstslöjd. Lund. 1886. Eine geistreiche und geschickte Zusammenstellung russischer Ornamente und Muster, sowie derjenigen finnischen Ursprunges giebt W. Stassoff, in seinem Werke: Русскiй народный орнаментъ. L'ornament national russe. C. Петербургъ. 1872. Siehe auch Morgonbladet. 1879. N:o 88.

koristeiden kehitys yleensä on tapahtunut niin suljetussa piirissä kuin mistä lehti 54 antaa meille esimerkin. Jos niin olisi kuitenkin laita, täytyisi sulkea ulos se tosiseikka, että mordvalaisetkin epäilemättä ovat ulkoapäin itselleen omistaneet monta motivia, esim. aaltoilevan spiralin (lehdessä 29), meanderin (lehti 53) y. m. Että eri tekotapaa harjoittavat neulojattaret käyvät toisiltaan lainaamassa koristemuotoja, todistaa myös se seikka, että juuri muoto antaa koristeelle nimen s. o. muodostaa sen käsitteen —, eikä tekotapa (kts. lukuisia esimerkkejä Schvindtin teoksessa). Mordvalaiset naiset käyvät koristemuotoja lainaamassa aina kun he markkinoilla ja muissa tilaisuuksissa tapaavat toisiansa. Kotiin tultuaan he sitten neulovat täten saadun uuden koristemuodon kotona oppimaansa tekotapaan. Mordvalaisnaisen kunnia on myös, että hän keksii uusia koriste- ja kuosimuotoja. Muun esimerkin puutteessa hän käy — niin kerrottiin minulle — joen rannalle tarkastamaan niitä viivoja, joita murtunut jää saa aikaan tulvan aikana keväällä, joka onkin paras ompeluaika. Tietysti mordvalainen tyttö samassa rukoilee veden haltijattarelta keksintökykyä ja siitä seuraavaa menestystä.

ster. Vielleicht wäre es aus diesen Gründen für die Forschung nützlich gewesen, hier ein Verzeichnis über die Heimatdörfer auch der übrigen Ornamentformen beizufügen. Andererseits aber, kann man dieses meistens aus den zu dem Werke gehörenden, technischen Bilder schliessen. Auch glaube ich nicht, dass die Entwickelung der Ornamente sich im allgemeinen in einem so geschlossenen Kreise vollzogen hätte, wie uns die Beispiele auf Blatt 54 zeigen. Wäre dieses indessen dennoch der Fall, müssten wir die Tatsache ausschliessen, dass auch die Mordvinen sich ohne Zweifel von aussen her manches Motiv angeeignet haben, wie z. B. den wellenförmigen Spiral (Blatt 29), den Meander (Blatt 53) u. a. Dass Stickerinnen, die ihre Arbeiten in verschiedener Technik ausführen, von einander Ornamentmuster leihen, beweist auch der Umstand, dass es das Muster und nicht die Technik ist, nach welchem das Ornament benannt wird, d. h. nach welchem man sich eine Vorstellung desselben bildet (siehe zahlreiche Beispiele in Schwindt's Werke.) Die Mordvininnen borgen immer, wenn sie sich beim Jahrmarkte oder bei anderen Gelegenheiten treffen, Muster von einander; und heimgekehrt sticken sie dann das neue Ornament in ihrer alten, zu Hause erlernten Technik. Auch setzt die Mordvinin ihre Ehre darein neue Ornamente und Muster zu erfinden. Im Frühjahr, der besten Arbeitzeit, geht sie — so erzählte man mir — hinunter zum Flusse, und in Ermangelung anderer Muster, sucht sie sich Vorbilder in dem von dem Hochwasser dunkel und spröde gewordenen Eise, auf welchem die Flut in phantastischen Linien ihr Spiel treibt. Natürlicherweise fleht das mordvinische Mädchen hierbei den Geist des Wassers um Erfindungsgabe und um das Glück an, welches diese mit sich bringen müsse.

Ne kylät, joista kokoamani ja tässä teoksessa julaistu mordvalainen puku- ja kuosimateriali on kotoisin, jakaantuvat tohtori H. Paasosen antamien tietojen mukaan kielen puolesta seuraavaisesti:

Mokshalaisia.

Tambovin läänissä:

Kargashino Spasskin piirikuntaa.
Staraja Pitshimorga Spasskin piirikuntaa.
Kozlovka Temnikovin piirikuntaa.
Atshurevo Temnikovin piirikuntaa.

Die Dörfer, wo die von mir gesammelten und herausgegebenen, mordvinischen Trachten und Muster heimisch sind, werden, den von Dr. H. Paasonen gegebenen Aufschlüssen gemäss, ihrer Sprache nach auf folgende Weise eingeteilt:

Mokschanische.

Im Gouvernement Tambov:

Kargaschino im Spasskischen Kreise.
Staraja Pitschimorga im Spasskischen Kreise.
Kozlovka im Temnikovschen Kreise.
Atschurevo im Temnikovschen Kreise.

Pensan läänissä:

Boldovo Insarin piirikuntaa.
Suzgarje (Sulgarje?) Insarin piirikuntaa.
Drakino Narovtshatin piirikuntaa.
Staryja Pitshury piirikuntaa.

Saratovin läänissä:

Sutshkino Kuznetskin piirikuntaa.

Im Gouvernement Pensa:

Boldovo im Insarischen Kreise.
Suzgarje (Sulgarje?) im Insarischen Kreise.
Drakino im Narovtschatischen Kreise.
Staryja Pitschury im Narovtschatischen Kreise.

Im Gouvernement Saratov:

Sutschkino im Kuznetskischen Kreise.

Ersalaisia.

Tambovin läänissä:

Drakino Spasskin piirikuntaa.

Simbirskin läänissä:

Tshetvertakovo Alatyrin piirikuntaa.
Ardatov Ardatovin piirikuntaa.
Malyja Karmaly Buinskin piirikuntaa.

Nizhnij-Novgorodin lääniä:

Alomajevo Arzamasin piirikuntaa.
Velikij Vrag Arzamazin piirikuntaa.
Kakino Sergatshin piirikuntaa.

Samaran läänissä:

Binoradka Samaran piirikuntaa.
Novaja Semejkina Samaran piirikuntaa.

Tämä luettelo olkoon myös ohjauksena kyläin nimien oikeinkirjoitukseen.

Erzanen.

Im Gouvernement Tambov:

Drakino im Spasskischen Kreise.

Im Gouvernement Simbirsk:

Tschetvertakovo im Alatyrischen Kreise.
Ardatov im Ardatovschen Kreise.
Malyja Karmaly im Buinskischen Kreise.

Im Gouvernement Nizhnij-Novgorod:

Alomajevo im Arzamasischen Kreise.
Velikij Vrag im Arzamasischen Kreise.
Kakino im Sergatschischen Kreise.

Im Gouvernement Samara:

Binoradka im Kreise Samara.
Novaja Semejkina im Kreise Samara.

Dieses Verzeichniss kann auch als Leitung für die richtige Orthographie der Dörfernamen dienen.

Oikaisu.

XCIX taulun alla olevat viittaukset ovat väärät (sen johdosta, että taulu on tullut ylös-alaisin), ja oikaistakoon selittävän tekstin mukaan.

Berichtigung.

Die Hinweisungen unter der Tafel XCIX sind unrichtig (weil die Tafel verkehrt ist), und sind nach dem Text zu berichtigen.

Lisäys.

Kun suurin osa tekstiä jo oli painettu, sain minä opettajain Makar Jevsevjevin ja F. Belovin toimesta sellaisen päähineen, kuin muutamilla tauluissa CXLV ja CXLVI kuvatuilla naisillakin on. Päähine on mitä hauskin ja muotonsa puolesta tieteellisesti varsin arvokas. Ympäri pään on ensinnä koruompeluksilla kaunisteltu seppele, joka hakasilla solmitaan niskaan (vrt. taul. LXXXII). Seppeleen yläreunaan on kiinnineulottu silkkihuivi, jonka päät, taakse solmittuina, riippuvat niskassa. Silkkiliinan alla on kaareva puunoksa, joka jännittää liinaa ulospäin ja vastaa mokshalaisen päähineen tukea (kts. taul. XXIII. 1 ja XLII. 1 ja 2). Tämä päähine on siis varsinaisen mokshalaispäähineen ja Suomen Karjalan hunnun välimuoto; viimemainitussa taas sykerö vastaa kerrottua kaarevaa puunoksaa. (Vrt. johdantoa varsinkin mitä koskee mokshalaista päähinettä s. VIII ja ja XIV.) — Kylä kuuluu olevan kieleltään mokshalainen.

Nachtrag.

Als schon ein grosser Teil des Textes gedruckt war, erhielt ich durch Vermittelung der Lehrer Makar Jevsevjev und F. Belov eine solche Kopfbedeckung, wie sie einige der auf den Tafeln CXLV und CXLVI abgebildeten Weiber tragen. Dieselbe ist von einer besonders hübschen Form und wissenschaftlich betrachtet, sehr wertvoll. Um den Kopf herum läuft erst ein mit Stickereien verzierter Kranz, der im Nacken mit Haken befestigt wird (vergl. Taf. LXXXII). An dem oberen Rand des Kranzes ist ein seidenes Tuch festgenäht, dessen hinten gebundene Enden im Nacken herunterhängen. Unter dem seidenen Tuche ist ein gebogener Baumzweig, der dasselbe ausspannt, und der der mokschanischen Kopfbedeckungsstütze entspricht (siehe Taf. XXIII. 1 und XLII. 1 und 2). In dieser Kopfbedeckung sehen wir somit eine Zwischenform zwischen der eigentlich mokschanischen Kopfbedeckung und der finnisch-karelischen „huntu", in welcher letzteren wiederum der s. g. „sykerö" dem gebogenen Baumzweige entspricht. (Vergl. Einleitung, besonders betreffs der mokschanischen Kopfbedeckung S. VIII und XIV und was zu derselben gehört). — Das Dorf soll seiner Sprache nach mokschanisch sein.

TAULUJEN SELITYKSIÄ.

ERKLÄRENDER TEXT ZU DEN TAFELN.

TAULU I.

Mordvalainen morsian Armanihan kylästä Nizhnij-Novgorodin lääniä. Tämä kylä oli kieleltään jo kokonaan venäläistynyt, ja ainoastaan harvat naiset kantoivat enää vanhaa kansallispukua, joka siis oli sitkeämmin säilynyt kuin kansan oma kieli. Morsiamella on päässä kruunu, josta tarkemmin kerrotaan seuraavassa taulussa. Vartalolla hänellä on kaksi takkia l. viittaa, toinen, *sirmäga*, villakankainen alla, ja toinen, *balahon*, palttinainen sen päällä. Nämät viitat ovat kuvatut tauluissa III ja IV. Vyötäisillä on ostettu villavyö ja jaloissa niinivirsut. Ennen käytettiin vöitä, jotka, niinkuin muutkin pukuun kuuluvat vaatekappaleet, olivat kotona tehdyt. (Kts. taul. VI. 3).

TAFEL I.

Mordvinische Braut aus dem Dorfe Armaniha im Gouvernement Nizhnij-Novgorod.

Dieses Dorf war seiner Sprache nach schon ganz verrusst und nur wenige Weiber trugen noch die alte Nationaltracht, die sich folglich länger erhalten hatte, als die eigene Sprache des Volkes. Die Braut trägt auf dem Kopfe eine Krone, über welche Näheres auf der folgenden Tafel. Sie hat zwei Mäntel oder Überröcke an, einen wollenen, *sirmäga*, und einen andern aus Leinwand darüber, *balahon*. Diese Überröcke finden sich auf Tafel III und IV. Um die Taille hat sie einen gekauften wollenen Gürtel und an den Füssen Schuhe aus Bast. Früher waren Gürtel gebräuchlich, die, wie auch die übrigen Kleidungsstücke dieser Tracht, zu hause verfertigt waren. (Siehe Tafel VI. 3).

TAULU II.

Saman morsiamen pää- ja niskapuoli. Kruunu on oikeastaan messinkilangoista tehty rengas, joka kaunistetaan hopearahoilla, simpsukoilla ja helmillä. Kumpaisenkin korvan kohdalle on ripustettu hanhenhöyheninen tupsu. Samasta kohdasta lähtee kahdenpuolen kasvoja rahanauha, jonka yläpäähän on sidottu ruplankappaleita, sitten $^1/_2$ ruplan ja vihdoin $^1/_4$ ruplan ja 20 kopeekan arvoisia hopearahoja. Nauhojen alapäässä on messinkisiä, kammautapaisia koristeita. Toisinaan nämät päätekoristeet ovat korusolkia ja ne pannaan kokoon metallilangoista, helmistä ja messinkisistä rahamerkeistä l. pelirahoista (jetons), joita tuodaan Ranskasta ja Saksasta ja myydään Nizhnij-Novgorodin markkinoilla. (Niihin saamme vielä usein tutustua). Nämät nauhat pistetään alapäästä vyön alle ja päätekoristeet saavat heilua pitkin reisiä. (Kts. taulua I). Oikean korvan takana näkyy pitkä nauha, joka ensinnä kierretään pään ympäri,

TAFEL II.

Seiten- und Rückenansicht derselben Braut. Die Krone besteht eigentlich aus einem aus Messingdraht verfertigten Ring, der mit Silbermünzen, Muscheln und Perlen geschmückt ist. Zu beiden Seiten des Kopfes ist über dem Ohr ein Büschel aus Gänsefedern befestigt. Von dieser Stelle hängt ein mit Geldstücken besetztes Band zu beiden Seiten des Gesichts herunter; dasselbe besteht aus silbernen 1 Rubel-Stücken, weiter unten aus 50 oder 25 Kopeken und schliesslich aus 20 Kopeken-Stücken. Das untere Ende dieses Bandes schliesst mit einem messingenen, einem Kamme ähnlichen Schmucke ab. Bisweilen bestehen diese Schmuckgegenstände aus Schnallen, die aus Draht, Perlen und messingenen Spielmarken (jetons) zusammengesetzt sind, und die aus Frankreich und Deutschland gebracht, auf dem Jahrmarkte in Nizhnij-Novgorod käuflich sind. (Wir werden noch öfterst Gelegenheit haben auf dieselben zurückzukommen). Das un-

jotta se keskeltä muodostaa aukean kehän, johon kruunu jatkona liittyy. Alapäästä tämäkin nauha pistetään kupeella vyön alle. Kruunuun kuuluu simpsukoista, pelirahoista ja tupsuista tehty tuuhea lakimus. Kruunu on siis tyypiltään hunnun tai sorokan tapainen. Myöskin tytöt kantavat täänkaltaista kruunua, mutta vähemmän komeata. Nuorikolla yksin on mainittu pitkä nauha, joka ulottuu päälaelta vyölle, samoin kuin kruununlakimus on hänellä tuuhein.

TAULU III.

Villaviitta, *sirmäga*, samasta Armanihasta. Se on yltympäri 5:stä kankaankappaleesta kokoonpantu, ylhäältä kuitenkin kapeampi kuin alhaalta, jota paitsi takapuolelle vielä on neulottu 2 kiilaa. Poimeita ei ole ollenkaan. Vyötäisen kohdalla on viitan sisäpuolelle seljän kohdalle kiinnineulottu vyönauha, jonka päät sidotaan ruumiin ympäri. Suuri korukaulus neulotaan nauhalla, joka kudotaan ostetuista kuparilangoista. Leuan alla viitta pannaan napilla kiinni; samoin alhaalla liki helmaa. Hihansuut ja toinen etupuolinen reuna koristetaan neuloksilla, jotka osoittavat mordvalaisille muuten vieraita koristemuotoja. Kahden puolen ryntäillä on koriste, joka pannaan kokoon tupsuista, simpsukoista, helmistä ja pelirahoja kannattavista messinkiketjuista.

TAULU IV.

Balahon niminen liinaviitta l. päällystakki samasta Armanihasta. Se on palttinasta ja kannetaan *sirmäga*n päällä (katso taulua I). Keskimäinen selkäkappale on sileä eli ilman poimeita ja 30 sentrimetrin eli koko kankaan levyinen. Siihen jatkuu kahden puolen ylhäältä alas kolme kankaanliuskaa, kukin kankaan puolta leveyttä. Näistä on kaksi hihan etupuolella ja yksi sen takana, s. o. seljän puolella. *Balahon* on hihansuissa kaunistettu koruneulouksilla. Punaisella rihmalla on harkkokoristeita neulottu kauluksen ja helman reunoihin sekä muutamiin muihin

tere Ende dieser Schmuckbänder wird unter den Gürtel geschoben, hängt dann unter demselben hervor und weiter lose am Körper herunter. (Siehe Tafel I). Hinter dem rechten Ohr ist ein langes Band sichtbar, das zuerst um den Kopf gewunden einen offenen Ring bildet, und von dem die Krone nur eine Fortsetzung ist. Auch das untere Ende dieses Bandes wird auf der Seite unter den Gürtel gesteckt. Zur Krone gehört noch ein dichtes, aus Muscheln, Spielmarken und Troddeln verfertigter Nackenlatz. Die Krone erinnert folglich sehr an eine harelische Haube. Auch Mädchen tragen ähnliche Kronen, die aber nur weniger geschmückt sind. Die junge Frau allein trägt das genannte lange Band, das sich vom Kopfe bis zum Gürtel erstreckt; auch ist der Nackenlatz bei ihr möglichst dicht.

TAFEL III.

Wollener Rock, *sirmäga*, aus dem Dorfe Armaniha. Derselbe ist aus 5 Bahnen verfertigt und oben schmäler als unten; ausserdem sind hinten zwei Keile eingefügt; Falten fehlen gänzlich. An der Innenseite dieses Rockes ist hinten ein Band befestigt, dessen Ende um die Taille gebunden werden. Der grosse, umgebogene Kragen ist mit Bändern verziert, die aus gekauftem Kupferdraht gewebt sind. Oben am Halse und unten, unweit des Saumes wird der Rock zugeknöpft. Der Rand des Ärmels, sowie der eine vordere Rand des Rockes sind mit Stickereien verziert, die eine, den Mordwinen sonst fremde Verzierungsart aufweisen. Troddeln, Muscheln, Perlen und an messingenen Ketten befestigte Spielmarken bilden eine Art von Verzierung, die an beiden Seiten des Rockes, vorne auf der Brust befestigt ist.

TAFEL IV.

Überrock aus Leinen d. h. *balahon* aus dem Dorfe Armaniha. Dieser ist aus Leinwand verfertigt und wird über dem anderen Rocke oder der *sirmäga* getragen. (Siehe Tafel I). Die mittlere der hinteren Bahnen ist glatt und ohne Falten; sie ist 30 Zentimeter breit, d. h. die ganze Breite des Stoffes ist dazu verwendet worden. Zu beiden Seiten derselben gehen von oben bis unten drei schmälere Bahnen, zu denen nur die halbe Breite des Stoffes benutzt worden ist. Von diesen sind zwei vorne und eine hinten. Der untere Teil des Ärmels ist mit Stickereien ver-

kohtiin. Toisinaan on *balahon*in kaulus ja olkapäätkin korukuosiin ommellut.

Valkoiseen kankaaseen on paikottain kudottu punaisia lankoja, joista sitten kolme (pitäisi ehkä olla kaksi) on sovitettu kuvatussa *balahon*issa ryntäille kahden puolen.

ziert. Oben am Halse, unten am Saume, wie auch an einigen anderen Stellen ist eine mit rotem Garn genähte Zackenverzierung angebracht worden. Bisweilen sind auch Kragen und Schulterstücke des *balahon* mit Stickereien verziert.

Stellweise sind in den weissen Stoff rote Fäden eingewebt, von denen, auf dem hier abgebildeten *balahon*, drei (es müssten vielleicht zwei sein) oben an den Vorderbahnen über der Brust sichtbar sind.

TAULU V.

Naisen paita samasta Armanihasta ja tehty, paitsi hihat ja olkapäät, neljästä 2-niitisestä palttinakappaleesta, jotka ovat koko kankaan leveyttä. Kaulan sepalus ja helma ovat varustetut koruompeluksilla. Tämä mordvalainen naispaita on tavallista vähemmin kaunistettu ja semmoinen muoti näkyi olevan yleinen Armanihassa. Helmaneuloksen etevin kuosi on kuvattu taulussa X. 3.

TAFEL V.

Frauenhemd aus dem Dorfe Armaniha. Dasselbe besteht aus vier Bahnen Leinwand der ganzen Breite nach genommen. Dazu Schulterstücke und Ärmel. Halsausschnitt und Saum sind mit Stickereien verziert. Diese mordvinischen Hemden haben gewöhnlich wenig Verzierungen und es scheint, als ob dieses in Armaniha allgemein gebräuchlich wäre. Das bedeutendste Muster der Saumstickerei ist Tafel X. 3. abgebildet.

TAULU VI.

Kuva 1. Solkikoriste, *sustuk*, jolla *balahon*ia (taulussa IV) pidetään kiinni, mutta joka toisinaan käytetään ainoastaan koristeena, on kokoonpantu messinki- ja rautalangoista, lasihelmistä ja pelirahoista. Itse solki on punottu kolmesta vartaasta. Soljen poikki käy, palkimen alapuolella, venytetty messinkilankainen spiralikierros, joka pitkissä kahdeksikon(8)-muotoisissa ja rautalankaisissa liitteissä kannattaa helmiä ja pelirahoja. Samallaisia venytettyjä spiraleja on soljen alapuolella kaksi. Ketjut ovat kokonaisuudessa katsottuina kolmikanttisia ja niiden liitteet kokoonlikistettyjä kahdeksikon(8)-muotoja. Kuvattu esine on $^1/_2$ luonnollisesta suuruudesta.

Kuva 2. Palttinainen ja koruneulouksilla kaunistettu tasku, joka pistetään vyön alle. Tämän taskun toinen puoli on melkein samalla tavalla koristettu. Toisinaan kannetaan tämäntapaisia liinoja vyön alla, ja kuvattu vyötasku onkin yhteenneulottu kahdesta vyöliinasta. Teknillisiä kuvia näissä liinoissa oleviin kuoseihin nähdään taulussa XV. 5 ja 6.

Kuva 3 kuvaa osaa vanhanaikuista vyötä eli oikeastaan kaitaista palttinakappaletta, jonka toiseen päähän on kiinnitetty runsaasti puolen metrin pituisia, kirjavia villakankaantupsuja ja

TAFEL VI.

Bild 1. Brustspange, *sustuk,* zum Zusammenhalten des Überrockes (Tafel IV), wird aber auch bisweilen nur als Schmuck getragen. Dieselbe besteht aus Messing- und Eisendraht, Glasperlen und Spielmarken. Die Spange selbst ist aus drei Drahten geflochten. Quer über dieselbe, unterhalb der Nadel läuft ein ausgezogener Spiral aus Messingdraht, der in langen, in Form einer 8 gedrehten, aus Eisendraht gefertigten Ösen, Perlen und Spielmarken trägt. 2 ähnliche ausgezogene Spirale befinden sich auch an der untern Seite der Spange. Die dreikantigen Ketten sind aus Gliedern in Form einer zusammengedrückten 8 verfertigt. Die Abbildung stellt den Schmuck in halber natürlicher Grösse dar.

Bild 2. Mit Stickereien verzierte Tasche aus Leinwand, die am Gürtel getragen wird. Die andere Seite dieser Tasche ist ungefähr ähnlich verziert; bisweilen werden ebenso gestickte Tücher unter dem Gürtel getragen, und die abgebildete Gürteltasche ist gerade aus zwei solchen zusammengenähten Tüchern verfertigt. Die technischen Bilder der zu den letzteren verwendeten Muster finden sich auf Tafel XV. 5 und 6.

Bild 3 zeigt uns einen altmodischen Gürtel, oder eigentlich einen schmalen Leinwandstreifen, an dessen eines Ende eine $^1/_2$ Meter lange, bunte, wollene Franse befestigt ist. Aus-

lisäksi koristuksia simpsukoista y. m.; vyöhön on 40 sentrimetrin pituudelta ommeltu kauniita kuoseja; toinen koristamaton pää pistetään varsinaisen vyön alle. Tämmöistä vyön korukappaletta sanottiin Armanihassa venäläisellä nimellä „siiveksi"; näitä siipiä kannettiin ennen yksi kumpaisellakin puolella. Tämän vyön kuosi nähdään selvemmin taulussa XV. 2.

serdem ist der Gürtel mit Muscheln und anderen ähnlichen Zierraten geschmückt und in einer Länge von 40 Zentimetern mit hübschen Mustern verziert. Das andere, unverzierte Ende desselben wird unter den eigentlichen Gürtel versteckt. Das also verzierte Ende eines Gürtels wurde früher in Armaniha mit dem russischen Namen „Flügel" genannt und man trug ehemals zwei derselben, eines an jeder Seite. Das Muster dieses Gürtels ist deutlicher Tafel XV. 2 zu sehen.

TAULU VII.

Liinaviitan hihansuun kuoseja samasta Armanihasta. VII. 8:ssa on semmoinen koruompelu kokonaisuudessaan. Tämän kuosin eri osilla on seuraavat nimet: a. *repy*, b. ploshniki, c. reshotka, d. usolki, e. repeiki, f. *sury*, g. *kajaksy*, ja h. *hmugordy*. Kuvat 4—7 ja 10—11 kuvaavat siis ainoastaan *kajaksy*'ta *).

TAFEL VII.

Muster zur Randverzierung des Ärmels am leinenen Überrock. Armaniha. Bild 8 zeigt ein vollständiges Ärmelmuster. Die verschiedenen Teile desselben haben folgende Namen: a. *repy*, b. ploschniki, c. reschotka, d. usolki, e. repeiki, f. *sury*, g. *kajaksy* und h. *hmugordy*. Die Bilder 4—7 und 10—11 stellen also nur *kajaksy* dar *).

TAULU VIII.

Liinaviitan hihansuun kuoseja, *kajaks*, Armanihasta.

TAFEL VIII.

Ärmelmuster, *kajaks*, an einem leinenen Überrock. Armaniha.

TAULU IX.

Olanpäällisiä, *myshki*, kaula- ja rintakuoseja kahdesta liinaviitasta. Armanihasta.

TAFEL IX.

Schultermuster, *myschki*, sowie Hals- und Brustmuster zu zwei leinenen Überröcken. Armaniha.

TAULU X.

1—2. Kuoseja liinaviitan olkapäästä. 3. Kuosi paidanhelman etupuolelta. Katso taul. V. 1. Armanihasta.

TAFEL X.

1—2. Schultermuster zu einem leinenen Überrock. 3. Muster der vorderen Borte eines Hemdes. Siehe V. 1. Armaniha.

TAULU XI.

1—3. Liinaviitain rinta- ja olkapääkuoseja.

4. Vyökuosi. Vertaa taul. VI. 3. Armanihasta.

TAFEL XI.

1—3. Brust- und Schultermuster zu einem leinenen Überrock.

4. Gürtelmuster. Vergleiche VI. 3. Armaniha.

TAULU XII.

Vyökuoseja Armanihasta.

TAFEL XII.

Gürtelmuster. Armaniha.

*) Mainoff, Mordvan kansan häätapoja s. 89, 90, luettelee muitakin kuosinnimiä neulotuissa hiansuissa. — Yllämainitut *repy*, *sury*, *kajaksy*, *hmugordy* ovat luultavasti venäl. monikkomuodolla varustettuja mordvalaisia sanoja.

*) Mainoff, „Hochzeitssitten des mordvinischen Volkes" (finnisch und russisch) zählt auch andere Namen der Ärmelstickerei-Muster auf. — *repy*, *sury*, *kajaksy*, *hmugordy* sind wahrscheinlich mordvinische Wörter mit russischer Pluralendung.

TAULU XIII.

1. Tekotapakuva kuosiin IX. 1.
2. Sama samanlaatuiseen kuosiin, josta osa nähdään taulussa X. 2. Armanihasta.

TAULU XIV.

1. Tekotapakuva semmoisiin kuoseihin kuin tauluissa VII ja VIII.
2. Sama kuosiin VII. 9.
3. „ „ XII. 1.
4. „ „ X. 3.
5. „ „ XI. 2.
6. „ erääseen liinaviitan hihansuukuosiin.
7. „ samanlaatuiseen kuosiin kuin reunassa VII. 3.
8. „ kuosiin XII. 3. Armanihasta.

TAULU XV.

1. Tekotapakuva vyökuosiin XII. 2.
2. „ „ VI. 3.
3. „ erääseen paidanrinnan kuosiin.
4. „ kuosiin XI. 3.

5 ja 6. Tekotapakuvia samanlaatuisiin vyöliina- ja taskukuoseihin kuin taulussa VI. 2. Armanihasta.

TAULU XVI.

Kuoseja samallaisten liinaviittojen hihansuihin kuin taulussa IV. Armanihasta.

TAULU XVII.

Mordvalainen tyttö juhlapuvussa Kargashinon kylästä Tambovin lääniä. Päässä on punainen, keltainen ja viheriäinen liina, m. *χvata*, solmittuna otsalla. Sen päälle sidotaan otsan ja pään ympäri nauha, m. *śöäzka*, koristettuna joko kangastilkuista tehdyillä roseteilla tahi hopealangan neuloksilla. Nauhan alustukseksi käytetään mustaa nauhaa, jonka reunassa on paletteja. Tytön hiukset palmikoidaan, ja palmikon päästä riippuu pari villalankaista tupsua, m. *tšoka*, jotka koristettuina pienillä kulkusilla, m. *pajǵä*, ja usein myös simpsukoilla, m. *kumbŕä*, (oik. *kujəń-ṕŕä* = „käärmeenpää"), riippuvat takana paidan helmaan asti. Paita, m. *štšam*, on tavallista mallia (kts. taul. XXI) ja tekee mordvalais-naisella myös hameen virkaa. Ihoa likinnä

TAFEL XIII.

1. Technisches Bild zu Muster IX. 1.
2. D:o zu einem ähnlichen Muster; ein Teil davon in X. 2. Armaniha.

TAFEL XIV.

1. Technisches Bild zu solchen Mustern, wie auf Taf. VII und VIII.
2. Zu dem Muster VII. 9.
3. „ „ „ XII. 1.
4. „ „ „ X. 3.
5. „ „ „ XI. 2.
6. „ „ Ärmelmuster eines Überrockes.
7. „ ähnlichen Randmustern wie VII. 3.
8. „ dem Muster XII. 3. Armaniha.

TAFEL XV.

1. Technisches Bild zu dem Gürtelmuster XII. 2.
2. „ „ „ „ „ VI. 3.
3. „ Bild zum Brustmuster eines Überrockes.
4. „ „ zum Muster XI. 3.

5. und 6. Technische Bilder zu Mustern derartiger Gürteltücher und Taschen, wie auf Taf. VI. 2. Armaniha.

TAFEL XVI.

Ärmelmuster zu derartigen leinenen Röcken, wie auf Tafel IV. Armaniha.

TAFEL XVII.

Mordvinisches Mädchen in Festtracht aus dem Dorf Kargaschino im Gouvernement Tambov. Die Kopfbedeckung besteht aus einem bunten, rot-gelb-grünen Tuch, m. *χvata*, das vorn über der Stirn in einen Knoten geschlungen ist. Darüber wird rund um den Kopf herum ein Band, m. *śöäzka*, gebunden, das entweder mit aus Lappen gemachten Schleifen, oder auch mit Stickereien aus Silberfaden verziert wird. Als Unterlage dieses Bandes wird ein anderes, schwarzes benutzt, dessen Rand mit Goldblättchen geschmückt ist. Die Haare des Mädchens werden geflochten, und am Ende der Flechten hängen zwei wollene Troddeln, m. *tšoka*, die mit kleinen Schellen, m. *pajǵä*, und oft auch mit Muscheln, m. *kumbŕä*, (eigentlich

kannetaan ainoastaan lyhyet alushousut, m. *poŋkst*, joita kannatetaan neljällä rihmalla, m. *uškər*. Vyö, m. *karks*, ei näy vyötäsillä, sillä se peittyy sen avaran poimeen alle, jonka paita muodostaa vyön yläpuolella. Tätä poimetta käytetään muun taskun puutteessa jonakuna pussina, johon laaja paita sallii naisen huokeasti pistää kätensä. Siinä kannetaankin kaikenlaista tavaraa. Kaulassa on useita helminauhoja, m. *garəs*, *eŕk*, *gajtan*, joista yksi kannattaa kreikanuskoisilla tavallista ristiä (siitä sen nimi, m. *kŕost-gajtan* l. *kŕost-ćäďńä*). Rinnalla on osaksi helminauhojen peittämänä iso solki, m. *śulgam*, josta katsottakoon taul. XXIII. 4. Vyöstä riippuu kahdenpuolen uudenaikuisia, punaisia vyöliinoja. Jalassa on niinivirsut, m. *kaŕᴿt*, joihin kuuluu niinipaulat, m. *kaŕ-pulət*; näiden alla on liinasäärykset, m. *śeŕgat*.

TAULU XVIII.

1. Mordvalaisen morsiamen rintakuva samasta Kargashinon kylästä Tambovin lääniä. Päähine on erivärisistä nauhoista tehty, jonka vuoksi sillä on venäläinen nimitys *l'enta*. Toisinaan se on runsaasti helmillä kaunistettu. Kaula ja rinta on niinkuin juhlapukuisella tytöllä.

2. Mordvalainen vaimo arkena samasta kylästä. Päähän kiinnitetään ensinnä myssyntapainen päähinetuki (kts. taul. XXIII. 1), jonka ympäri sidotaan päähineliina, m. *rutšä* (kts. taul. XXIV. 4) siten, että koristetut päät, m. *pet*, tulevat ohimojen yläpuolelle ulottumaan uloskäsin. Senpätähden venäläiset pilkallisesti sanovatkin, että mordvalais-naiset koristavat päänsä sarvilla. Vaimon kaulassa on tavallisesti vähemmän helminauhoja kuin tytön. Vyö on vanhaa mallia (vrt. taul. XXIV. 2).

3. Mordvalainen tyttö arkena samasta kylästä. Pääasiallinen eroitus edelliseen pukuun nähden on tavassa, millä päähineliina sidotaan ja kannetaan. Tytöllä se sidotaan niskaan, niin että eri-

kujəń-ṕŕä, d. h. Schlangenkopf) geschmückt bis hinunter zum Saum des Hemdes reichen. Das Hemd, m. *štšam*, von gewöhnlichem Schnitt, (siehe Taf. XXI), dient den mordvinischen Weibern zugleich als Rock. Dem Körper zunächst tragen sie sonst nur ein Paar kurze, mit vier Bändern, m. *uškər*, befestigte Unterhosen, m. *poŋkst*. Der Gürtel, m. *karks*, ist an der Stelle der Taille nicht sichtbar, denn er wird von der darüberhängenden weiten Falte des Hemdes bedeckt. Diese Falte wird, in Ermangelung einer eigentlichen Tasche, als eine Art Sack benutzt, zu welchem die Weitläufigkeit des Hemdes den Zugand mit der Hand bequem gestattet. Auch werden in demselben allerhand Sachen getragen. Um den Hals sind mehrere Perlenschnüre, m. *garəs*, *eŕk*, *gajtan*, geschlungen, von denen eine das bei den Orthodoxen gebräuchliche Kreuz trägt; daher der Name *kŕost-gajtan* oder *kŕost-ćäďńä*. Von diesen Perlenschnüren teilweise versteckt wird auf der Brust eine grosse Spange, m. *śulgam*, getragen, die auf Tafel XXIII. 4 abgebildet ist. Vom Gürtel hängen zu beiden Seiten eine Art neumodischer, roter Schürzen herab. An den Füssen werden mittels Schnürbänder aus Bast, m. *kaŕ-pulət*, befestigte Bastschuhe, m. *kaŕᴿt*, und unter diesen leinene Gamaschen, m. *śeŕgat*, getragen.

TAFEL XVIII.

1. Brustbild einer mordvinischen Braut aus dem Dorfe Kargaschino. Die Kopfbedeckung ist aus bunten Bändern verfertigt, weshalb sie den russischen Namen *l'enta* trägt. Bisweilen ist dieselbe reichlich mit Perlen verziert. Hals und Brust sind ähnlich geschmückt, wie bei dem Mädchen in Festtracht.

2. Mordvinische Frau alltags. Kargaschino. Zuerst wird eine haubenähnliche Stütze für die Kopfbedeckung (siehe Taf. XXIII. 1) am Kopfe befestigt; um dieselbe herum wird dann das Kopftuch, m. *rutšä* (siehe Taf. XXIV. 4), derart gebunden, dass die mit Stickereien verzierten Enden, m. *pet*, über den Schläfen nach beiden Seiten geradeaus stehen. Drum behaupten auch die Russen im Spass, die mordvinischen Frauen schmückten ihren Kopf mit Hörnern. Gewöhnlich trägt die Frau nicht so viele Perlenschnüre wie das Mädchen. Der Gürtel ist altertümlich. (Vergleiche Taf. XXIV. 2).

3. Mordvinisches Mädchen alltags. Kargaschino. Den Hauptunterschied zwischen dieser Tracht und der früher erwähnten bildet die Art, wie das Kopftuch gebunden und getragen wird.

väriset päät jäävät riippumaan seljälle. Tytön rintasolkikin on tavallisesti komeampi, niinkuin helminauhojen luku suurempi, kuin vaimon (kts. selitystä taulussa XXIII. 4).

Beim Mädchen wird dasselbe im Nacken gebunden, und zwar so, dass die verschiedenfarbigen Enden desselben auf den Rücken herunter hängen. Auch ist die Brustspange des Mädchens gewöhnlich schöner, sowie die Anzahl der Perlenschnüre grösser, als bei der Frau. (Siehe die Beschreibung Taf. XXIII. 4).

TAULU XIX.

Mordvalainen vaimo juhlapuvussa samasta Kargashinon kylästä, kuin edelliset. Juhlallisuus osoittautuu päähineessä, m. *ṕŕäŕt́šä*, ja paidassa, m. *štšam*. Edelliseen vertaa samanlaatuista sorokkaa l. harakkaa taulussa XXIII. 3, jonka kappale a (lakimus) on tässä niskassa. Paitaan vertaa juhlapaitaa, m. *šuvańä-štšam*, taulussa XXII, joka kuitenkin on vielä komeampi.

TAFEL XIX.

Mordvinische Frau in Festtracht. Kargaschino. Der Unterschied zwischen dieser Tracht und der alltäglichen tritt in der Kopfbedeckung, m. *ṕŕäŕt́šä*, und im Hemde, m. *štšam*, zum Vorschein. Vergleiche mit der ersteren die auf Taf. XXIII. 3. abgebildete Haube, deren Teil a (der Nackenlatz) hier im Nacken hängt; und mit dem letzteren das Hemd der Festtracht, m. *šuvańä-štšam*, Tafel XXII, das jedoch noch mehr verziert ist.

TAULU XX.

Naisen villaviitta, nimeltä *pańitka*, harvinaista ja vanhanaikuista kuosia. Lannepoimun l. viitan sakaran nimi on m. *šaram*. Samasta Kargashinosta.

TAFEL XX.

Weiblicher Überrock aus Wollenstoff, *pańitka* genannt, von seltenem, altertümlichem Schnitt. Die Hüftfalten des Überrockes werden m. *šaram* genannt. Kargaschino.

TAULU XXI.

Naisen arkipaita, samassa myös hameena, m. *štšam*, Kargashinosta. Sen tärkeimmät kirjaompelukset ovat: *naľä*, soikea 8 à 10 neliötuuman laajuinen kappale olkapään takana, kauniisti monivärisillä villa- tahi silkkilangoilla kirjailtu *laftuška* olkapäällä ja *äŕd́źəľä* helmassa. Kainalon alla on punainen pumpulitilkka, m. *it́škəl*.

TAFEL XXI.

Weibliches Alltagshemd, das zugleich als Rock, m. *štšam*, dient. Kargaschino. Die wichtigsten Stickereien desselben sind: 1) ein längliches, 8 bis 10 Viertelzoll breites Stück, m. *naľä*, hinter der Schulter; dasselbe ist mit hübschen, bunten Stickereien aus Wolle oder Seide verziert; 2) die Schulterstickerei, m. *laftuška*, und endlich die Saumstickerei, m. *äŕd́źəľä*. Auf der Unterseite des Ärmels ist oben ein roter, baumwollener Lappen, m. *it́škəl*, eingenäht.

TAULU XXII.

Vanhanaikuinen morsiuspaita l. -hame, m. *šuvańä-štšam*, samasta kylästä. Sellainen puettiin muinoin miehelään vietävän tytön päälle. Leveän, pitkin hihaa, m. *ožä*, käyvän kirjaompeluksen nimi on m. *ožä-ki*, s. o. hihatie; kapea hihaompelus on nimeltään *ožä-kuvalma* l. *kuvalma*. *Sup-kuvalma*'ksi sanotaan jokaista kapeaa, neulottua kirjaompelusta, joka käy pitkin koko vaatteen etupuolta ylhäältä alas. Olkapäällä olevaa kirjaompelusta sanotaan *ronga-*

TAFEL XXII.

Altertümliches Brauthemd, das als Rock, m. *šuvańä-štšam*, dient. Kargaschino. Ein solches Hemd wurde ehemals der Braut angezogen, ehe sie zur Wohnung ihres künftigen Mannes gebracht wurde. Die breite Stickerei, die dem Ärmel, m. *ožä*, entlang läuft, heisst *ožä-ki*, d. h. Ärmelweg; die schmale wiederum *ožä-kuvalma* oder *kuvalma*. Eine jede der schmalen Stickereien, die sowohl auf den Vorder- als Hinterbahnen von oben bis nach unten angebracht

kuvalma'ksi. Pitkin helmaa käy leveä *kuvalm-äŕďźəľä* l. *äŕďźəľä*.

TAULU XXIII.

1. Päähineen tuki, m. *laśťńiḱ*, tehty pellavakankaasta ja sen sisälle pannusta päreestä. Sen käytännöstä kts. taulua XVIII. 2.

2. Niskalippu, m. *satylka*, jonka alarauna on koristettu helmillä ja erivärisillä kangasliuskoilla, sidotaan niskaan kaunistukseksi edellisessä numerossa mainitun tuen alapuolelle.

3. Juhlapäähine, m. *ṕŕäŕťśä* (vrt. taulua XIX). Kokoonpanon puolesta tämä päähine muistuttaa karjalaista harakkaa eli sorokkaa. Likinnä otsaa oleva etupuolen osa (mustan keskiosa), on neliskulmainen, mustaneuloksinen ja nimeltä m. *ṕŕäŕťśä-końä*, sekä vastaa harakan otsallista. Lakimus a, joka kuvatussa päähineesssä on nostettu ylös, päättyy soikeaan, erivärisellä silkki- tahi toisinaan villalangalla neulottuun kaunismalliseen ompelukseen.

4. Naisen solki, m. *śulgam*. Kargashinossa tämä solki oli kokoonpantu useammasta osasta kuin muulla mordvalais-alalla. Soljen pyöreätä osaa, johon palin, m. *šotšks*, on kiinnitetty, nimitetään *kardəńä*'ksi; pyöriön molemmat päät laajenevat koimikulmaisiksi lehdiksi. Solkeen on messinkilangoilla ja puuvarvuilla kiinnitetty erilaisia koristuksia. Ensiksi on useampia rivejä erivärisiä helmiä, m. *oźnat;* sitten seuraa rivi messinkisiä pelirahoja. Ylempänä nähdään muutamia nappeja ja pitkin reunoja on kulkusia, m. *pajḱť* (pluraalimuoto, sing. *pajǵä*) ja simpukankuoria, m. *kumbŕä* (pluraalimuoto: *kumbŕat*), s. o. käärmeenpää. Tyttöjen soljissa on tavan mukaan ainoastaan kulkusia. Soljesta riippuu päärlynauhassa, m. *uśḱä*, pieni messinkikampa, m. *śuŕᴿťśəḿ*, vanhaa muotoa.

TAULU XXIV.

1. Helminauha, m. *gajtan*.

2. Naisvyö, m. *karks*, kokoonpantu simpsukoista, napeista ja erivärisistä silkki- ja hopealangoista.

sind, heisst *sup-kuvalma*. Die Schulterstickerei wird *ronga-kuvalma* genannt. Den Saum ziert eine breite Stickerei, m. *kuvalm-äŕďźəľä* oder *äŕďźəľä*.

TAFEL XXIII.

1. Stütze für die Kopfbedeckung, m. *laśťńiḱ*, aus mit Leinwand überzogenen Schindeln verfertigt. Über den Gebrauch derselben siehe Tafel XVIII. 2.

2. Nackenlatz, m. *satylka*, dessen unterer Rand mit Perlen und bunten Lappen geschmückt ist; derselbe wird um den Nacken, unterhalb der obenerwähnten Stütze gebunden.

3. Feiertagskopfbedeckung, m. *ṕŕäŕťśä* (Vergleiche Tafel XIX). Ihrer Zuzammensetzung nach erinnert diese Kopfbedeckung an die karelische Haube (finnisch harakka). Der der Stirn zunächst befindliche Teil des Vorderstückes (die Mitte des Schwarzen) bildet ein mit schwarzen Stickereien verziertes Viereck, m. *ṕŕäŕťśä-końä* genannt, und entspricht dem Stirnteil der karelischen Haube. Der Nackenlatz a, der bei der auf dem Bilde sichtbaren Kopfbedeckung aufgehoben ist, endigt mit einer länglichen, gestickten Borte in hübschem Muster aus Seide, oder bisweilen aus Wolle.

4. Brustspange, m. *śulgam*. Im Dorfe Kargaschino war diese Spange aus einer grösseren Anzahl Teile zusammengesetzt, als anderswo im mordvinischen Gebiete. Der runde Teil der Spange, an dem die Nadel, m. *šotšks*, befestigt ist, heisst *kardəńä;* die beiden Enden dieses Teiles erweitern sich zu zwei dreieckigen Platten. Vermittels Messingdraht und dünnen Holzreisern sind verschiedene Zierrate an die Spange befestigt; erst mehrere Reihen bunter Perlen, m. *oźnat*, dann eine Reihe messingener Spielmarken; oben sind einige Knöpfe, und am äussersten Rande, um die ganze Spange herum, Schellen, m. *pajḱť*, (dieses die Pluralform; Singul. *pajǵä*) und Muschelschalen, m. *kumbŕä* (die Pluralform wäre *kumbŕat*), d. h. Schlangenkopf, befestigt. An den Spangen der Mädchen ist es Sitte nur Schellen zu tragen. An der Spange hängt an einer Perlenschnur, m. *uśḱä*, ein kleiner altertümlicher, messingener Kamm, m. *śuŕᴿťśəḿ*.

TAFEL XXIV.

1. Perlenschnur, m. *gajtan*.

2. Weiblicher Gürtel, m. *karks*, aus Muscheln, Knöpfen und bunten Seiden- und Silberfäden verfertigt.

3. Helminauha, jossa on, paitsi helmiä, kuusi kulkusta ja risti.

4. Päähineliina, m. *rutšä*, 1,4 metr. pitkä ja 40 sentimetr. leveä. Käytetään käännettynä kaksinkerroin pitkittäin, niinkuin kuvastakin näkee. Sidotaan päähinetuella varustetun vaimon pään ympäri; tytöllä ei ole tätä tukea, vaan liinanpäät riippuvat niskassa, niinkuin kerrottu taulun XVIII. 2 ja 3 johdosta. Punaiset päät ovat erikseen kudotut ja koruompeluksilla kaunistetut. Sen lisäksi on niissä kolme silkkikankaan-liuskaa (vihriäistä, punasta ja mustaa) ja viimeksi virkattu reuna.

5. Pohjeliina eli säärys, joka tavan mukaan kierretään säären ympäri niin että kauniimpi pää on näkyvissä edessä. Taulussa XVII kuvattu tyttö ei sattunut olemaan puettuna tämmöiseen säärykseen, joka lieneekin vanhanaikuista muotia. Kargashinosta.

TAULU XXV.

1 ja 7 olkapääntaustan kuoseja; kts. taul. XXI. Muut juhlapäähineen lakimuksen kuoseja; kts. taul. XXIII. 3 a.

Tekotavaltaan on kuosi 9 verratt. taul. XXXIV. 6.
„ „ „ 10 „ „ „ 4.
Kargashinosta.

TAULU XXVI.

1—4 ja 6—10 juhlapäähineen lakimuksen kuoseja.

5 ja 11 paidan olkapääntaustan kuoseja.

Tekotavaltaan on kuosi 1 verratt. taul. XXXV. 4.
„ „ „ 3 „ „ XXXIV. 5.
„ „ „ 4 „ „ „ 2.
„ „ „ 6 „ „ XXXV. 5.
„ „ „ 8 „ „ XXXIII. 3.
„ „ „ 9 „ „ XXXV. 6.
Kargashinosta.

TAULU XXVII.

1—4, 6 ja 8—10 juhlapäähineen lakimuksen kuoseja.

5 olkapään kirjaompeluksen kuosi.

7 paidan olkapääntaustan kuosi.

3. Perlenschnur, an der, ausser den Perlen, sechs Schellen und ein Kreuz hängen.

4. Kopftuch, m. *rutšä*, 1,4 Meter lang und 40 Zentim. breit. Dasselbe wird, wie aus der Abbildung zu ersehen ist, doppelt, der Länge nach gefalten getragen. Bei der Frau wird es um den mit der Stütze versehenen Kopf gebunden, bei dem Mädchen aber fehlt diese Stütze und hängen die Enden des Tuches im Nacken, wie die erwähnten Bilder 2 und 3 auf Tafel XVIII zeigen. Die roten Enden des Tuches sind besonders gewebt und mit Stickereien verziert. Ausserdem haben dieselben drei seidene Stoffstreifen (einen grünen, einen roten und einen schwarzen) und schliesslich unten eine gehäkelte Borte.

5. Wadentuch oder Gamasche. Dieses Tuch wird gewöhnlich derart um das Bein gewickelt, dass das hübschere Ende vorne sichtbar bleibt. Das auf Tafel XVII abgebildete Mädchen trug zufälligerweise nicht solche Gamaschen, die übrigens auch altertümlich sein dürften. Kargaschino.

TAFEL XXV.

1 und 7 Muster auf dem Hemde hinter der Schulter; siehe Taf. XXI. Die übrigen: Muster zum Nackenlatz der Feiertagskopfbedeckung, siehe Taf. XXIII. 3 a.

Vergl. XXV. 9 mit d. techn. Bilde Taf. XXXIV. 6.
„ „ 10 „ „ „ „ „ „ 4.
Kargaschino.

TAFEL XXVI.

1—4 und 6—10 Muster zum Nackenlatz der Feiertagskopfbedeckung.

5 und 11 Muster auf dem Hemde hinter der Schulter.

Vergl. XXVI. 1 mit d. techn. Bilde Taf. XXXV. 4.
„ „ 3 „ „ „ „ „ XXXIV. 5.
„ „ 4 „ „ „ „ „ „ 2.
„ „ 6 „ „ „ „ „ XXXV. 5.
„ „ 8 „ „ „ „ „ XXXIII. 3.
„ „ 9 „ „ „ „ „ XXXV. 6.
Kargaschino.

TAFEL XXVI.

1—4, 6 und 8—10 Muster zum Nackenlatz der Feiertagskopfbedeckung.

5 Schultermuster.

7 Muster auf dem Hemde hinter der Schulter.

Tekotavaltaan on kuosi 6 verratt. taul. XXXV. 2.
" " " 8 " " XXXIV. 3.
" " " 9 " " XXXIII. 4.
Kargashinosta.

TAULU XXVIII.

1—3, 5, 7 ja 10 paidan olkapääntaustan kuoseja.

4, 6 ja 8—9 juhlapäähineen lakimuksen kuoseja.

Tekotavaltaan on kuva 4 verratt. taul. XXXIII. 2.
" " " 9 " " " 1.
Kargashinosta.

TAULU XXIX.

Paidan olkapääntaustan kuoseja.

Tekotavaltaan on kuosi 4 verrattava taul. XXXIII. 6. Kargashinosta.

TAULU XXX.

Paidan olkapääntaustan kuoseja.

Tekotapa niinkuin tauluissa XXXIII—XXXV. Kargashinosta.

TAULU XXXI.

1—2, 6—7 ja 10 paidan olkapääntaustan kuoseja.

3—5 ja 8—9 juhlapäähineen lakimuksen kuoseja.

Tekotavaltaan on kuosi 4 verr. taul. XXXV. 3.
" " " 5 " " XXXIII. 5.
Kargashinosta.

TAULU XXXII.

Paidan olkapääntaustan kuoseja.

Tekotavaltaan on kuosi 2 verr. taul. XXXV. 1.
" " " 4 " " XXXIV. 7.
Kargashinosta.

TAULU XXXIII.

Tekotapakuvia:

1 verrattava kuosiin XXVIII. 9.
2 " " " 4.
3 " " XXVI. 8.
4 " " XXVII. 9.
5 " " XXXI. 5.
6 " " XXIX. 4.
7 " " paidassa XXI.
Kargashinosta.

Vergl. XXVII. 6 mit d. techn. Bilde Taf. XXXV. 2.
" " 8 " " " " " XXXIV. 3.
" " 9 " " " " " XXXIII. 4.
Kargaschino.

TAFEL XXVIII.

1—3, 5, 7 und 10 Muster auf dem Hemde hinter der Schulter.

4, 6 und 8—9 Muster zum Nackenlatz der Feiertagskopfbedeckung.

Vgl. XXVIII. 4 mit d. techn. Bilde Taf. XXXIII. 2.
" " 9 " " " " " " 1.
Kargaschino.

TAFEL XXIX.

Muster auf dem Hemde hinter der Schulter.

Vergleiche XXIX. 4 mit dem technischen Bilde Taf. XXXIII. 6. Kargaschino.

TAFEL XXX.

Muster auf dem Hemde hinter der Schulter.

Die Technik wie auf Taf. XXXIII—XXXV. Kargaschino.

TAFEL XXXI.

1—2, 6—7 und 10 Muster auf dem Hemde hinter der Schulter.

3—5 und 8—9 Muster zum Nackenlatz der Feiertagskopfbedeckung.

Vergl. XXXI. 4 mit d. techn. Bilde Taf. XXXV. 3.
" " 5 " " " " " XXXIII. 5.
Kargaschino.

TAFEL XXXII.

Muster auf dem Hemde hinter der Schulter.

Vergl. XXXII. 1 mit d. techn. Bilde Taf. XXXV. 6.
" " 4 " " " " " XXXIV. 7.
Kargaschino.

TAFEL XXXIII.

Technische Bilder:

Vergleiche XXXIII. 1 mit XXVIII. 9.
" " 2 " " 4.
" " 3 " XXVI. 8.
" " 4 " XXVII. 9.
" " 5 " XXXI. 5.
" " 6 " XXIX. 4.
" " 7 mit einem Muster des Hemdes XXI. Kargaschino.

TAULU XXXIV.

Tekotapakuvia:

1 verrattava kuosiin a päähineessä XXIII. 3.

2 verrattava kuosiin XXVI. 4.
3 „ „ XXVII. 8.
4 „ „ XXV. 10.
5 „ „ XXVI. 3.
6 „ „ XXV. 9.
7 „ „ XXXII. 4.
Kargashinosta.

TAULU XXXV.

Tekotapakuvia:

1 verrattava kuosiin XXXII. 2.
2 „ „ XXVII. 6.
3 „ „ XXXI. 4.
4 „ „ XXVI. 1.
5 „ „ „ 6.
6 „ „ „ 9.
7 „ „ XXXVI. 3.
Kargashinosta.

TAULU XXXVI.

1. Erään juhlapaidan hihan kuosi.
2. „ paidan kauluksen „
3. „ morsiuspaidanhihan „ ; kts. taul. XXII. Kargashinosta.

TAULU XXXVII.

Paidan olkapäänkuoseja; kts. taul. XXI. Kargashinosta.

TAULU XXXVIII.

Paidan olkapäänkuoseja; kts. taul. XXI. Kargashinosta.

TAULU XXXIX.

Tekotapakuvia paidan olkapäänkuoseihin; kts. taul. XXI. Kargashinosta.

TAULU XL.

1. Erään morsiuspaidan sepaluksen kuosi.
2. „ „ helman „

Kts. taul. XXII. Kargashinosta.

TAFEL XXXIV.

Technische Bilder:

Vergleiche XXXIV. 1 mit dem Muster des Nackenlatzes a an der Feiertagskopfbedeckung XXIII. 3.

Vergleiche XXXIV. 2 mit XXVI. 4.
„ „ 3 „ XXVII. 8.
„ „ 4 „ XXV. 10.
„ „ 5 „ XXVI. 3.
„ „ 6 „ XXV. 9.
„ „ 7 „ XXXII. 4.
Kargaschino.

TAFEL XXXV.

Technische Bilder:

Vergleiche XXXV. 1 mit XXXII. 2.
„ „ 2 „ XXVII. 6.
„ „ 3 „ XXXI. 4.
„ „ 4 „ XXVI. 1.
„ „ 5 „ „ 6.
„ „ 6 „ „ 9.
„ „ 7. „ XXXVI. 3.
Kargaschino.

TAFEL XXXVI.

1. Muster zu dem Ärmel eines Feiertagshemdes.
2. „ zu der Halsborte eines Hemdes.
3. „ zu dem Ärmel des Brauthemdes; vergl. Taf. XXII. Kargaschino.

TAFEL XXXVII.

Muster auf der Schulter des Hemdes; vergl. Taf. XXI. Kargaschino.

TAFEL XXXVIII.

Muster auf der Schulter des Hemdes; vergl. Taf. XXI. Kargaschino.

TAFEL XXXIX.

Technische Bilder zu Schultermustern des Hemdes; vergl. Taf. XXI. Kargaschino.

TAFEL XL.

1. Muster zu der Halsborte eines Brauthemdes.

2. Muster zu der Borte eines Brauthemdes. Siehe Taf. XXII. Kargaschino.

TAULU XLI.

1. Erään paidan helman kuosi.
2. „ morsiuspaidan hihansuun kuosi; kts. taul. XXII. Kargashino.

TAULU XLII.

1 ja 2 päähinetuki päässä; vrt. taul. XXIII. 1.
3—5. Vaimo juhlapäähineessä.
6—7. „ arkipäähineessä.
Drakinon kylästä Tambovin lääniä.

TAULU XLIII.

1—2. Juhlapäähine, m. *präpatsa;* sentapaista nainen kantaa taulussa XLII. 3—5, vaikka päähineen otsallinen siinä on kellanruskea. Sen alla päässä on päähineen tuki; kts. taul. XLII. 1—2.

3. Päänauha, jonka tyttö sitoo liinan päälle päänsä ympäri. Liinan alla ei ole tukea. Vrt. taulussa XVII.

4. Kaksi helminauhaa.

5. Kaula- ja rintakoriste, jossa valkoisia, mustia, vihreäisiä ja keltaisia helmiä aistikkaasti vaihtelee. Tästä riippuu verkko, jossa messinkilangat (oik. -ketjut) ylhäältä alas ja luvultaan 15 kannattavat pieniä hopearahoja. Näitä yhdistämässä on paikottain valkoisia helminauhoja. Kaulakoristetta ja tätä verkkoa on eroittamassa rivi punaisia helmiä. Verkon alareunassa nähdään messinkisiä pelirahoja.

6. Tytön palmikosta riippuva koriste, jossa on simpsukoita, neljä ryhmässä, ja alhaalla tupsujen yläpäitten välissä kaksi rombinmuotoista ja kalterintapaista messinkikoristetta. Vertaa taul. CXLII. 3.

7 ja 9. Tytön vyössä riippuvia kangastilkkuja, joita on kaunistettu koruompeluksilla, pitseillä ja silkkinauhoilla. Levein koruompelus, joka tavataan kahdestikin kuvassa 9, nähdään selvemmin taulussa LXIX. 1. Itse esine on 90 stm. pitkä ja 13 à 15 stm. leveä, mutta 2-niitinen palttinakangas, josta se on kokoon-käännetty, on alkuaan kaksi kertaa leveämpi ja on päättynyt kumpaisessakin päässä punaisella kappaleella. Koruompelukset kuin myös niiden pitsit ovat näissä liinoissa kahden puolen

TAFEL XLI.

1. Muster zu der Borte eines Hemdes.
2. „ „ „ Ärmelmündung eines Brauthemdes; siehe Taf. XXII. Kargaschino.

TAFEL XLII.

1 und 2 Stütze für die Kopfbedeckung auf dem Kopfe; vergl. Taf. XXIII. 1.
3—5. Frau mit Feiertagskopfbedeckung.
6—7. „ „ Alltagskopfbedeckung.
Aus dem Dorfe Drakino im Gouvernement Tambov.

TAFEL XLIII.

1 und 2. Feiertagskopfbedeckung, m. *präpatsa.* Auf Tafel XLII. 3—5 sehen wir eine ähnliche Kopfbedeckung, obgleich auf derselben das Muster über der Stirn eine andere Farbe hat, nämlich bräunlich gelb ist. Darunter ist eine Stütze für diese Kopfbedeckung angebracht; siehe Taf. XLII. 1—2.

3. Kopfband, welches das Mädchen um den Kopf über das Tuch bindet; unter dem letzteren ist keine Stütze. Vergl. Taf. XVII.

4. Zwei Perlenschnüre.

5. Hals- und Brustschmuck, auf dem weisse, schwarze, grüne und gelbe Perlen geschmackvoll mit einander abwechseln. Von demselben hängt ein Netz herab, das aus 15, mit kleinen, silbernen Münzen geschmückten Messingdrähten (eigentl. Ketten) besteht, die ab und zu durch weisse Perlenschnüre verbunden sind. Dieses Netz ist vermittels einer Reihe roter Perlen am Halsschmucke befestigt und schliesst unten mit einer Reihe messingener Spielmarken ab.

6. Am Zopf des Mädchens hängender Schmuck, an dem Muscheln, je vier und vier zusammen, und oberhalb der Troddeln und zwischen diesen zwei rhombenförmige, gitterartige Zierrate befestigt sind. Vergl. Taf. CXLII. 3.

7 und 9. Vom Gürtel des Mädchens herabhängende Stoffstreifen, mit Stickereien, Spitzen und seidenen Bändern verziert. Die breiteste Stickerei, die auf Bild 9 doppelt dargestellt ist, findet sich deutlicher auf Taf. LXIX. 1 abgebildet. Der Zeugstreifen, wie er auf dem Bilde zu sehen ist, hat eine Länge von 90 Zentim. und eine Breite von 13—15 Zentim., jedoch ist das Stück Leinwand, das dazu verwendet ist, ursprünglich zweimal so breit, und schliesst zu beiden Enden mit einer roten Borte ab. Auch

kangasta aivan samanlaisia. Alkuperäinen kangaskappale l. tilkku on käännetty kaksinkerroin ja toinen punainen pää kiinnineulottu toisen punaisen pään yläpuolelle. Siten tulevat molemmat ja samanlaisiksi tehdyt päät näkymään toinen toistaan ylempänä. Seurauksena tästä on myös se, että kangas ylhäältä on 4-kertainen, mutta alemman punaisen pään kohdalta vain 2-kertainen.

8. Pronssinen rintasolki, jossa riippuu helmiä ja 11 hopeaista kymmenkopekan kappaletta. Drakinon kylästä Tambovin lääniä.

die Stickereien, sowie die Spitzen derselben sind auf beiden Seiten des Zeugs einander vollkommen ähnlich. Der ursprüngliche Stoffstreifen ist doppelt gefalten, und die eine rote Borte an die andere oberhalb derselben angenäht. Somit werden die beiden gleich verzierten Enden über einander sichtbar. Eine Folge hiervon ist auch, dass der Stoff oben 4 fach auf einander liegt, an der Stelle der unteren roten, Borte aber nur doppelt ist.

8. Brustschnalle aus Bronze, an der 11 Stück silberne 10 Kopekenstücke befestigt sind. Drakino im Gouvernement Tambov.

TAULU XLIV.

Naispaita, samassa hameena, m. *štšam*. Kahdenpuolen helmassa on n. s. *nalʹä* kirjaus. Drakinosta Tambovin l.

TAFEL XLIV.

Hemd, das gleichzeitig als Rock dient, m. *štšam*. Unten am Saum ist zu beiden Seiten eine Stickerei, m. *nalʹä*, angebracht. Drakino im Gouv. Tambov.

TAULU XLV.

Nalʹä-kuoseja paidasta. Kts. taul. XLIV. Drakinosta Tambovin l.

TAFEL XLV.

Muster zur *nalʹä*-Stickerei eines Hemdes. Siehe Taf. XLIV. Drakino im Gouv. Tambov.

TAULU XLVI.

Nalʹä-kuoseja paidasta. Kts. taul. XLIV. Drakinosta Tambovin l.

TAFEL XLVI.

Muster zur *nalʹä*-Stickerei eines Hemdes. Siehe Taf. XLIV. Drakino im Gouv. Tambov.

TAULU XLVII.

Nalʹä-kuoseja paidasta. Kts. taul. XLIV. Drakinosta Tambovin l.

TAFEL XLVII.

Muster zur *nalʹä*-Stickerei eines Hemdes. Siehe Taf. XLIV. Drakino im Gouv. Tambov

TAULU XLVIII.

Nalʹä-kuoseja paidasta. Drakinosta Tambovin l.

TAFEL XLVIII.

Muster zur *nalʹä*-Stickerei eines Hemdes. Drakino im Gouv. Tambov.

TAULU XLIX.

Nalʹä-kuoseja paidasta. Drakinosta Tambovin l.

TAFEL XLIX.

Muster zur *nalʹä*-Stickerei eines Hemdes. Drakino im Gouv. Tambov.

TAULU L.

Tekotapakuva paidan helmassa oleviin *nalʹä*-y. m. kirjauksiin. Kts. taul. XLIV. *Nalʹä*'n pääkuosi vrt. taul. XLVI. 7.

TAFEL L.

Technisches Bild zur Bortenstickerei eines Hemdes; Hauptmuster zur *nalʹä*-Stickerei vergl. Taf. XLVI. 7.

TAULU LI.

Tekotapakuvia paidan helmakirjauksiin.
1. *Naľä*'n pääkuosiin vrt. taul. XLVI. 2.
2. " " " " XLVIII. 1.

TAFEL LI.

Technische Bilder zur Bortenstickerei eines Hemdes.
1. Hauptmuster der *naľä*-Stickerei vergl. mit Taf. XLVI. 2.
2. Hauptmuster der *naľä*-Stickerei vergl. mit Taf. XLVIII. 1.

TAULU LII.

Kuoseja paidasta. Kts. kuvia tauluissa XXI, XXII ja XLIV. Kargashinosta ja Drakinosta Tamb. l.

TAFEL LII.

Muster auf dem Hemde. Siehe Taf. XXI, XXII und XLIV. Kargaschino und Drakino im Gouv. Tambov.

TAULU LIII.

Kuoseja paidasta. Kts. taul. XXI, XXII ja XLIV. Kargashinosta ja Drakinosta.

TAFEL LIII.

Muster auf dem Hemde. Siehe Taf. XXI, XXII und XLIV. Kargaschino und Drakino.

TAULU LIV.

Kuoseja paidasta. Kts. taul. XXI, XXII ja XLIV. Kargashinosta ja Drakinosta.

TAFEL LIV.

Muster auf dem Hemde. Siehe Taf. XXI, XXII und XLIV. Kargaschino und Drakino.

TAULU LV.

Kuoseja paidasta. Kts. taul. XXI, XXII ja XLIV. Kargashinosta ja Drakinosta.

TAFEL LV.

Muster auf dem Hemde. Siehe Taf. XXI, XXII und XLIV. Kargaschino und Drakino.

TAULU LVI.

Kuoseja paidasta. Kts. taul. XXI, XXII ja XLIV. Kargashinosta ja Drakinosta.

TAFEL LVI.

Muster auf dem Hemde. Siehe Taf. XXI, XXII und XLIV. Kargaschino und Drakino.

TAULU LVII.

Kuoseja paidasta. Kts. taul. XXI ja XXII. Kargashinosta.

TAFEL LVII.

Muster auf dem Hemde. Siehe Taf. XXI und XXII. Kargaschino.

TAULU LVIII.

Kuoseja paidasta. Kts. taul. XXI ja XXII. Kargashinosta.

TAFEL LVIII.

Muster auf dem Hemde. Siehe Taf. XXI und XXII. Kargaschino.

TAULU LIX.

Kuoseja paidasta. Kts. taul. XXI. Kargashinosta.

TAFEL LIX.

Muster auf dem Hemde. Siehe Taf. XXI. Kargaschino.

TAULU LX.

Kuoseja paidan olkapäästä. Kts. taul. XLIV. Drakinosta.

TAFEL LX.

Muster auf der Schulter des Hemdes. Siehe Taf. XLIV. Drakino.

TAULU LXI.

Kuosi paidan olkapäästä. Kts. taul. XLIV. Drakinosta.

TAULU LXII.

Kuosi paidan olkapäästä. Kts. taul. XLIV. Drakinosta.

TAULU LXIII.

Kuosi paidan olkapäästä. Kts. taul. XLIV. Drakinosta.

TAULU LXIV.

Kuosi paidan olkapäästä. Kts. taul. XLIV. Drakinosta.

TAULU LXV.

Kuosi paidan olkapäästä. Kts. taul. XLIV. Drakinosta.

TAULU LXVI.

1—3. Juhlapäähineen otsakuoseja. Kts. taul. XIX ja XXIII. 3.

4. Kuosi morsiuspaidan olkapäästä. Kts. taul. XXII. Kargashinosta.

TAULU LXVII.

1—2. Juhlapäähineen otsakuoseja. Kts. taul. XIX, XXIII. 3 ja XLIII. 1.

3. Kuosi juhlapaidan olkapäästä. Vrt. taul. XXII.

1 ja 3 Kargashinosta. 2 Drakinosta.

TAULU LXVIII.

Päähineliinan kuoseja. Kts. taul. XXIV. 4. Kargashinosta.

TAULU LXIX.

Reikäneulouskuoseja:

1 ja 2 tytön vyössä riippuvista kangastilkuista. Kts. taul. XLIII. 7 ja 9. Drakinosta.

3 ja 4 päähineliinoista. Kts. taul. XXIV. 4. Kargashinosta.

TAFEL LXI.

Muster auf der Schulter des Hemdes. Siehe Taf. XLIV. Drakino.

TAFEL LXII.

Muster auf der Schulter des Hemdes. Siehe Taf. XLIV. Drakino.

TAFEL LXIII.

Muster auf der Schulter des Hemdes. Siehe Taf. XLIV. Drakino.

TAFEL LXIV.

Muster auf der Schulter des Hemdes. Siehe Taf. XLIV. Drakino.

TAFEL LXV.

Muster auf der Schulter des Hemdes. Siehe Taf. XLIV. Drakino.

TAFEL LXVI.

1—3. Muster auf dem Stirnstück der Feiertagskopfbedeckung. Siehe Taf. XIX und XXIII. 3.

4. Muster auf der Schulter des Brauthemdes. Siehe Taf. XXII. Kargaschino.

TAFEL LXVII.

1 und 2. Muster auf dem Stirnstück der Feiertagskopfbedeckung. Siehe Taf. XIX, XXIII. 3 und XLIII. 1.

3. Muster auf der Schulter eines Feiertagshemdes. Vergl. Taf. XXII.

1 und 3 Kargaschino. 2 Drakino.

TAFEL LXVIII.

Muster zu Kopftüchern. Siehe Taf. XXIV. 4. Kargaschino.

TAFEL LXIX.

Muster der Hohlnaht-Stickereien:

1 und 2 zu den vom Gürtel des Mädchens herabhängenden Zierstreifen aus Zeug. Siehe Taf. XLIII. 7 und 9. Drakino.

3 und 4 zu Kopftüchern. Siehe Taf. XXIV. 4. Kargaschino.

TAULU LXX.

1 ja 2. Päähine, m. *soróka.*
3. Helminen kaulanauha.
4. Vyö, m. *karks,* palmikoidusta nauhasta, johon on kiinnitetty 3-osastoinen koristus helmistä, valkoisista napeista, tupsuista ja kahdesta pelirahasta.

1, 2 ja 4 Alomajevon kylästä Nizhnij-Novgorodin lääniä.
3. Velikij-Vragin kylästä samaa lääniä.

TAULU LXXI.

Paita, m. *pokaj,* samasta Alomajevosta.

TAULU LXXII.

1 ja 2. Paita, m. *pokaj.*
3. Messinkilankainen rintasolki, m. *śulgam,* johon on kiinnitetty helmiä, messinkiketjuja, nappeja ja simpsukoita. Alomajevosta.

TAULU LXXIII.

Kuoseja paidasta taulussa LXXI:

1 helmasta etupuolelta, 2 vähän ylempänä, 3 olkapäästä, 4 rinnansepaluksesta, 5 hihansuusta, 6 hihasta, 7 olantaustasta ja 8 rinnalta.

TAULU LXXIV.

Tekotapakuvia:

1 päähineen otsakuoseihin taulussa LXX. 1.

2—8 paidankuoseihin taulussa LXXIII.

TAULU LXXV.

Kuoseja paidan helmasta taulussa LXXI. 2.

TAULU LXXVI.

Tekotapakuvia:

1 kuosiin rinnan sepaluksen alla paidassa taul. LXXII. 1.

2 kuosiin helmasta sepaluksen alla samassa paidassa.

3 kuosiin erään päähineen lakimuksesta; keskiosaa vrt. taul. LXXIX. 2.

TAFEL LXX.

1 und 2. Kopfbedeckung, m. *soróka.*
3. Halsschmuck aus Perlen.
4. Gürtel, m. *karks,* aus geflochtenen Bändern, an die ein aus drei Teilen bestehender, aus Perlen, weissen Knöpfen, Troddeln und zwei Spielmarken verfertigter Schmuck befestigt ist.

1, 2 und 4 aus dem Dorfe Alomajevo im Gouvernement Nizhnij-Novgorod.

3 aus dem Dorf Welikij-Wrag desselben Gouvernements.

TAFEL LXXI.

Hemd, m. *pokaj.* Alomajevo.

TAFEL LXXII.

1 und 2. Hemd, m. *pokaj.*
3. Brustspange, m. *śulgam,* aus Messingdraht, an der Perlen, messingene Ketten, Knöpfe und Muscheln hängen. Alomajevo.

TAFEL LXXIII.

Muster zu dem Hemde Taf. LXXI:

1 zu der Borte der Vorderbahn, 2 zu der Stickerei oberhalb derselben, 3 auf der Schulter, 4 zum Schlitz, 5 zur Ärmelmündung, 6 zum Ärmel, 7 hinter der Schulter und 8 auf der Brust.

TAFEL LXXIV.

Technische Bilder:

1 zu den Mustern auf dem Stirnstück der Kopfbedeckung Taf. LXX. 1.

2—8 zu den Hemdmustern Taf. LXXIII.

TAFEL LXXV.

Muster zu der Borte des Hemdes Taf. LXXI. 2.

TAFEL LXXVI.

Technische Bilder:

1 zu dem Muster unter dem Schlitz des Hemdes Taf. LXXII. 1.

2 zu dem Muster der Saumborte desselben Hemdes.

3 zu dem Muster des Nackenlatzes einer Kopfbedeckung: das mittlere Muster vergl. Taf. LXXIX. 2.

TAULU LXXVII.

1 ja 2. Päähine, m. *kl'ab'ik.*

3. Korvarengas, m. *pil'okš*, messinkilangasta, helmistä ja rautanapeista.

Kakinon kylästä Nizhnij-Novgorodin lääniä.

TAULU LXXVIII.

Päähineen kuoseja:

1, 3 ja 7 lakimuksesta.

2, 4—6 ja 8 otsapuolelta.

1 vrt. taul. LXXXI. 3.
2 „ „ „ 4.
4 „ „ LXXX. 5.
7 „ „ „ 3.
8 „ „ „ 4. Kakinosta.

TAULU LXXIX.

Päähineen kuoseja. Kaikki lakimuksesta, paitsi 3, joka on otsapuolelta.

1 vrt. taul. LXXX. 9.
2 „ „ LXXVI. 3.
4 „ „ LXXXI. 2.
5 „ „ „ 5.
7 „ „ LXXX. 2. Kakinosta.

TAULU LXXX.

Tekotapakuvia päähineen kuoseihin:

1—3, 6 ja 9 lakimuksesta, 4, 5, 7 ja 8 otsapuolelta.

2 vrt. taul. LXXIX. 7.
3 „ „ LXXVIII. 7.
4 „ „ „ 8.
5 otsallisesta taul. LXXVII; yksi osa vrt. taul. LXXVIII. 4.
9 vrt. taul. LXXIX. 1. Kakinosta.

TAULU LXXXI.

Tekotapakuvia päähineen kuoseihin:

1 ja 6 otsallisesta; muut lakimuksesta.

2 vrt. taul. LXXIX. 4.
3 „ „ LXXVIII. 1.
4 „ „ „ 3.
5 „ „ LXXIX. 5. Kakinosta.

TAFEL LXXVII.

1 und 2. Kopfbedeckung, m. *klab'ik.*

3. Ohrgehänge, m. *pil'okš*, aus Messingdraht, Perlen und eisernen Knöpfen.

Aus dem Dorfe Kakino im Gouvernement Nizhnij-Novgorod.

TAFEL LXXVIII.

Muster der Kopfbedeckung:

1, 3 und 7. Muster zum Nackenlatz.

2, 4—6 und 8. Muster auf der Seite über der Stirn.

1 vergl. Taf. LXXXI. 3.
3 „ „ „ 4.
4 „ „ LXXX. 5.
7 „ „ „ 3.
8 „ „ „ 4. Kakino.

TAFEL LXXIX.

Muster der Kopfbedeckung. Sämmtliche zum Nackenlatz, ausser 3, das auf der Seite über der Stirn angebracht wird.

1 vergl. Taf. LXXX. 9.
2 „ „ LXXVI. 3.
4 „ „ LXXXI. 2.
5 „ „ „ 5.
7 „ „ LXXX. 2. Kakino.

TAFEL LXXX.

Technische Bilder zu Mustern der Kopfbedeckung:

1—3, 6 und 9 zum Nackenlatz, 4, 5, 7 und 8 zur Stickerei auf der Seite über der Stirn.

2 vergl. Taf. LXXIX. 7.
3 „ „ LXXVIII. 7.
4 „ „ „ 8.
5 auf der Stirn Taf. LXXVII; einen Teil vergl. Taf. LXXVIII. 4.
9 vergl. Taf. LXXIX. 1. Kakino.

TAFEL LXXXI.

Technische Bilder zu Mustern der Kopfbedeckung:

1 und 6 auf der Stirn; die übrigen zum Nackenlatz.

2 vergl. Taf. LXXIX. 4.
3 „ „ LXXVIII. 1.
4 „ „ „ 3.
5 „ „ LXXIX. 5.

TAULU LXXXII.

„Karatai-mordvalainen“ tyttö juhlapuvussa Mensitovan kylästä Kazanin lääniä. Tytöllä on päässä kankainen seppele, joka otsapuolella on vähän koruommeltu. Niskassa riippuvat päät päättyvät pitseihin. Yllä on liinaviitta: esiliina on kattunista ja uudenaikuinen: sen nauhoista riippuu seljässä messinkinen kampa ja pieni solki ketjuineen ja pelirahoineen. Jalassa nahkaiset kengät. „Karatai-mordvalaiset“ puhuvat tatarin kieltä.

TAULU LXXXIII.

„Karatai-mordvalainen“ vaimo samasta kylästä. Päässä sorokka, *soroka*, pitkine ja leveine lakimuksineen; jalassa niinikengät.

TAULU LXXXIV.

Kaksi päähinettä, m. *pango.*

1—2 Boldovon kylästä Pensan lääniä.

3—4 Suzgarjen „ „ „

1:sen otsallisesta kts. kuosikuvaa XCIV. 8.

2:sen lakimuksesta „ „ „ 6.

3:nnen otsallisesta „ „ XCV. 4 ja tekotapakuv. CV. 6.

4:nnen lakimuksesta kts. kuosikuv. XCV. 1.

TAULU LXXXV.

Kaksi päähinettä:

1—2, m. *soroka,* Pitshurin kylästä Pensan l.

3—4, m. *pango,* Kozlovkan „ „ „

1:sen otsallisesta kts. kuosik. XCVII. 5.

2:sen lakimuksesta „ „ CI. 5.

3:nnen otsallisesta „ „ XCVII. 1.

4:nnen lakimuksesta „ „ XCVI. 10.

„ lakimuksen yläpuolesta kts. kuosik. CIX. 3.

TAFEL LXXXII.

„Karatai-mordvinisches“ Mädchen in Festtracht aus dem Dorf Mensitova im Gouvernement Kazan. Das Mädchen trägt auf dem Kopfe einen Kranz aus Zeug, der vorn über der Stirn mit einigen Stickereien verziert ist. Die im Nacken hängenden Enden schliessen mit einer Spitze ab. Sie hat einen leinenen Überrock und eine Schürze aus bedrucktem Kattun an; die letztere, die erst in neuerer Zeit gebräuchlich geworden, trägt in den auf dem Rücken gebundenen Enden einen messingenen Kamm und eine kleine, mit Ketten und Spielmarken geschmückte Schnalle. An den Füssen Schuhe aus Leder. Die Sprache der „Karatai-Mordvinen“ ist Tatarisch.

TAFEL LXXXIII.

„Karatai-mordvinische“ Frau aus dem Dorfe Mensitova. Sie trägt auf dem Kopfe eine Art von Haube, *soroka*, mit einem langen und breiten Nackenlatz; an den Füssen Schuhe aus Bast.

TAFEL LXXXIV.

Zwei Kopfbedeckungen, m. *pango.*

1 und 2 aus dem Dorf Boldovo im Gouvernement Pensa.

3 und 4 aus dem Dorf Suzgarje desselben Gouvernementes.

Vergleiche die Stirnstickerei von 1 mit dem Muster Taf. XCIV. 8.

Zu dem Nackenlatz 2 siehe das Muster Taf. XCIV. 6.

Zu der Stirnstickerei 3 siehe das Muster Taf. XCV. 4 und das technische Bild Taf. CV. 6.

Zu dem Nackenlatz 4 siehe das Muster Taf. XCV. 1.

TAFEL LXXXV.

Zwei Kopfbedeckungen:

1 und 2, m. *soroka*, aus dem Dorf Pitschuri im Gouv. Pensa.

3 und 4, m. *pango*, aus dem Dorf Kozlovka im Gouv. Tambov.

Zu der Stirnstickerei 1 siehe das Muster Taf. XCVII. 5.

Zu dem Nackenlatz 2 siehe das Muster Taf. CI. 5.

Zu der Stirnstickerei 5 siehe das Muster Taf. XCVII. 1.

Zu dem Nackenlatz 4 siehe das Muster Taf. XCVI. 10.

Zur oberen Hälfte des Nackenlatzes 4 siehe das Muster Taf. CIX. 3.

TAULU LXXXVI.

Kaksi päähinettä, m. *soroka*, Pitshurista Pensan lääniä.

1:sen otsallisesta kts. kuosikuv. XCIV 2.

2:sen lakimuksesta „ „ CII. 8.

3:nen otsallisesta „ „ XCIV. 12.

4:nen lakimuksesta „ „ „ 11.

Muuten näissä päähineissä on silkkinauhoja, pitsejä, nappeja, simpsukoita, ketjuja ja villalanka-tupsuja.

TAFEL LXXXVI.

Zwei Kopfbedeckungen, m. *soroka*, aus Pitschuri im Gouvernement Pensa.

Zu der Stirnstickerei 1 siehe das Muster Taf. XCIV. 2.

Zu dem Nackenlatz 2 siehe das Muster Taf. CII. 8.

Zu der Stirnstickerei 3 siehe das Muster Taf. XCIV. 12.

Zu dem Nackenlatz 4 siehe das Muster Taf. XCIV. 11.

Diese Kopfbedeckungen sind mit seidenen Bändern, Spitzen, Knöpfen, Muscheln, Ketten und wollenen Quasten geschmückt.

TAULU LXXXVII.

Paita Drakinon kylästä Pensan l.

Sepaluksesta kts. kuosik. XCVI. 6.

Olkapäästä „ „ XCIX. 1 ja CII. 10.

Olkapään etupuolesta (1) kts. kuosik. XCVIII. 6.

„ taustasta (2) „ „ C. 9.

Hihansuusta kts. kuosik. XCIX. 6.

Helmasta „ „ CX. 2.

Helman etupuolesta (1) kts. kuosik. XCIII. 7 ja XCVI. 14.

Helman takapuolesta (2) „ „ C. 2.

TAFEL LXXXVII.

Hemd aus dem Dorfe Drakino im Gouvernement Pensa.

Zur Schlitzenstickerei siehe das Muster Taf. XCVI. 6.

Zur Schulterstickerei siehe das Muster Taf. XCIX. 1 und CII. 10.

Zur Schulterstickerei vorne (1) siehe das Muster Taf. XCVIII. 6.

Zur Schulterstickerei hinten (2) siehe das Muster Taf. C. 9.

Zur Ärmelmündung siehe das Muster Taf. XCIX. 6.

Zur Borte siehe das Muster Taf. CX. 2.

Zur vorderen Borte (1) siehe das Muster Taf. XCIII. 7 und XCVI. 14.

Zur hinteren Borte (2) siehe das Muster Taf. C. 2.

TAULU LXXXVIII.

1. Helminen rintakoriste Drakinon kylästä Pensan lääniä.

2. Helminen rintanauha Atshurevon kylästä Tambovin lääniä.

3. Helminen rintasolki Suzgarjen kylästä Pensan lääniä.

Näissä koristeissa on, paitsi helmiä, messinkisiä ketjuja, nappeja ja pelirahoja.

TAFEL LXXXVIII.

1. Brustschmuck aus Perlen. Drakino, Gouv. Pensa.

2. Brustband aus Perlen aus dem Dorfe Atschurevo im Gouvernement Pensa.

3. Brustspange aus Perlen aus dem Dorfe Suzgarje im Gouvernement Pensa.

Diese Schmuckgegenstände sind nicht nur mit Perlen, sondern auch mit messingenen Ketten, Knöpfen und Spielmarken verziert.

TAULU LXXXIX.

Paita Temnikovin seuduilta Tambovin l.

Sepaluksesta kts. kuosikuvaa XCVI. 1.

Olkapäästä kts. kuosikuvaa XCIX. 8.

TAFEL LXXXIX.

Hemd aus der Umgegend von Temnikov im Gouvernement Tambov.

Zur Schlitzenstickerei siehe das Muster Taf. XCVI. 1.

Zur Schulterstickerei siehe das Muster Taf. XCIX. 8.

Olkapään etupuolesta (1) kts. kuosik. CVI. 4.
„ taustasta (2) „ „ „ 6.
Hihansuusta „ „ CII. 3
Helmasta „ „ CVIII. 3.
Helman etupuolesta (1) „ „ XCIX. 4 ja CII. 9.
Helman takapuolesta (2) „ „ XCIII. 6.
Ompeluksista pitkin paitaa „ „ CVII. 2 ja 7.
Ompeluksista pitkin hihaa vrt. „ XCIV. 5 ja 9.

Zur Schulterstickerei vorne (1) siehe das Muster CVI. 4.
Zur Schulterstickerei hinten (2) siehe das Muster Taf. CVI. 6.
Zur Ärmelmündung siehe das Muster Taf. CII. 3.
Zur Borte siehe das Muster Taf. CVIII. 3.
Zur vorderen Borte (1) siehe das Muster Taf. XCIX. 4 und CII. 9.
Zur hinteren Borte (2) siehe das Muster Taf. XCIII. 6.
Zur Stickerei längs des Hemdes siehe das Muster CVII. 2 und 7.
Zur Stickerei längs des Ärmels vergl. das Muster XCIV. 5 und 9.

TAULU XC.

1. Helminen kaulanauha, jossa riippuu messinkisiä peliraholja.
2. Helminen rintakoriste, jonka etupuolella riippuu ketjuissa peliraholja ja kulkusia. Keskellä on solki, m. *śulgam;* vrt. taul. XXIII. 4.
3. Sama koriste selkäpuolelta. Keskellä on simpsukoita ja messinkisiä nappeja.
4. Helminen ja pähkinäinen kaulanauha.
5. Rintakoriste, jossa on helmiä, pieniä hopearahoja y. m.
6. Esiliina.
7. Pääliina.

Temnikovin seuduilta.

TAFEL XC.

1. Perlenschnur, an der messingene Spielmarken befestigt sind.
2. Brustschmuck aus Perlen, vorne mit an Ketten hängenden Spielmarken und Schellen geschmückt. In der Mitte eine Spange, *śulgam;* vergl. Taf. XXIII. 4.
3. Rückenseite desselben Schmuckes. In der Mitte Muscheln und Knöpfe aus Messing.
4. Halsschnur aus Perlen und Nüssen.
5. Brustschmuck aus Perlen, kleinen Silbermünzen, Knöpfen u. s. w.
6. Schürze.
7. Kopftuch.

Aus der Umgegend Temnikovs.

TAULU XCI.

Morsiusvaunujen liinapeitteen, m. *väl*^{L}*tərda*, kuoseja Boldovon kylästä Pensan lääniä. Peite on 3,7 metr. pitkä, 1,3 metr. leveä ja kaunistettu 13 neulotulla tähdellä.

Tekotapa sama kuin taulussa CIII. 1, 4—6 y. m.

TAFEL XCI.

Muster auf der Leinendecke des Brautwagens, m. *väl*^{L}*tərda*, aus dem Dorfe Boldovo im Gouvernement Pensa. Die Decke ist 3,7 Metr. lang, 1,3 Metr. breit und mit 13 gestickten Sternen verziert.

Die Technik wie in den Bildern Taf. CIII. 1 4—6 u. a.

TAULU XCII.

Kuoseja samasta peitteestä.

TAULU XCIII.

Kuoseja:

1 ja 4 päähineestä. Kozlovkasta Tambovin lääniä.

2 paidasta. Drakinosta Pensan l.

3 „ Pitshurista „ „

5 „ Staraja Pitshmorgasta Tambovin lääniä.

6 paidan helmasta taul. LXXXIX. 2; kts. tekotapakuvaa CVI. 1.

7 paidan helmasta taul. LXXXVII. 1.

TAULU XCIV.

Kuoseja:

1 päähineestä. Suzgarjesta Pensan l.

2 „ taul. LXXXVI. 1. Pitshurista Pensan l.

3 päähineestä. Boldovosta Pensan l.

4 „ Kozlovkasta Tambovin l.

5 paidasta. Drakinosta Pensan l.; kts. tekotapakuv. CV. 3.

6 päähineestä taul. LXXXIV. 2; kts. tekotapakuv. CV. 7.

7 päähineestä. Boldovosta Pensan l.

8 „ taul. LXXXIV. 1.

9 paidasta. Atshurista Tambovin l.; kts. ekotapakuvaa CV. 1.

10 päähineestä. Kozlovkasta Tambovin l.

11 „ taul. LXXXVI. 4.

12 „ „ „ 3.

TAULU XCV.

Kuoseja:

1 päähineestä taul. LXXXIV. 4; kts. tekotapakuvaa CV. 2.

2 päähineestä. Kozlovkasta Tambovin lääniä.

3 paidasta. Pitshurista Pensan l.

4 päähineestä taul. LXXXIV. 3.

5 paidasta. Staraja Pitshmorgasta Tambovin l.

6 ja 7 päähineestä. Kozlovkasta Tambovin lääniä.

8 paidasta. Staraja Pitshmorgasta Tambovin lääniä.

TAFEL XCII.

Muster auf derselben Leinendecke.

TAFEL XCIII.

Muster:

1 und 4 auf der Kopfbedeckung. Kozlovka, Gouv. Tambov.

2 auf dem Hemd. Drakino, Gouv. Pensa.

3 „ „ „ Pitschuri. „ „

5 „ „ „ Staraja Pitschmorga, Gouv. Tambov.

6. Zur Borte des Hemdes Taf. LXXXIX. 2; vergl. das technische Bild Taf. CVI. 1.

7. Zur Borte des Hemdes Taf. LXXXVII. 1.

TAFEL XCIV.

Muster:

1 auf der Kopfbedeckung. Suzgarje, Gouv. Pensa.

2 auf der Kopfbedeckung LXXXVI. 1. Pitschuri, Gouv. Pensa.

3 auf der Kopfbedeckung. Boldovo, Gouv. Pensa.

4 auf der Kopfbedeckung. Kozlovka, Gouv. Tambov.

5 auf dem Hemd. Drakino, Gouv. Pensa: siehe das technische Bild Taf. CV. 3.

6 auf der Kopfbedeckung Taf. LXXXIV. 2; siehe das technische Bild Taf. CV. 7.

7 auf der Kopfbedeckung. Boldovo, Gouv. Pensa.

8 auf der Kopfbedeckung Taf. LXXXIV. 1.

9 „ dem Hemd. Atschuri, Gouv. Tambov, siehe das technische Bild Taf. CV. 1.

10 auf der Kopfbedeckung. Kozlovka, Gouv. Tambov.

11 auf der Kopfbedeckung Taf. LXXXVI. 4.

12 „ „ „ „ „ 3.

TAFEL XCV.

Muster:

1 auf der Kopfbedeckung Taf. LXXXIV. 4; siehe das technische Bild Taf. CV. 2.

2 auf der Kopfbedeckung. Kozlovka, Gouv. Tambov.

3 auf dem Hemde. Pitschuri, Gouv. Pensa.

4 auf der Kopfbedeckung Taf. LXXXIV. 3.

5 auf dem Hemde. Staraja Pitschmorga, Gouv. Tambov.

6 und 7 auf der Kopfbedeckung. Kozlovka, Gouv. Tambov.

8 auf dem Hemde. Staraja Pitschmorga, Gouv. Tambov.

TAULU XCVI.

Kuoseja:

1 paidan taul. LXXXIX. 1 sepaluksesta.

2 ja 3 paidasta. Pitshurista Pensan lääniä.

4 „ Drakinosta „ „

5 „ „ „ „; kts. tekotapakuvaa CIII. 6.

6 paidan taul. LXXXVII. 1 sepaluksesta; kts. tekotapakuv. CIX. 5.

7 paidasta. Atshurevosta Tambovin l.

8 „ Pitshurista Pensan l.; kts. tekotapakuv. CIII. 5.

9 paidasta. Pitshurista Pensan l.

10 päähineestä: vrt. taul. LXXXV. 4. Kozlovkasta Tambovin l.

11 paidasta. Boldovosta Pensan l.

12 „ Pitshurista „ „

13 „ Atshurevosta Tambovin l.

14 paidan taul. LXXXVII. 1 helman etupuolelta.

TAFEL XCVI.

Muster:

1 zum Schlitz des Hemdes Taf. LXXXIX. 1.

2 und 3 auf dem Hemde. Pitschuri, Gouv. Pensa.

4 auf dem Hemde. Drakino, Gouv. Pensa.

5 „ „ „ „ „ „; siehe das technische Bild Taf. CIII. 6.

6 zum Schlitz des Hemdes Taf. LXXXCII. 1; siehe das technische Bild Taf. CIX. 5.

7 auf dem Hemde. Atschurevo, Gouv. Tambov.

8 auf dem Hemde. Pitschuri, Gouv. Pensa; siehe das technische Bild Taf. CIII. 5.

9 auf dem Hemde. Pitschuri, Gouv. Pensa.

10 auf der Kopfbedeckung; vgl. Taf. LXXXV. 4. Kozlovka, Gouv. Tambov.

11 auf dem Hemde. Boldovo, Gouv. Pensa.

12 „ „ „ Pitschuri, „ „

13 „ „ „ Atschurevo, Gouv. Tambov.

14 zur vorderen Borte des Hemdes Taf. LXXXVII. 1.

TAULU XCVII.

Kuoseja:

1 päähineestä taul. LXXXV. 3; kts. tekotapak. CIV. 6.

2 paidasta. Staraja Pitshmorgasta Tambovin lääniä.

3 päähineestä. Boldovosta Pensan l.; kts. tekotapakuv. CIV. 1.

4 paidasta. Staraja Pitshmorgasta Tambovin l.

5 päähineestä taul. LXXXV. 1.

6 paidasta. Staraja Pitshmorgasta Tambovin lääniä.

TAFEL XCVII.

Muster:

1 auf der Kopfbedeckung Taf. LXXXV. 3; siehe das technische Bild Taf. CIV. 6.

2 auf dem Hemde. Staraja Pitschmorga, Gouv. Tambov.

3 auf der Kopfbedeckung. Boldovo, Gouv. Pensa: siehe das technische Bild Taf. CIV. 1.

4 auf dem Hemde. Staraja Pitschmorga, Gouv. Tambov.

5 auf der Kopfbedeckung Taf. LXXXV. 1.

6 auf dem Hemde. Staraja Pitschmorga, Gouv. Tambov.

TAULU XCVIII.

Kuoseja:

1 ja 2 paidasta. Pitshurista Pensan l.

3 „ Drakinosta „ „

4 „ Boldovosta „ „

5 „ Drakinosta „ „

6 paidan taul. LXXXVII. 1 rinnalta.

7 paidasta. Atshurevo, Tambovin l.

8 „ Pithurista Pensan l.

9 „ Atshurevosta Tambovin l.

TAFEL XCVIII.

Muster:

1 und 2 auf dem Hemde. Pitschuri, Gouv. Pensa.

3 auf dem Hemde. Drakino, Gouv. Pensa.

4 „ „ „ Boldovo, „ „

5 „ „ „ Drakino, „ „

6 „ „ Bruststück des Hemdes Taf. LXXXVII. 1.

7 auf dem Hemde. Atschurevo, Gouv. Tambov.

8 auf dem Hemde. Pitschuri, Gouv. Pensa.

9 „ „ „ Atschurevo, Gouv. Tambov.

TAULU XCIX.

Kuoseja:
1 paidan taul. LXXXVII olkapäästä.
2 paidasta. Drakinosta Pensan l.
3 „ Atshurevosta Tambovin l.
4 paidan taul. LXXXIX. 1 helman etupuolelta.
5 paidasta. Boldovosta Pensan l.
6 paidan taul. LXXXVII hihansuusta.

7 paidasta. Pitshurista Pensan l.; kts. tekotapakuv. CIV. 2.
8 paidan taul. LXXXIX olkapäästä.

TAULU C.

Kuoseja:
1 paidasta. Drakinosta Pensan l.
2 paidan taul. LXXXVII. 2 helman takapuolelta; kts. tekotapakuv. CV. 4.

3 paidasta. Boldovosta Pensan l.
4 ja 5 paidasta. Pitshurista Pensan l.

6 „ Boldovosta „ „
7 ja 8 „ Pitshurista „ „

9 paidan taul. LXXXVII. 2 olkapääntaustasta; kts. tekotapakuv. CV. 5.

TAULU CI.

Kuoseja:
1 paidasta. Drakinosta Pensan l.; kts. tekotapak. CIII. 4.
2 paidasta. Pitshurista Pensan l.
3 ja 4 paidasta. Drakinosta Pensan l.

5 päähineestä taul. LXXXV. 2.
6 paidasta. Atshurevosta Tambovin l.

7 „ Drakinosta Pensan l.
8 „ Pitshurista „ „
9 „ Drakinosta „ „
10 päähineestä. Kozlovkasta Tambovin l.; kts. tekotapak. CIV. 5.

TAULU CII.

Kuoseja:
1 paidasta. Boldovosta Pensan l.
2 „ Atshurevosta Tambovin l.

3 paidan taul. LXXXIX hihansuusta.

TAFEL XCIX.

Muster:
1 auf der Schulter des Hemdes Taf. LXXXVII.
2 „ dem Hemde. Drakino, Gouv. Pensa.
3 „ „ „ Atschurevo, „ Tambov.
4 zur vorderen Borte des Hemdes Taf. LXXXIX. 1.
5 auf dem Hemde. Boldovo, Gouv. Pensa.
6 zur Ärmelmündung des Hemdes Taf. LXXXVII.
7 auf dem Hemde. Pitschuri, Gouv. Pensa; siehe das technische Bild CIV. 2.
8 auf der Schulter des Hemdes Taf. LXXXIX.

TAFEL C.

Muster:
1 auf dem Hemde. Drakino, Gouv. Pensa.
2 zur hinteren Borte des Hemdes Taf. LXXXVII. 2; siehe das technische Bild Taf. CV. 4.
3 auf dem Hemde. Boldovo, Gouv. Pensa.
4 und 5 auf dem Hemde. Pitschuri, Gouv. Pensa.
6 auf dem Hemde. Boldovo, Gouv. Pensa.
7 und 8 auf dem Hemde. Pitschuri, Gouv. Pensa.
9 hinter der Schulter auf dem Hemde Taf. LXXXVII. 2; siehe das technische Bild Taf. CV. 5.

TAFEL CI.

Muster:
1 auf dem Hemde. Drakino, Gouv. Pensa; siehe das technische Bild Taf. CIII. 4.
2 auf dem Hemde. Pitschuri, Gouv. Pensa.
3 und 4 auf dem Hemde. Drakino, Gouv. Pensa.
5 auf der Kopfbedeckung Taf. LXXXV. 2.
6 auf dem Hemde. Atschurevo, Gouv. Tambov.
7 auf dem Hemde. Drakino, Gouv. Pensa.
8 „ „ „ Pitschuri, „ „
9 „ „ „ Drakino, „ „
10 „ der Kopfbedeckung. Kozlovka, Gouv. Tambov; siehe das technische Bild Taf. CIV. 5.

TAFEL CII.

Muster:
1 auf dem Hemde. Boldovo, Gouv. Pensa.
2 „ „ „ Atschurevo, Gouv. Tambov.
3 zur Ärmelmündung des Hemdes Taf. LXXXIX.

4 ja 5 paidasta. Boldovosta Pensan l.

6 „ Drakinosta „ „

7 päähineestä. Boldovosta „ „; kts. tekotapakuv. CIII. 3.

8 päähineestä taul. LXXXVI. 2; kts. tekotapak. CIV. 4.

9 paidan taul. LXXXIX. 1 helmasta; kts. tekotapak. CVI. 2.

10 paidan taul. LXXXVII olkapäästä.

11 paidasta. Pitshurista Pensan l.

TAULU CIII.

Tekotapakuvia:

1 erääseen paidankuosiin Boldovosta Pensan l.

2 erääseen päähineenkuosiin. Suzgarjesta Pensan l.

3 kuosiin CII. 7.

4 „ CI. 1.

5 „ XCVI. 8.

6 „ „ 5.

TAULU CIV.

Tekotapakuvia:

1 kuosiin XCVII. 3.

2 „ XCIX. 2.

3 erääseen paidankuosiin. Boldovosta Pensan l.

4 kuosiin CII. 8.

5 „ CI. 10.

6 „ XCVII. 1.

TAULU CV.

Tekotapakuvia:

1 kuosiin XCIV. 9.

2 „ XCV. 1.

3 „ XCIV. 5.

4 „ C. 2.

5 „ „ 9.

6 „ LXXXIV. 3.

7 „ XCIV. 6.

TAULU CVI.

Tekotapakuvia:

1 kuosiin XCIII. 6.

2 „ CII. 9.

4 und 5 auf dem Hemde. Boldovo, Gouv. Pensa.

6 auf dem Hemde. Drakino, Gouv. Pensa.

7 auf der Kopfbedeckung. Boldovo, Gouv. Pensa; siehe das technische Bild Taf. CIII. 3.

8 auf der Kopfbedeckung Taf. LXXXVI. 2; siehe das technische Bild Taf. CIV. 4.

9 zur Borte des Hemdes Taf. LXXXIX. 1; siehe das technische Bild Taf. CVI. 2.

10 auf der Schulter des Hemdes Taf. LXXXVII.

11 auf dem Hemde. Pitschuri, Gouv. Pensa.

TAFEL CIII.

Technische Bilder:

1 zum Muster eines Hemdes. Boldovo, Gouv. Pensa.

2 zum Muster einer Kopfbedeckung. Suzgarje, Gouv. Pensa.

3 zum Muster Taf. CII. 7.

4 „ „ „ CI. 1.

5 „ „ „ XCVI. 8.

6 „ „ „ „ 5.

TAFEL CIV.

Technische Bilder:

1 zum Muster Taf. XCVII. 3.

2 „ „ „ XCIX. 2.

3 „ „ eines Hemdes. Boldovo, Gouv. Pensa.

4 zum Muster Taf. CII. 8.

5 „ „ „ CI. 10.

6 „ „ „ XCVII. 1.

TAFEL CV.

Technische Bilder:

1 zum Muster Taf. XCIV. 9.

2 „ „ „ XCV. 1.

3 „ „ „ XCIV. 5.

4 „ „ „ C. 2.

5 „ „ „ „ 9.

6 „ „ „ LXXXIV. 3.

7 „ „ „ XCIV. 6.

TAFEL CVI.

Technische Bilder:

1 zum Muster Taf. XCIII. 6.

2 „ „ „ CII. 9.

3 erääseen vyöliinan kuosiin. Temnikov, Tambovin l.

4 kuosiin paidan taul. LXXXIX. 1 rinnalta.

5 erääseen paidan kuosiin. Boldovosta Pensan l.

6 kuosiin paidan taul. LXXXIX. 2 olkapään taustasta.

TAULU CVII.

Paidan kuoseja:
1 Pitshurista Pensan l.
2 paidasta taul. LXXXIX. 2.
3 Staraja Pitsmorgasta Tambovin l.
4 Atshurevosta „ „
5 Pitshurista Pensan l.
6 Atshurevosta Tambovin l.
7 paidasta taul. LXXXIX. 2.
8 Atshurevosta Tambovin l.
9 Staraja Pitshmorgasta Tambovin l.
10 Drakinosta Pensan l.
11—13 Atshurevosta Tambovin l.

TAULU CVIII.

Paidan helman kuoseja:
1 ja 2 Kargashinosta Tambovin l.
3 paidasta taul. LXXXIX.

TAULU CIX.

1 ja 2 kuosia paidasta. Pitshurista Pensan l.

3 tekotapakuva kuosiin päähineestä taul. LXXXV. 4.

4 kuosi paidasta. Boldovosta Pensan l.

5 tekotapakuva kuosiin taul. XCVI. 6.

TAULU CX.

Paidan helman kuoseja:
1 Sutshkinon kylästä Saratovin l.
2 kts. paitaa taul. LXXXVII.
3 Drakinosta Pensan l.
4 Boldovosta „ „

TAULU CXI.

Paidan kuoseja:
1 ja 2 Pitshurista Pensan l.
3 ja 4 Atshurevosta Tambovin l.

3 zum Muster eines Gürtels. Temnikov, Gouv. Tambov.

4 zum Muster auf dem Bruststück des Hemdes Taf. LXXXIX. 1.

5 zum Muster eines Hemdes. Boldovo, Gouv. Pensa.

6 zum Muster hinter der Schulter auf dem Hemde Taf. LXXXIX. 2.

TAFEL CVII.

Muster auf dem Hemde:
1 Pitschuri, Gouv. Pensa.
2 Auf dem Hemde Taf. LXXXIX. 2.
3 Staraja Pitschmorga, Gouv. Tambov.
4 Atschurevo, „ „
5 Pitschuri, „ Pensa.
6 Atschurevo, „ Tambov.
7 Auf dem Hemde Taf. LXXXIX. 2.
8 Atschurevo, Gouv. Tambov.
9 Staraja Pitschmorga, „ „
10 Drakino, „ Pensa.
11—13 Atschurevo, „ Tambov.

TAFEL CVIII.

Muster zu der Borte des Hemdes:
1 und 2 Kargaschino, Gouv. Tambov.
3 Auf dem Hemde Taf. LXXXIX.

TAFEL CIX.

1 und 2 Muster auf dem Hemde. Pitschuri Gouv. Pensa.

3. Techn. Bild zum Muster auf der Kopfbedeckung Taf. LXXXV. 4.

4. Muster auf dem Hemde. Boldovo, Gouv. Pensa.

5. Techn. Bild zum Muster Taf. XCVI. 6.

TAFEL CX.

Muster zu der Borte des Hemdes:
1 Sutschkino, Gouv. Saratov.
2 siehe das Hemd Taf. LXXXVII.
3 Drakino, Gouv. Pensa.
4 Boldovo, „ „

TAFEL CXI.

Muster auf dem Hemde:
1 und 2 Pitschuri, Gouv. Pensa.
3 und 4 Atschurevo, Gouv. Tambov.

TAULU CXII.

Paidanhelman kuoseja:
1 Drakinosta Pensan l.
2 Staraja Pitsmorgasta Tambovin l.

TAULU CXIII.

Paidanhelman kuosi Drakinosta Pensan lääniä.

TAULU CXIV.

Mordvalainen morsian Binaradkan kylästä Samaran lääniä. Ruunu on koristettu helmillä, napeilla, pelirahoilla ja paleteilla. *T'eŋka-karks* riippuu takana vyössä. Siihen on kiinnitetty m. m. villalangasta tehtyjä tupsuja, jotka ovat silmuksessa kierretyt jouhella ja alempana brokadirihmalla. — Rinnassa on ristinauha, kaulassa kaulanauha. Jalassa nahkaset kengät.

TAULU CXV.

Kaksi päähinettä, m. *paŋgo*, Tshetvertakovon kylästä Simbirskin lääniä. Niissä paletteja ja helmiä.

TAULU CXVI.

1. Vyössä riippuva koriste, m. *paťša*, Sutshkinon kylästä Saratovin lääniä.

2. Palmikossa riippuva koriste Malyja-Karmalysta Simbirskin l.

3. Ristinauha, kts. taul. CXIV. 1.
4. Korvarenkaat, m. *piľeks-suŕeť*, Malyja-Karmalysta Simbirskin l. Niissä helmiä, nappeja, höyhentupsuja ja spiralikierteisiä messinkilankoja.

5. Rintasolki, m. *śulgam*, Sutshkinon kylästä Saratovin l.
6. Helminen kaulanauha Malyja-Karmalysta Simbirskin l.

TAULU CXVII.

1. Otsanauha, m. *ľentutška*, Tshetvertakovon kylästä Simbirskin l.

TAFEL CXII.

Muster zu der Borte des Hemdes:
1 Drakino, Gouv. Pensa.
2 Staraja Pitschmorga, Gouv. Tambov.

TAFEL CXIII.

Muster auf der Borte des Hemdes. Drakino, Gouv. Pensa.

TAFEL CXIV.

Mordvinische Braut aus dem Dorfe Binaradka im Gouvernement Samara. Die Krone ist mit Perlen, Knöpfen, Spielmarken und Goldblättchen geschmückt. Ein *ťeŋka-karks* hängt hinten am Gürtel. An dem letzteren sind u. a. wollene Troddeln befestigt, die oben an der Öse mit Pferdehaaren und weiter unten mit Goldfaden umgebunden sind. — Ein Halsband, sowie ein Band mit einem Kreuze daran sind um den Hals gehängt. An den Füssen lederne Schuhe.

TAFEL CXV.

Zwei Kopfbedeckungen, m. *paŋgo*, aus dem Dorfe Tschetvertakovo im Gouvernement Simbirsk. Dieselben sind mit Goldblättchen und Perlen geschmückt.

TAFEL CXVI.

1. Am Gürtel hängender Schmuck, m. *paťša*, aus dem Dorfe Sutschkino im Gouvernement Saratov.

2. Am Zopf hängender Schmuck aus dem Dorfe Malyja-Karmaly im Gouvernement Simbirsk.

3. Kreuzband; siehe Taf. CXIV. 1.
4. Ohrgehänge, m. *piľeks-suŕeť*, aus dem Dorfe Malyja-Karmaly im Gouv. Simbirsk. Dieselben sind aus Perlen, Knöpfen, Federbüscheln und spiralförmig gedrehtem Messingdraht verfertigt.

5. Brustspange, m. *śulgam*, aus dem Dorfe Sutschkino im Gouv. Saratov.
6. Halsband aus Perlen aus dem Dorfe Malyja-Karmaly im Gouv. Simbirsk.

TAFEL CXVII.

1. Stirnband, m. *ľentuška*, aus dem Dorfe Tschetvertakovo im Gouv. Simbirsk.

2. Vyössä takana riippuva esine, m. *peŕf'-t́šok,* Simeikinosta Samaran l. Vrt. taulussa CXIV. 2.

3. Samoin, m. *pulaks,* Malyja-Karmalysta Simbirskin l.

2. Hinten am Gürtel hängender Schmuck, m. *peŕf'-t́šok,* aus dem Dorfe Simeikino im Gouv. Samara. Vergl. Taf. CXIV. 2.

3. Ähnlicher Schmuck, m. *pulaks,* aus dem Dorfe Malyja-Karmaly im Gouv. Simbirsk.

TAULU CXVIII.

Liinaviitta, m. *rut́ša,* Malyja-Karmalysta Simbirskin l. Ainoastaan ryntäillä, hihansuissa ja keskellä punaista osaa seljässä on ommeltuja kuoseja. Helma on kokoonpantu eri kangaskaistaleista. Ensinnä on kudottu kappale, jossa valkoisia neliöitä. Sitten om musta nauha paleteilla ja sen jälkeen leveä, punainen vaatekappale, johon on päälle neulottu erilaisia ja erivärisiä nauhoja, joista ylimmäisin on pitsi. Alareunassa on silkkinauha.

TAFEL CXVIII.

Leinener Überrock, m. *rut́ša,* aus dem Dorfe Malyja-Karmaly im Gouv. Simbirsk. Nur auf der Brust, an der Ärmelmündung und in der Mitte des roten Streifens im Rücken sind Stickereien angebracht. Die Borte ist aus verschiedenen Stoffstreifen zusammengesetzt. Zu oberst kommt ein gewebtes Stück Zeug, mit weissen Vierecken verziert. Dann ein schwarzes Band mit Goldblättchen, und darauf ein breiter, roter Stoffstreifen, auf den verschiedenartige, bunte Ränder genäht sind, und dessen obersten Band eine Spitze schmückt. Zu aller unterst ein seidenes Band.

TAULU CXIX.

Paita, m. *panar,* Malyja-Karmalysta.

TAFEL CXIX.

Hemd, m. *panar,* aus dem Dorfe Malyja-Karmaly.

TAULU CXX.

1 ja 2. Päähine, m. *paŋga,* joka eri osat ovat: otsakappale, m. *paŋga-końa,* takakappale, m. *kasəm,* joka alapuolella päättyy lakimukseen, *paŋga-pula.* Kummankin korvan yläpuolella on hiustöyhtö, jonka vaimo on ottanut sotapalveluksen lähtevältä mieheltään. Niskassa ovat siteet, m. *ćäd́ńä.*

3. Helminen pääside, m. *ćäd́ńä,* jossa niinikään on hiustöyhtöjä.

4. Helminauha.

5. Palmikossa riippuva koriste, m. *t́šokəńä,* nahasta, napeista ja helmistä.

6. Pääside, m. *paŋgalaŋgəń-t́šokəńä,* muodostettu nauhaan pujotetuista soljista ja helmistä.

7. Helminauha, josta on tavallista isompia lasi- ja luuhelmiä, jälkimmäiset mahdollisesti jostakin rukousnauhasta. Sutshkinosta.

TAFEL CXX.

1 und 2. Kopfbedeckung, m. *paŋga.* Die verschiedenen Teile desselben sind: der Stirnstreifen, m. *paŋga-końa,* das Hinterstück, m. *kasəm,* welches unten mit dem Nackenlatz, m. *paŋga-pula,* endigt. Über jedem Ohr ist ein Haarbüschel angebracht, den der in den Krieg ziehende Mann seiner Frau hinterlassen hat. Im Nacken Bänder zum binden, m. *ćäd́ńä.*

3. Kopfband aus Perlen, m. *ćäd́ńä,* ebenfalls mit Haarbüscheln versehen.

4. Perlenschnur.

5. Am Zopf hängender Schmuck, m. *t́šokəńä,* aus Leder, Knöpfen und Perlen verfertigt.

6. Kopfband, m. *paŋgalaŋgəń-t́šokəńä.* Dasselbe besteht aus einer Menge Schnallen, durch die ein Band gezogen ist; Perlen vollenden den Schmuck.

7. Perlenschnur, aus besonders grossen Glas- und Hornperlen verfertigt; die letzteren vielleicht aus einem Rosenkranze stammend. Sutschkino.

TAULU CXXI.

1. Kaulanauha, jossa helmiä, messinkisiä sirkkoja ja ketjuja sekä simpsukoita.

TAFEL CXXI.

1. Halsband aus Perlen, Muscheln und messingenen Schnallen und Ketten.

2. Helminen kaulanauha messinkine korvakauhoineen (a).

3. Helminen vyö. Kaikki Sutshinosta Saratovin l.

4 ja 5. Helmisiä kaulanauhoja, m. *šeŕeĺka*, Ardatovin kylästä Simbirsk. l.

TAULU CXXII.

Liinaviitta, m. *pańdžat*. *Mášťä-päĺ*-iksi sanotaan rinnalla olevia kuoseja. Se on sivuilla kiiloilla tehty, niinkuin edellä kerrottu viitta Armanihasta (Taulu III). Helmaan m. *pańdžat-. alga*, on neulottu erivärisiä kangastilkkuja Sutshkinosta.

TAULU CXXIII.

Liinaviitta, m. *pańdžat*. juhlallisempi kuin edellinen. Kuosien yleisistä nimityksistä katso paitaa taulussa CXXIV.

TAULU CXXIV.

Paita, m. *panar*, Sutshkinosta Simbirskin l. Leveä rinnalta helmaan, m. *panar, alga* ulottuva kirjailtu raita sanotaan *iḱeĺga*'ksi. *Grušńat* (?) l. *targavkst* ovat nimeltään pitkin selkää ja molemmin puolin *iḱeĺga*-ompelusta kulkevat kapeammat kirjaillut raidat. Ompeluksia on myöskin hihansuissa, m. *oža-kurga*, ja olkapäillä, m. *laftu-laŋga*.

TAULU CXXV.

Juhlapaita, m. *panar*. Sutshkinosta. Kts. edellistä taulua.

TAULU CXXVI.

Kuoseja eräässä paidassa, m. *panar*, Malyja-Karmalysta Simbirskin l.

1. Olkapääneulous, m. *laftomo-ṕŕa*.
2. Kauluksen sepalus, m. *ńešťe-laŋgo*.
3. Sepaluksen ja helman välinen neulous, m. *kuvalmo*.
4. Helman yläpuolinen neulous edessä, m. *eťďžiŕe*.
5. Helmaneulos, m. *alga-targafks*.

2. Halsband aus Perlen mit einen Ohrlöffel aus Messing (a).

3. Gürtel aus Perlen. Sutschkino. Gouv. Saratov.

4 und 5. Halsschmuck aus Perlen, m. *šeŕeĺka*, aus dem Dorfe Ardatov im Gouv. Simbirsk.

TAFEL CXXII.

Leinener Überrock, m. *pańdžat*. Die auf der Brust befindlichen Stickereien werden *ḿášťä-päĺ* genannt. Der Mantel hat Stoffkeile auf beiden Seiten, ähnlich wie der obenerwähnte leinene Überrock aus Armaniha (Taf. III). Am Saume, m. *pańdžat-alga*, sind bunte Lappen auf das Zeug genäht. Sutschkino.

TAFEL CXXIII.

Leinener Überrock, m. *pańdžat*, wird bei feierlicheren Gelegenheiten als der erstere getragen. Betreffs der allgemeinen Benennungen der Muster siehe das Hemd auf Taf. CXXIV.

TAFEL CXXIV.

Hemd, m. *panar*, aus dem Dorfe Sutschkino im Gouv. Simbirsk. Der breite, von der Brust bis zum Saum, m. *panar alga*, reichende gestickte Streifen wird *iḱeĺga* genannt. *Grušńat* (?) oder *targavkst* heissen die schmäleren, längs des Rückens und zu beiden Seiten der *iḱeĺga*-Stickerei laufenden, gestickten Streifen. Stickereien findet man auch an der Ärmelmündung, m. *oža-kurga*, und auf der Schulter, m. *laftu-laŋga*, vor.

TAFEL CXXV.

Feiertagshemd. m. *panar*. aus dem Dorfe Sutschkino. Siehe die vorige Tafel.

TAFEL CXXVI.

Muster eines Hemdes, m. *panar*, aus Malyja-Karmaly im Gouv. Simbirsk.

1. Schulterstickerei, m. *laftomo-ṕŕa*.
2. Stickerei zum Halsschlitz, m. *ńešťe-laŋgo*.
3. Stickerei, m. *kuvalmo*, zwischen dem Schlitz und der Borte.
4. Stickerei, m. *eťďžiŕe*, über der vorderen Borte.
5. Bortenstickerei, m. *alga-targafks*.

Lisälehti tauluun CXXVI.

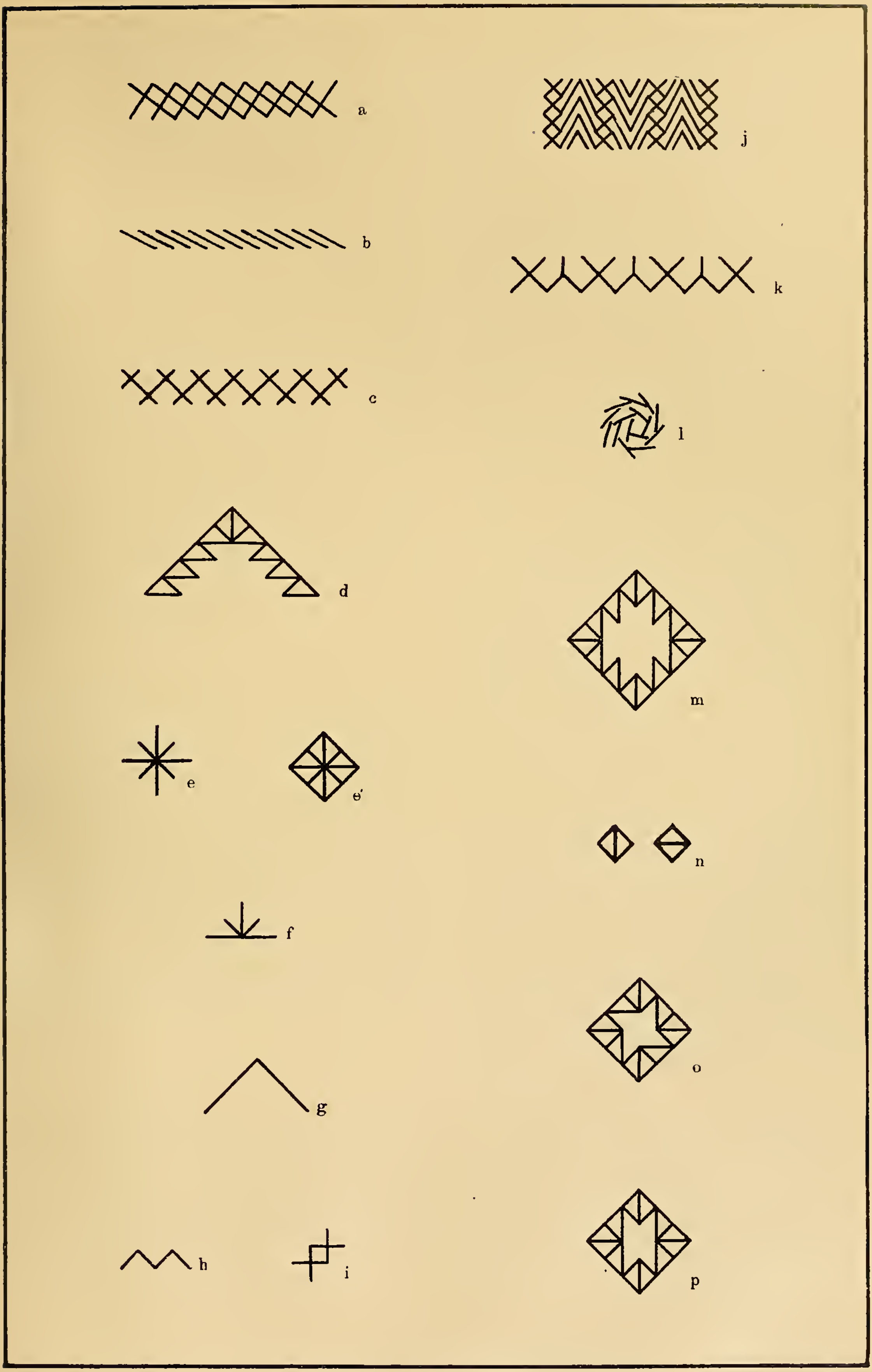

Ergänzungsblatt zur Tafel CXXVI.

Näistä neulouksista mordvalainen opettaja Kazanissa Makar Jevsevjev, jonka kotikylä on Malyja-Karmaly, antoi minulle, ollessani hänen kodissaan kesällä 1885, tarkempia tietoja. Tätä tarkoitusta varten teetti hän sisarellaan erityisen kuosilapun, jonka mukaan tämä taulu on piirustettu. Se näyttää koko neulouksen paidan kaulasta helmaan asti lyhennetyssä muodossa.

Helmaneulous l. *alga-targafks*, (5) alkaa *stolb'ets*-neulouksella (a) *). Mutta jos tämä osa on palmikoitu nauha ja siihen kiinnineulottu, on sen nimi *śuks*, jota käytetään, jos tahdotaan alareunaa leveämmäksi. Sitten seuraa *kuŕd'źe*-neulous (b) ja ristikkoneulous (c), m. *ćeŕaft* (*ćeŕav* sing.), jonka yläpuolella on *kuŕd'źe*'ta kahdessa rivissä, toinen sininen toinen punainen. Näitten yläpuolella on pitkin helmaa iso neulous. Siihen kuuluu seuraavia koristeita, m. *laŋg-art* (d), joka tässä onkin vain puolikas, niinkuin edempänä saamme nähdä; tähdenmuotoisia päärlyjä, m. *eŕeģińe* (e); puolipäärlyjä, m. *pel'-eŕģińe* (f); jousia, m. *tšiŕḱińe* (g), jotka tässä ovat vihriäisiä, ja pieniä ristiä tahi kaksois-harkkoja, m. *kolḿińe* (h ja i), kulmissa.

Helmassa olevan aukon syrjäneulous, m. *el'd'źiŕe* (4), alkaa *kuŕd'źe*-neulouksella, jonka jälkeen on punaisia ja sinisiä n. s. sisäpiiskoja, m. *potmo-lokšińe* (j), jotka päättyvät sisällepäin isoilla ristillä ja toisilla koristeilla, joiden nimi on *numoloń-pil'ińe* s. o. jäneksen korva (k). Tämän osaston pienempään neuloukseen, m. *el'd'źiŕe-targafks*, kuuluu spiraleja, m. *surkst* (= sormukset) (l), kahdessa rivissä ja eräs keskustaa peittävä neulous, m. *ćel'tš*, jossa nähdään vihriäisiä pilkkuja ja joka on kahden *kuŕd'źe*'n välissä. *El'd'źiŕe* päättyy kolmella poikittain neulotulla *kuŕd'źe*'llä, joita sanotaan *el'd'źiŕe-pŕa*'ksi.

Kuvalmo (3) eli (?) pituusneulous ulottuu *el'd'źiŕe-pŕa*'stä rinnalle asti. Tässä neulouksessa on: *laŋg-art* (m); (tässä kokonaisia neliöitä, vertaa d); *povoń-pŕa* (n), s. o. pyyn päitä, sinisiä ja punaisia; *tšiŕḱińe*, vertaa g, joita tässä on kaksi muodostaen neliön, jonka kunkin sisässä on yksi „pyynpää“; sitten *kuŕd'źe*, *ćel'tš* ja *surkst*.

*) Katso lisälehteä tauluun CXXVI.

Über diese Stickereien gab mir der mordvinische Lehrer Makar Jevsevjev (gebürtig aus dem Dorfe Malyja-Karmaly) in Kazan nähere Erklärungen, als ich ihn im Sommer 1885 besuchte. Er bestellte zu diesem Zwecke bei seiner Schwester einen besonderen Musterlappen, nach welchem Tafel CXXVI gezeichnet ist. Diese zeigt uns die vollständige Stickerei zu einem Hemde vom Halse bis zur Borte, nur verkürzt.

Die Borte, m. *alga-targafks* (5), beginnt mit der *stolb'ets*-Stickerei (a) *). Besteht aber dieser Teil aus einem geflochtenen, auf das Hemd genähten Bande, heisst er *śuks*, und ist hauptsächlich dann gebräuchlich, wenn man den Saum breiter haben will. Dann folgt die *kuŕd'źe*-Stickerei (b), und die Kreuzstickerei (c), m. *ćeŕaft* (sing. *ćeŕav*), und oberhalb der letzteren zwei Reihen von *kuŕd'źe*-Stickereien, die eine blau, die andere rot. Über diesen läuft um den ganzen Saum herum eine breite Stickerei. Die verschiedenen Teile der letztgenannten sind folgende: die *laŋg-art*-Stickerei (d), von der nur hier die Hälfte dargestellt ist, wie sich aus dem später Folgenden ergiebt; sternenförmige Perlen m. *eŕģińe* (e); halbe Perlen, m. *pel'-eŕģińe* (f); Bögen, m. *tšiŕḱińe* (g), die hier grün sind, und kleine Kreuze (h) oder Doppel-Ziegsacke (i), m. *kolḿińe*, in den Ecken.

Das Muster zur Saumschlitz-Stickerei, m. *el'd'źiŕe* (4), beginnt mit einer *kuŕd'źe*, auf die rote und blaue s. g. *potmo-lokšińe*-Stickereien (j), d. h. eine eingeschlossene Peitschen-Schmitze folgen, die nach innen hin mit grossen Kreuzen und einigen Figuren endigen, welche *numoloń-pil'ińe*, d. h. Hasenohr (k), genannt werden. Zu der *el'd'źiŕe-targafks*-Stickerei, oder zur kleineren *el'd'źiŕe*-Stickerei gehören zwei Reihen von Spiralen, m. *surkst* (l), dann folgt eine Stickerei, m. *ćel'tš*, zum Ausfüllen der Mitte, in der kleine, grüne Striche bemerkbar sind und die sich zwischen 2 Reihen *kuŕd'źe*-Stickereien befindet. Die *el'd'źiŕe*-Stickerei endigt mit drei in die Quere genähten *kuŕd'źe*-Stickereien, die *el'd'źiŕe-pŕa* genannt werden.

Kuvalmo (3), d. h. (?) die Längenstickerei, erstreckt sich von *el'd'źiŕe-pŕa* bis auf die Brust. Die Teile dieser Stickerei sind: die *laŋg-art*-Stickerei (m); (hier vollständige Vierecke, vergl. d); die *povoń-pŕa*-Stickerei (n) oder Haselhuhnköpfe, blau und rot; die *tšiŕḱińe*-Stickerei (vergl. g), von der hier zwei zusammen ein Viereck bilden, von welchen letzteren jedes einen Hasel-

*) Siehe das Ergänzungsblatt zur Tafel CXXVI.

Kauluksen sepaluksessa, m. *ḿešťe-laŋgo* (2), on: *kuŕďže*, *eŕǵiňe* (e), *kolḿiňe* (i), *laŋg-art* (o), jonka sisässä *povoń-ṕŕa*, ja puoli-*laŋgart*'ia syrjässä. Olkapääneulouksessa, m. *laftomo-ṕŕa* (1), on: *laŋgart-pokoľ*ia (p). neljässä ruudussa, jossa muotoa antavilla langoilla on nimi *ťiďe-ṕiks* s. o. suoria viivoja. Tämän ruutuisen neliön ulkosyrjillä kohoaa *kavoďe* nimisiä neliöitä, joiden päässä on *kolḿiňe* (h). *Laftomo-ṕŕa*'stä alkaa *keď-laŋgo* pitkin hihaa. — Yhteydessä tämän kanssa mainittakoon, että pitkin paidan selkää juoksevan kapean neuloksen nimi on *udalga-targafks*.

TAULU CXXVII.

Kuoseja:
1, 4 ja 8 paidasta taul. CXIX.
2, 6 ja 9 „ „ CXXV.

TAULU CXXVIII.

Kuoseja:
3 katso taul. CXXV. 1.
4, 8, 9 ja 11 kts. taul. CXIX.
5, 10 ja 12 eräästä paidasta. Malyja-Karmalysta.

TAULU CXXIX.

Kuoseja:
1 paidasta taul. CXIX.
2 ja 3 eräästä paidasta.
4 „ liinaviitasta. Malyja-Karmalysta.

TAULU CXXX.

Kuosi paidan olkäpäästä taul. CXXIV.

TAULU CXXXI.

Kuoseja:
1 eräästä paidasta. Malyja-Karmalysta.
2 kts. taul. CXXIII.
3 „ „ CXXIV.

TAULU CXXXII.

Paidan kuoseja:
1 Malyja-Karmalysta.
2 Pietarissa ostetusta kappaleesta.

huhnkopf umschliesst; ferner die *kuŕďže*-Stickerei, die *ťeltš*-Stickerei und die *surkst*-Stickerei.

Ḿešťe-laŋgo (2) oder die Halsschlitzstickerei besteht aus: *kuŕďže*-, *eŕǵiňe*- (e), *kolḿiňe*- (i), *laŋg-art*- (o), in welcher *povoń-ṕŕa*, und halbe *laŋg-art*-Stickereien auf der Seite. Die Teile der *laftomo-ṕŕa*-Stickerei (1), d. h. der Schulterstickerei sind: *laŋgart-pokoľ*ia (p) in vier Feldern, von denen die begrenzenden Fäden *ťiďe-ṕiks*, d. h. gerade Striche genannt werden. Ringsum dieses karierte Viereck befinden sich *kavoďe* genannte Vierecke, die mit dem *kolḿiňe*- (h) Ornamente schliessen. Von der *laftomo ṕŕa*-Stickerei aus läuft die *keď-laŋgo*-Stickerei längs dem Ärmel. — Im Zusammenhang hiermit mag erwähnt werden, dass die schmale Längenstickerei auf dem Rücken des Hemdes *udalga-targafks* heisst.

TAFEL CXXVII.

Muster:
1, 4 und 8 auf dem Hemd Taf. CXIX.
2, 6 und 9 „ „ „ „ CXXV.

TAFEL CXXVIII.

Muster:
3 siehe Taf. CXXVI.
4, 8, 9 und 11 siehe Taf. CXIX.
5, 10 und 12 auf einem Hemd. Malyja-Karmaly.

TAFEL CXXIX.

Muster:
1 auf dem Hemd Taf. CXIX.
2 und 3 auf einem Hemd.
4 auf einem Überrock. Malyja-Karmaly.

TAFEL CXXX.

Muster auf der Schulter des Hemdes Taf. CXXIV.

TAFEL CXXXI.

Muster:
1 auf einem Hemd. Malyja-Karmaly.
2 siehe Taf. CXXIII.
3 „ „ CXXIV.

TAFEL CXXXII.

Muster auf dem Hemd:
1 Malyja-Karmaly.
2 Aus einem in St. Petersburg gekauften Bruchstück.

TAULU CXXXIII.

Kuoseja:
1 kts. taul. CXIX. 1.
2 ja 4 kts. taul.CXV. 3 ja 4.
3 eräästä päähineestä. Tshetvertakovosta.

TAULU CXXXIV.

Kuoseja:
1 ja 4 päähineestä. Malyja-Karmalysta.

2 kts. taul. CXX.
3 „ „ CXV.
5 „ „ CXIV.

TAULU CXXXV.

Kuoseja:
1 kts. taul. CXXIV. 1.
2 eräästä Pietarissa ostetusta kappaleesta.

TAULU CXXXVI.

Kuoseja ja tekotapakuvia:
1 kts. taul. CXX. 1 ja CXXXIX. 1.
2 paidasta. Malyja-Karmalysta.
3 päähineestä „
4 kts. taul. CXIV. 2 ja CXXXIX 2.
5 „ „ CXV. 3.
6 „ „ CXXIII. 1.

TAULU CXXXVII.

Paidan kuoseja:
1 kts. taul. CXXV.
2 eräästä Pietarissa ostetusta kappaleesta.

TAULU CXXXVIII.

Kuoseja:
1 viitasta taul. CXVIII.
2 päähineestä. Tshetvertakovosta.

3 ja 5 „ Malyja-Karmalysta.

4 päähineestä taul. CXV. 4.

TAULU CXXXIX.

Kuoseja:
1 kts. taul. CXX. 1 ja CXXXVI. 1.
2 kts. taul. CXIV. 2 ja CXXXVI 4.
3 „ „ CXVI. 1.
4 ja 9 päähineestä. Malyja-Karmalysta.

5 „ Tshetvertakovosta.

TAFEL CXXXIII.

Muster:
1 siehe Taf. CXIX. 1.
2 und 4 siehe Taf. CXV 3 und 4.
3 auf einer Kopfbedeckung. Tschetvertakovo.

TAFEL CXXXIV.

Muster:
1 und 4 auf einer Kopfbedeckung. Malyja-Karmaly.
2 siehe Taf. CXX.
3 „ „ CXV.
5 „ „ CXIV.

TAFEL CXXXV.

Muster:
1 siehe Taf. CXXIV. 1.
2 auf einem in St. Petersburg gekauften Bruchstück.

TAFEL CXXXVI.

Muster und technische Bilder:
1 siehe Taf. CXX. 1 und CXXXIX. 1.
2 auf einem Hemd. Malyja-Karmaly.
3 auf einer Kopfbedeckung.
4 siehe Taf. CXIV. 2 und CXXXIX. 2.
5 „ „ CXV. 3.
6 „ „ CXXIII. 1.

TAFEL CXXXVII.

Muster auf dem Hemde:
1 siehe Taf. CXXV.
2 auf einem in St. Petersburg gekauften Bruchstück.

TAFEL CXXXVIII.

Muster:
1 auf dem Überrock Taf. CXVIII.
2 auf einer Kopfbedeckung. Tschetvertakovo.
3 und 5 auf einer Kopfbedeckung. Malyja-Karmaly.
4 auf der Kopfbedeckung Taf. CXV. 4.

TAFEL CXXXIX.

Muster:
1 siehe Taf. CXX. 1 und CXXXVI. 1.
2 siehe Taf. CXIV. 2 und CXXXVI. 4.
3 „ „ CXVI. 1.
4 und 9 auf einer Kopfbedeckung. Malyja-Karmaly.
5 auf einer Kopfbedeckung. Tschetvertakovo.

6 kts. taul. CXV. 3.
7 „ „ CXXV.
8 „ „ CXV. 1.

TAULU CXL.

Kuoseja:
1 ja 4 kts. taul. CXXV. 2.
2, 3 ja 6 „ „ CXXII.
5 „ „ CXIX. 1.

TAULU CXLI.

1—4 rintasolkia, ja 5 käsirengas, jotka säilytetään Kazanin yliopiston kansatieteellisessä museossa. Miltä seuduilta ne ovat, ei tiedetty. Sentapasta käsirengasta, kuin kuvassa 5 nähdään, joka on pronssia ja jossa riippuu ketjuja, en ole toista nähnyt.

TAULU CXLII.

Tämä taulu esittää muutamia esineitä, jotka kuuluvat meshtsheriläiseen naispukuun Kirilovon kylästä Tambovin lääniä. Meshtsherit, jotka tarun mukaan olisivat tulleet Rjäsanin läänistä, puhuvat nykyjään venäjän kieltä, mutta heidän sanotaan ennen puhuneen mordvaa. Toiset tutkijat pitävät heitä alkuperältään turkkilais-tatarilaisina. Heidän puvussaan olevat kuosit ovat joka tapauksessa täydellisesti suomalais-mordvalaista mallia.

1 ja 2. Päähine, *kitška*, jossa otsallisen nimi on *sorotška*. Kuosit mainitaan nimellä *repäški*. Kuva 3 esittää palmikossa riippuvaa koristetta. Huomattava on sen yläpäässä oleva messinkinen ja ristikon tapainen koriste; vertaa taul. XLIII. 6. Kuva 4 esittää korvarenkaita.

TAULU CXLIII.

Kuoseja meshtsheriläisestä puvusta. Kuvat 1, 9 ja 10 ovat eräästä vaatekappaleesta, jonka nimi on *šušpan* ja jonka muoto nähdään johdannossa. Muut kuosit ovat päähineestä.

TAULU CXLIV.

Tekotapakuvia edellisiin kuoseihin. Kuvassa 2 ovat mustat neliöt reikiä ja valkoiset, ruutuiset neliöt itse kangasta.

6 siehe Taf. CXV. 3.
7 „ „ CXXV.
8 „ „ CXV. 1.

TAFEL CXL.

Muster:
1 und 4 siehe Taf. CXXV. 2.
2, 3 und 6 „ „ CXXII.
5 „ „ CXIX. 1.

TAFEL CXLI.

1—4 Brustspangen und 5 Armband: sämtliche in dem ethnographischen Museum der Universität zu Kazan verwahrt. Man konnte mir nicht sagen aus welcher Gegend sie stammten. Ich habe nirgends ein anderes, dem Bilde 5 ähnliches Armband aus Bronze mit daran hängenden Ketten gesehen.

TAFEL CXLII.

Dieses Bild zeigt uns einige Gegenstände, die einer meschtscherischen Frauentracht im Dorfe Kirilovo des Gouvernements Tambov angehören. Die Meschtscheren, von denen die Sage erzählt, sie stammten aus dem Gouvernement Rjäsan, sprechen gegenwärtig russisch, sollen aber ehemals mordvinisch geredet haben. Einige Forscher halten sie wiederum für Turko-Tataren. Wie dem auch sein mag, zeigen die Muster ihrer Trachten immerhin einen vollkommen finnisch-mordvinischen Typus.

1 und 2. Kopfbedeckung, *kitška*, an der das Stirnstück *sorotška* heisst. Die Muster werden *repäški* genannt. Bild 3 zeigt einen am Zopf hängenden Schmuck. Eigentümlich ist der am oberen Ende desselben befindliche gitterförmige Schmuck; vergl. Taf. XLIII. 6. Bild 4 zeigt uns Ohrgehänge.

TAFEL CXLIII.

Muster zu einer meschtscherischen Tracht. Die Bilder 1, 9 und 10 gehören zu einem Kleidungsstück, das *šušpan* heisst und dessen Form aus der Einleitung hervorgeht. Die übrigen Muster gehören zu einer Kopfbedeckung.

TAFEL CXLIV.

Technische Bilder zu den obenerwähnten Mustern. Auf Bild 2 bezeichnen die schwarzen Vierecke Löcher und die weissen, karierten Vierecke den Stoff selber.

TAULUT CXLV ja CXLVI.

Kaksi ryhmää miehiä ja naisia Urjumin kylästä Tetjushin piirissä Kazanin lääniä. Valokuvat on tehnyt kazanilainen valokuvaaja. Se leveä päähine, joka on eräällä naisella — ehkä morsiamella tai nuorikolla — on minulle muodoltaan tuntematon. Mordvalaista muotoa ovat muuten naisten paidat ja koristeet. Istuvan akan päähine, liinat tyttöjen päässä ja toisen akan hartioilla, esiliinat ja miesten puvut ovat sitä vastoin venäläistä mallia.

TAFEL CXLV und CXLVI.

Zwei Gruppen Männer und Weiber aus dem Dorf Urjumi im Kreise Tetjuschi, Gouvernement Kazan. Die Photographieen sind von einem Photographen in Kazan genommen. Die breite Kopfbedeckung, die eines der Weiber — vielleicht eine Braut oder eine junge Frau — trägt, ist von einer mir unbekannten Form. Sowohl die Hemden, wie die Schmucksachen der Weiber sind sonst mordvinisch. Dagegen sind die Kopftücher der Mädchen, die Kopfbedeckung des sitzenden Weibes, und das Schultertuch der anderen Frau, die Schürzen, sowie auch die Trachten der Männer russisch.

TAULUT CXLVII—CLI

esittävät esineitä, jotka akateemikko P. S. Pallas oli tuonnut mukanansa matkaltaan v. 1768 Pilokshovon kylästä Pjänan joen varrella Nizhnij-Novgorodin läänjä ja jotka nykyjään säilytetään Pietarin tiedeakatemian kansatieteellisessä museossa. Ne ovat osaksi myöskin kuvattuina Pallasin suuressa teoksessa: Reise durch verschiedene Provinzen des russischen Reichs. St. Petersburg. 1771. I. Th. S. 52. Tab. II. kuv. 1—2. Nämät ovat Pallasin mukaan ersalaiseen pukuun kuuluvia. Mokshalaispukuista naista kuvaa Pallas sivulla 69 taulussa III. Tässä kuvatut esineet kuuluvat edelliseen s. o. ersalaiseen kuvaan. Ne ovat: taulussa CXLVII päähine, jonka kuoseja nähdään taul. CLXXII. 11 ja 18, tauluissa CXLVIII ja CXLIX paita etu- ja selkäpuolelta. Sen eri kuosit ovat tauluissa CLXVIII. 3, CLXIX. 1, CLXXI. 12 ja CLXXIII. Taulut CL ja CLI kuvaavat Pallasin mukaan palttinaista päällystakkia eli liinamekkoa, jota vaimot käyttävät juhlatilaisuuksissa. Tähän kuuluvat kuosit ovat: taul. CLXVII. 2 ja 6, CLXVIII. 1, 2 ja 5 sekä taul. CXCIX.

Die TAFELN CXLVII—CLI

zeigen uns Gegenstände, die der Akademiker P. S. Pallas im Jahre 1768 von einer Reise aus dem Dorfe Pilokschovo, am Ufer des Flusses Pjäna im Gouvernement Nizhnij-Novgorod mitgebracht hatte und die gegenwärtig im ethnographischen Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg verwahrt werden. Sie finden sich auch teilweise abgebildet in dem grossen Werke von Pallas: Reise durch verschiedene Provinzen des russischen Reichs. St. Petersburg. 1771. I. Th. S. 52. Taf. II. Bild 1—2. Nach Pallas gehören diese Gegenstände zu einer erzanischen Tracht. Ein mokschanisches Weib in seiner Tracht finden wir bei Pallas auf Seite 69, Tafel III. Die hier abgebildeten Gegenstände gehören zu dem ersteren, d. h. zum erzanischen Bilde. Dieselben sind: Tafel CXLVII, Kopfbedeckung, deren Muster Taf. CLXXII. 11 und 18, Tafel CXLVIII und CXLIX, Vorder- und Rückansicht eines Hemdes. Die verschiedenen Muster zum letzteren finden sich auf den Tafeln: CLXVIII. 3, CLXIX. 1, CLXXI. 12 und CLXXIII. Die Tafeln CL und CLI zeigen uns, nach Pallas, einen leinenen Überrock, der zu der Feiertagstracht der Weiber gehört. Die hierher gehörenden Muster sind: Taf. CLXVII. 2 und 6, CLXVIII. 1, 2 und 5 sowie Taf. CXCIX.

TAULUT CLII—CLV

esittävät esineitä, jotka säilytetään Pietarin taideakatemian kokoelmissa. Taulut CLII ja CLIII: 2 päähinettä, joista ainoastaan toisen päälaki on ommeltu koruneulouksilla; sen lakimus on tehty punaisesta ja sinisestä kankaasta, jossa on joko valkoisia täpliä (sisäpuolella) tahi nappeja (ulkopuolella).

TAFEL CLII—CLV

stellen Gegenstände dar, die in der Kunstakademie zu St. Petersburg aufbewahrt werden. Die Tafeln CLII und CLIII: 2 Kopfbedeckungen, von denen nur bei der einen der obere Teil mit Stickereien verziert ist; der Nackenlatz ist aus rotem und blauem Zeug verfertigt und hat entweder weisse Figuren (auf der Innenseite), oder Knöpfe (auf der Aussenseite) aufzuweisen.

Taulu CLIV: Esiliina, joka säilytetään Pietarin taideakatemian kokoelmissa.

Taulu CLV: Vyössä riippuva koriste, niinikään Pietarin taideakatemian kokoelmissa.

TAULUT CLVI—CLXV

kuvaavat esineitä, jotka säilytetään Rumjantsevin museossa Moskovassa ja kuuluvat siellä oleviin 4 mordvalaiseen manekiiniin. Ne ovat kokoonpannut museon arkistossa olevien muistoonpanojen nojalla ja kerrotaan laajastikin teoksessa: B. Θ. Миллеръ. Систематическое описаніе коллекціи Дашковскаго этнографическаго Музея. Москва. Вып. I. 1887. siv. 29—33.

Manekiiniin N:o 13, joka esittää mordvalaista tyttöä Lukajonovon piiristä Nizhnij-Novgorodin lääniä, kuuluvat tässä kuvatut esineet tauluissa CLVI ja CLVII.

Päähine taulussa CLVI, m. *pańᴿťši-ruťšä*, s. s. silkkiliina, on samaa tyyppiä, kuin morsiamen päähine taulussa CXIV. Siihen on kiinnitetty messinkiketjuja, osaksi mustia ja valkoisia, osaksi punaisia ja vihriäisiä helmiä ynnä tinaisia valerahoja. On töyhtöjä, joissa on kussakin 3 helmirihmaa, jotka lähtevät yhdestä isosta ja punaisesta päärlystä. Lakimuksen reunassa riippuu peliraboja kannattavia ketjuja, jotka lähtevät ryhmistä, joissa on tummansinisiä helmiä ja parittain yhdistettyjä simpsukoita. Tämän lisäksi on lakimukseen kiinnitetty koriste, samanlaatuinen kuin manekiinin rinnallakin, mutta tässä on brokadilankaisia töyhtöjä, joita ei ole rintakoristeessa.

Kuva 1 taulussa CLVII: Korvakoristeita ja niitä yhdistävä helminauha.

2. Otsanauha, jonka alareuna on koruneulottu.

3. Niskakoriste, m. *śokəńä*, oik. pieni tupsu, punaisista, vihriäisistä, keltaisista ja valkoisista helmistä. Se kiinnitetään rautakoukuilla edelliseen otsanauhaan, jotta nämät yhdessä tavallaan muodostavat seppeleen pään ympäri *). Päähineen lakimus niskakoristeen peittää.

*) Myöhemmin sivulla 32 on Millerillä tästä koristeesta omituinen kertomus, joka siihen ei ollenkaan sovi.

Tafel CLIV: Schürze. Aufbewahrt in der Kunstakademie zu St. Petersburg.

Tafel CLV: Am Gürtel hängender Schmuck. Ebenfalls in der Kunstakademie zu St. Petersburg.

Die TAFELN CLVI—CLXV

sind Abbildungen von Gegenständen, die im Rumjantsevschen Museum in Moskau aufbewahrt werden, und zu den 4 dort befindlichen Mannequins gehören. Sie sind mit Hilfe der im Archiv des Museums verwahrten Aufzeichnungen zusammengestellt, und werden genau beschrieben in dem Werke: B. Θ. Миллеръ. Систематическое описаніе коллекціи Дашковскаго Этнографическаго Музея. Москва. Вып. I. 1887. Seite 29—33.

Zu dem Mannequin N:o 13, das ein mordvinisches Mädchen aus dem Kreise Lukajonovo im Gouvernement Nizhnij-Novgorod darstellt, gehören die hier auf den Tafeln CLVI und CLVII abgebildeten Gegenstände.

Die Kopfbedeckung, m. *pańᴿťši-ruťšä*, d. h. das Tuch aus Seide auf Tafel CLVI ist von ähnlichem Typus, wie es die Braut auf Taf. CXIV trägt. Diese Kopfbedeckung ist nämlich mit messingenen Ketten, mit teils schwarz und weissen, teils rot und grünen Perlen und Spielmarken aus Zinn geschmückt. Ferner finden wir an derselben Troddeln, von denen eine jede je 3, an eine grosse, rote Perle befestigte Perlenschnüre trägt. Am untern Rande des Nackenlatzes hängen Spielmarken an kleinen Ketten, von denen eine jede mit dunkelblauen Perlen und paarweise gestellten Muscheln an der Kopfbedeckung befestigt ist. Ausserdem hängt am Nackenlatze noch ein Schmuck, demjenigen ähnlich, den wir auf der Brust des Mannequins wahrnehmen; nur sind hier Troddeln aus Goldfaden, was bei dem Brustschmuck nicht vorkommt.

Bild 1 auf Tafel CLVII: Ohrenzierrate und eine dieselben verbindende Perlenschnur.

2. Stirnband, dessen unterer Rand mit Stickereien verziert ist.

3. Nackenschmuck, m. *śokəńä*, d. h. eine kleine Troddel, aus roten, grünen, gelben und weissen Perlen. Derselbe wird mit eisernen Haken an das obenerwähnte Stirnband derart befestigt, dass diese beiden zusammen eine Art von Kranz um den Kopf bilden *). Der Nackenschmuck wird vom Nackenlatz der Kopfbedeckung versteckt.

*) Weiter unten, auf Seite 32, hat Miller über diesen Schmuck eine eigentümliche Erzählung geschrieben, die gar nicht dazu passt.

4. Rintakoriste pelirahoista ja punaisista, valkoisista ja vihriäisistä helmistä.

5. Messinkinen paidansolki, m. *kiŕńəš kaŕtšəńä*, jossa lyijypuitteisiin on kiinnitetty 4 punaruskeata lasihelmeä sekä muuten, niinkuin tavallista, simpsukoita, messinkisiä nappeja ja ketjuissa riippuvia, Ludviikki XVI:n aikuisia pelirahoja.

Esineet tauluissa CLVIII ja CLIX kuuluvat manekiiniin N:o 14, jokä esittää mordvalaista vaimoa Saranskin piiristä Pensan lääniä:

Kuva 1. Rintasolki paidassa.

2—5. Neljä kaula- ja rintanauhaa.

Yhdessä niistä (kuva 3) on risti, josta sille mordvalainen nimi: *otšu-kŕost-bäďńä* s. o. suuri-risti-nauha. Tämän nauhan sivuilla riippuu myös kahdenpuolen kolmikulmaisia koristeita.

Taulussa CLIX nähdään vyössä riippuvia koristeita, m. *mazy-rutšä*, oik. kaunis liina.

Esineet tauluissa CLX ja CLXI kuuluvat manekiiniin N:o 15, joka esittää mordvalaista tyttöä Arkangelin kylästä Stavropolin piirissä Samaran lääniä. (Tämä ynnä seuraavan, N:o 16, manekiinin puku ovat ainoat, joiden yhteinen kotikylä mainitaan. Muut ovat „piirittäin" kootut, josta syystä on ymmärrettävä, että manekiini N:o 14 luullakseni on saanut tshuvassilaisen paidan).

Päähine taulussa CLX on samaa tyyppiä kuin taulussa CXV; niiden runkona on tuohta. Kaulanauhassa 2 on samallaisia sivukoristeita, kuin taulussa CLVIII. 3.

Taulussa CLXI ovat kuvat 1, 4 ja 6 kaulanauhoja, 2 ja 3 korvarenkaita, m. *jarmakəń-piĺkst*, joka merkitsee: raha-korvarenkaat s. o. rahoista kokoonpannut korvarenkaat, joihin verrattakoon kuva 4 taulussa CXVI. Solki 5 on samanmuotoinen kuin taulussa CXLI kuvattu 3.

Esineet tauluissa CLXII—CLXV kuuluvat manekiiniin N:o 16, joka esittää mordvalaista vaimoa samasta kylästä, kuin edellinen.

Päähineen otsallisessa taulussa CLXII ja CLXIII on, paitsi helmiä, hopeabrokadeja ja pitkin sen alareunaa vääriä tinarahoja. Lakimuksen alapää on sisäpuolelta vuorattu valkoisella palttinalla. Muuten on niskapuoli päähineestä ynnä lakimuskin neulotut koruompeluksilla, paitsi

4. Brustschmuck aus Spielmarken und aus roten, weissen und grünen Perlen.

5. Hemdenspange aus Messing, m. *kiŕńəš kaŕtšəńä*, die mit 4, in Blei eingefassten, rotbraunen Glasperlen geschmückt ist, und ausserdem die gewöhnlichen Muscheln, messingenen Knöpfe und an Ketten hängenden Spielmarken aus der Zeit Ludvig XVI aufweist.

Die auf den Tafeln CLVIII und CLIX abgebildeten Gegenstände gehören zum Mannequin No. 14, das ein mordvinisches Weib aus dem Kreise Saransk im Gouvernement Pensa darstellt:

Bild 1. Brustspange eines Hemdes.

2—5. Vier Brust- und Halsbänder.

An einem derselben, Bild 3, ist ein Kreuz befestigt und heisst darum m. *otšu-kŕost-bäďńä*, d. i. Gross-Kreuz-Band. Zu beiden Seiten dieses Bandes hängen dreieckige Verzierungen.

Auf Tafel CLIX sehen wir am Gürtel hängende Zierrate, m. *mazu-rutšä*, d. h. hübsches Tuch.

Die Gegenstände auf den Tafeln CLX und CLXI gehören zum Mannequin N:o 15, das ein mordvinisches Mädchen aus dem Dorfe Archangelsk, im Kreise Stavropol des Gouvernements Samara darstellt. (Dieses und das folgende — Mannequin N:o 16 — sind die einzigen Trachten, bei denen das Heimatdorf erwähnt wird. Die übrigen sind nach den betreffenden „Kreisen" geordnet, weshalb, meiner Ansicht nach, das Mannequin N:o 14 ein tschuwassisches Hemd bekommen hat).

Die Kopfbedeckung Taf. CLX zeigt denselben Typus wie Taf. CXV, und zwar ist das Gestell derselben aus Birkenrinde. Am Halsbande Bild 2 sind ähnliche Seitenzierrate, wie auf Taf. CLVIII. 3.

Auf Tafel CLXI sind die Bilder 1, 4 und 6 Halsbänder, 2 und 3 Ohrgehänge, m. *jarmakəń-piĺkst*, d. h. Geld-Ohrgehänge, nämlich aus Geldstücken verfertigte Ohrgehänge; vergleiche mit den letztgenannten Bild 4 auf Tafel CXVI. Die Spange, Bild 5, ist der auf Taf. CXLI. 3 abgebildeten ähnlich.

Die Gegenstände auf den Tafeln CLXII—CLXV gehören zum Mannequin N:o 16, das ein mordvinisches Weib aus demselben Dorfe wie das vorhergenannte darstellt.

Das Stirnstück der Kopfbedeckung Tafel CLXII und CLXIII ist ausser mit Perlen, mit Silberbrokat, und am unteren Rande mit Spielmarken aus Zinn geschmückt. Das untere Ende des Nackenlatzes ist auf der Innenseite mit weisser Leinwand gefüttert. Sonst ist der hin-

jälkimäisen alapää, jossa on hopeabrokadeja, helmiriviä ja nappeja.

Taulussa CLXIV on kolmikulmainen rintakoriste nahasta; sitä kannattaa messinkinen solki, jossa on kolmikulmainen lehti. Nahkaan on kiinnitetty punaisia ja vihriäisiä helmiä moneen riviin. Sitten on muutamia rivejä valerahoja, ehkä joukossa oikeitakin hopearahoja. Alarennassa on nahkanauha, joka alkuaan ehkä on kannattanut jotakuta koristetta (vrt. helminauhaa taul. XXIII. 4).

Samassa taulussa kuvataan vielä iso, vyössä riippuva koriste.

Taulun CLXV keskellä on kuvattu palttinainen esiliina, joka on suureksi osaksi koruommeltu. Neuloukset ovat eri suuruisissa ruuduissa, joita punaiset pumpulikankaiset liuskat eroittavat toisistaan. Esiliinan keskikohdalle on neulottu kaksi kolmikulmaista kangaskappaletta ja niiden yläpuolella 11 neliötä sinistä ja punaista pumpulikangasta. Samassa nauhassa, kuin esiliina, riippuu myös kaksi koristetta, joita kannetaan lonkkien kohdalla. Ne ovat kankaasta ja päällistetyt mustilla, vihriäisillä, keltaisilla ja valkoisilla helmillä sekä muutamilla napeilla. Samallaisia oli jo taulussa CLIX.

tere Teil der Kopfbedeckung, sowie auch der Nackenlatz mit Stickereien verziert, ausser dem untersten Ende des letzteren, wo Silberbrokat, Perlenreihen und Knöpfe angebracht sind.

Tafel CLXIV zeigt uns einen dreieckigen Brustschmuck aus Leder, der von einer messingenen Schnalle mit dreieckiger Öse getragen wird. Mehrere Reihen roter und grüner Perlen, sowie unechte Geldstücke zieren den Schmuck. Unter den letzteren findet man auch ab und zu eine echte silberne Münze. Am untern Rande ist ein ledernes Band befestigt, das vielleicht ursprünglich zum Tragen irgend eines Schmuckes gedient hat. (vergl. die Perlenschnur Taf. XXIII. 4).

Auf derselben Tafel ist noch ein vom Gürtel hängender Schmuck abgebildet.

In der Mitte der Tafel CLXV ist eine leinene Schürze abgebildet, die zum grössten Teil mit Stickereien bedeckt ist. Rote Streifen aus Baumwollenzeug teilen die Schürze in ungleich grosse Vierecke ein, die mit Stickereien ausgefüllt sind. Zwei Dreiecke aus Zeug sind in der Mitte der Schürze angebracht, und über diesen 11 Vierecke aus blauem und rotem Baumwollenzeug. An demselben Bande, womit die Schürze gebunden wird, sind ebenfalls zwei, über den Hüften hängende Zierrate befestigt. Dieselben sind aus Zeug verfertigt und mit schwarzen, grünen, gelben und weissen Perlen, sowie mit einigen Knöpfen verziert. Ähnliche Zierrate sahen wir schon auf Tafel CLIX.

TAULU CLXVI

esittää rintakoristetta helmistä, simpsukoista ja napeista. Esine säilytetään Kazanin yliopiston museossa.

TAFEL CLXVI

zeigt uns einen Brustschmuck aus Perlen, Muscheln und Knöpfen. Derselbe wird im Museum der Universität zu Kazan verwahrt.

TAULU CLXVII.

Kuoseja:

1 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

2—6 „ tiedeakatemian museosta, joista 2 ja 6 ovat paidan helmasta tauluissa CL ja CLI.

7 Rumjantsevin museosta Moskovassa.

TAFEL CLXVII.

Muster:

1 in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

2—6 im Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg; 2 und 6 sind zur Borte des Hemdes Taf. CL und CLI.

7 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.

TAULU CLXVIII.

Kuoseja:

1—5 Pietarin tiedeakatemian museosta: 1 liinamekon sepaluksen alapuolelta taulussa CL; 2 saman mekon rinnalta; 3 paidan helman ylä-

TAFEL CLXVIII.

Muster:

1—5 im Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg: 1 auf dem leinenen Überrock, unter dem Schlitz, Taf. CL;

puolelta taul. CXLVIII ja 5 mekon helman yläpuolelta taulussa CL.

6 Kazanin yliopiston museosta.

2 auf dem Bruststück desselben Überrockes; 3 oberhalb der Borte des Hemdes Taf. CXLVIII, und 5 oberhalb der Borte des Überrockes Taf. CL.

6 im Museum der Universität zu Kazan.

TAULU CLXIX.

Kuoseja:

1 Pietarin tiedeakatemian museosta: paidan olkapäästä tauluissa CXLVIII ja CXLIX.

2—3 Kazanin kaupungin museosta.

4 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

5 „ tiedeakatemian museosta.

TAFEL CLXIX.

Muster:

1 im Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg: auf der Schulter des Hemdes Taf. CXLVIII und CXLIX.

2—3 im Museum der Stadt Kazan.

4 in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

5 im Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg.

TAULU CLXX.

Kuoseja:

1 Kazanin kaupungin museosta.

2 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

3 Moskovan Rumjantsevin museosta.

4—5 Kazanin yliopiston „

6 Moskovan Rumjantsevin „

7 Kazanin kaupungin „

TAFEL CLXX.

Muster:

1 im Museum der Stadt Kazan.

2 in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

3 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.

4—5 im Museum der Universität zu Kazan.

6 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.

7 im Museum der Stadt Kazan.

TAULU CLXXI.

Kuoseja:

1 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

2 Kazanin yliopiston museosta.

3 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

4—6 Kazanin kaupungin museosta.

7 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

8—9 Kazanin yliopiston museosta.

10 „ kaupungin „

11 „ yliopiston „

12 Pietarin tiedeakatemian „; paidan hihansuusta taul. CXLVIII ja CXLIX.

TAFEL CLXXI.

Muster:

1 in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

2 im Museum der Universität zu Kazan.

3 in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

4—6 im Museum der Stadt Kazan.

7 in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

8—9 im Museum der Universität zu Kazan.

10 „ „ der Stadt Kazan.

11 „ „ der Universität zu Kazan.

12 im Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg; zur Ärmelmündung des Hemdes Taf. CXLVIII und CXLIX.

TAULU CLXXII.

Kuoseja:

1 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

2 Moskovan Rumjantsevin museosta.

3 Kazanin kaupungin „

4 Rumjantsevin museosta Moskovassa.

5 Kazanin kaupungin museosta.

TAFEL CLXXII.

Muster:

1 in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

2 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.

3 im Museum der Stadt Kazan.

4 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.

5 im Museum der Stadt Kazan.

6—7 Kazanin yliopiston museosta.
8—9 „ kaupungin „
10 Rumjantsevin museosta Moskovassa.
11 Pietarin tiedeakatemian museosta: päähineestä taul. CXLVII.

12 Kazanin yliopiston museosta.
13 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

14—17 Rumjantsevin museosta Moskovassa.

18 Pietarin tiedeakatemian museosta: päähineestä taul. CXLVII.

TAULU CLXXIII.

Kuosi Pietarin tiedeakatemian museosta: paidasta taul. CXLVIII.

TAULU CLXXIV.

Kuoseja:
1 Kazanin yliopiston museosta.
2 Rumjantsevin museosta Moskovassa.

TAULU CLXXV.

Kuoseja:
1 Rumjantsevin museosta Moskovassa.
2 Kazanin yliopiston museosta.
3 Rumjantsevin museosta Moskovassa.

TAULU CLXXVI.

Kuoseja:
1 Kazanin kaupungin museosta.
2 „ yliopiston „
3 Rumjantsevin museosta Moskovassa.
4 Kazanin kaupungin museosta.
5 ja 6 Kazanin yliopiston museosta.

TAULU CLXXVII.

Kuoseja:
1—4 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

5 Rumjantsevin museosta Moskovassa.

TAULU CLXXVIII.

Kuoseja:
1 ja 2 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

3 Rumjantsevin museosta Moskovassa.

6—7 im Museum der Universität zu Kazan.
8—9 „ „ der Stadt Kazan.
10 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.
11 im Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg: auf der Kopfbedeckung Taf. CXLVII.
12 im Museum der Universität zu Kazan.
13 in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.
14—17 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.
18 im Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg: auf der Kopfbedeckung Taf. CXLVII.

TAFEL CLXXIII.

Muster im Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg: auf dem Hemde Taf. CXLVIII.

TAFEL CLXXIV.

Muster:
1 im Museum der Universität zu Kazan.
2 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.

TAFEL CLXXV.

Muster:
1 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.
2 im Museum der Universität zu Kazan.
3 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.

TAFEL CLXXVI.

Muster:
1 im Museum der Stadt Kazan.
2 „ „ der Universität zu Kazan.
3 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.
4 im Museum der Stadt Kazan.
5 und 6 im Museum der Universität zu Kazan.

TAFEL CLXXVII.

Muster:
1—4 in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.
5 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.

TAFEL CLXXVIII.

Muster:
1 und 2 in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.
3 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.

4 ja 5 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

6 Rumjantsevin museosta Moskovassa.

4 und 5 in den Sammlungen der Kunstakademie zu St. Petersburg.

6 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.

TAULU CLXXIX.

Kuoseja:

1 Rumjantsevin museosta Moskovassa.
2 Pietarin taideakatemian kokoelmista.
3 Rumjantsevin museosta Moskovassa.
4 ja 5 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

TAFEL CLXXIX.

Muster:

1 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.
2 in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.
3 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.
4 und 5 in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

TAULU CLXXX.

Kuoseja:

1 Rumjantsevin museosta Moskovassa.
2 Kazanin yliopiston museosta.
3 ja 4 Pietarin taideakatemian kokoelmista.
5 ja 6 Rumjantsevin museosta Moskovassa.

TAFEL CLXXX.

Muster:

1 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.
2 im Museum der Universität zu Kazan.
3 und 4 in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.
5 und 6 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.

TAULU CLXXXI.

Kuoseja:

1 Kazanin yliopiston museosta.
2 Pietarin taideakatemian kokoelmista.
3—5 Kazanin yliopiston museosta.
6 Rumjantsevin museosta Moskovassa.
7 Kazanin yliopiston museosta.

TAFEL CLXXXI.

Muster:

1 im Museum der Universität zu Kazan.
2 in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.
3—5 im Museum der Universität zu Kazan.
6 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.
7 im Museum der Universität zu Kazan.

TAULU CLXXXII.

Kuoseja:

1 Kazanin yliopiston museosta.
2 ja 3 Rumjantsevin „ Moskovassa.
4 Pietarin taideakatemian kokoelmista.
5 Kazanin yliopiston museosta.
6 Rumjantsevin museosta Moskovassa.

TAFEL CLXXXII.

Muster:

1 im Museum der Universität zu Kazan.
2 und 3 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.
4 in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.
5 im Museum der Universität zu Kazan.
6 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.

TAULU CLXXXIII.

Kuoseja:

1 Kazanin yliopiston museosta.
2 Rumjantsevin museosta Moskovassa.
3 Kazanin yliopiston museosta.

TAFEL CLXXXIII.

Muster:

1 im Museum der Universität zu Kazan.
2 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.
3 im Museum der Universität zu Kazan.

TAULU CLXXXIV.

Kuoseja:

1 Kazanin yliopiston museosta.
2 ja 3 Kazanin kaupungin museosta.

TAFEL CLXXXIV.

Muster:

1 im Museum der Universität zu Kazan.
2 und 3 im Museum der Stadt Kazan.

TAULU CLXXXV.

Kuoseja:

1 Pietarin tiedeakatemian museosta.

2 ja 3 Kazanin kaupungin „

TAFEL CLXXXV.

Muster:

1 im Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg.

2 und 3 im Museum der Stadt Kazan.

TAULU CLXXXVI.

Kuoseja:

1 Pietarin tiedeakatemian museosta: Pallasin kokoelmasta.

2 ja 3 Kazanin yliopiston museosta.

4 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

5 ja 6 Kazanin yliopiston museosta.

TAFEL CLXXXVI.

Muster:

1 im Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg: Pallas'sche Sammlung.

2 und 3 im Museum der Universität zu Kazan.

4 in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

5 und 6 im Museum der Universität zu Kazan.

TAULU CLXXXVII.

Kuoseja Kazanin yliopiston museosta.

TAFEL CLXXXVII.

Muster im Museum der Universität zu Kazan.

TAULU CLXXXVIII.

Kuoseja:

1 Kazanin kaupungin museosta.

2 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

3 Kazanin yliopiston museosta.

TAFEL CLXXXVIII.

Muster:

1 im Museum der Stadt Kazan.

2 in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

3 im Museum der Universität zu Kazan.

TAULU CLXXXIX.

Kuoseja:

1 ja 2 Kazanin yliopiston museosta.

3 Pietarin tiedeakatemian museosta.

4 ja 5 Rumjantsevin museosta Moskovassa.

TAFEL CLXXXIX.

Muster:

1 und 2 im Museum der Universität zu Kazan.

3 im Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg.

4 und 5 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.

TAULU CXC.

Kuosi 1 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

TAFEL CXC.

Muster 1 in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

TAULU CXCI.

Kuoseja:

1 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

2 „ tiedeakatemian museosta.

3 Kazanin yliopiston „

TAFEL CXCI.

Muster:

1 in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

2 im Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg.

3 im Museum der Universität zu Kazan.

TAULU CXCII.

Kuoseja Pietarin taideakatemian kokoelmista.

TAFEL CXCII.

Muster in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

TAULU CXCIII.

Kuoseja:
1 Rumjantsevin museosta Moskovassa.
2 Kazanin yliopiston museosta.
3 „ kaupungin „
4 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

TAFEL CXCIII.

Muster:
1 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.
2 im Museum der Universität zu Kazan.
3 „ „ der Stadt Kazan.
4 in der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

TAULU CXCIV.

Kuoseja Rumjantsevin museosta Moskovassa.

TAFEL CXCIV.

Muster im Rumjantsevschen Museum in Moskau.

TAULU CXCV.

Kuoseja Rumjantsevin museosta Moskovassa.

TAFEL CXCV.

Muster im Rumjantsevschen Museum in Moskau.

TAULU CXCVI.

Kuoseja:
1 Pietarin tiedeakatemian museosta: paidan helmasta taul. CXLVIII.
2 Rumjantsevin museosta Moskovassa.
3 Pietarin tiedeakatemian museosta: paidanhelmasta taul. CXLIX.

TAFEL CXCVI.

Muster:
1 im Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg: zur Borte des Hemdes Taf. CXLVIII.
2 im Rumjantsevschen Museum in Moskau.
3 im Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg: zur Borte des Hemdes Taf. CXLIX.

TAULU CXCVII.

Kuosi Kazanin yliopiston museosta.

TAFEL CXCVII.

Muster im Museum der Universität zu Kazan.

TAULU CXCVIII.

Kuoseja:
1 Pietarin tiedeakatemian museosta: Pallasin kokoelmasta.
2 Kazanin yliopiston museosta.
3 ja 4 Pietarin tiedeakatemian museosta.
5 Kazanin yliopiston museosta.

TAFEL CXCVIII.

Muster:
1 im Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg: Pallas'sche Sammlung.
2 im Museum der Universität zu Kazan.
3 und 4 im Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg.
5 im Museum der Universität zu Kazan.

TAULU CXCIX.

Kuosi Pietarin tiedeakatemian museosta: liinamekon olkapäästä taul. CL ja CLI.

TAFEL CXCIX.

Muster im Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg: auf der Schulter des leinenen Überrockes Taf. CL und CLI.

Nimellisiä koristeita ja kuoseja.

Käydessäni toisen kerran v. 1885 Kazanissa asuvan kansakoulunopettajan ja synnynnäisen mordvalaisen Makar Jevsevjevin seurassa Kargashinossa onnistuin saamaan muutamille ompelukoristeille ja kuoseille mordvalaiset nimet. Tämä todistanee, että niitä epäilemättä olisi saatavissa paljon enemmänkin, sillä luultavaa on, että mordvalaiset koruompelijattaretkin, samoin kuin naiset Suomen Karjalassa, tietävät nimittää joka ainoan tekemänsä koristeen. (Katso Th. Schvindt, Suomalaisia koristeita I. Ompelukoristeita ja kuoseja. Helsingissä 1895). Julkaisen ne tässä, tohtori H. Paasosen korjaamina ja suomentamina.

1. *L'ukšä-pańtšf,* tattarinkukka.
2. *Purdafks-laftuška: purdafks* = kierros-, *laftuška* = olkapääompelus.
3 ja 4. *Aranzat- (-laftuška)* arabeski?
5 ja 6. *Kafksa-kuďŕa-paťšä laftuška,* kahdeksan-kiekura-siipi-olkapääompelus.
7. *Maŕ-śorma,* omena-ompelus l. neulous.
8. *Ožäṕŕä kaftəń-kərda śeľməs,* (sanasta sanaan) hihanpää kaksinkertaiseen silmään.
9. *K'ŕost-ožäṕŕä,* risti-hihanpää.
10. *T'apka,* kaalirauta (ven. тябка).
11. *P'eľ-maŕ,* puoliomena.
12. *M'eš-ṕiľǵä,* mehiläisenjalka.
13. *Kočkaft-laftuška,* (erityisellä tekniikalla neulottu?) olkapääompelus?
14. *K'eməń-kis,* kymmeneen tiehen.
15. *Polkš ožäṕŕä stolba mar*ᴮ*ta,* pullillaan oleva hihanpää tolpan l. patsaan kanssa.
16. *Kaftəń-kərda maŕ,* kaksinkertainen omena. (Tarkoittanee neliöitä).

Benannte Ornamente und Muster.

Als ich zum zweiten Mal i. J. 1885 mit dem Volksschullehrer in Kazan, Makar Jevsevjev, der von Geburt ein Mordvine ist, Kargaschino besuchte, gelang es mir zu einigen von den Stickereien und Mustern die mordvinischen Namen zu erhalten. Dieser Umstand dürfte beweisen, dass man noch weit mehr derselben ausfindig machen könnte, denn es ist anzunehmen, dass auch die mordvinischen Stickerinnen, ähnlich wie die Weiber im finnischen Karelen, einen Namen für jedes einzige ihrer gestickten Ornamente haben. (Siehe Th. Schwindt. Finnische Ornamente. I. Stickornamente und Muster. Helsingfors 1895). Ich lasse hier unten die von mir aufgezeichneten und von Doktor H. Paasonen durchgesehenen Namen, nebst der wörtlichen finnischen und deutschen Übersetzung derselben folgen.

Buchweizenblume.
Schnörkel-Schulterstickerei.

Arabeske?
Acht-Spiral-Flügel-Schulterstickerei.

Apfel-Stickerei.
Ärmelende ins doppelte Auge.

Kreuz-Ärmelende.
Kohleisen.
Halber Apfel.
Bienenfuss.
(In verschiedener Technik genähte?) Schulterstickerei.
Zu zehn Wegen.
Bauschiges Ärmelende mit einem Pfahle.

Doppelter Apfel. (Bezieht sich wahrscheinlich auf die Vierecke).

Nimellisiä koristeita ja kuoseja.

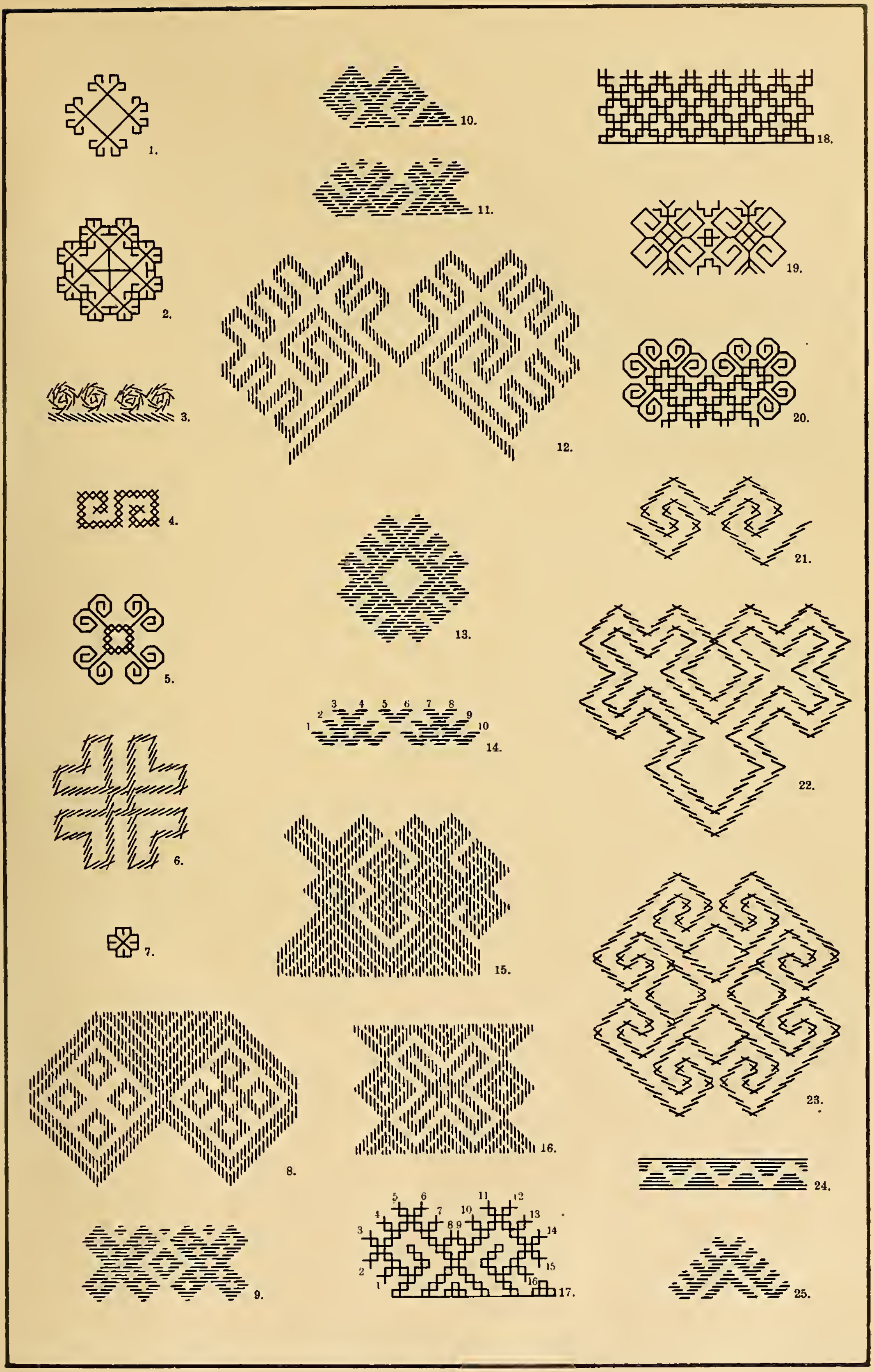

Benannte Ornamente und Muster.

17. *K'emgotuva raška,* kuusitoista-haarainen.
18. *Lokśťəń-äŕďźəľä,* seulalieve.
19. *Tšińdžary-äŕďźəľä,* aurinkokukka-lieve.
20. *K'emgaftuva-kuďŕä,* kaksitoista kiehkurainen l. -kiharainen.
21. *Kuďŕä-pula* *), kiehkurahäntä.
22. *P'eľ-ḱŕost-pula,* puoli-risti-häntä.
23. *Kaftəń-kərda kuďŕä-pula,* kaksinkertainen kiehkurahäntä l. kiharahäntä.
24. *Tšuďeŕks,* pieni puro.
25. *V'eťä-ki,* viisiteinen l. -viivainen.

Erään koristeen nimi, jonka muotoa en tunne, on: *śiśəń-śeľmä də šumbazəń kərga,* seitsensilmä ja jäniksenhäntä.

Myöskin taulun CXXVI lisälehdessä on nimellisiä koristeita, joihin taulun tekstissä viitataan.

Sechzehnfach verzweigt.

Siebsaum.

Sonnenblumensaum.

Zwölffach gedreht oder gelockt.

Schnörkelschwanz.

Halb-Kreuz-Schwanz.

Doppelter Schnörkelschwanz (oder Lockenschwanz).

Bächlein.

Fünfwegig oder -strichig.

Der Namen einer mir unbekannten Stickereifigur ist: *śiśəń-śeľmä də šumbazəń kərga,* Siebenauge und Hasenschwanz.

Auf dem Ergänzungsblatt zur Tafel CXXVI sind auch einige benannte Ornamente abgebildet, auf die im Text der Tafel hingewiesen wird.

---

*) *Pula* = päähineen lakimus, Nackenlatz der Kopfbedeckung (Taf. XXIII. 3).

TAULUT. — DIE TAFELN.

Mordvalaisia ompelukoristeita.

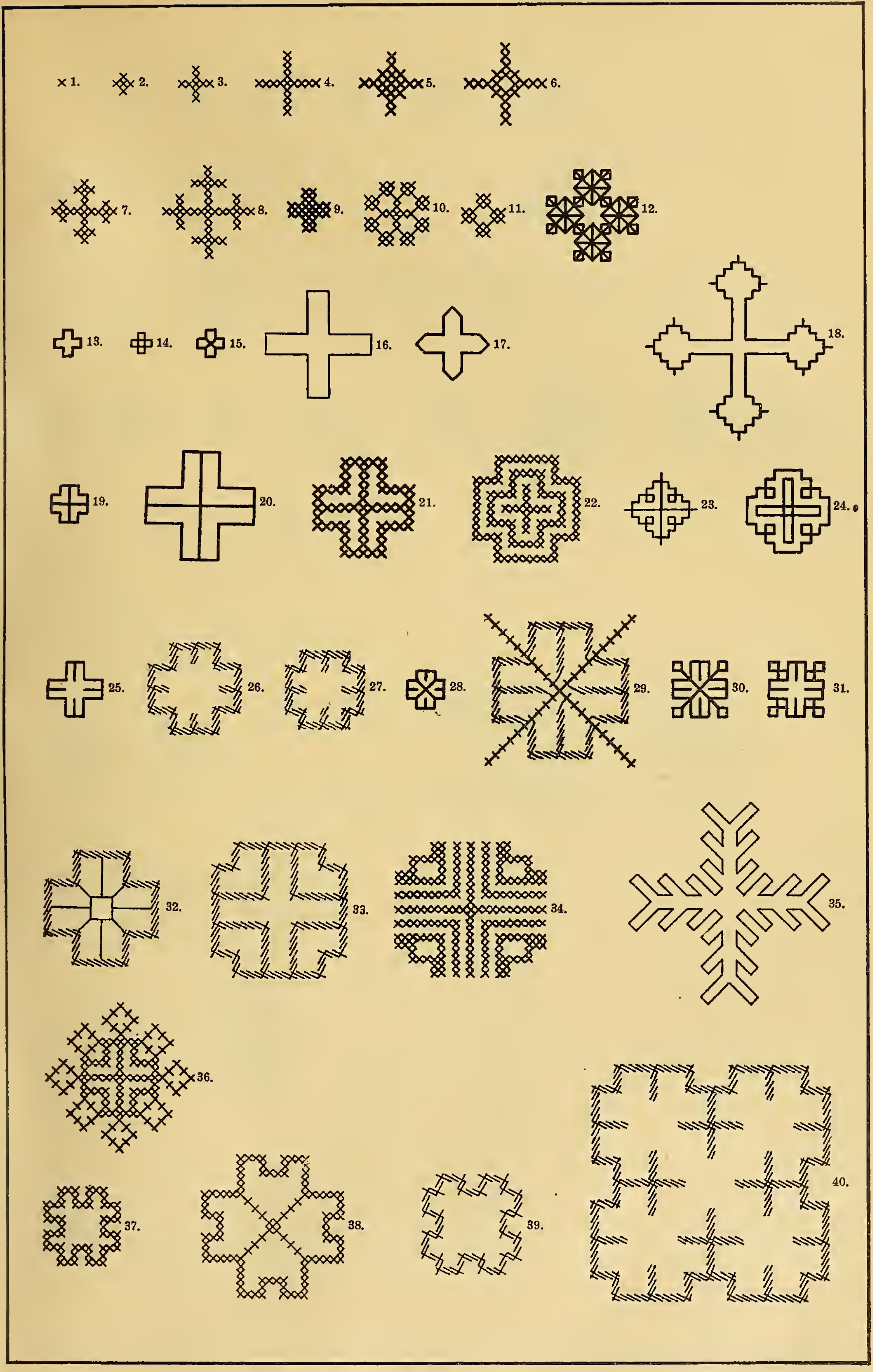

Mordvinische Stickornamente.

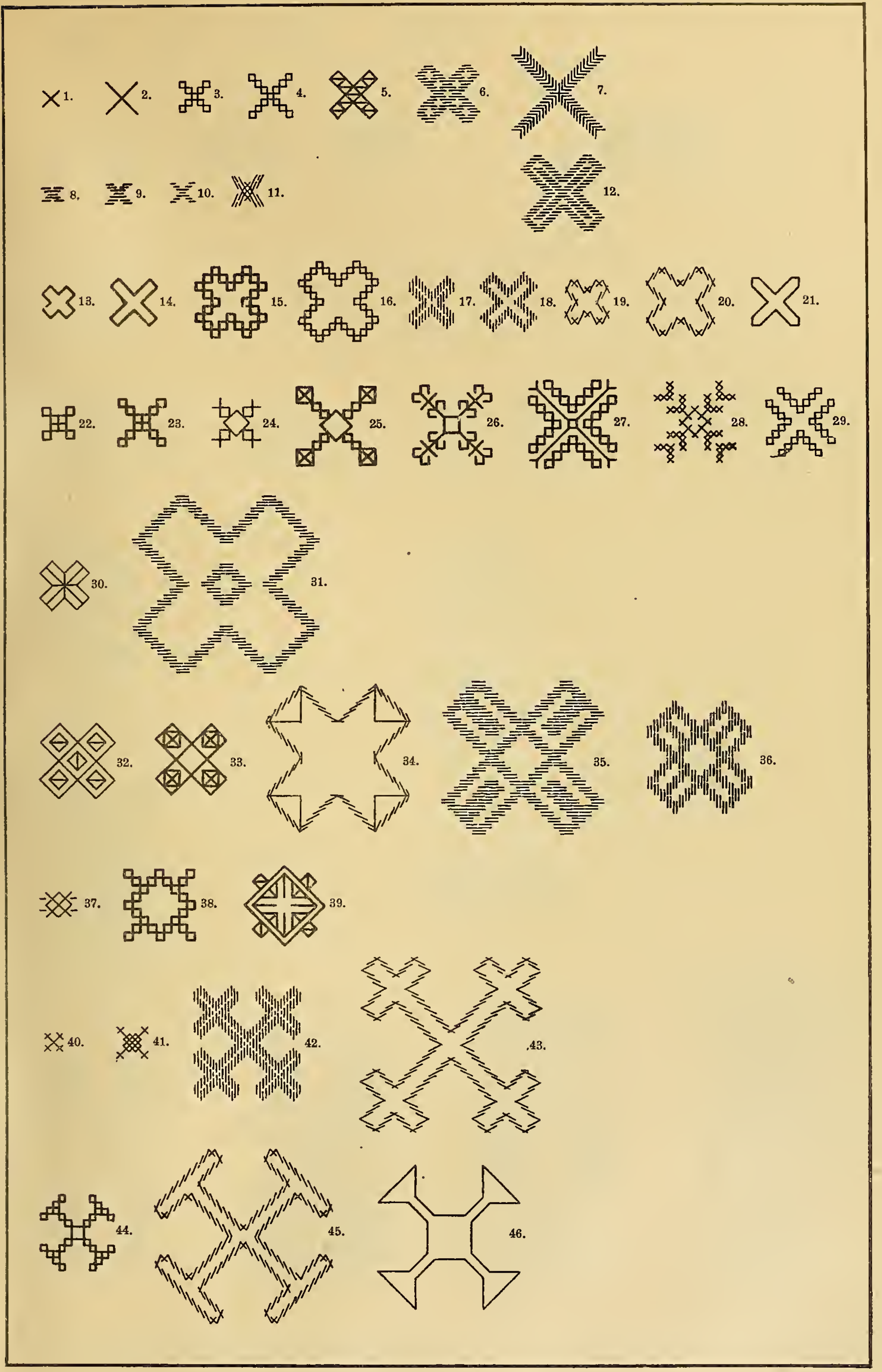

Mordvinische Stickornamente.

Mordvalaisia ompelukoristeita. **3.**

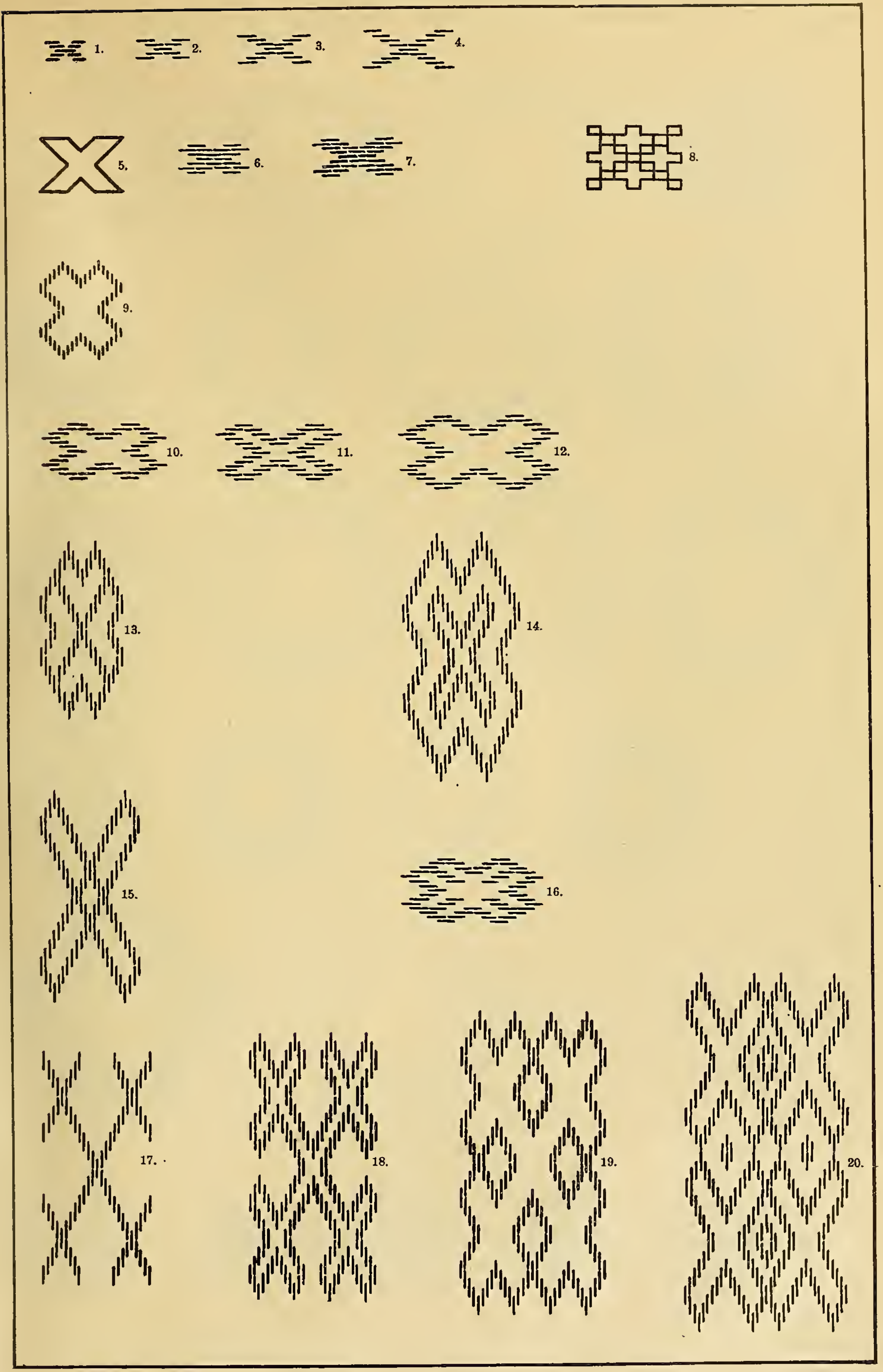

Mordvinische Stickornamente.

Mordvalaisia ompelukoristeita.

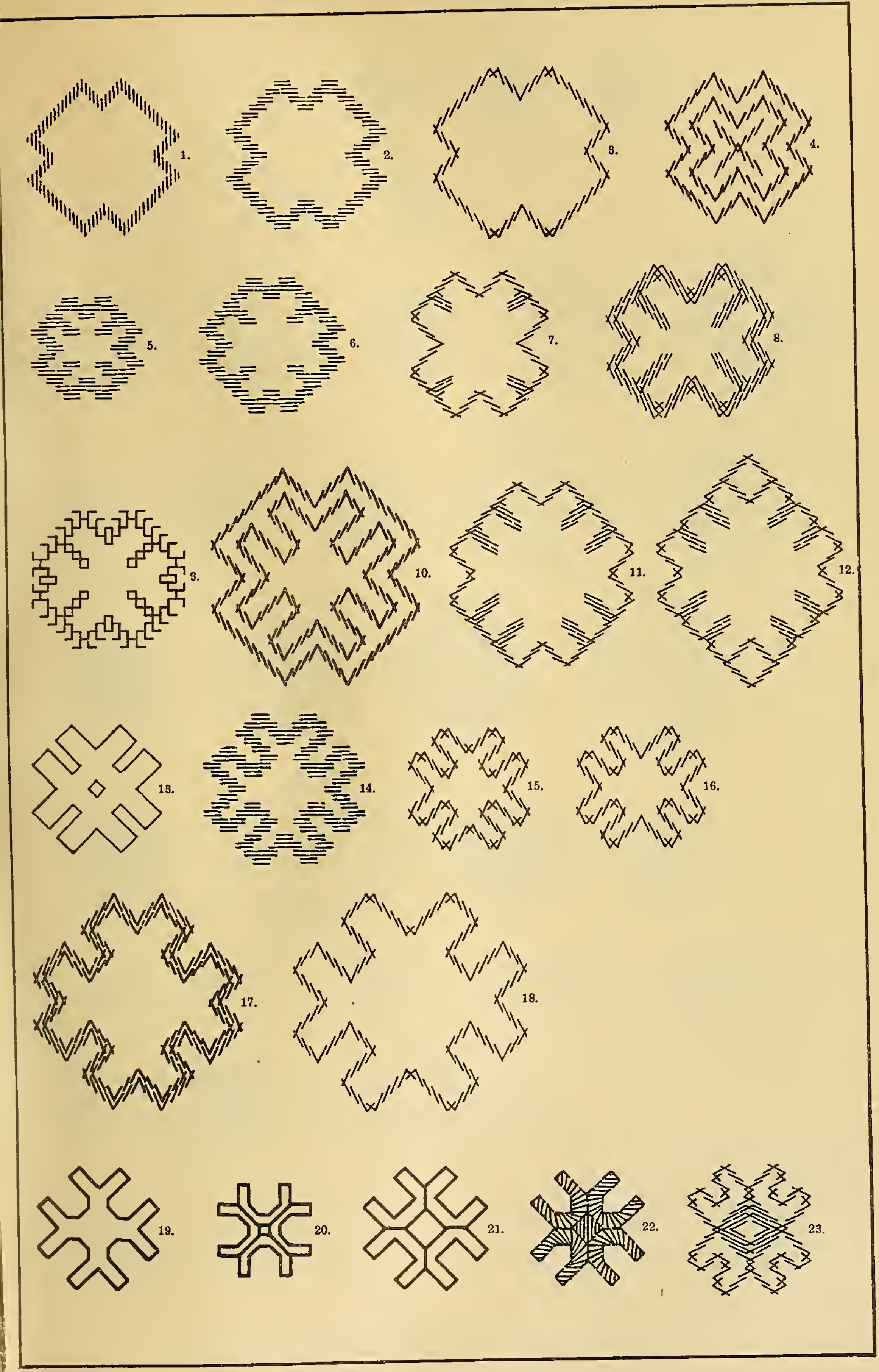

Mordvinische Stickornamente.

Mordvalaisia ompelukoristeita.

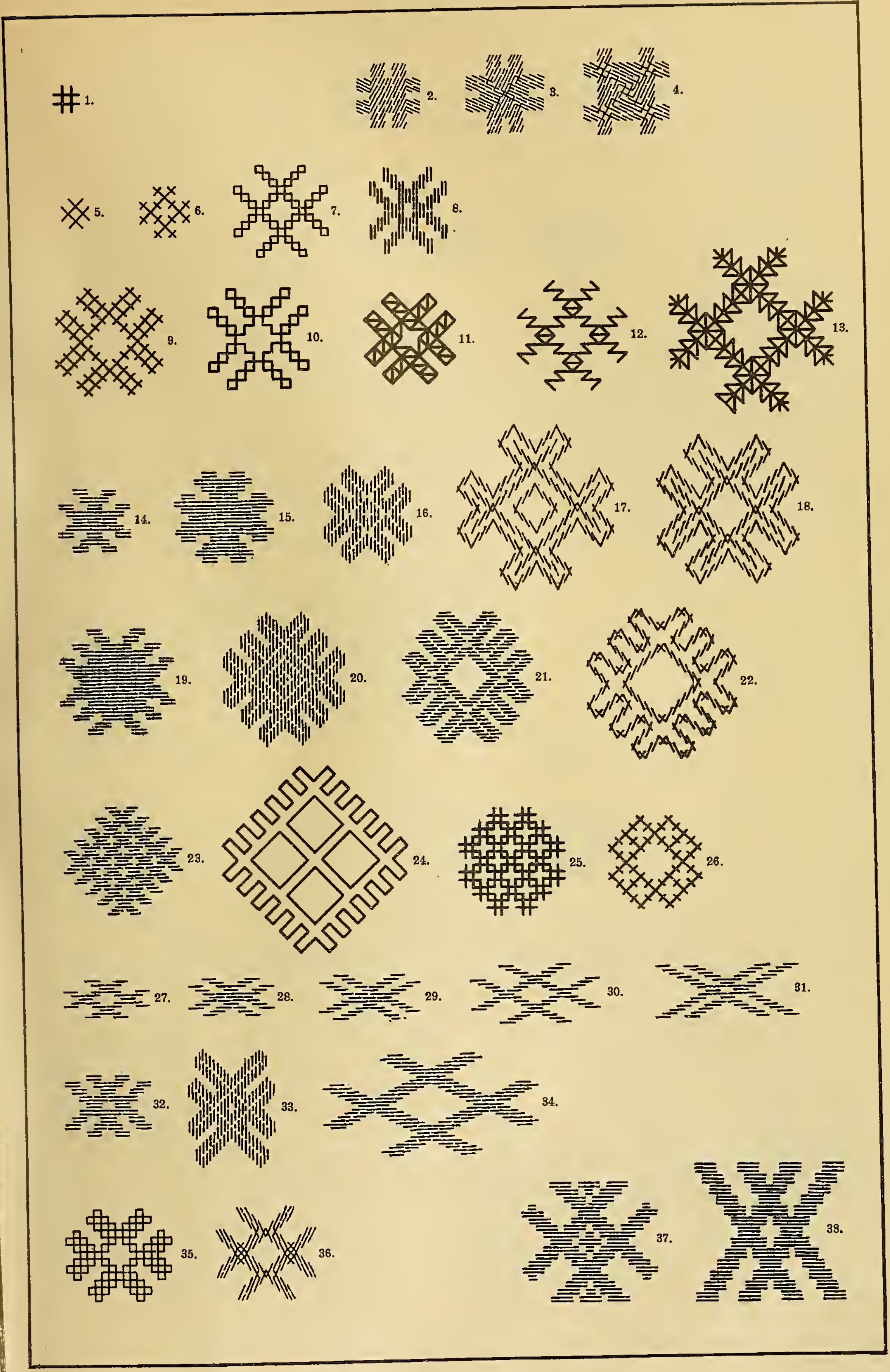

Mordvinische Stickornamente.

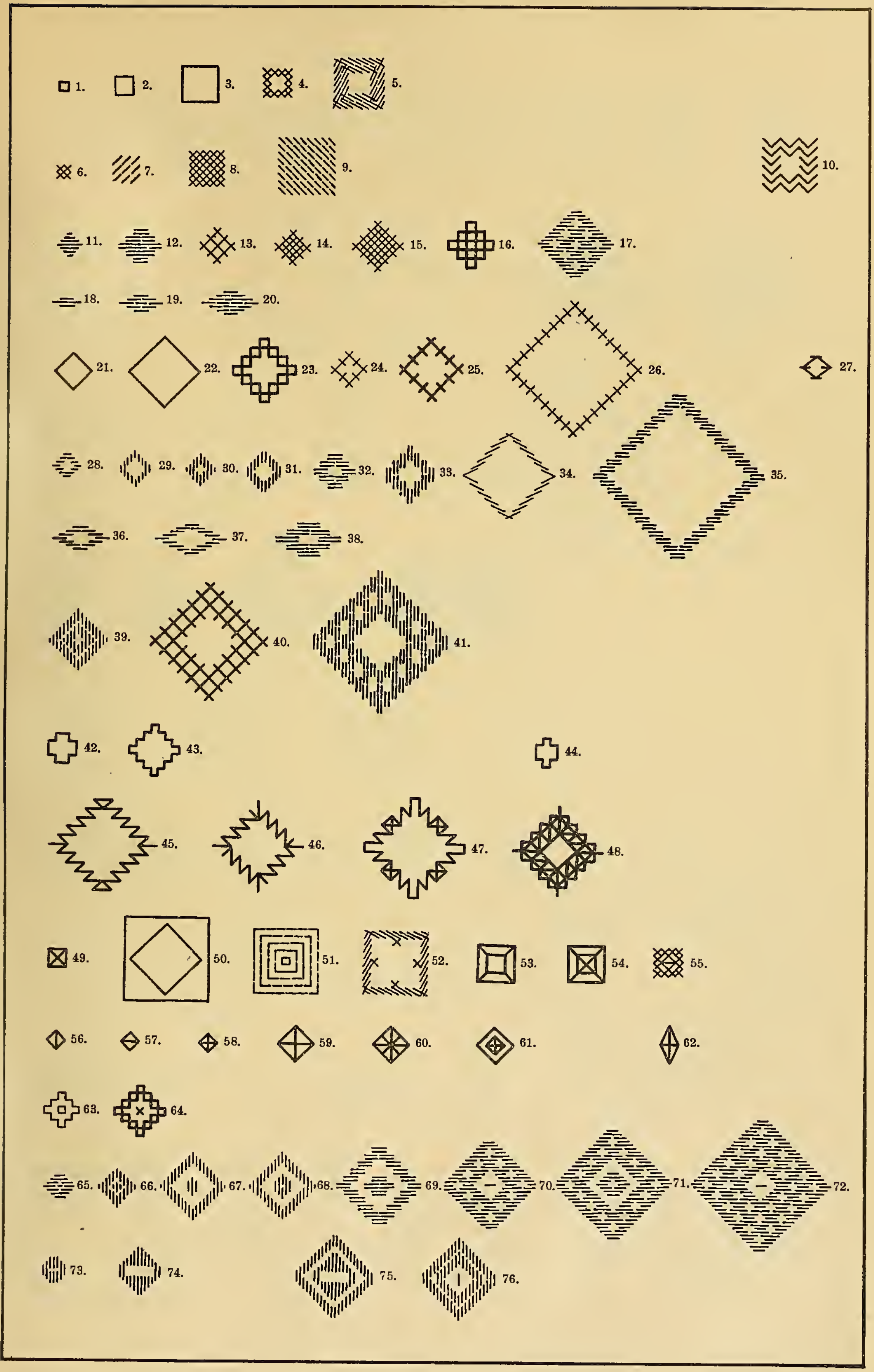

Mordvinische Stickornamente.

Mordvalaisia ompelukoristeita.

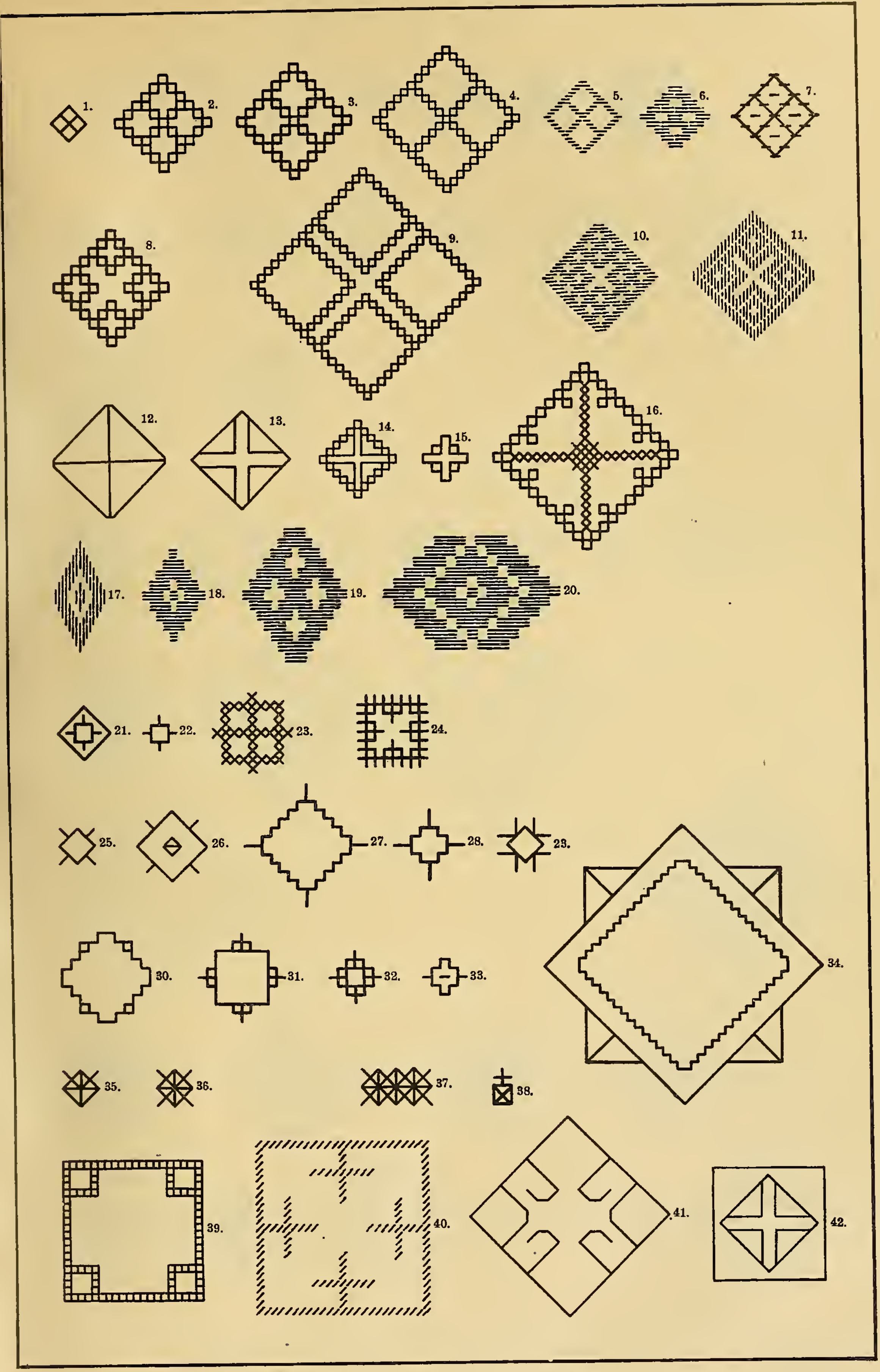

Mordvinische Stickornamente.

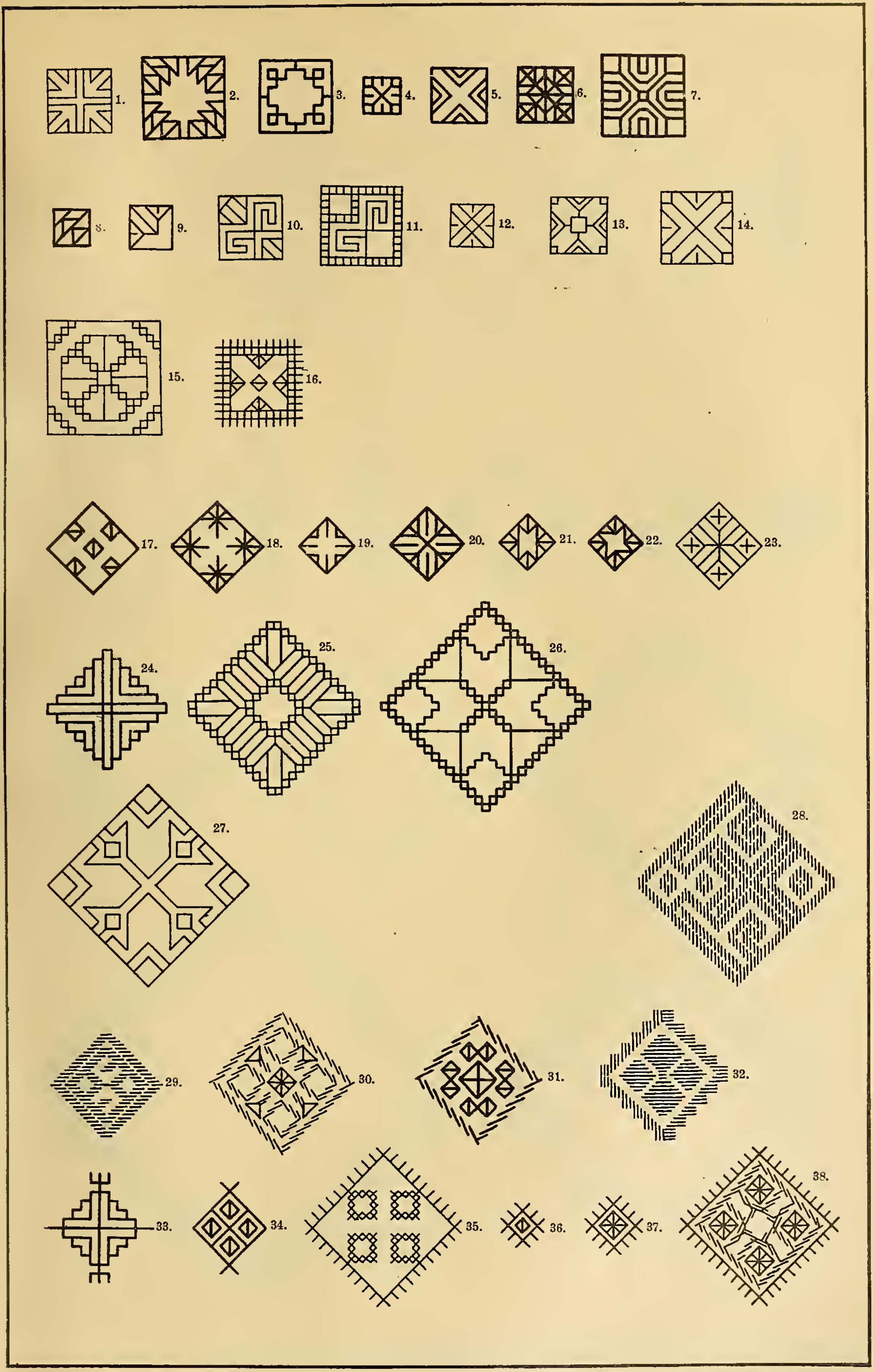

Mordvinische Stickornamente.

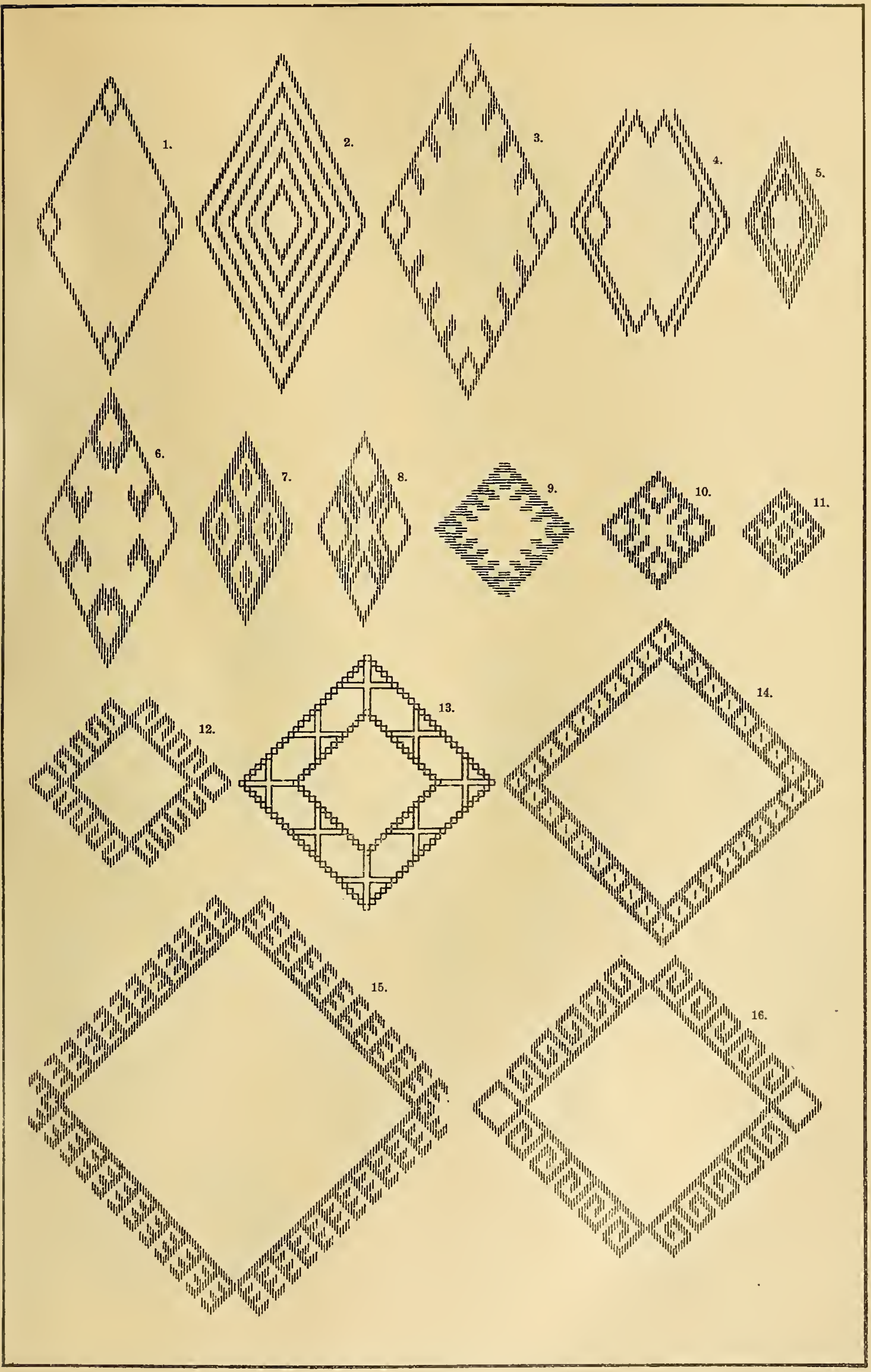

Mordvinische Stickornamente.

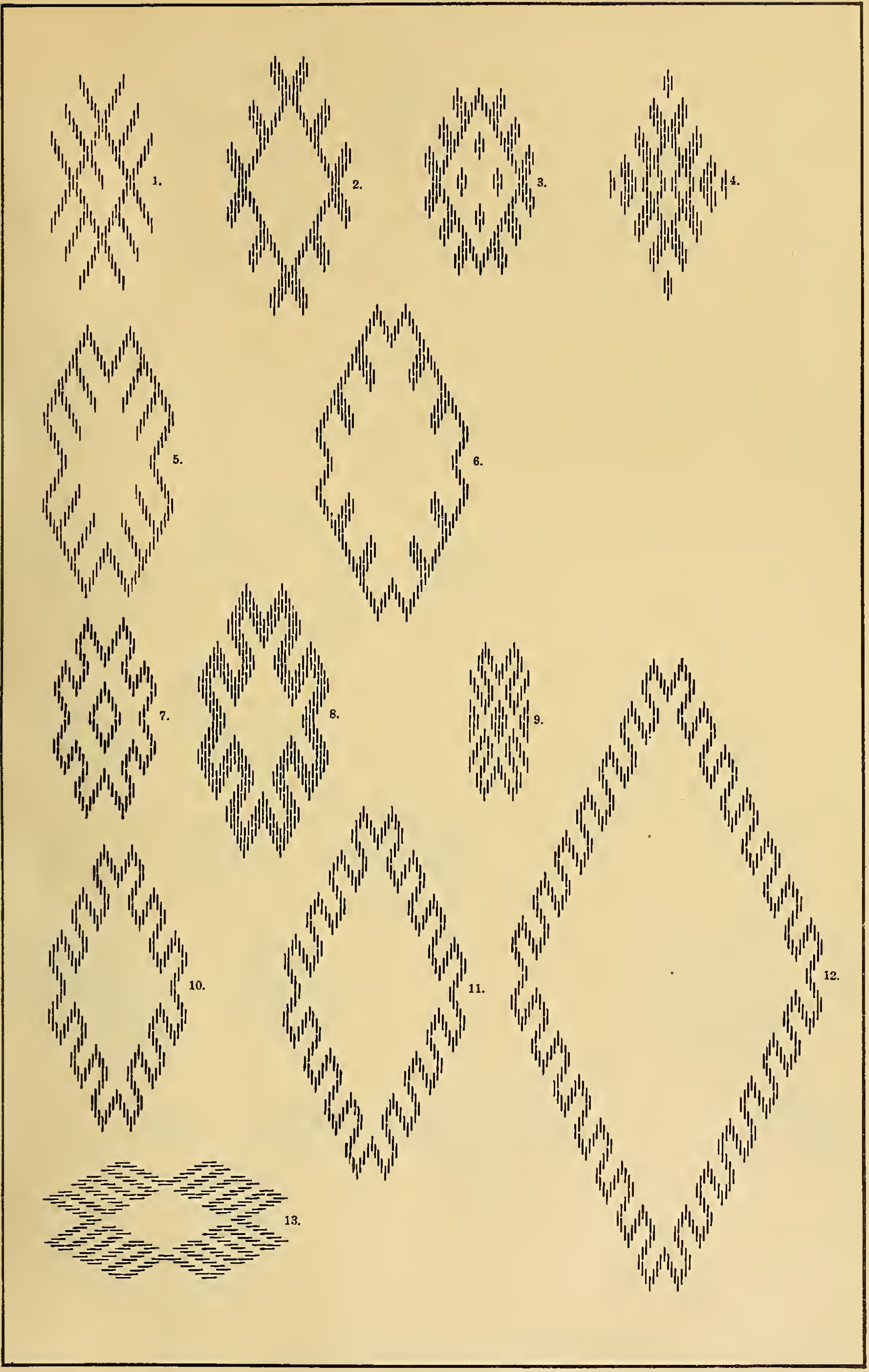

Mordvinische Stickornamente.

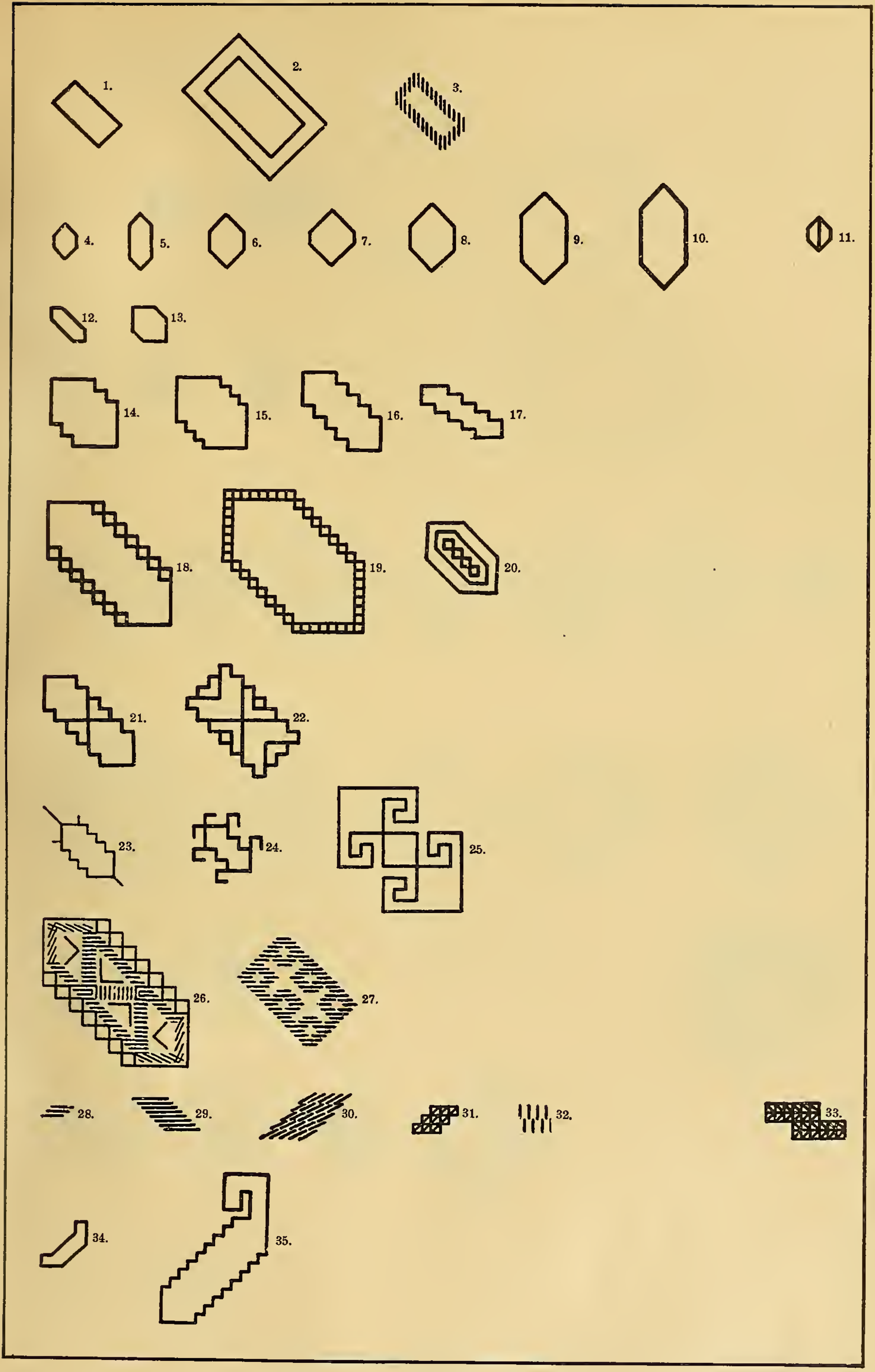

Mordvinische Stickornamente.

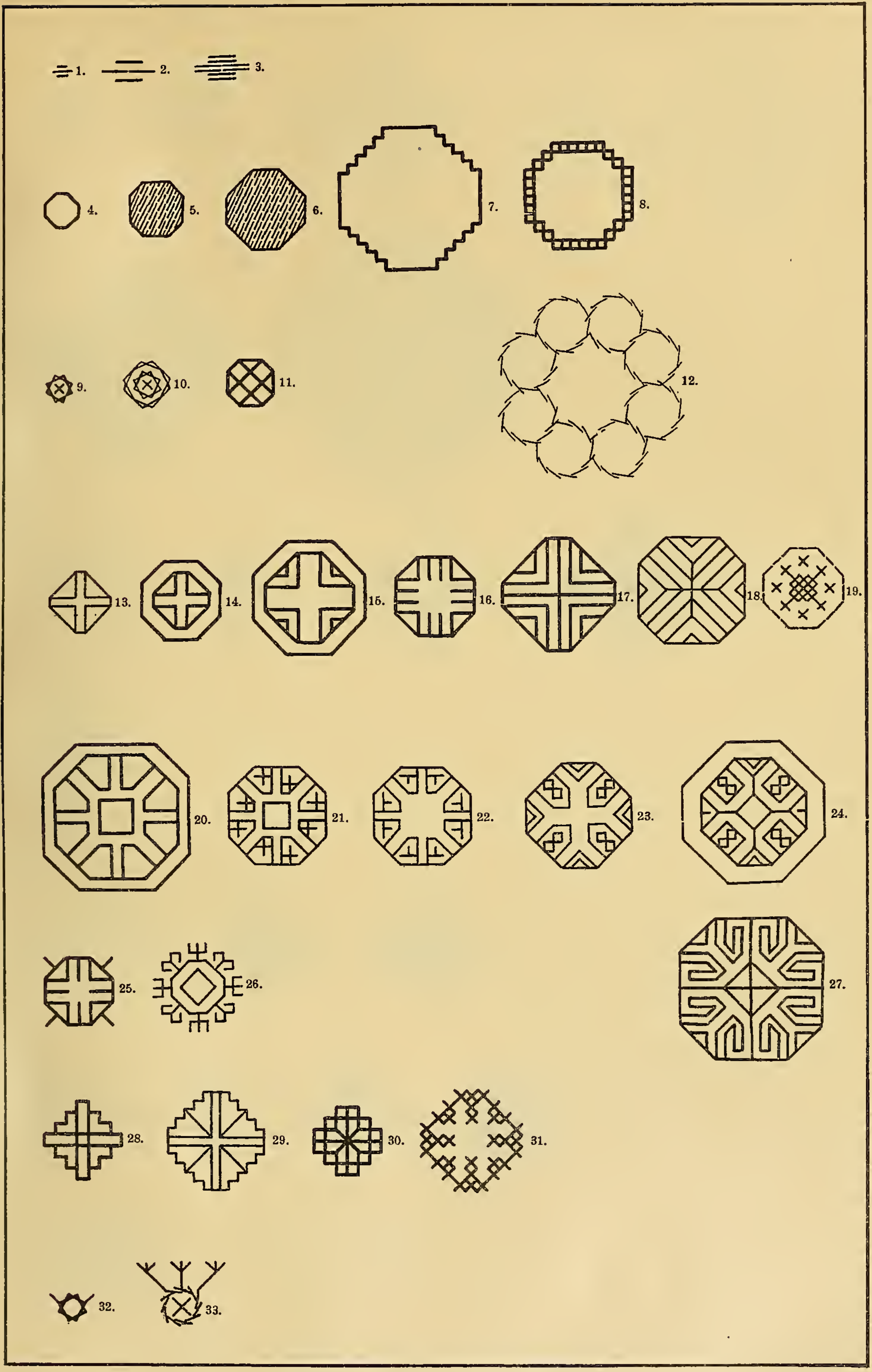

Mordvinische Stickornamente.

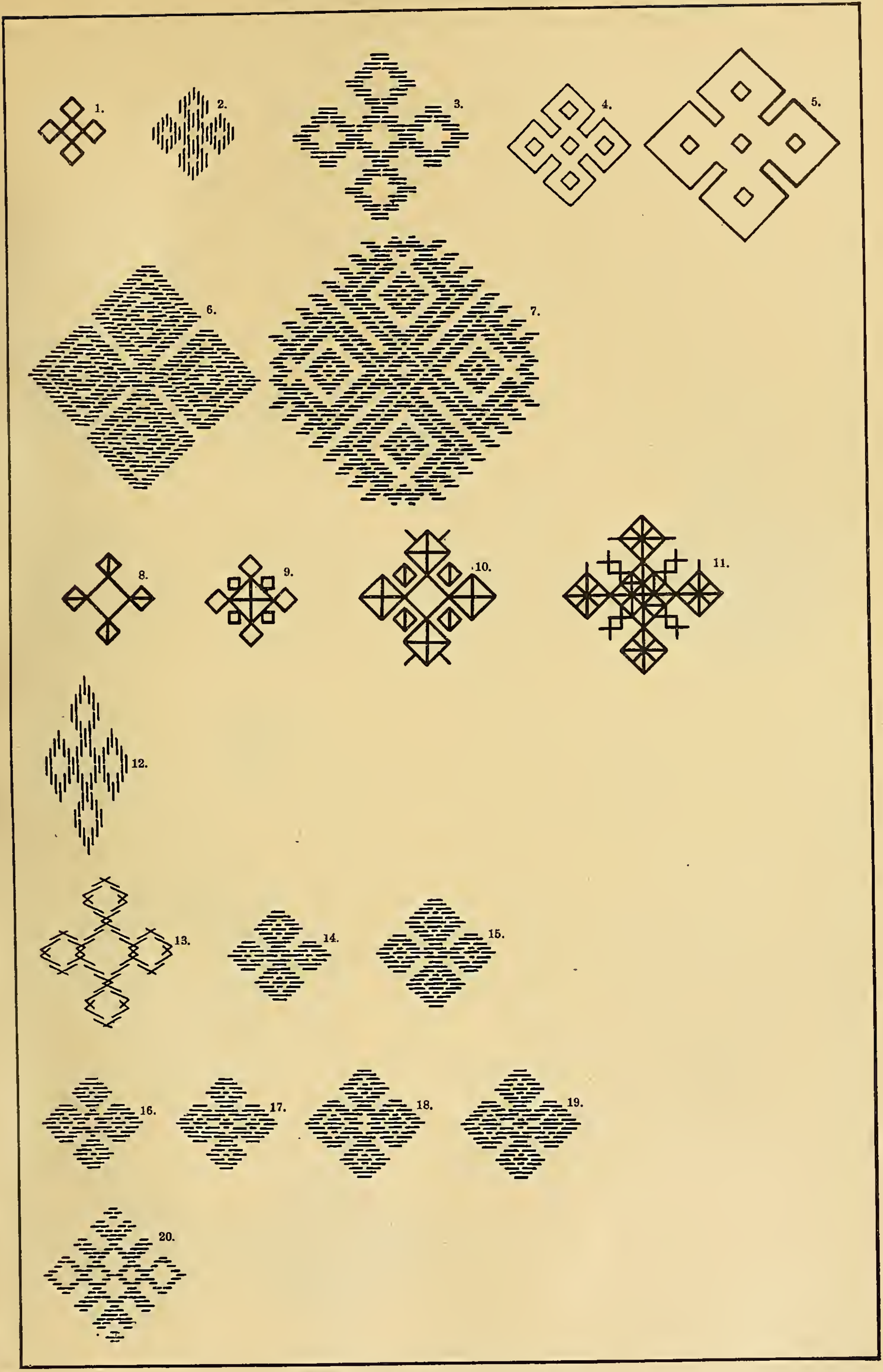

Mordvinische Stickornamente.

1.

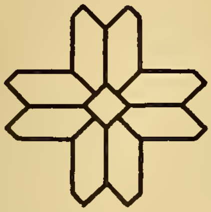
2.

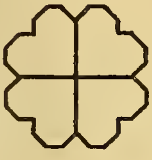
3.

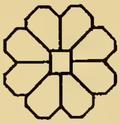
4.

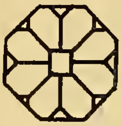
5.

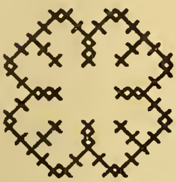
6.

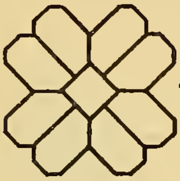
7.

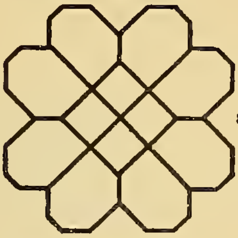
8.

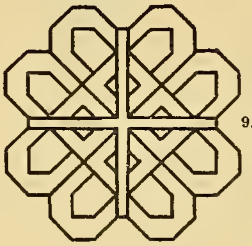
9.

10.

11.

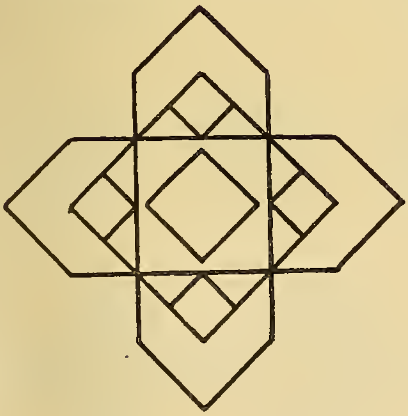
12.

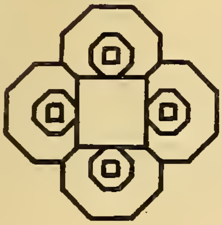
13.

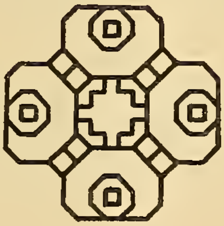
14.

Mordvinische Stickornamente.

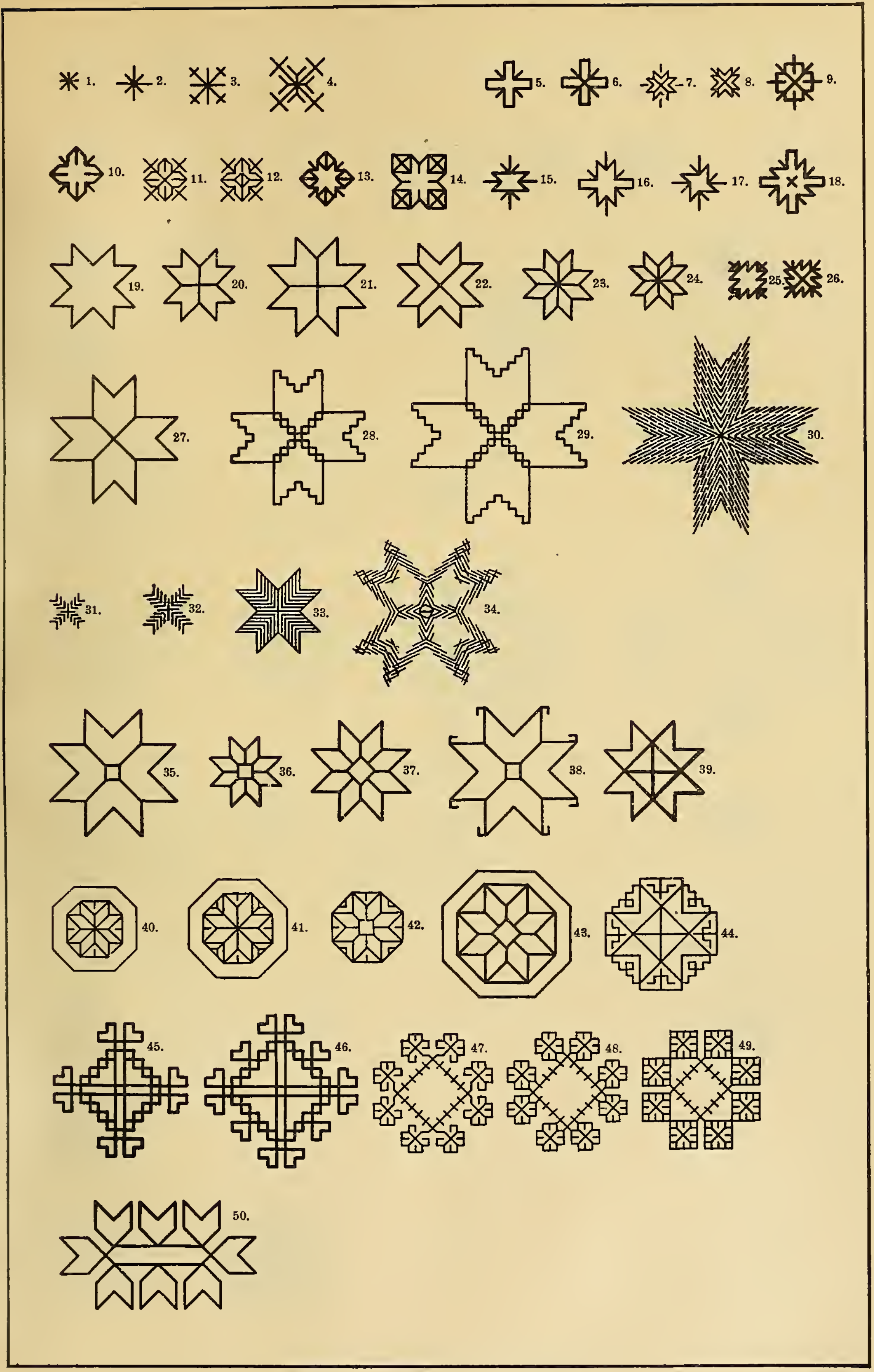

Mordvinische Stickornamente.

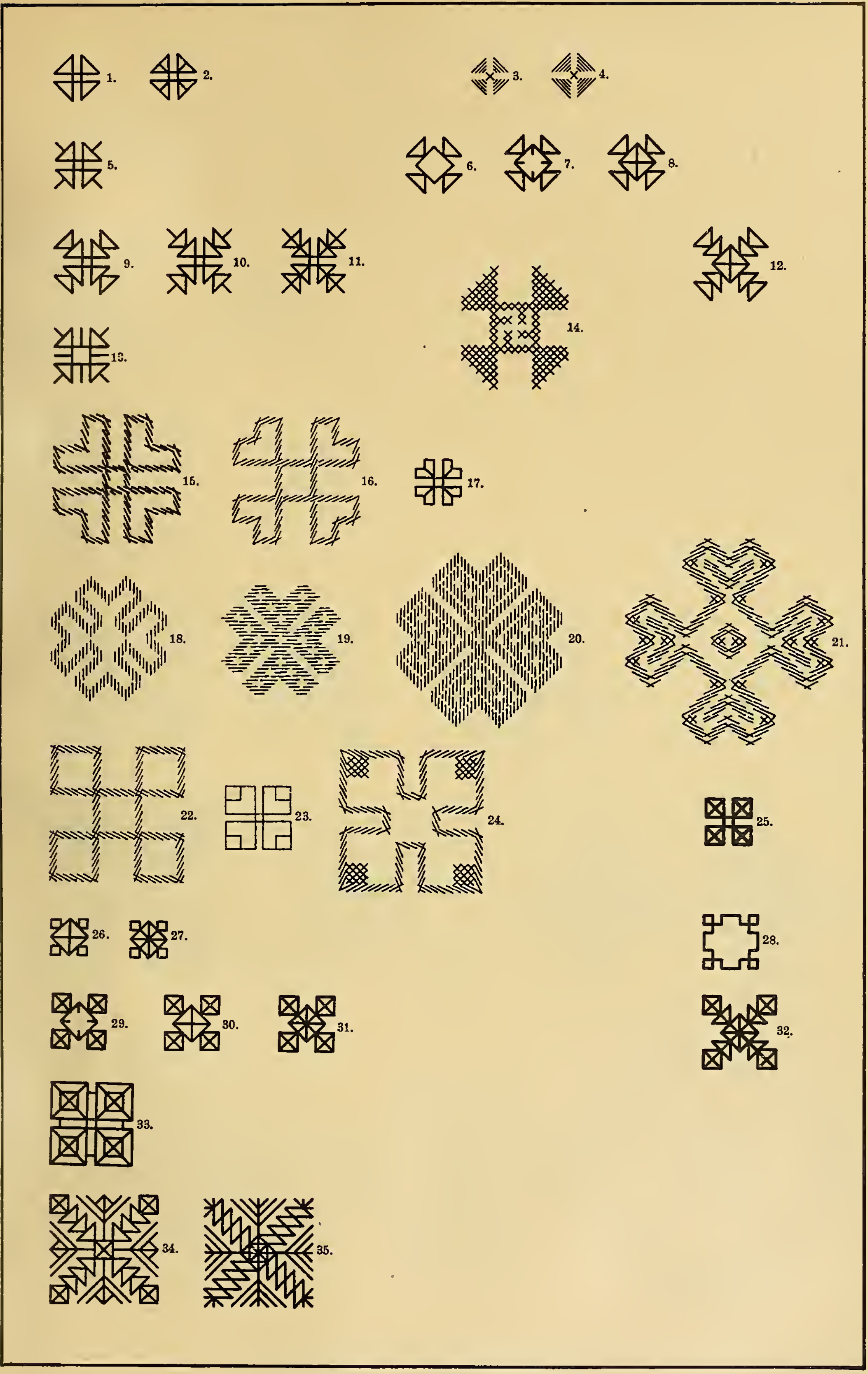

Mordvinische Stickornamente.

Mordvalaisia ompelukoristeita.

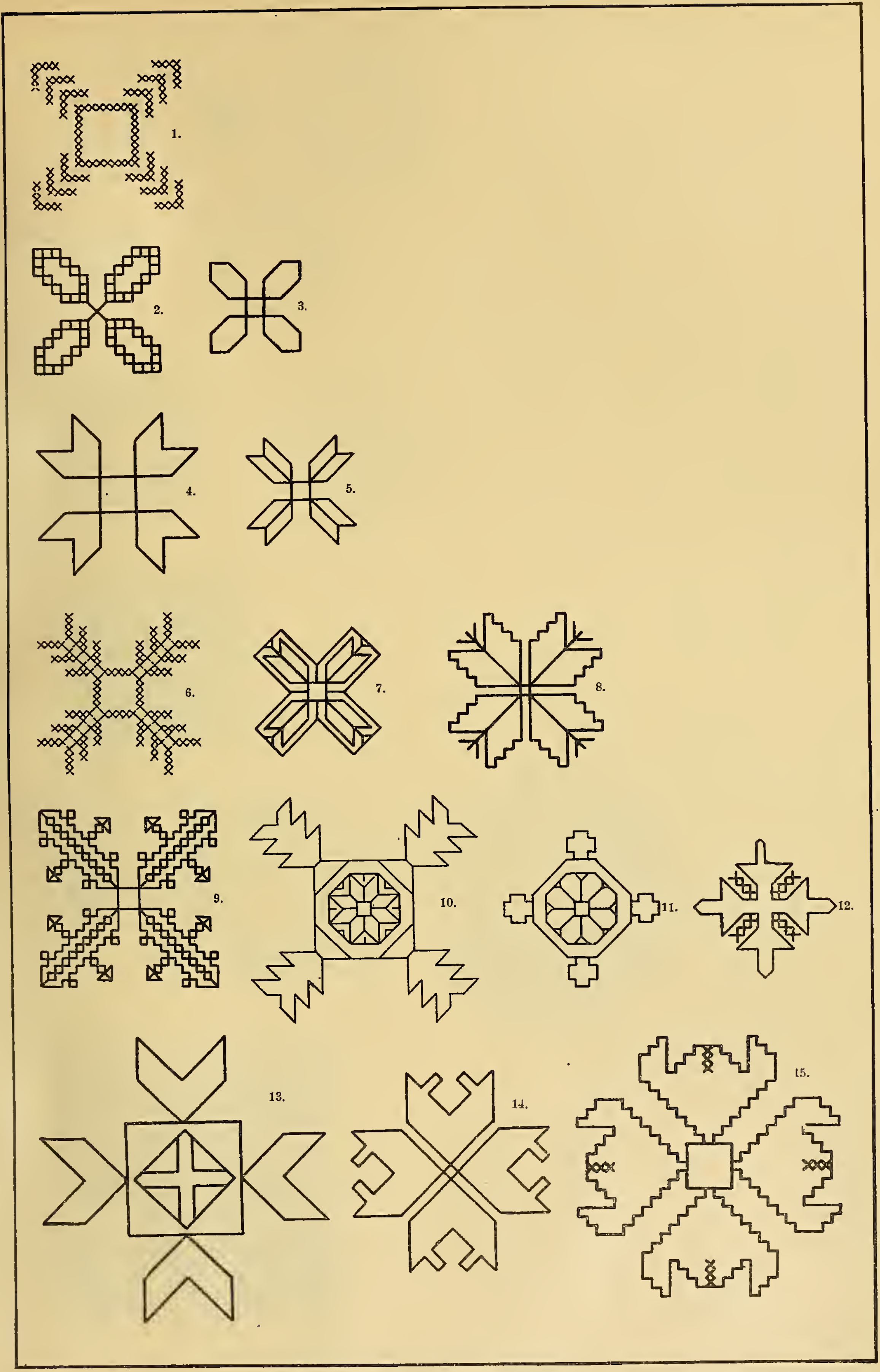

Mordvinische Stickornamente.

1.

2.

3.

4.

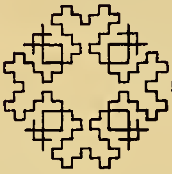
5.

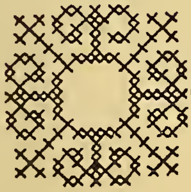
6.

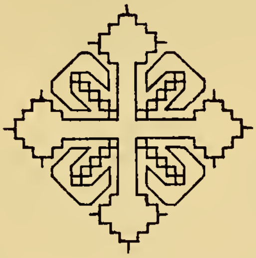
7.

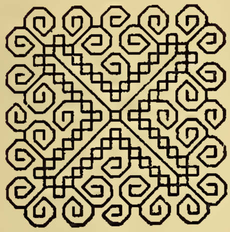
8.

9.

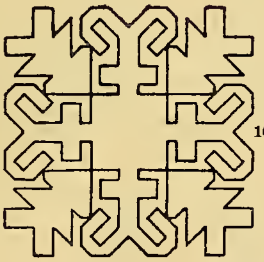
10.

11.

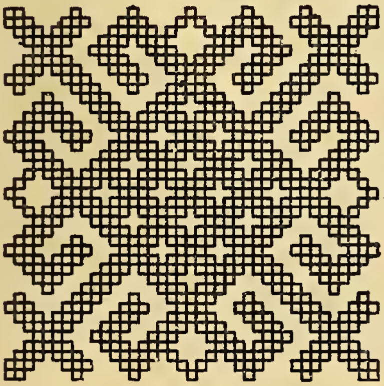
12.

Mordvinische Stickornamente.

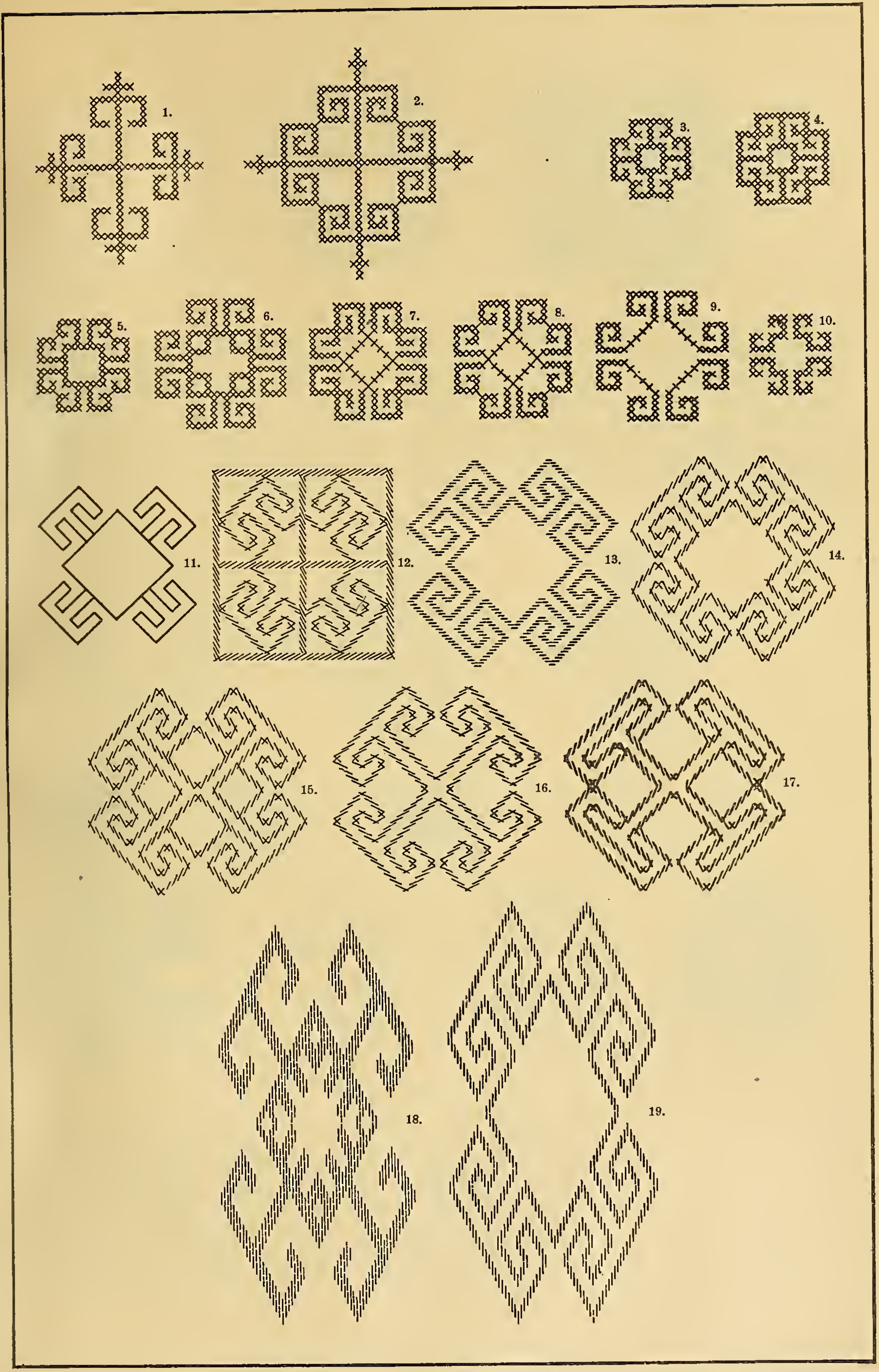

Mordvinische Stickornamente.

Mordvalaisia ompelukoristeita.

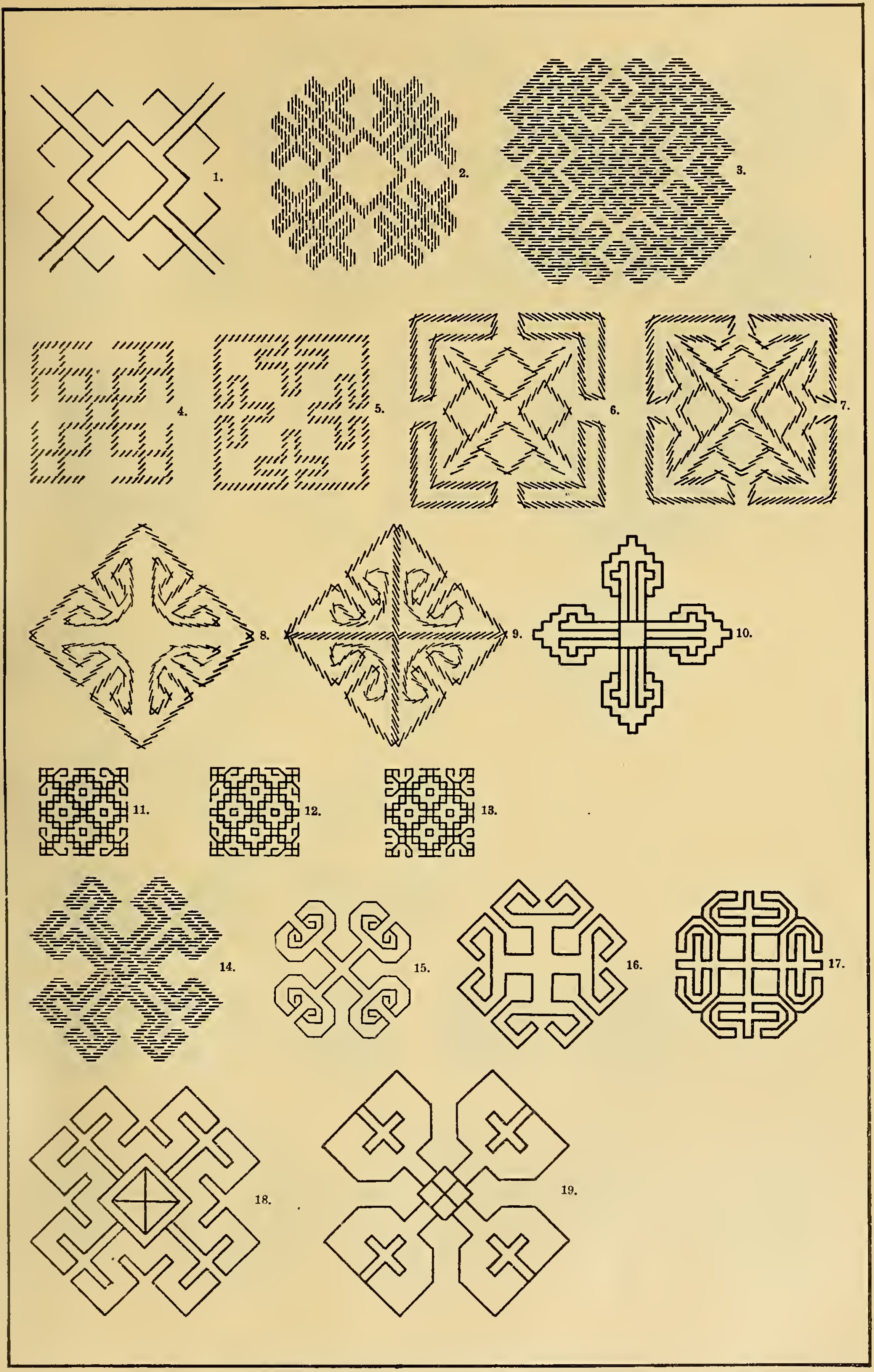

Mordvinische Stickornamente.

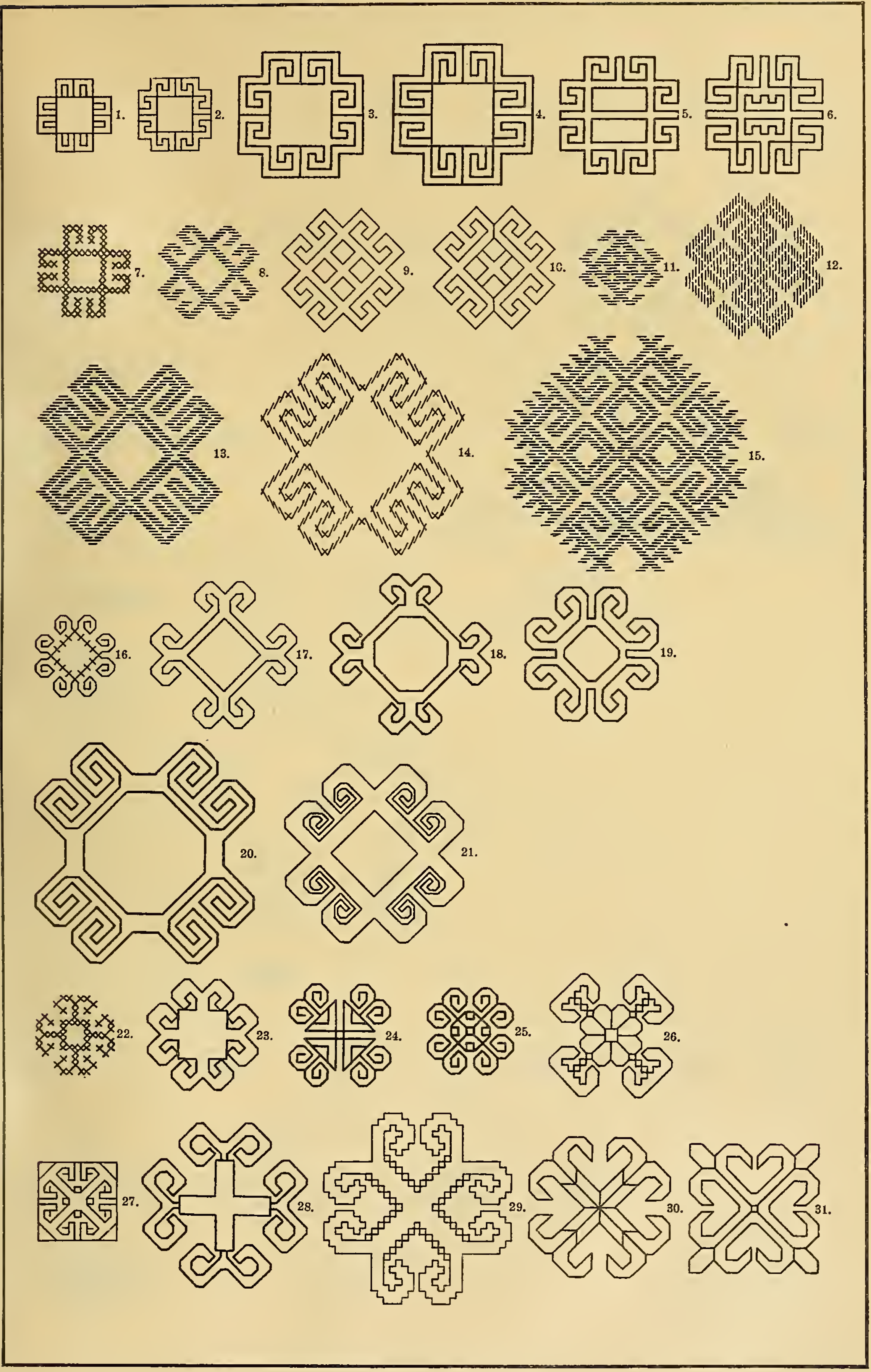

Mordvinische Stickornamente.

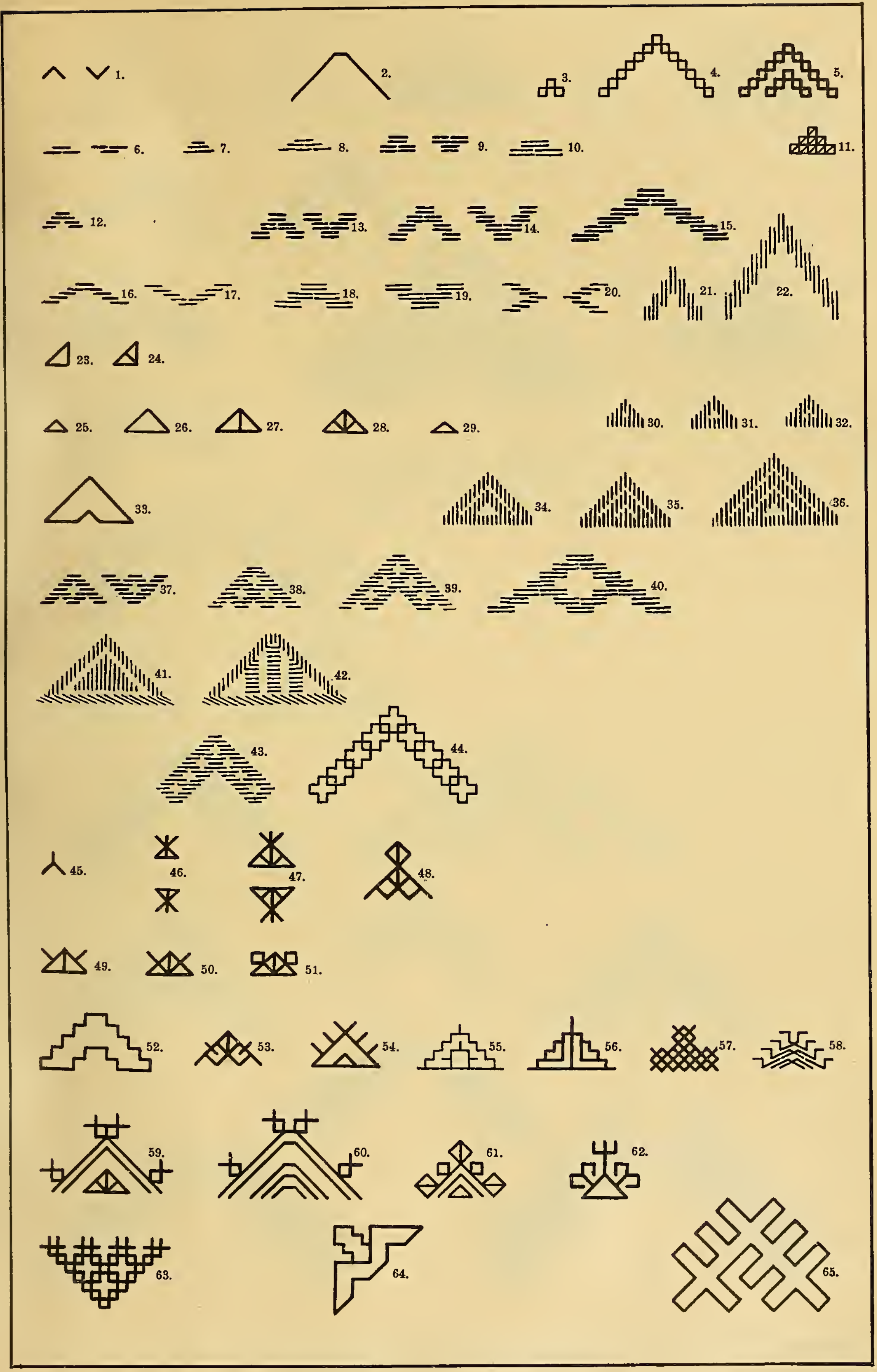

Mordvinische Stickornamente.

Mordvinische Stickornamente.

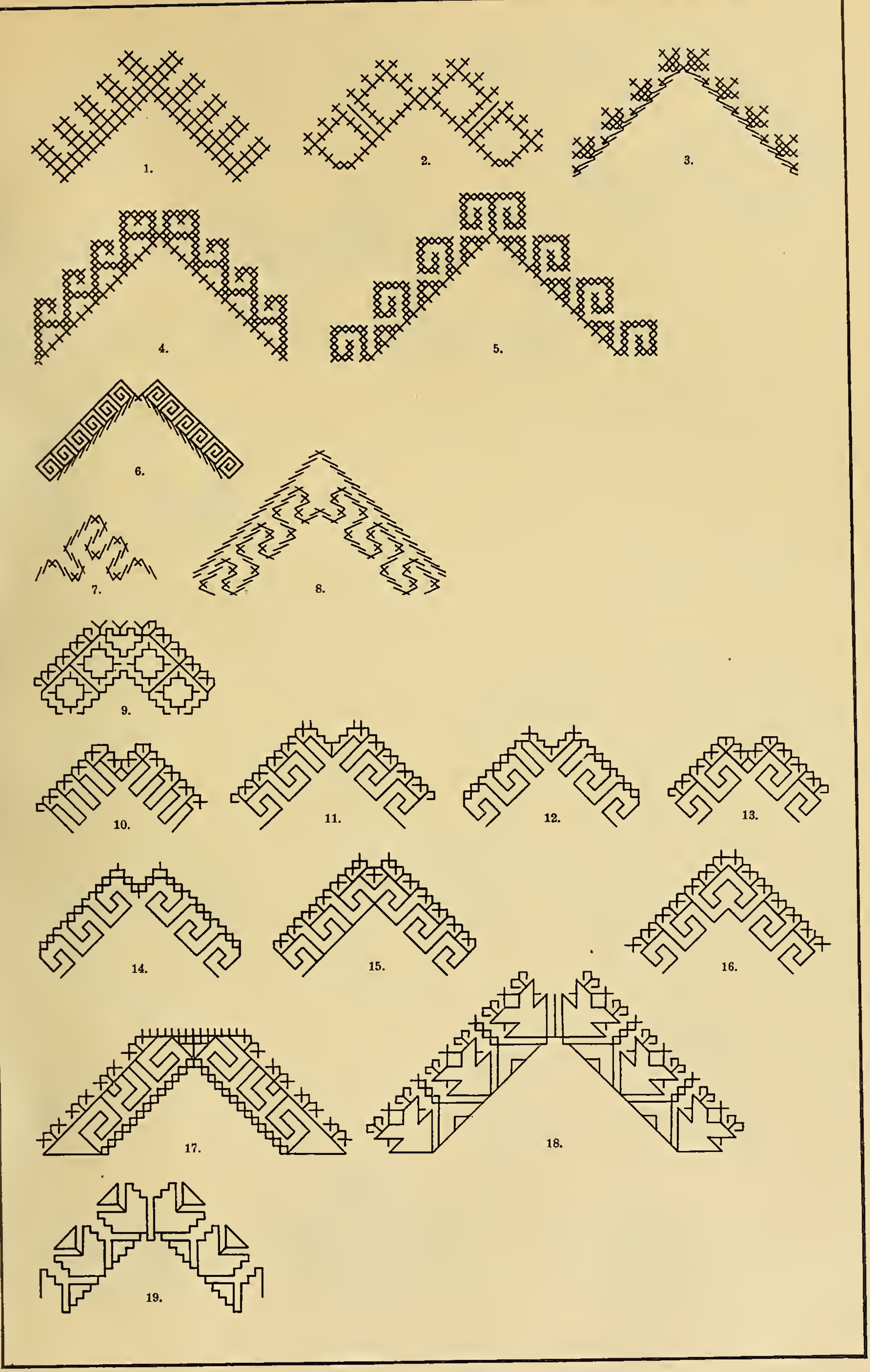

Mordvinische Stickornamente.

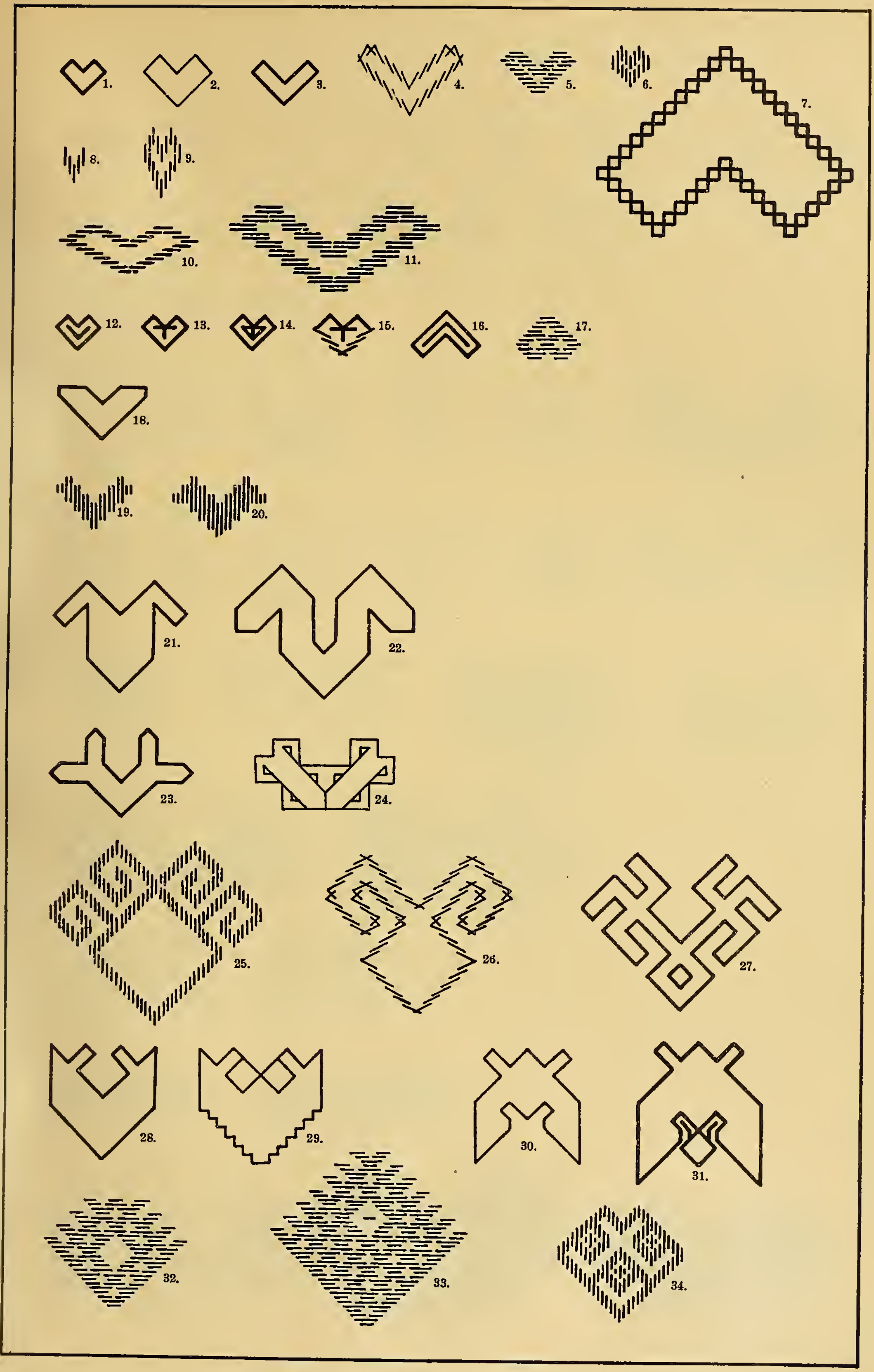

Mordvinische Stickornamente.

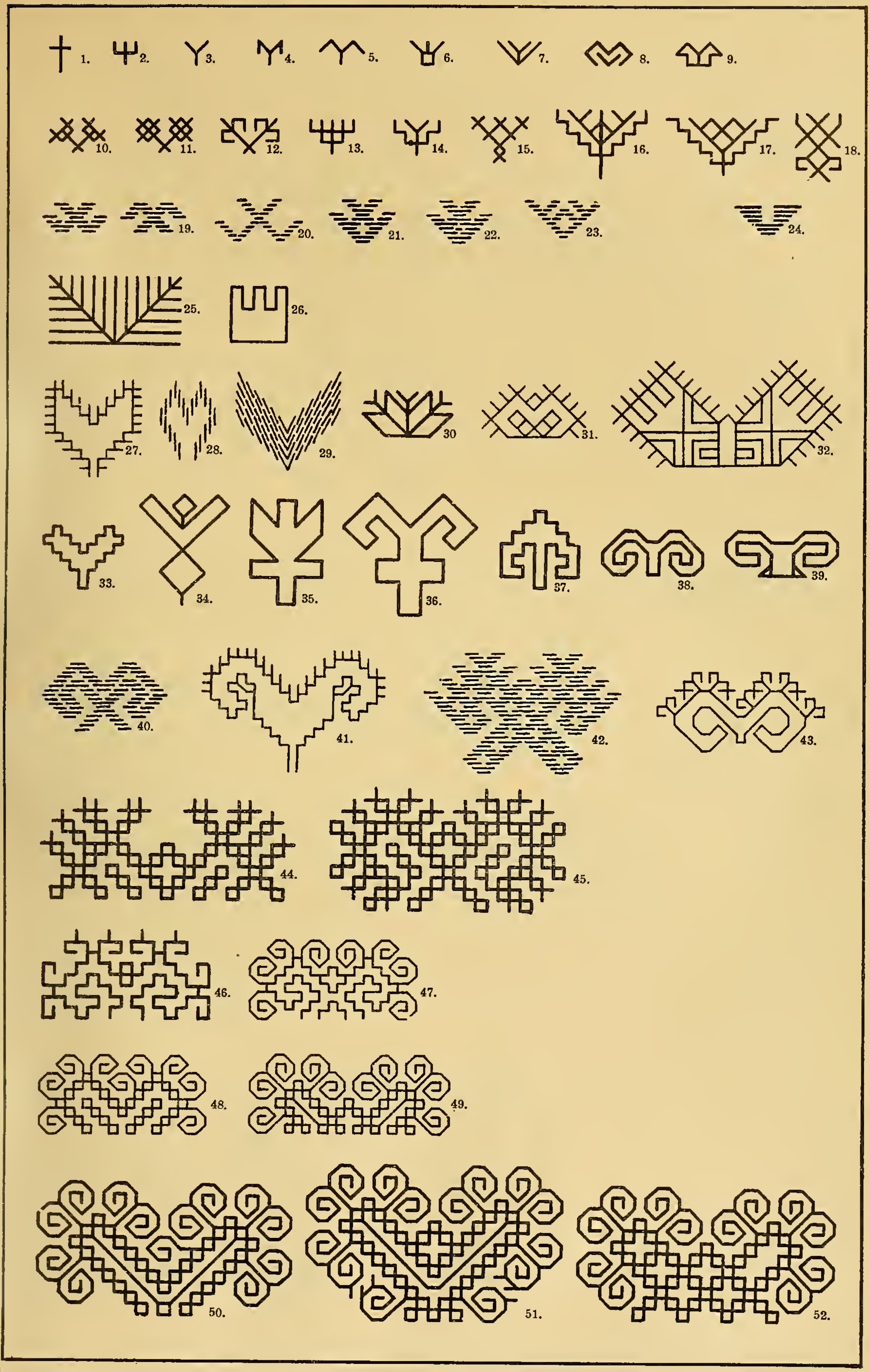

Mordvinische Stickornamente.

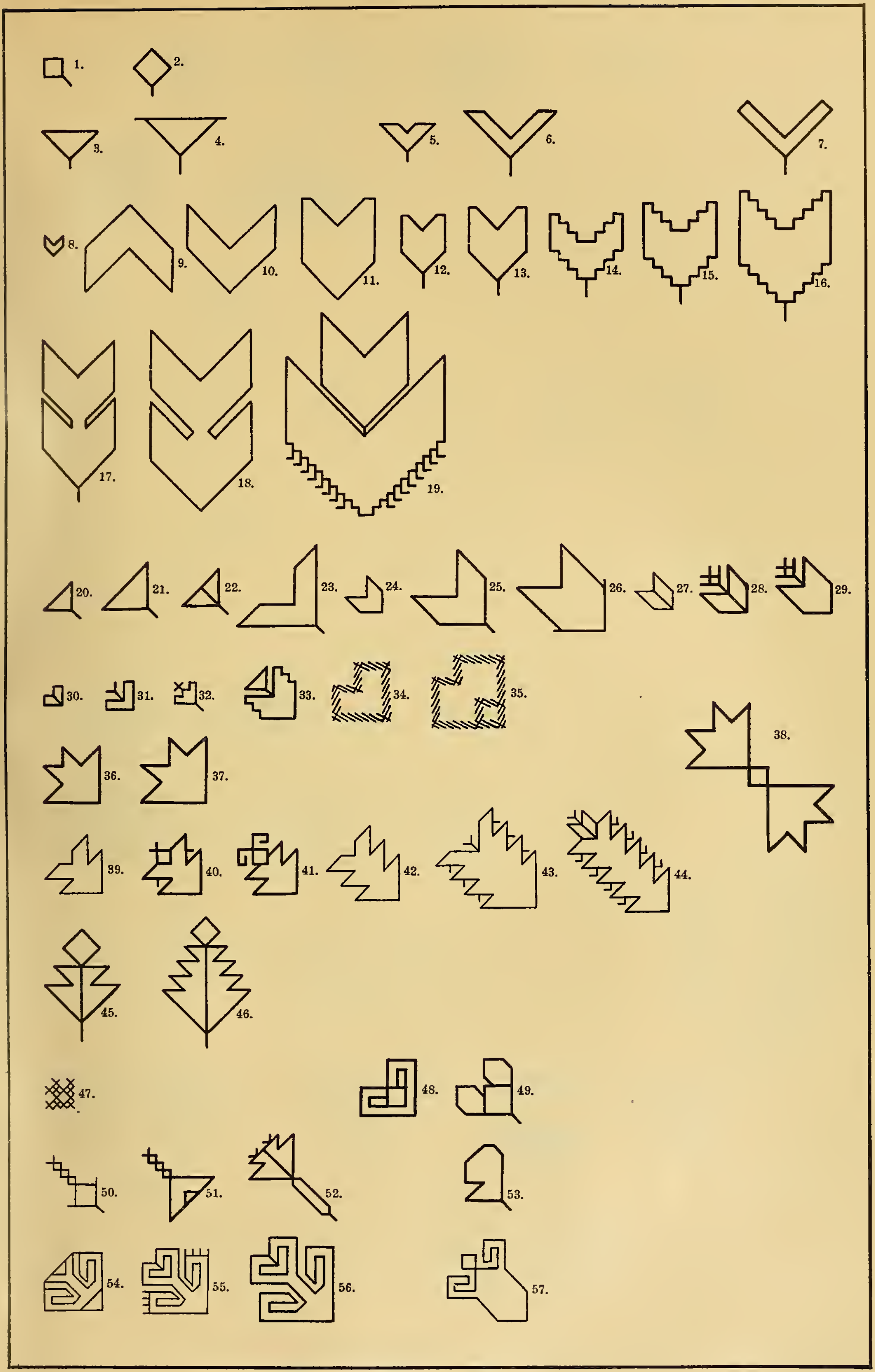

Mordvinische Stickornamente.

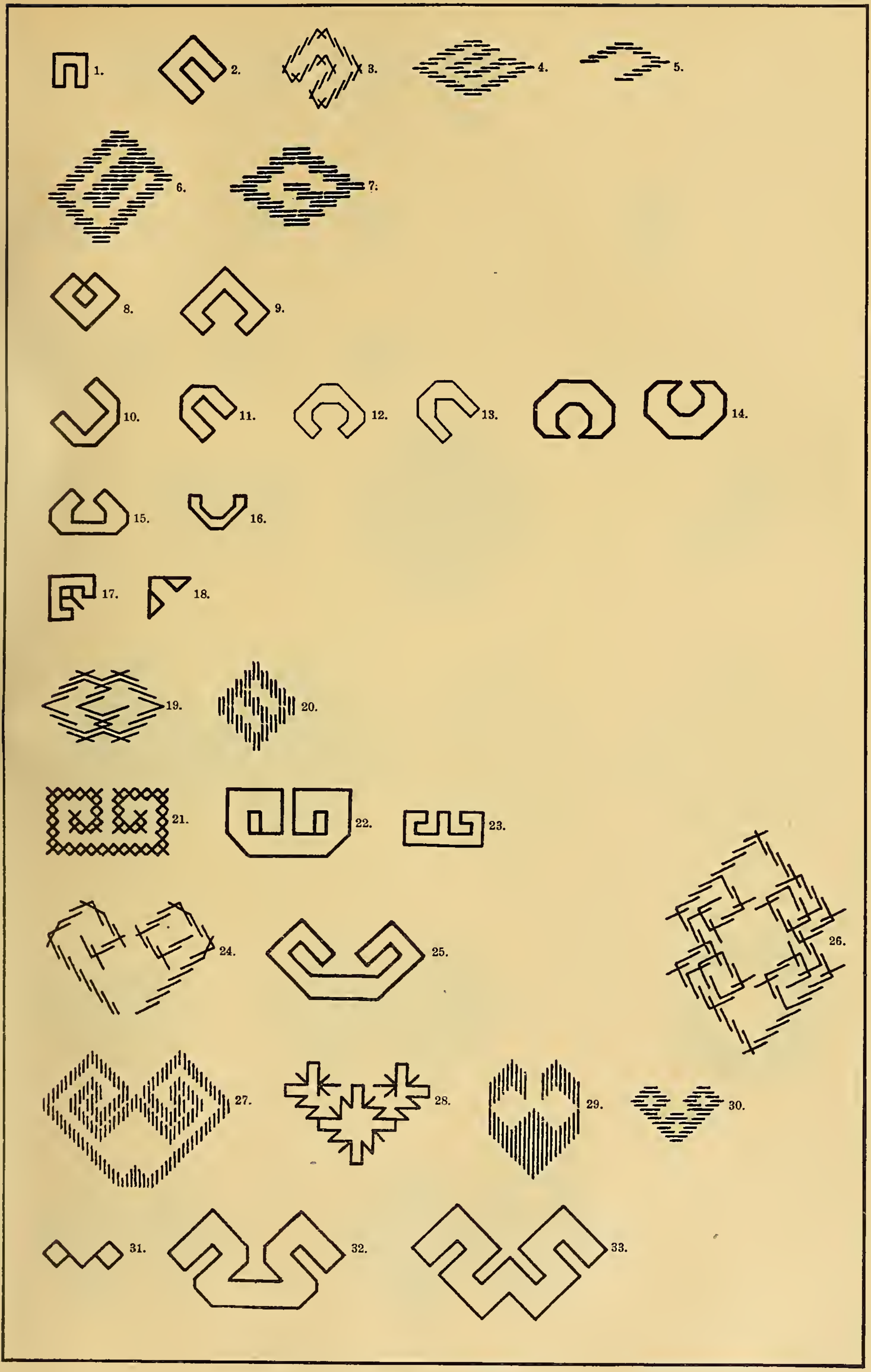

Mordvinische Stickornamente.

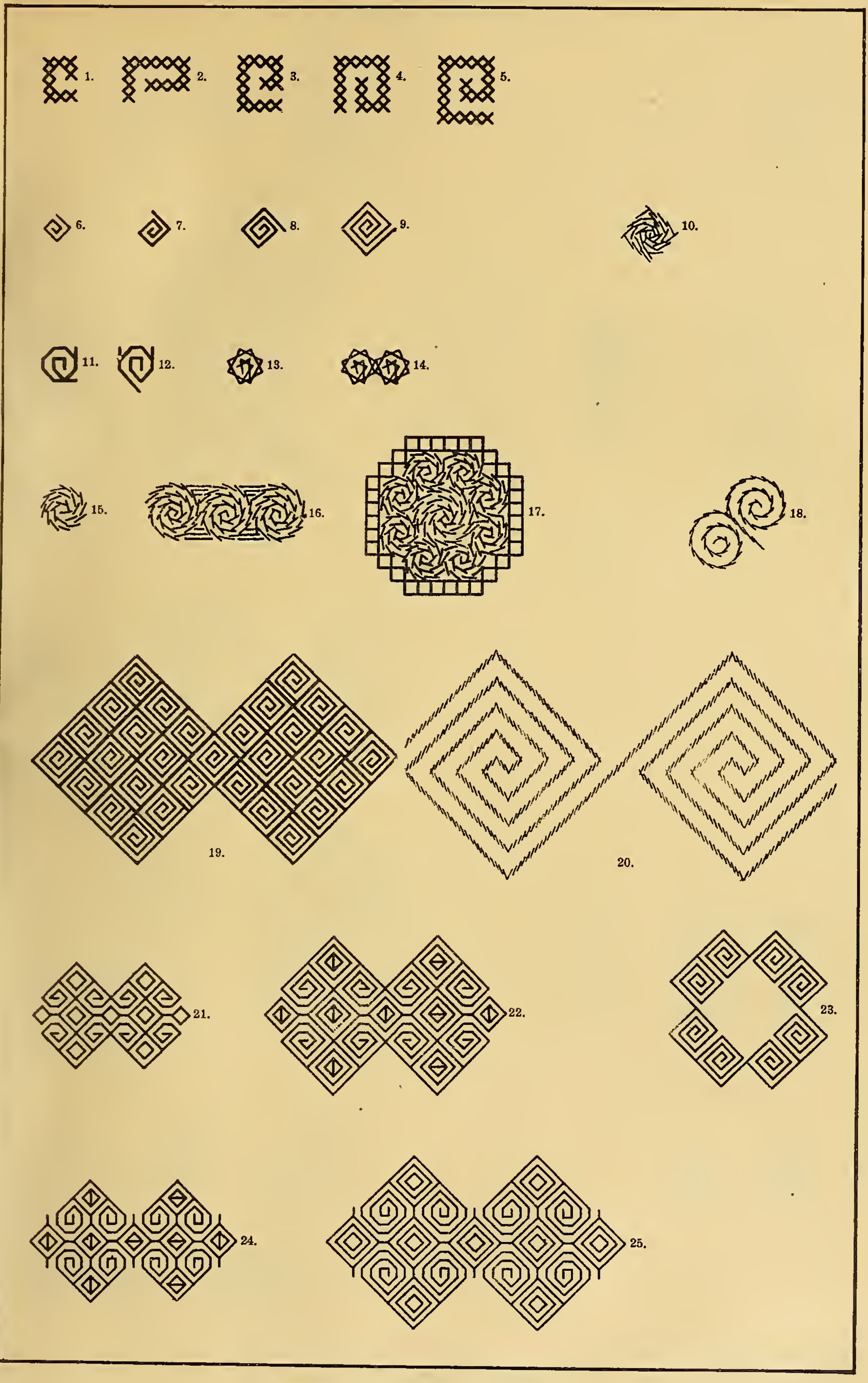

Mordvinische Stickornamente.

Mordvalaisia ompelukoristeita.

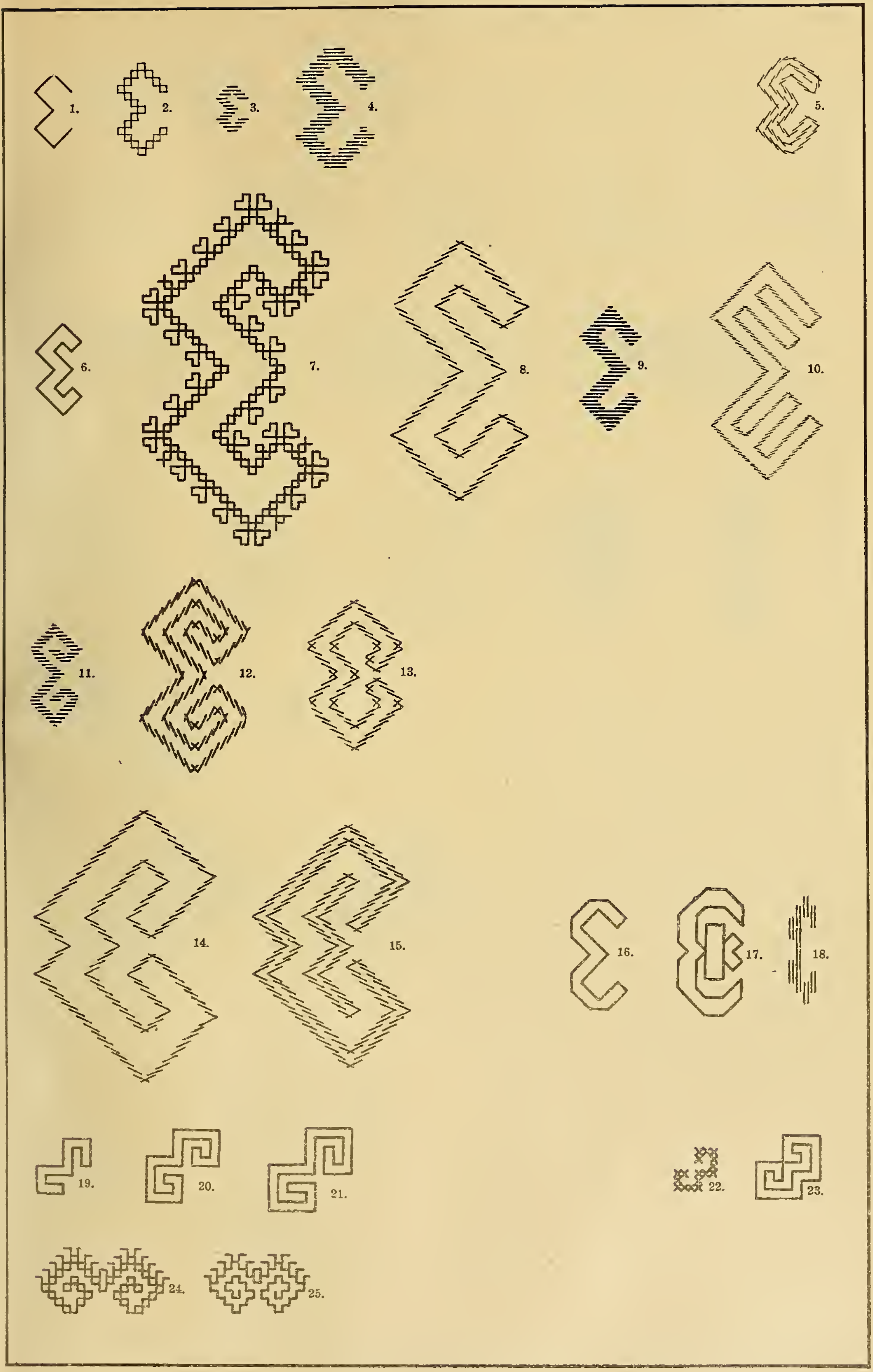

Mordvinische Stickornamente.

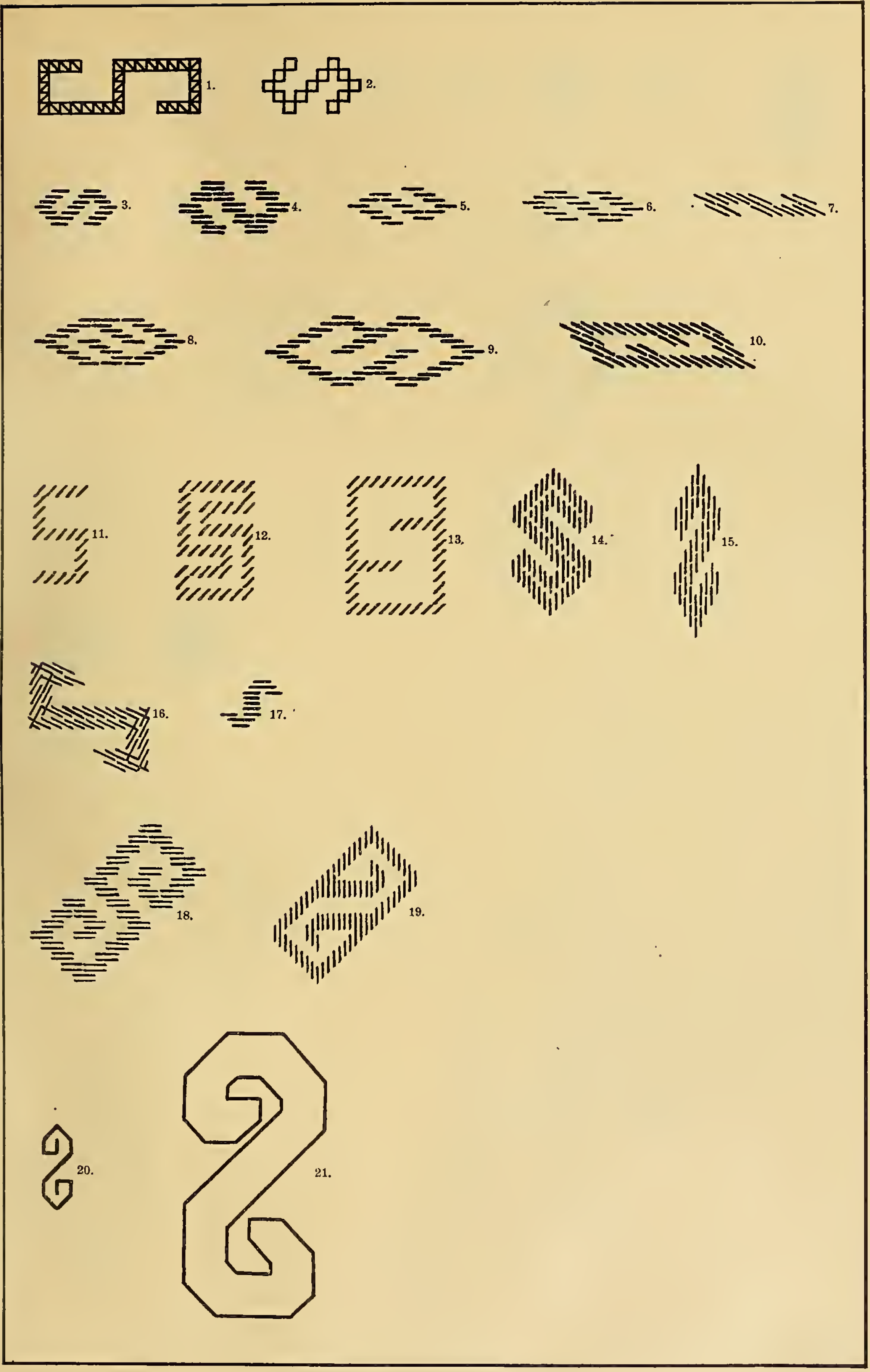

Mordvinische Stickornamente.

Mordvalaisia ompelukoristeita.

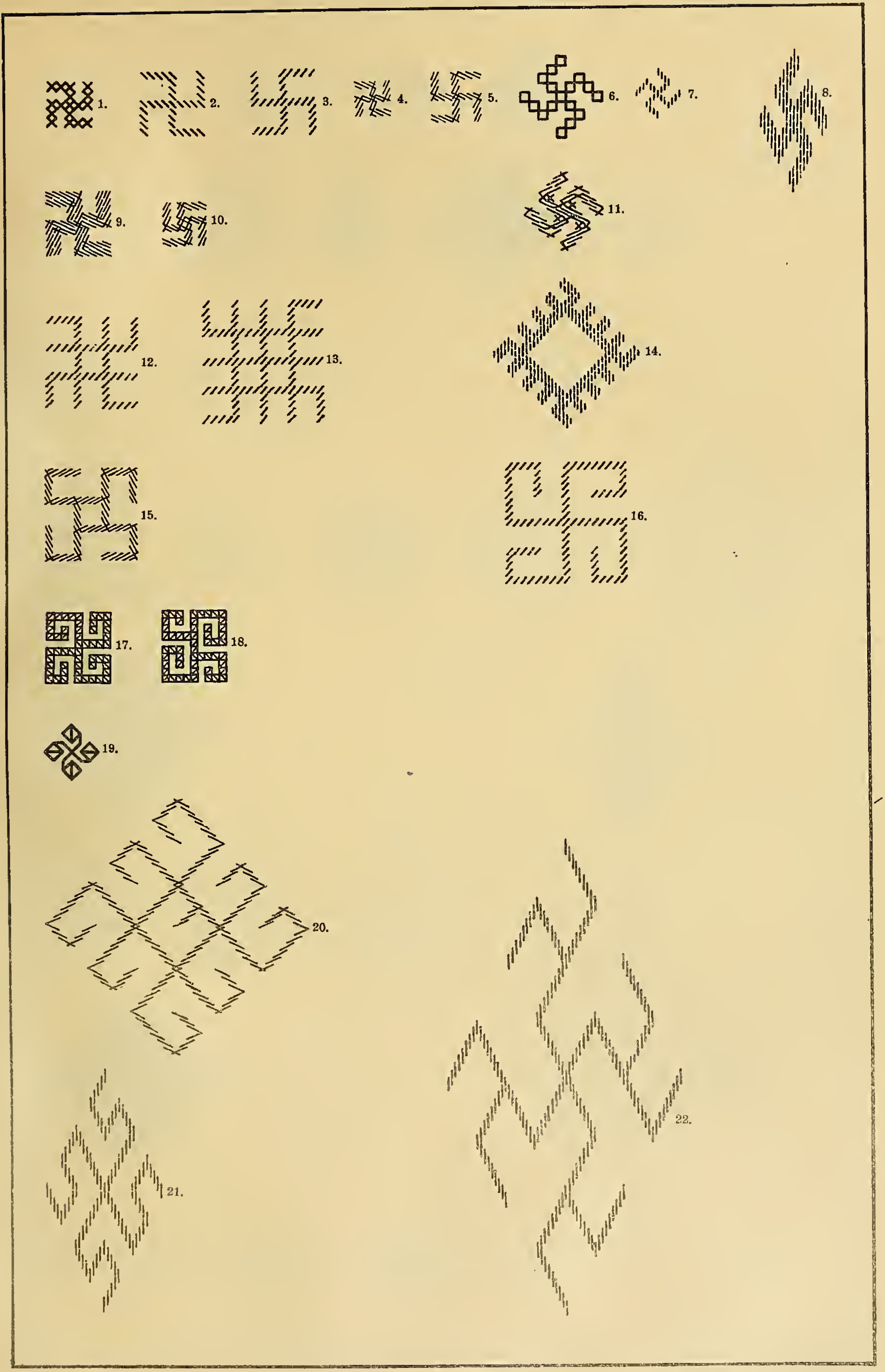

Mordvinische Stickornamente.

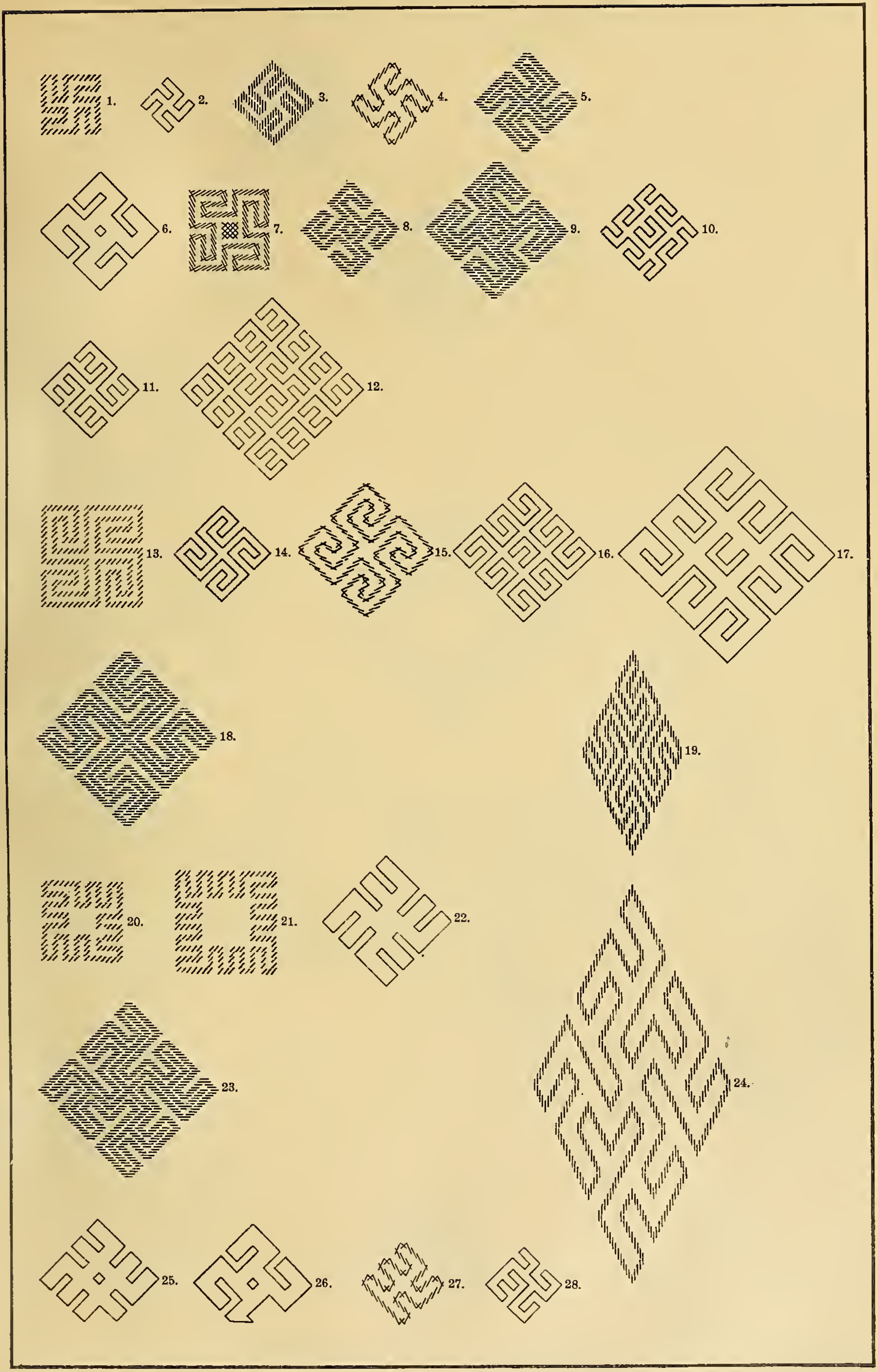

Mordvinische Stickornamente.

1.

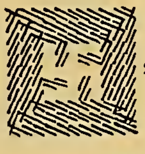
2.

3.

4.

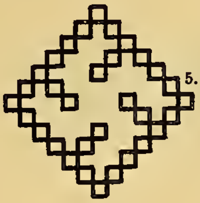
5.

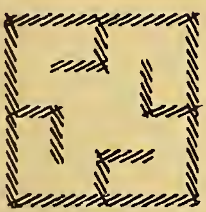
6.

7.

8.

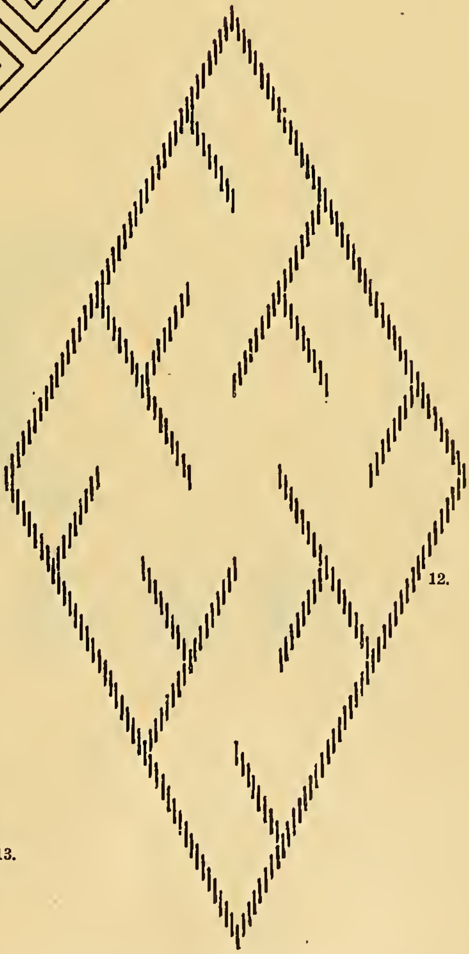
12.

9.

10.

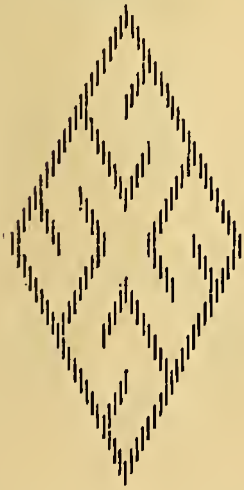
11.

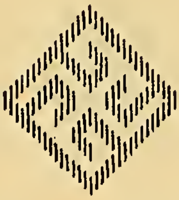
13.

Mordvinische Stickornamente.

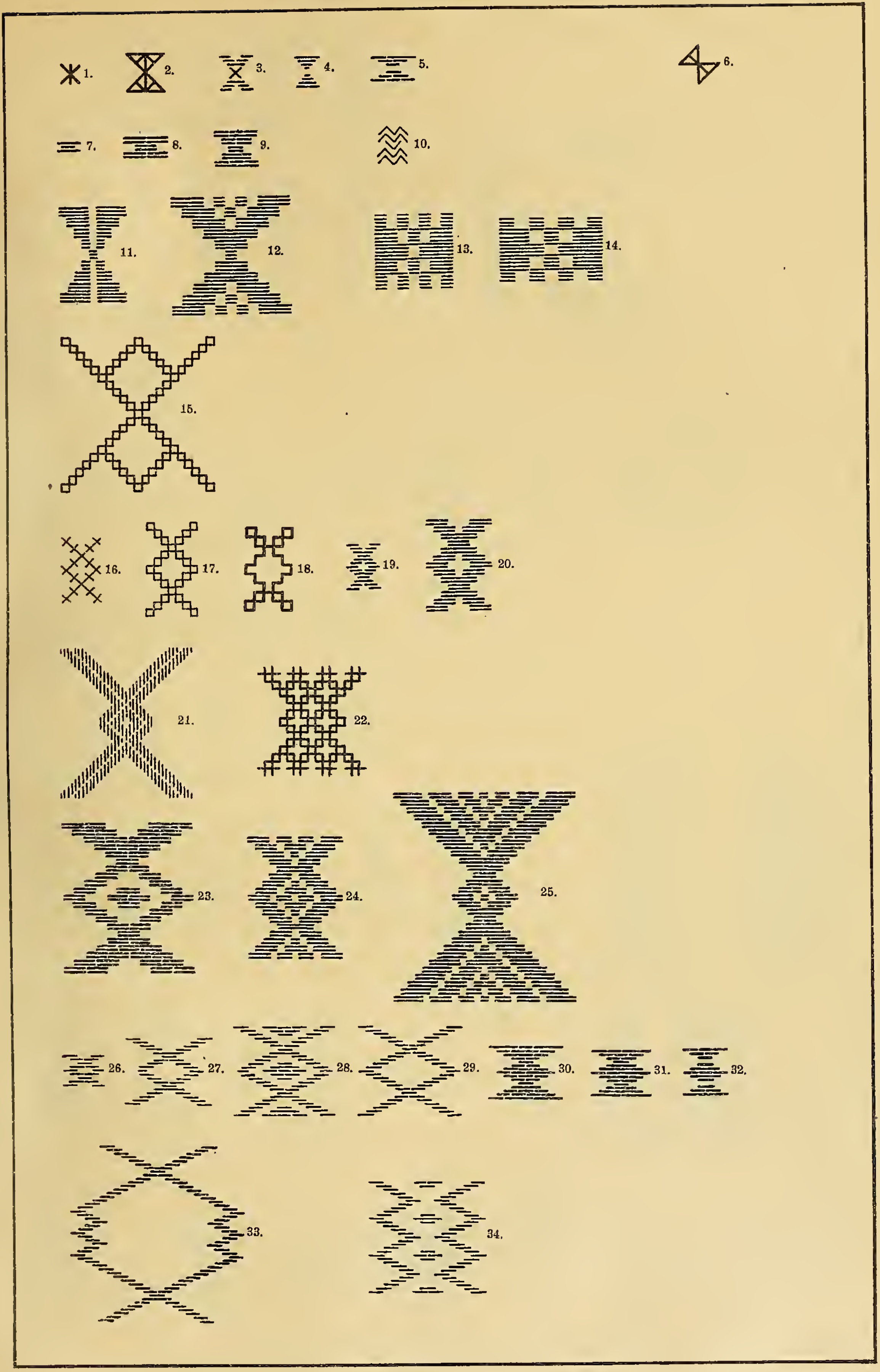

Mordvinische Stickornamente.

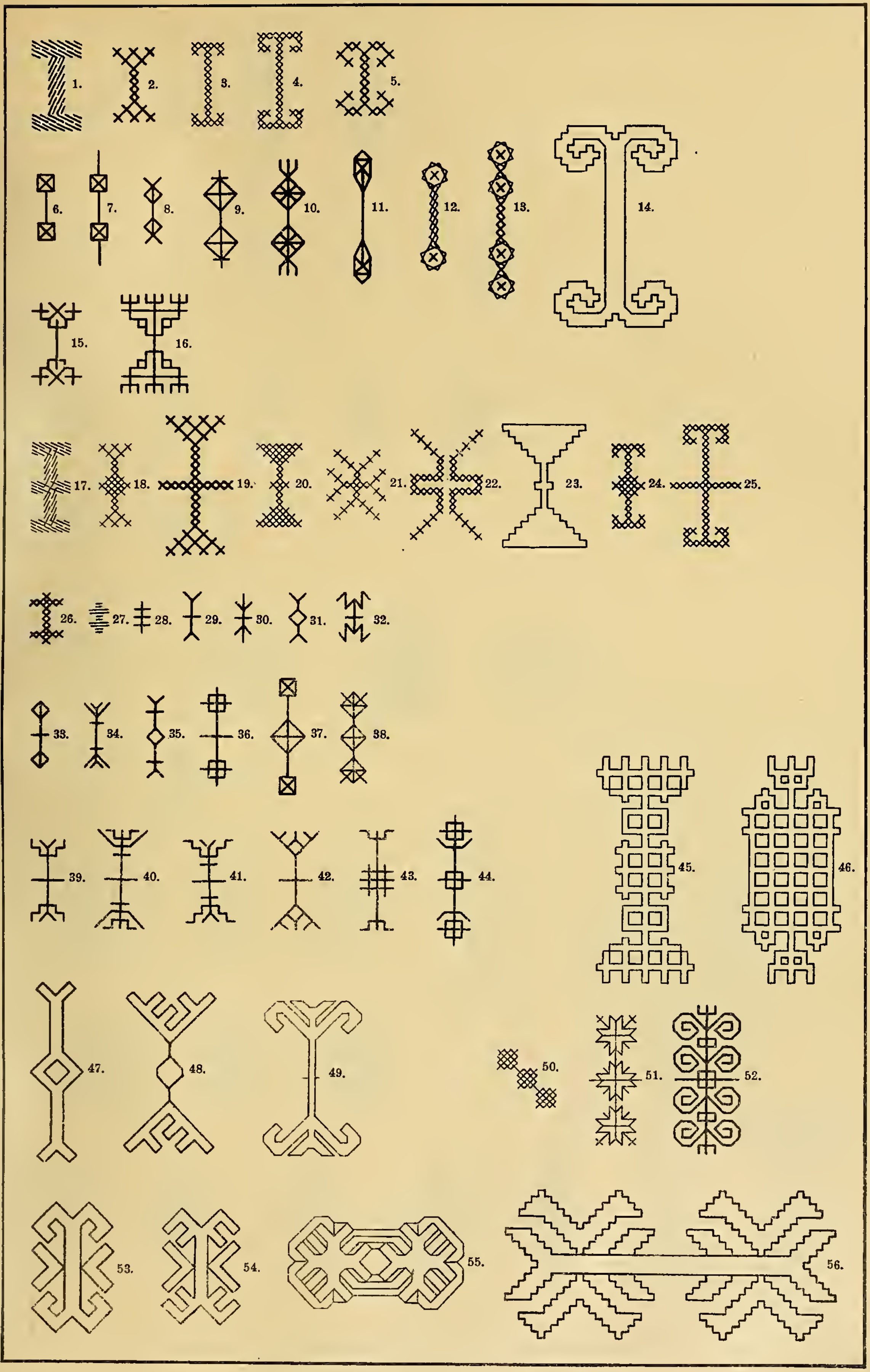

Mordvinische Stickornamente.

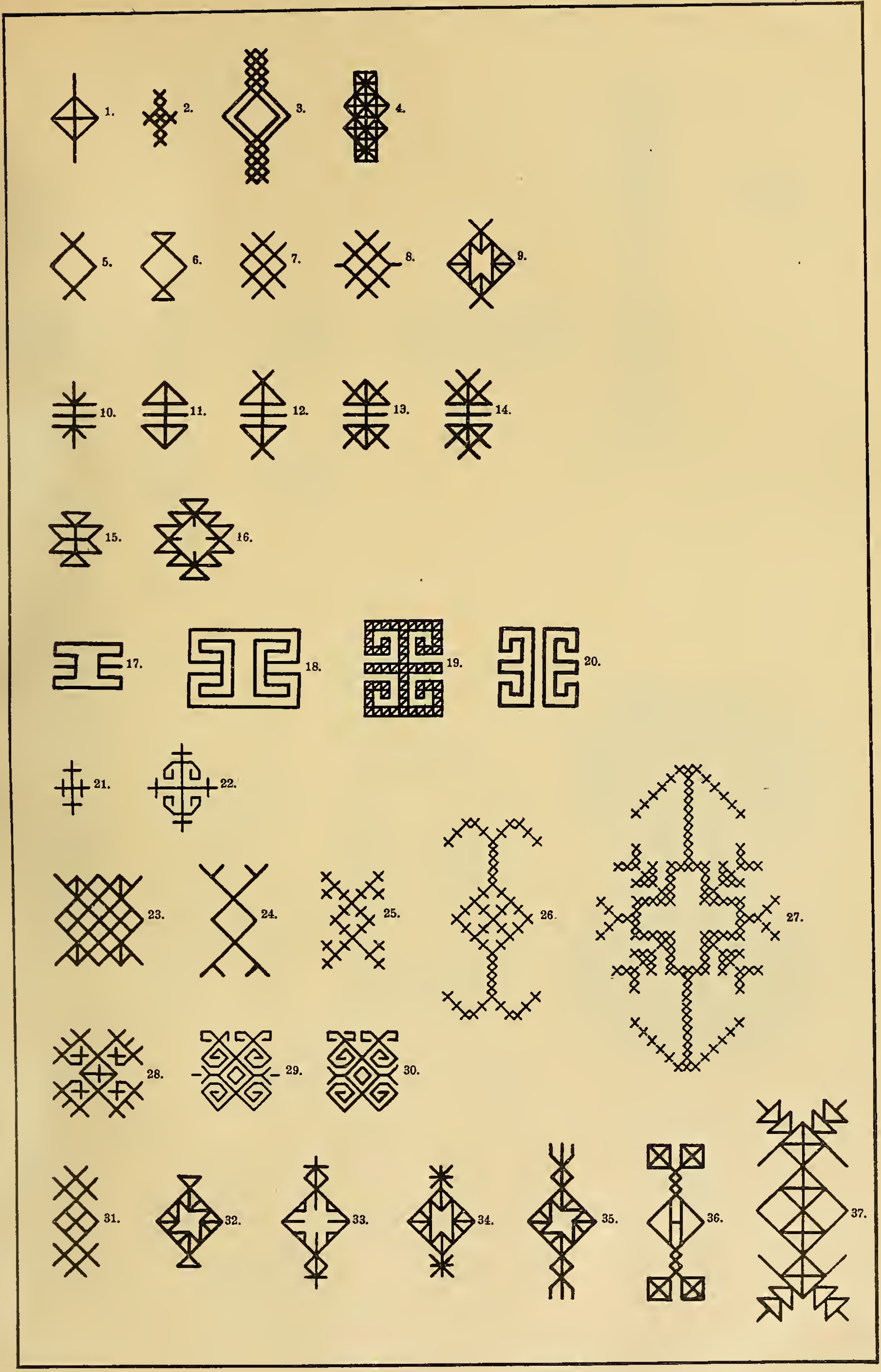

Mordvinische Stickornamente.

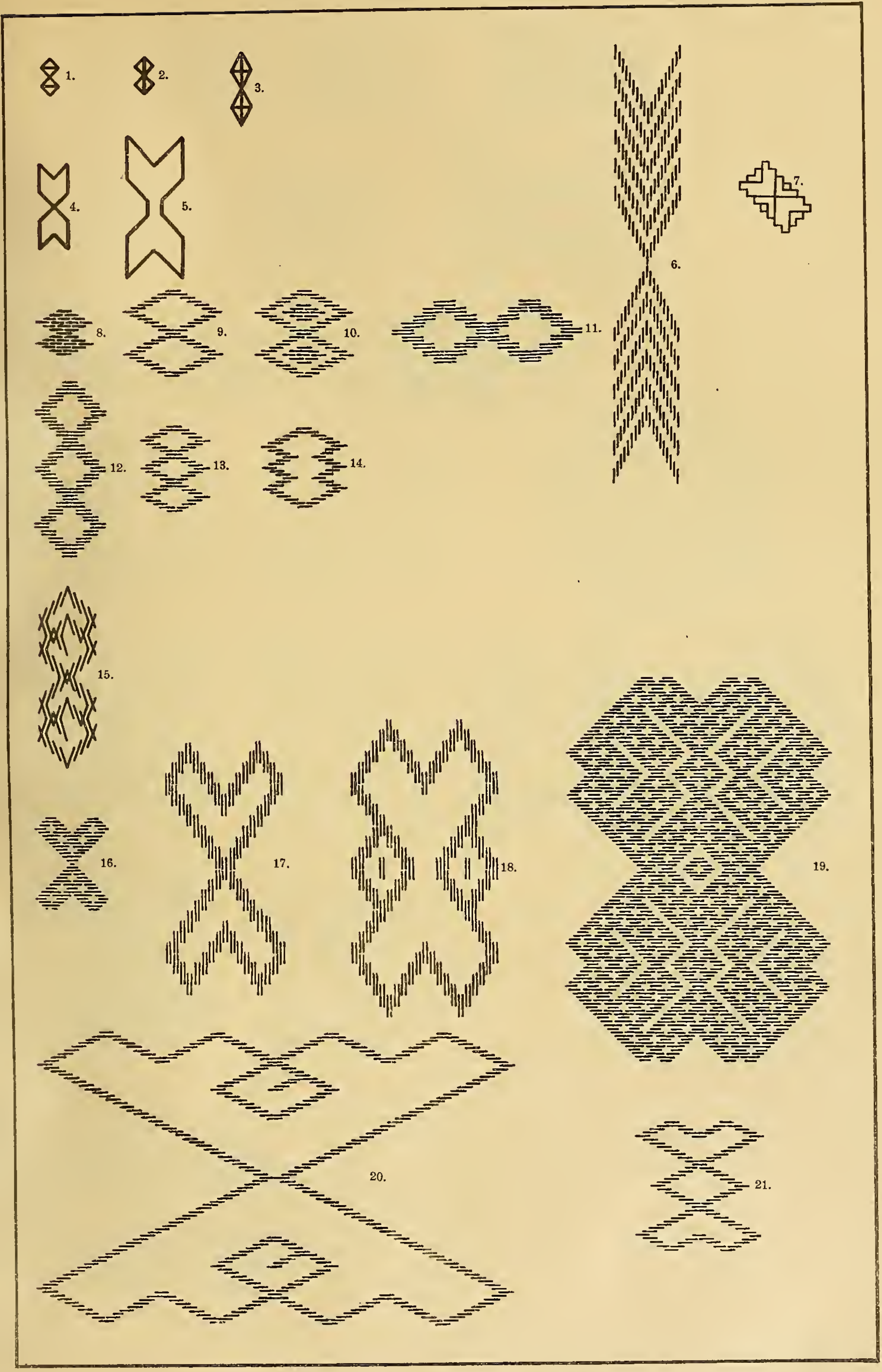

Mordvinische Stickornamente.

Mordvalaisia ompelukoristeita.

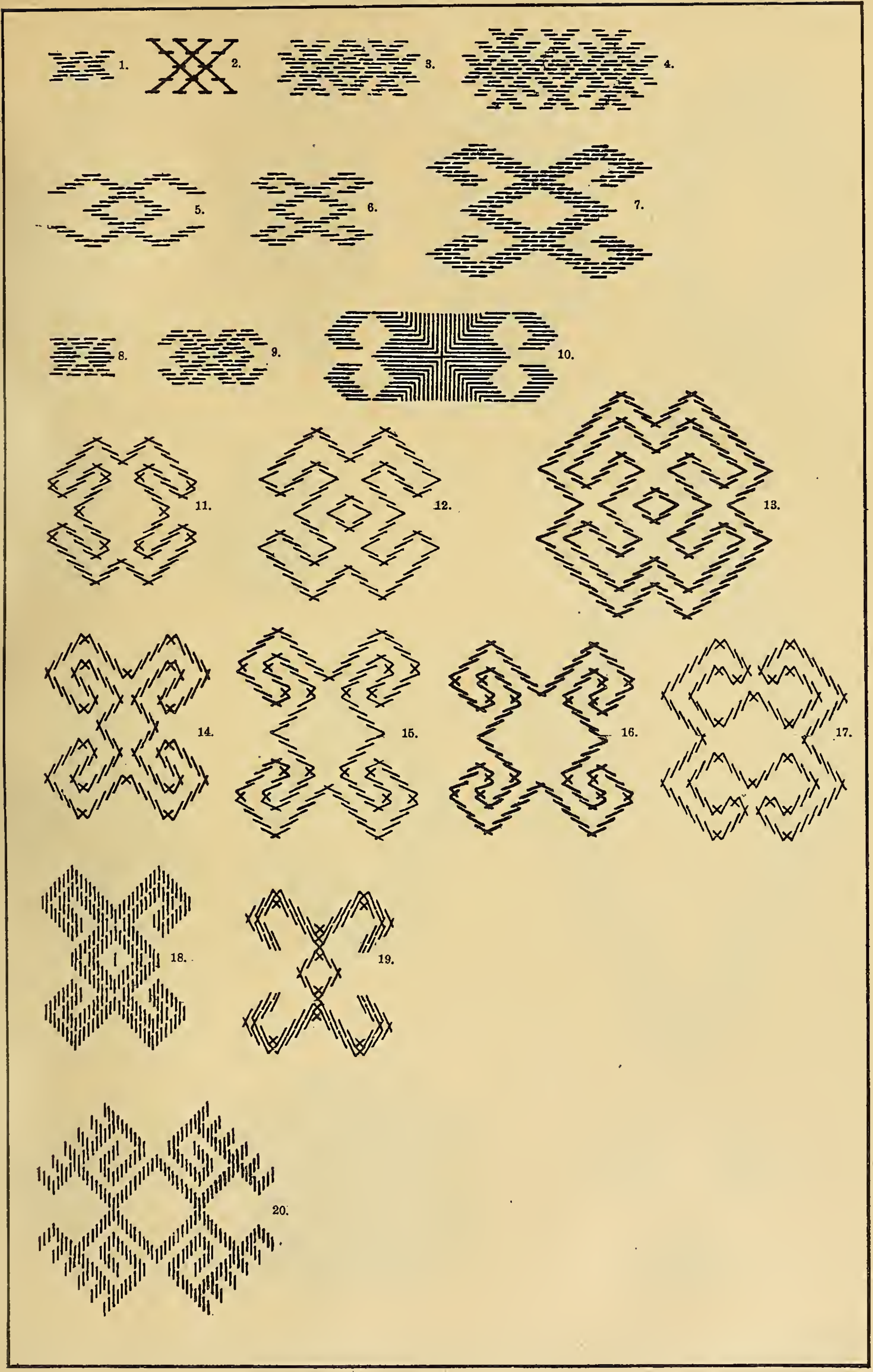

Mordvinische Stickornamente.

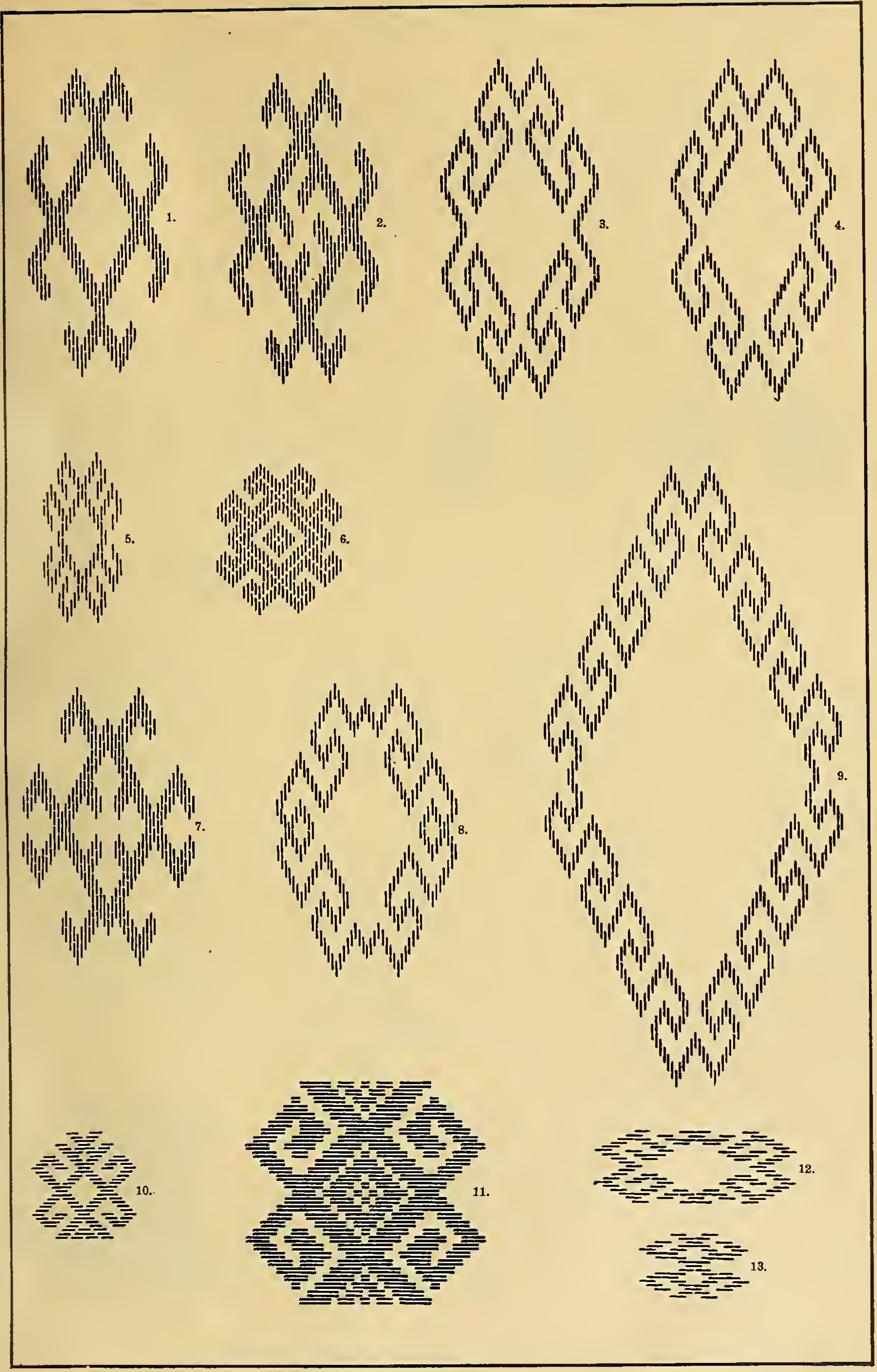

Mordvinische Stickornamente.

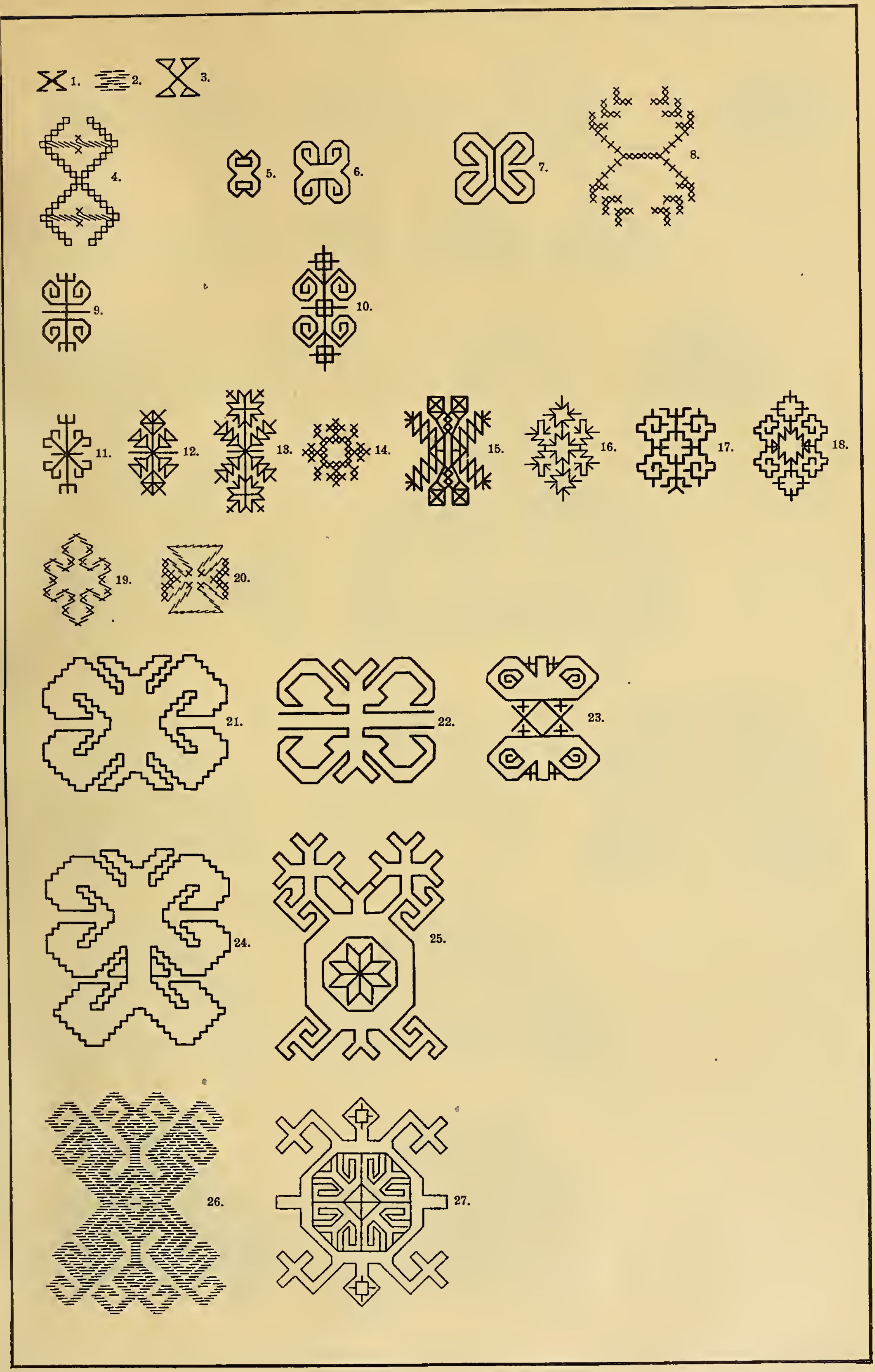

Mordvinische Stickornamente.

Mordvalaisia ompelukoristeita.

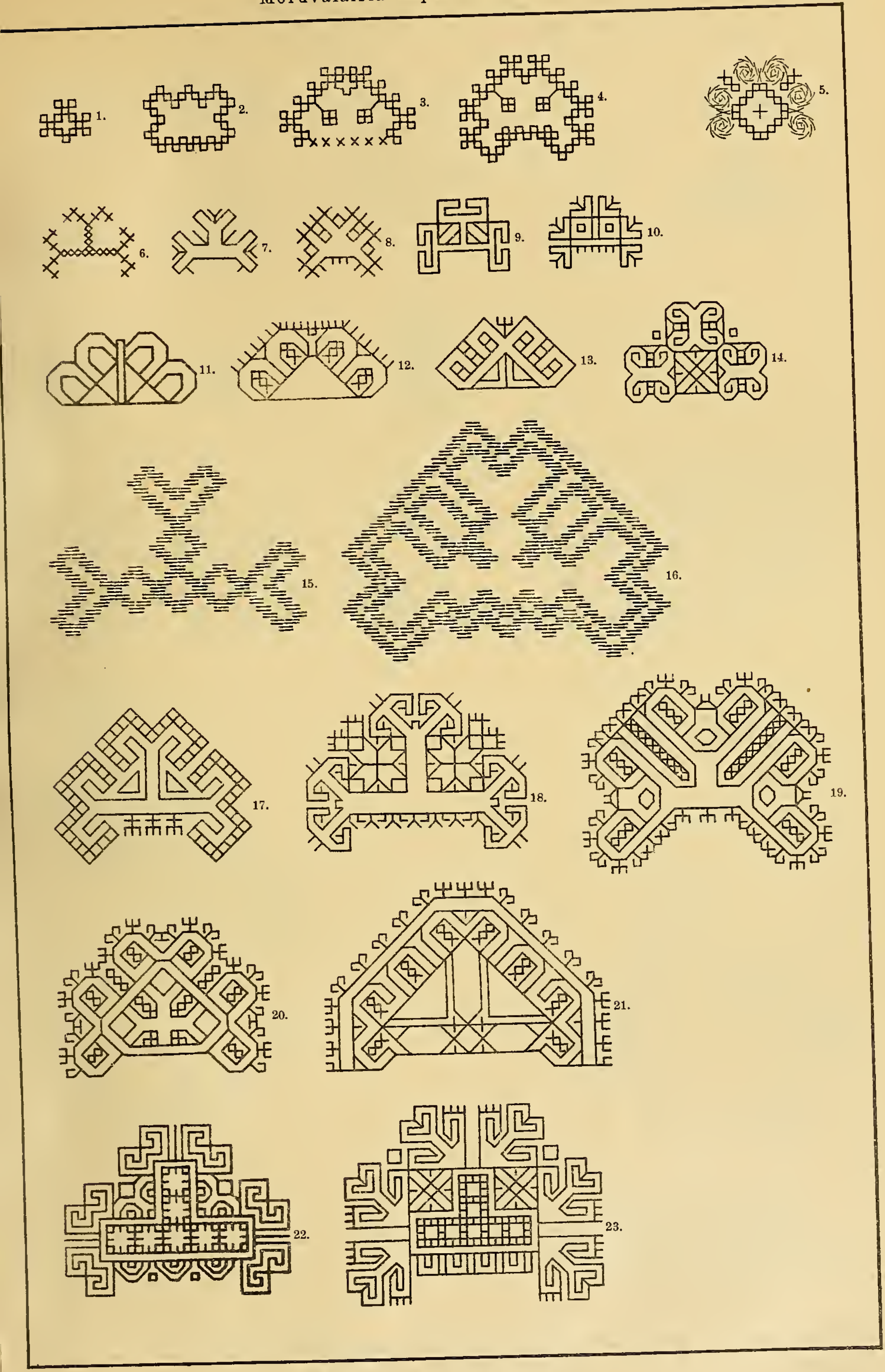

Mordvinische Stickornamente.

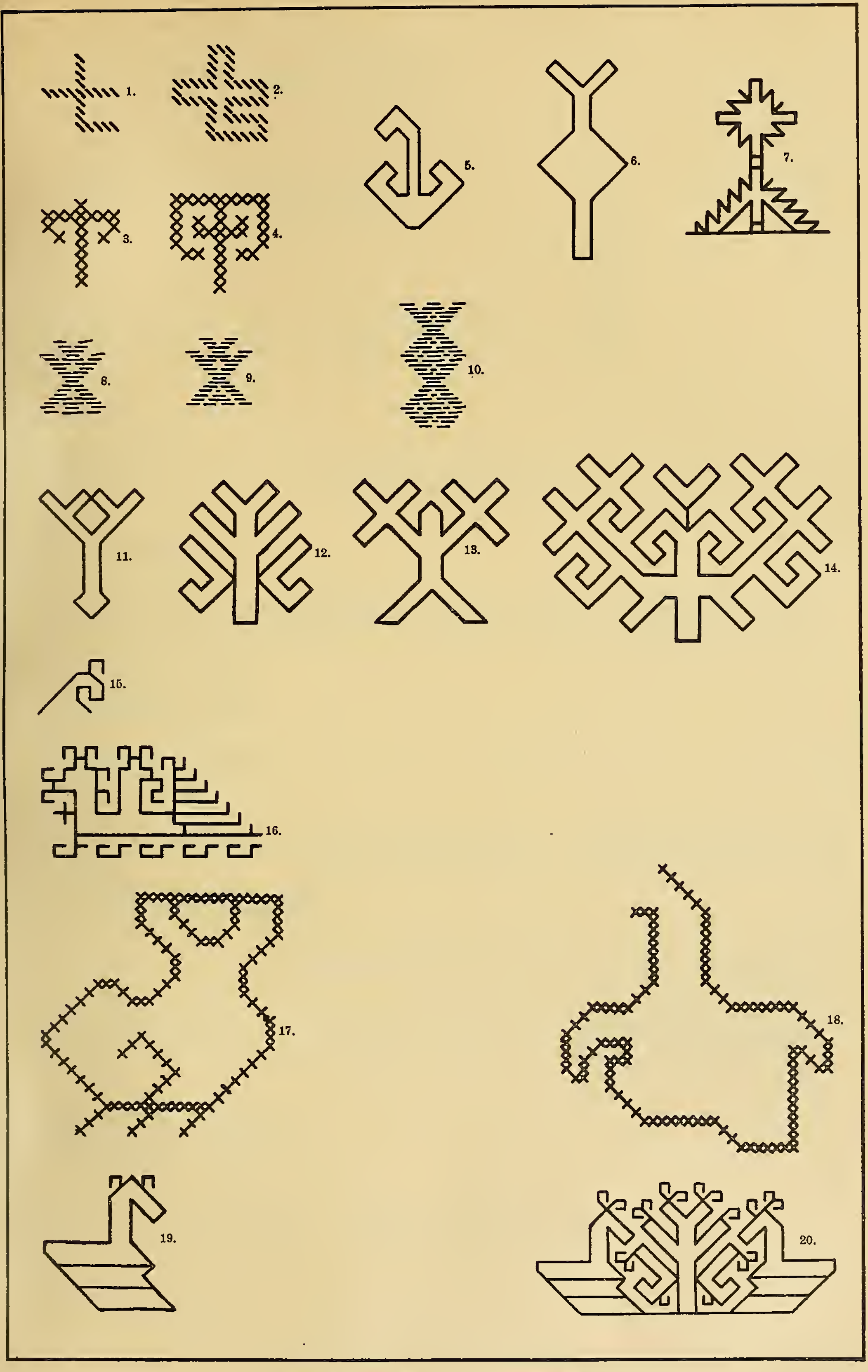

Mordvinische Stickornamente.

Mordvalaisia ompelukoristeita.

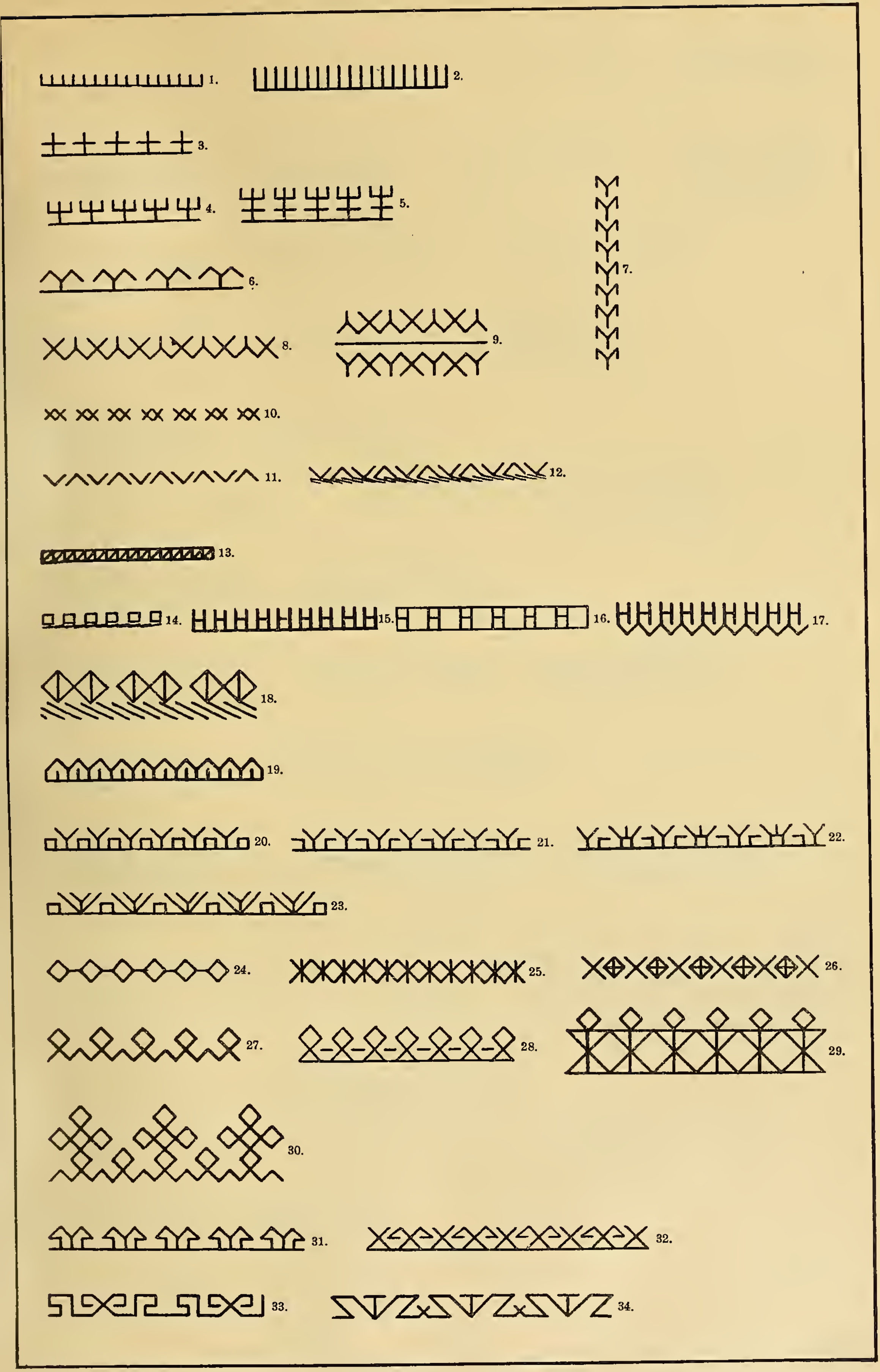

Mordvinische Stickornamente.

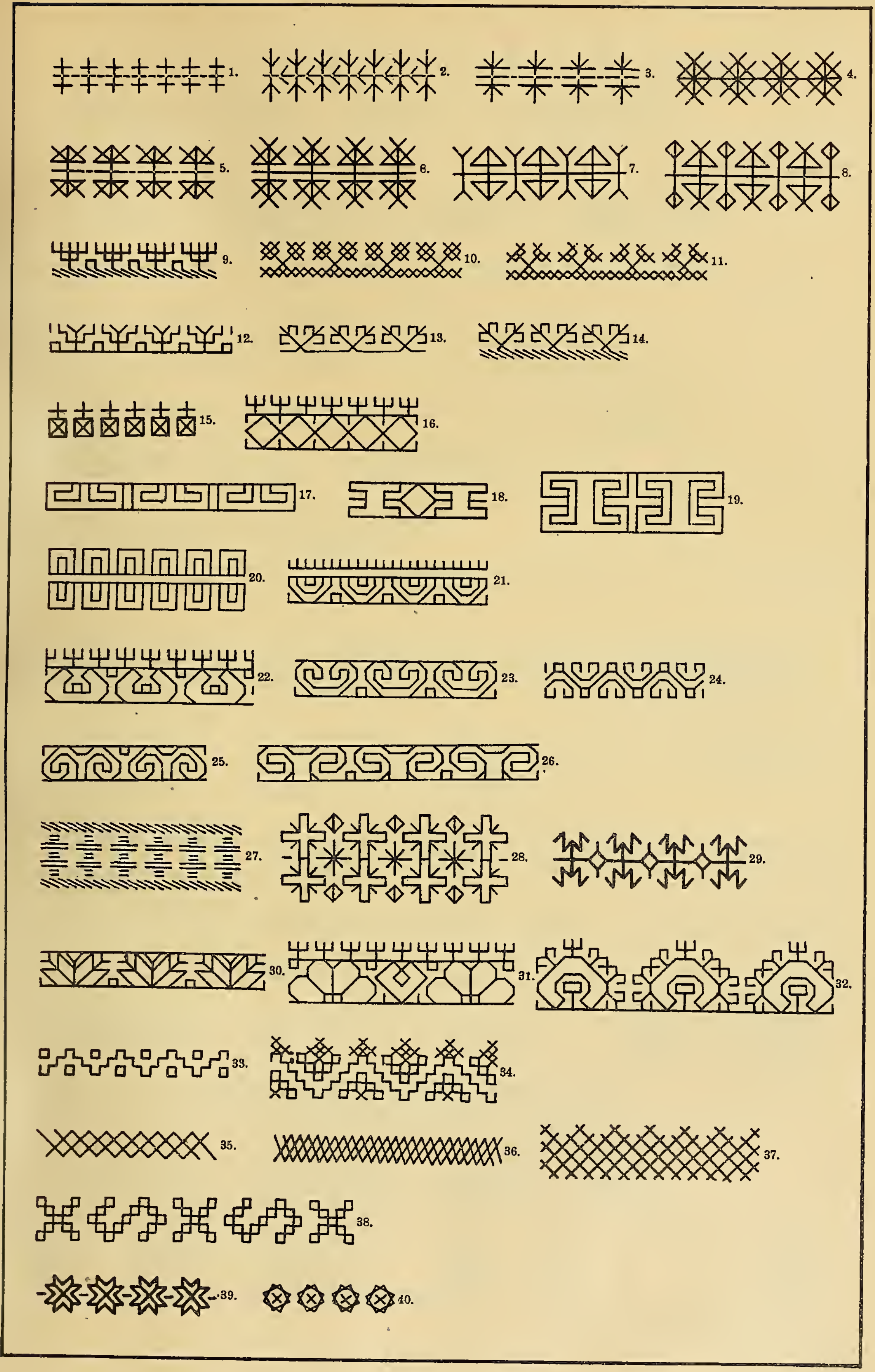

Mordvinische Stickornamente.

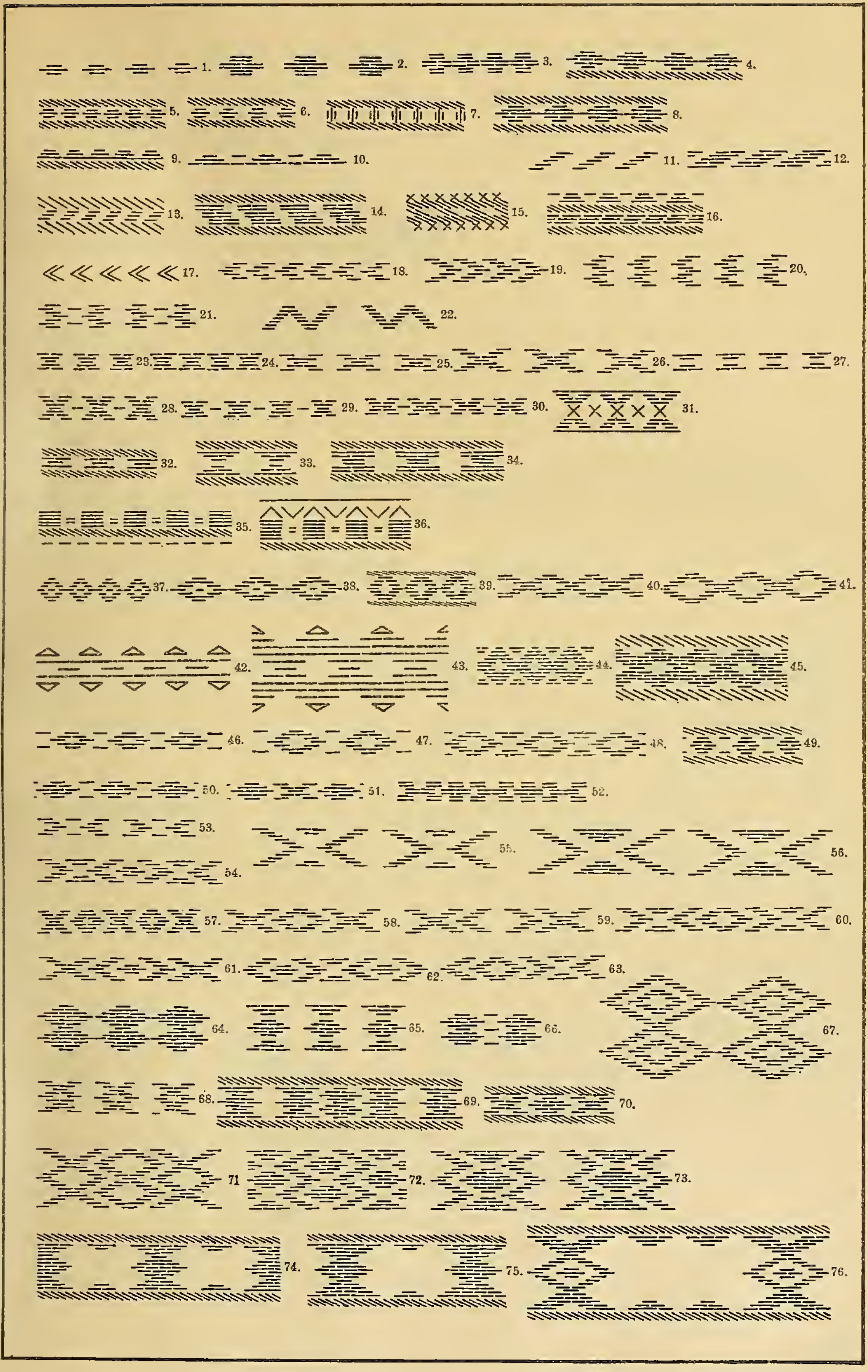

Mordvinische Stickornamente.

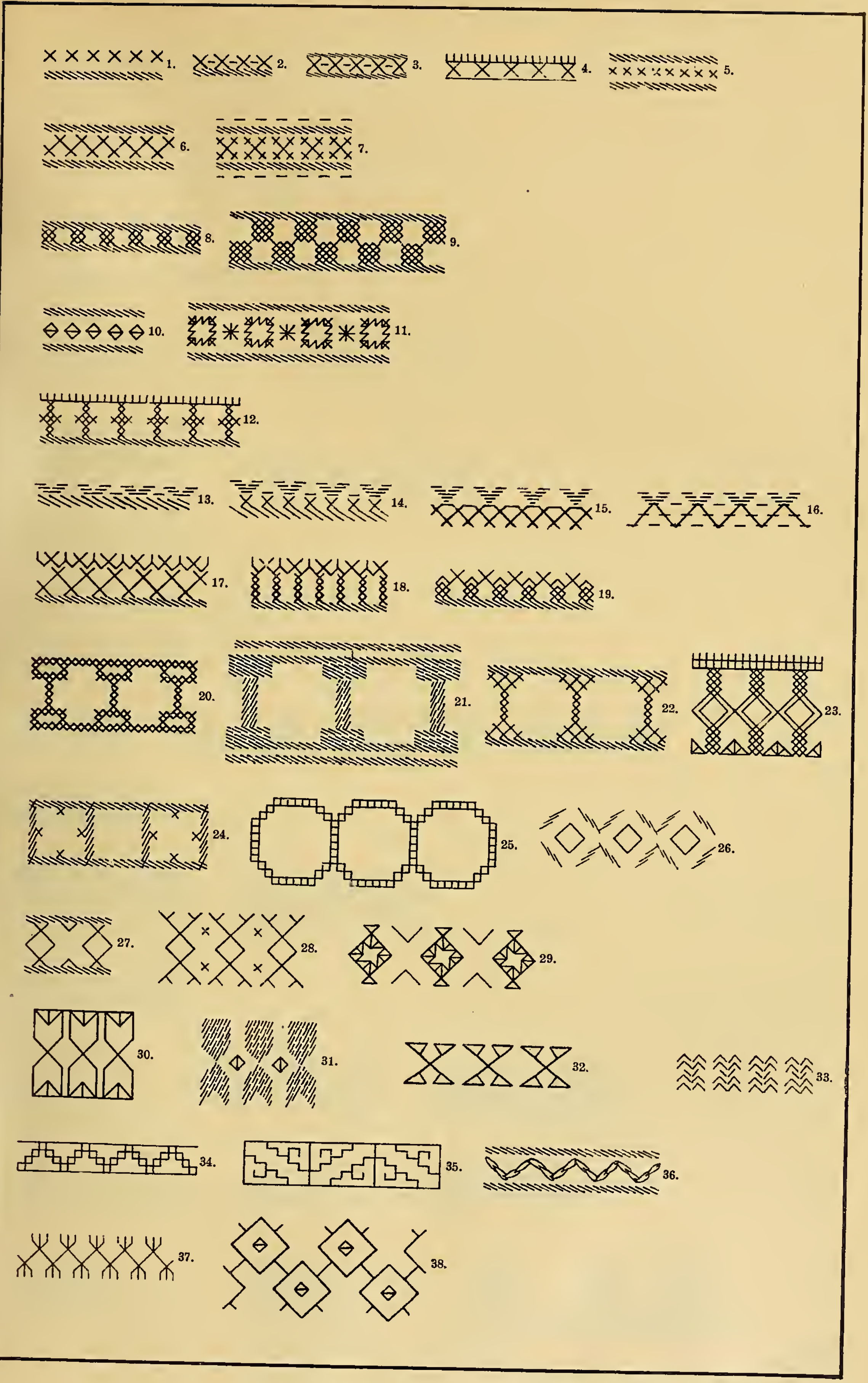

Mordvinische Stickornamente.

Mordvalaisia ompelukoristeita.

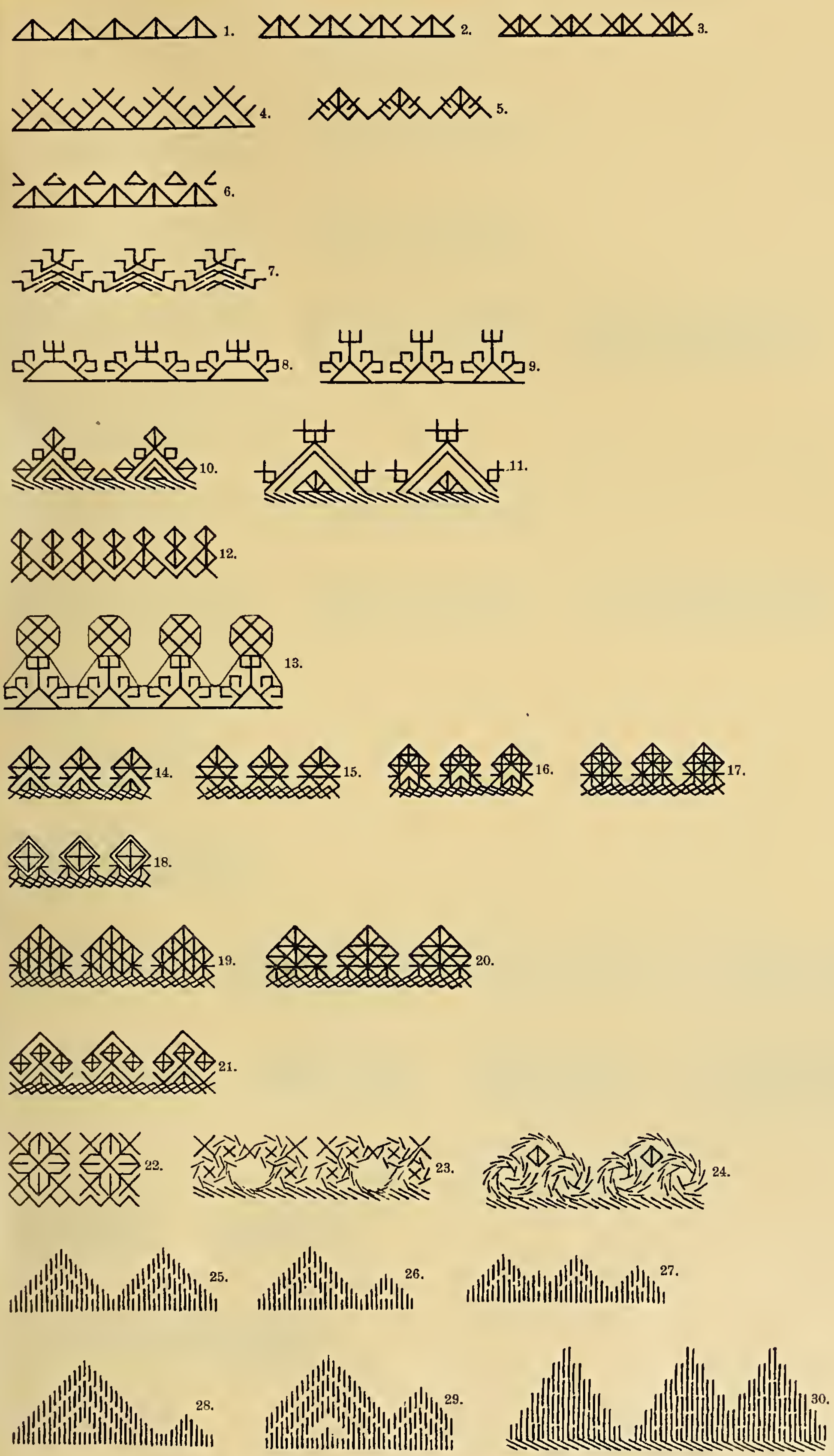

Mordvinische Stickornamente.

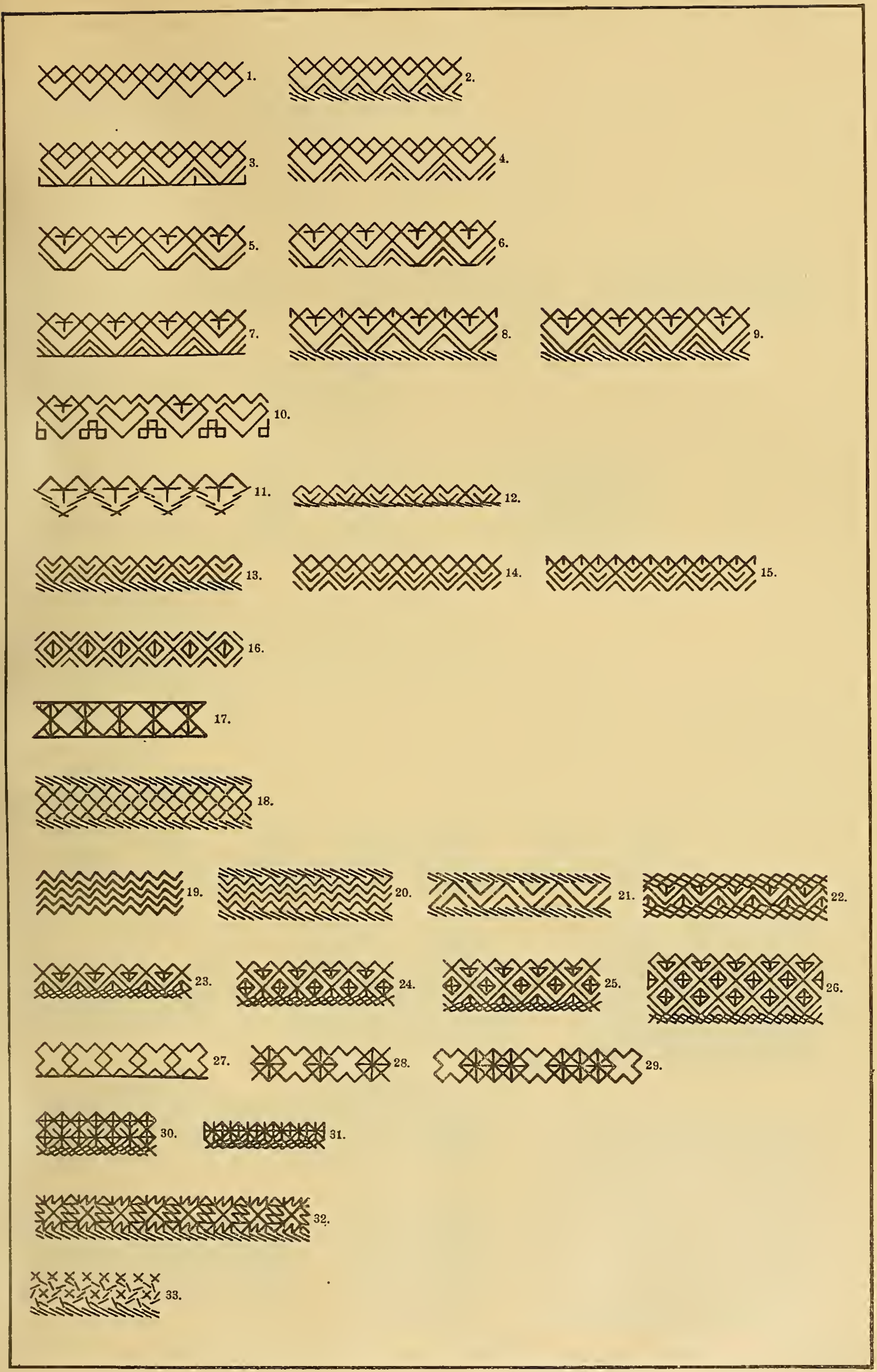

Mordvinische Stickornamente.

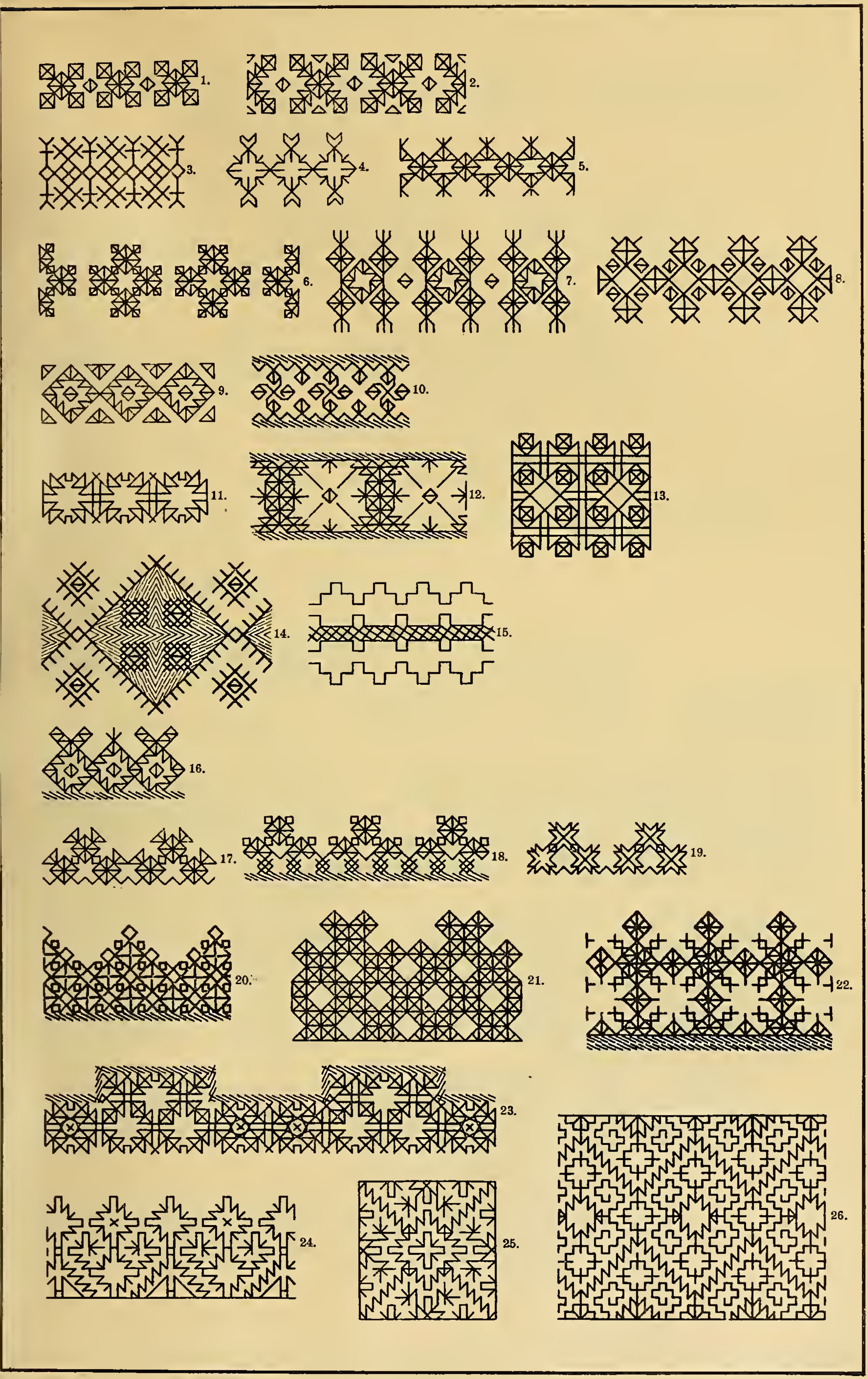

Mordvinische Stickornamente.

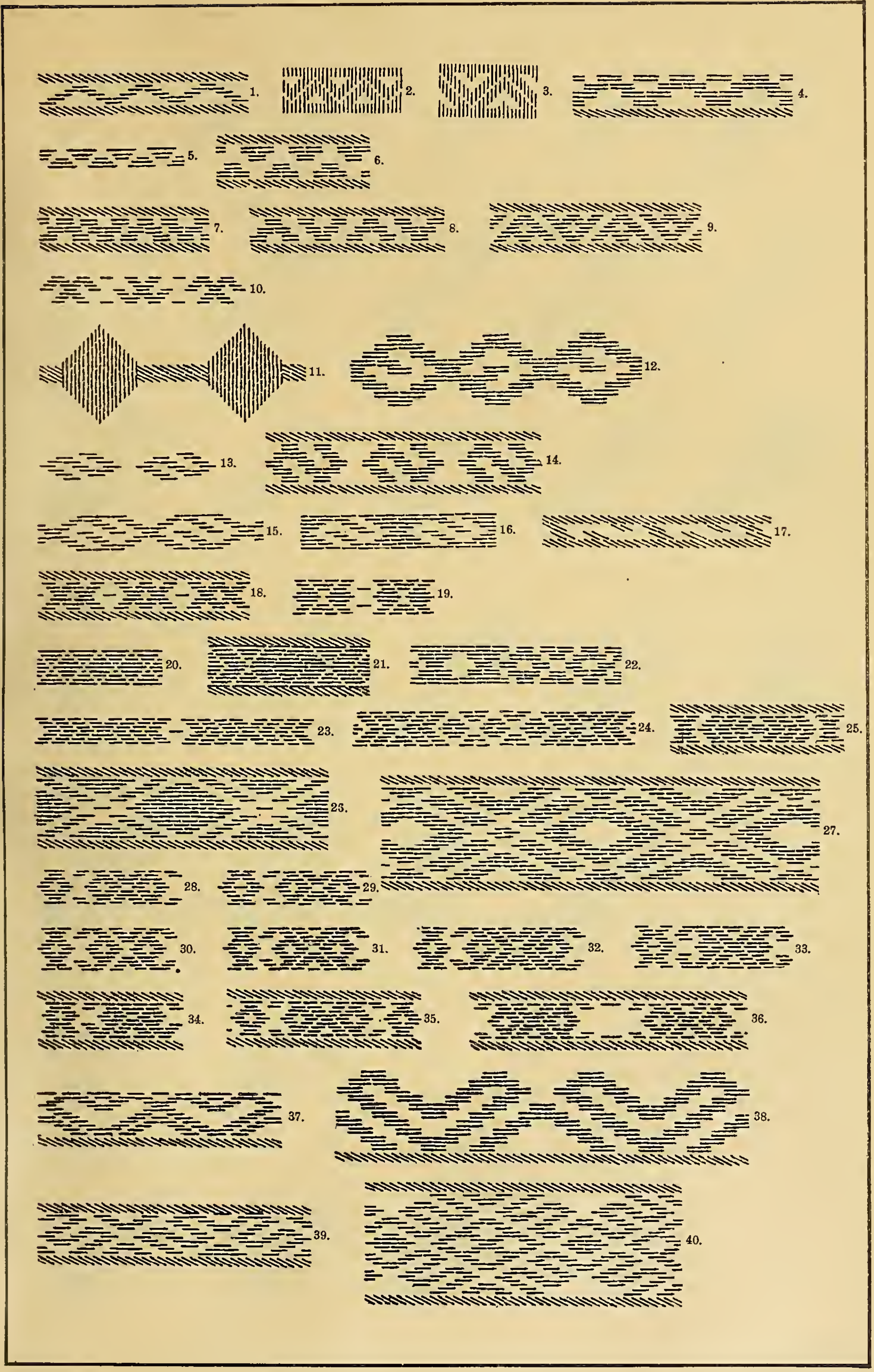

Mordvinische Stickornamente.

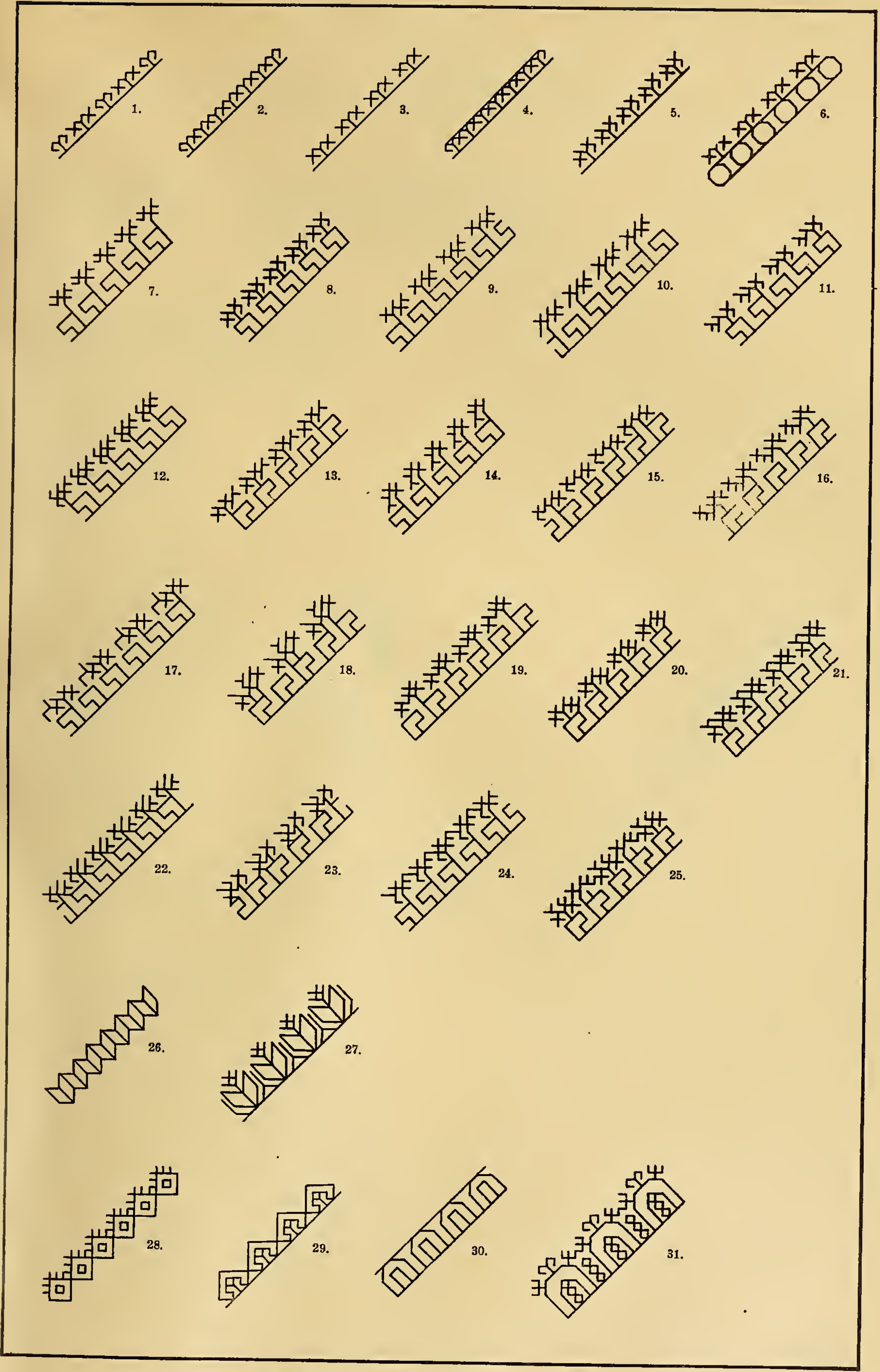

Mordvinische Stickornamente.

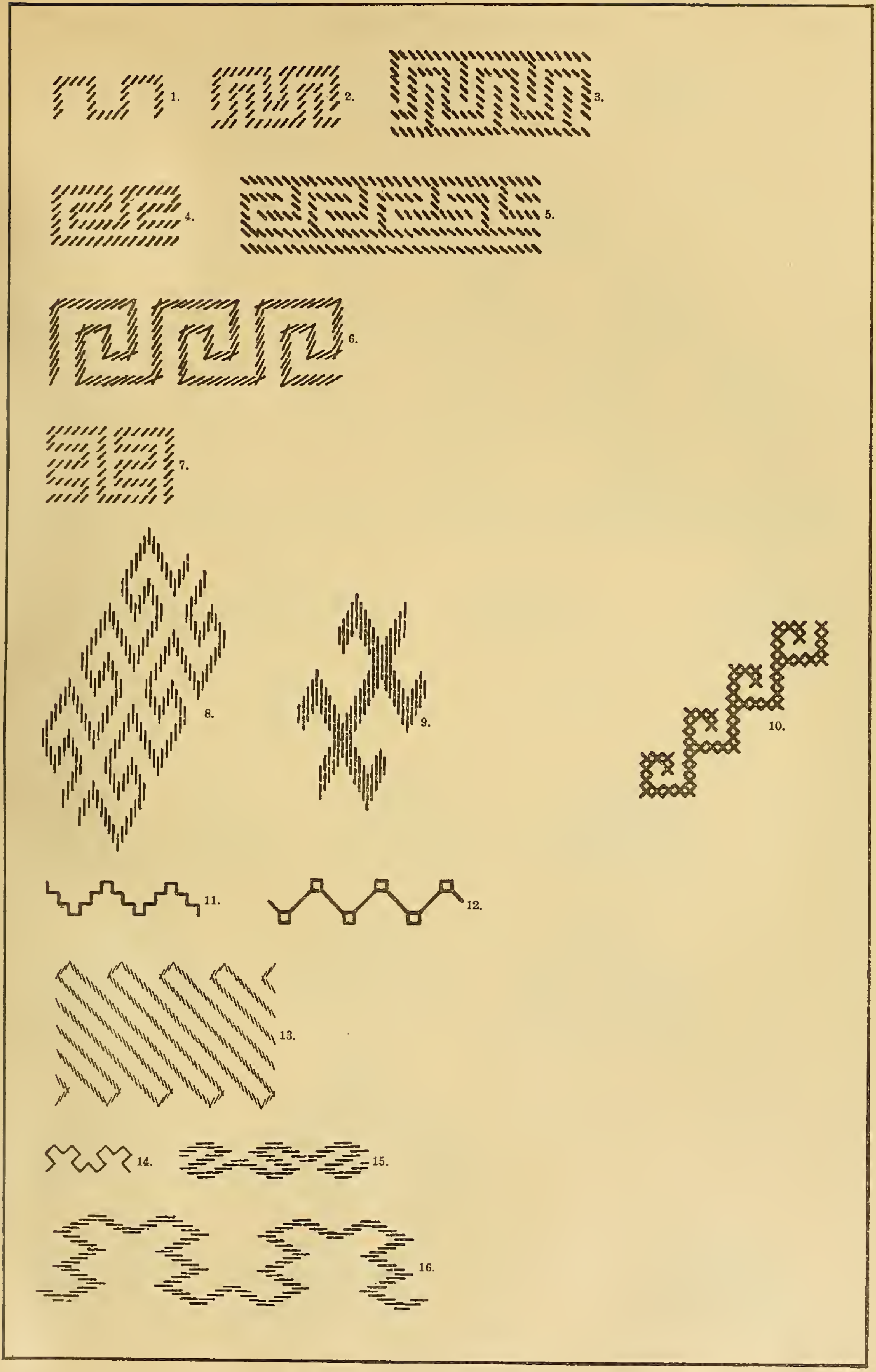

Mordvinische Stickornamente.

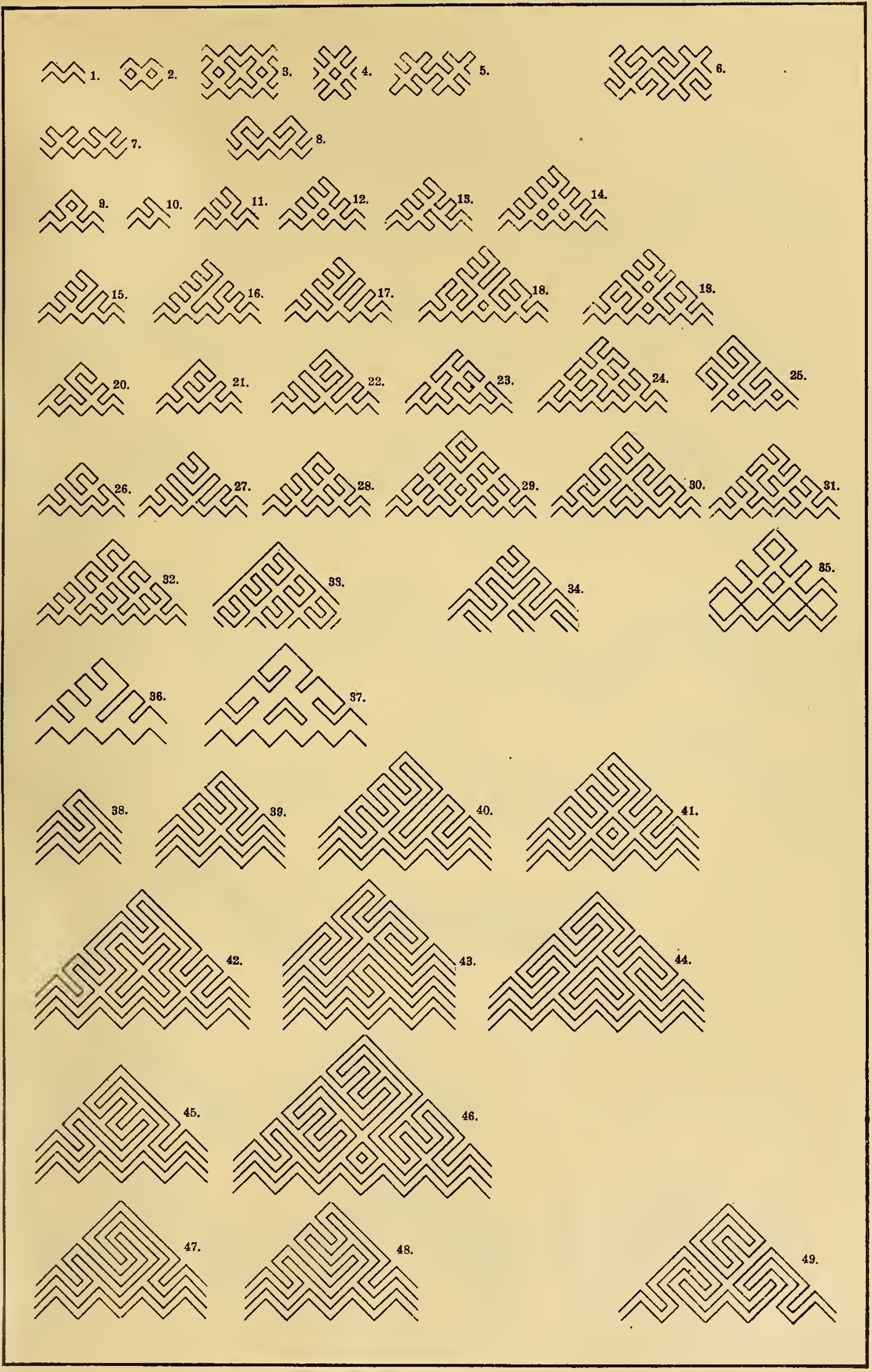

Mordvinische Stickornamente.

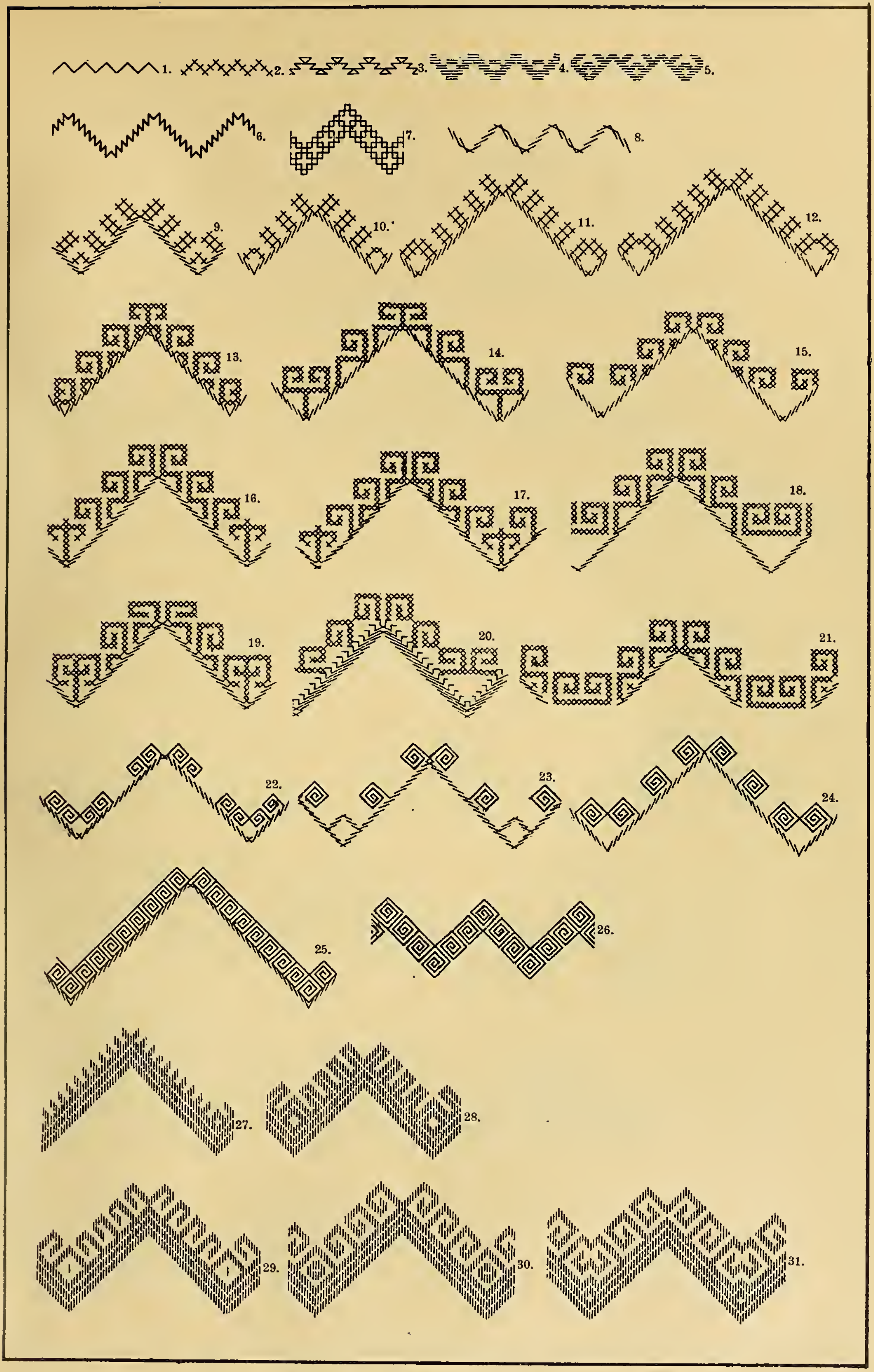

Mordvinische Stickornamente.

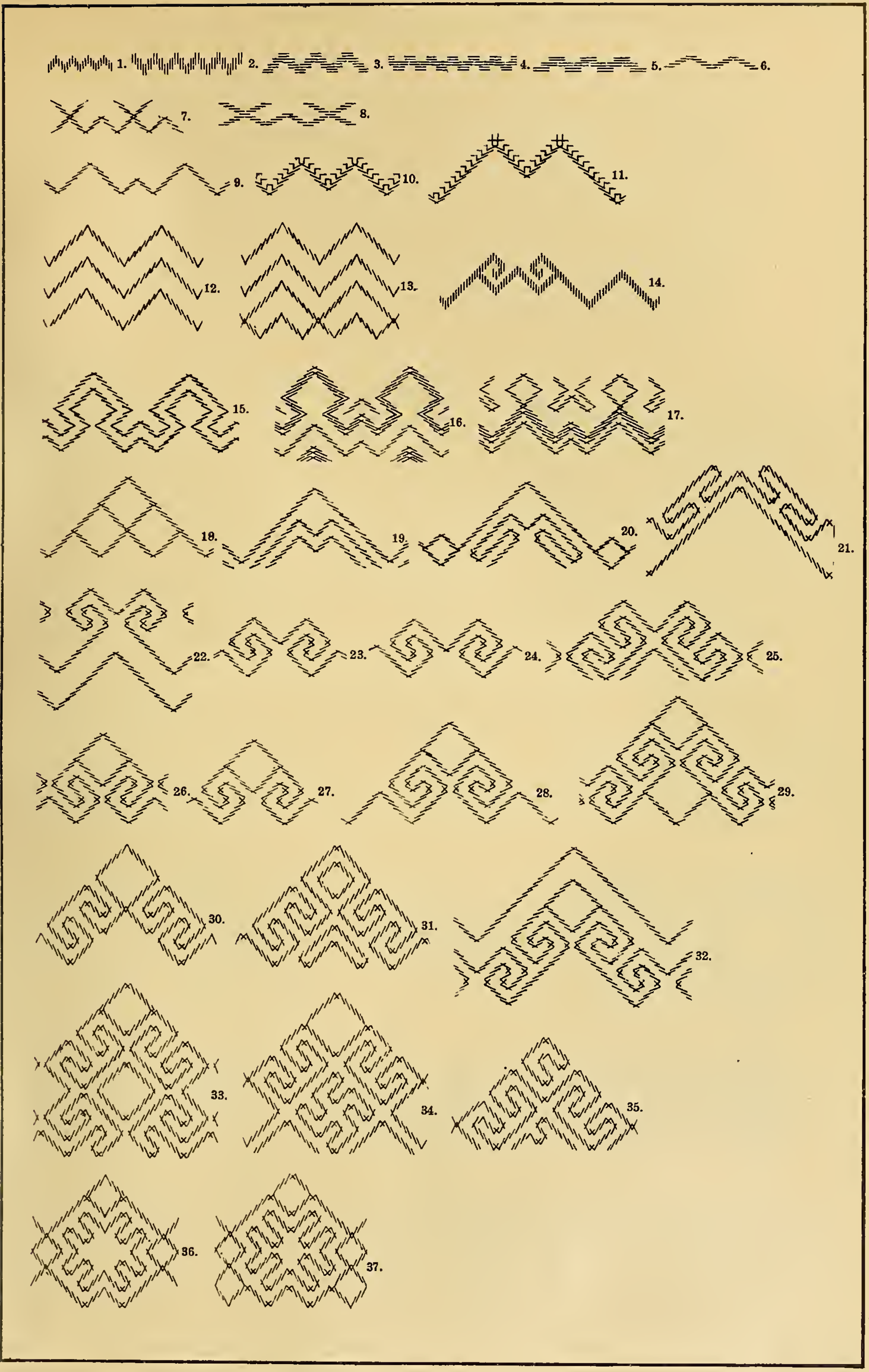

Mordvinische Stickornamente.

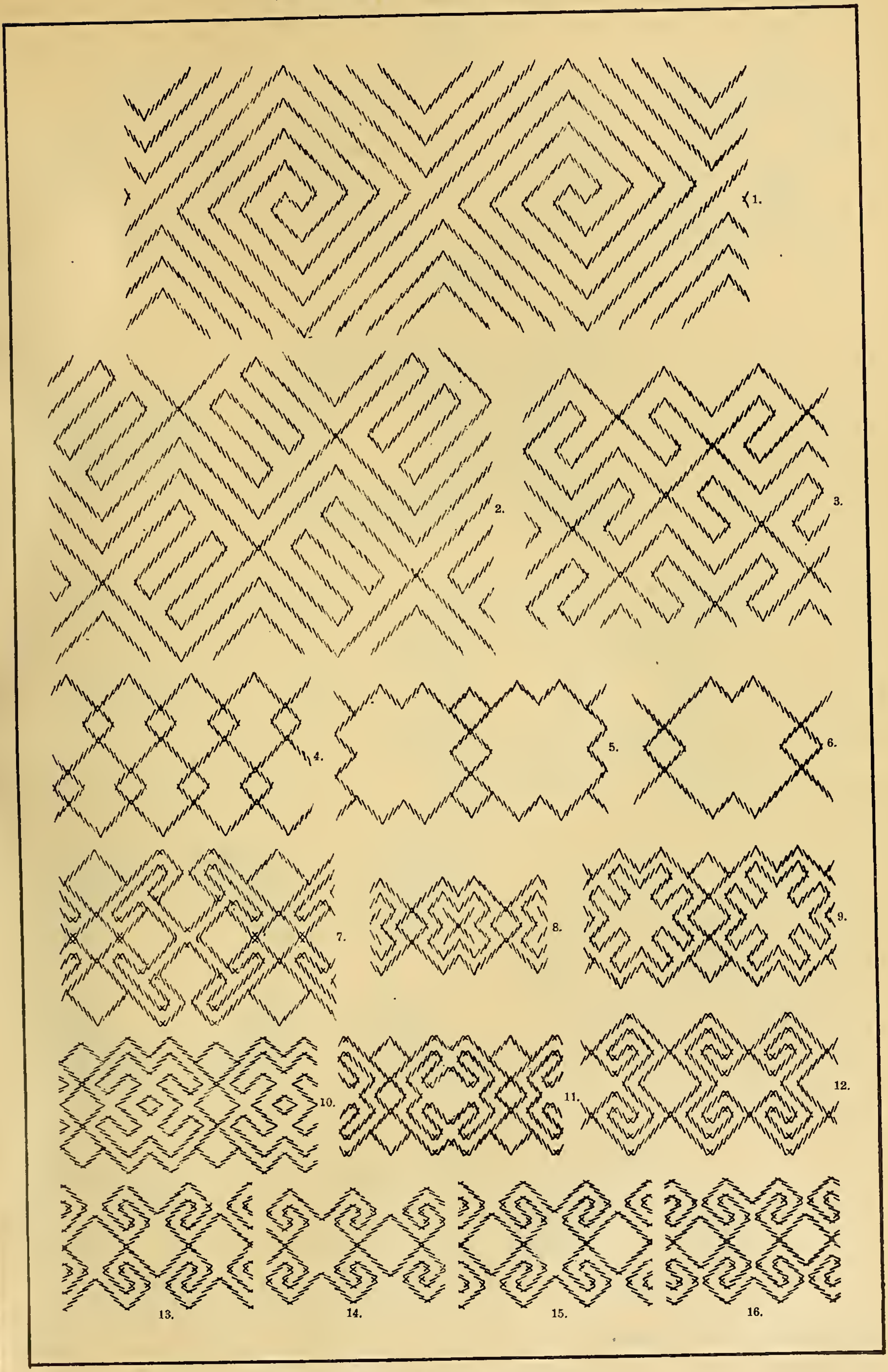

Mordvinische Stickornamente.

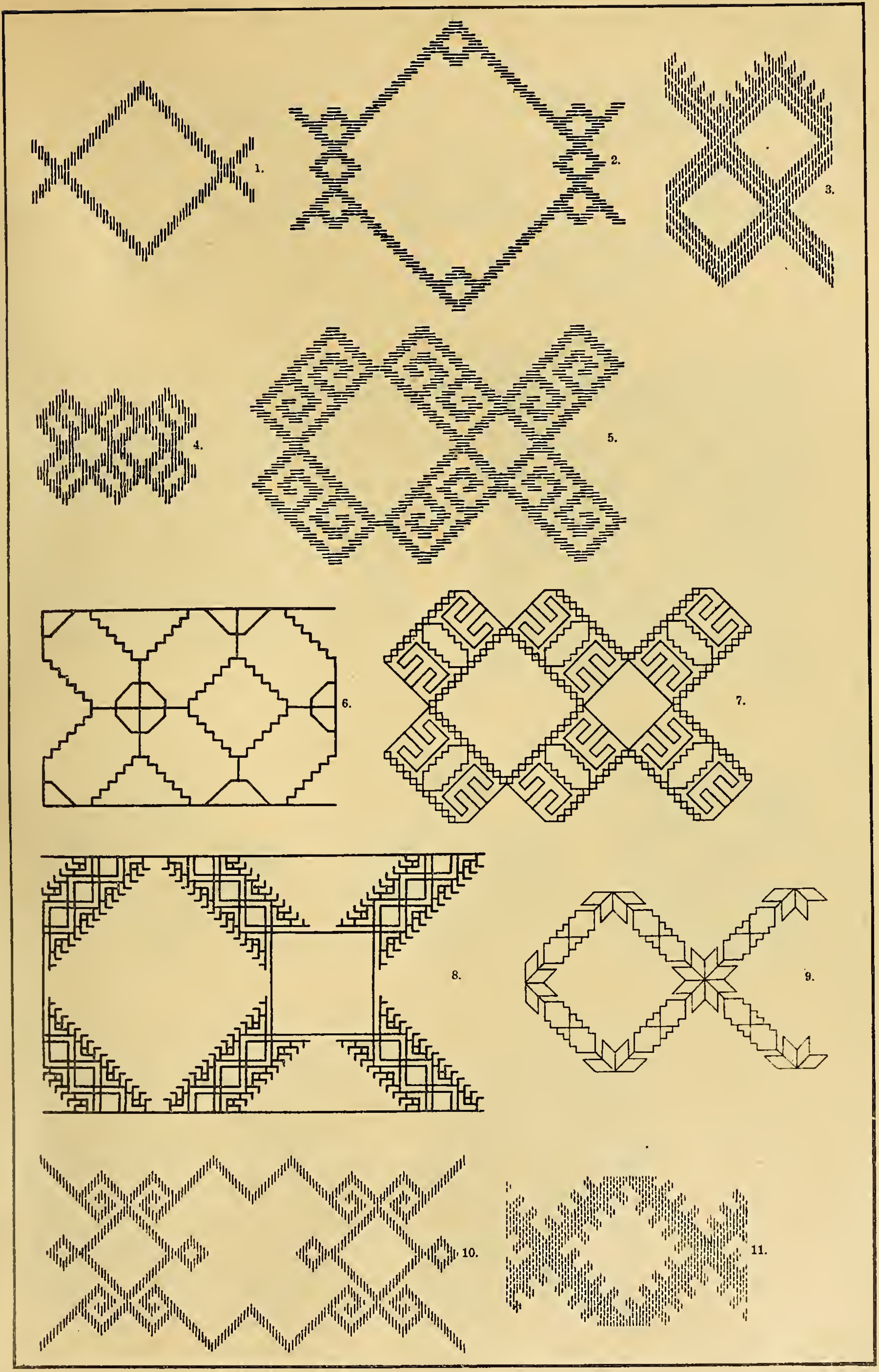

Mordvinische Stickornamente.

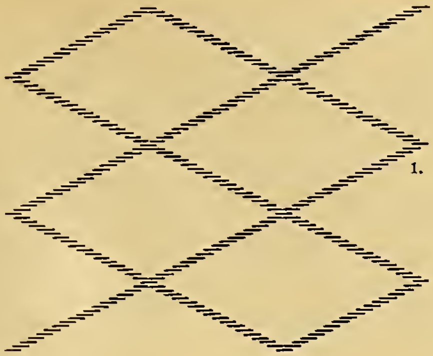
1.

2.

3.

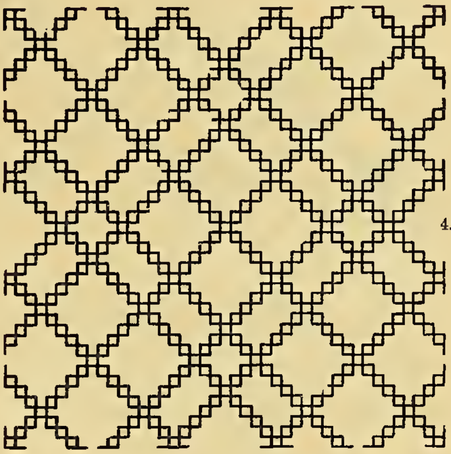
4.

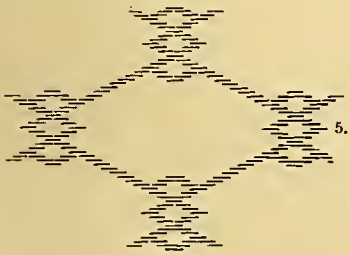
5.

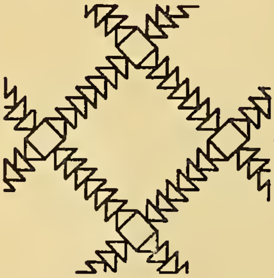
6.

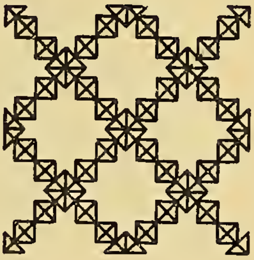
7.

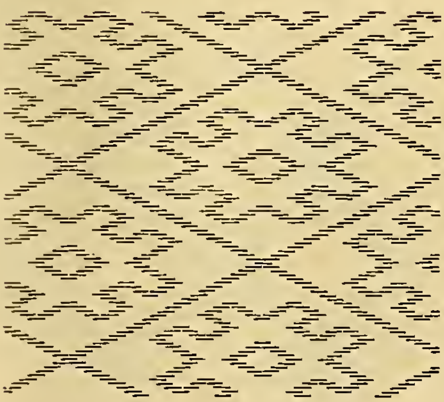
8.

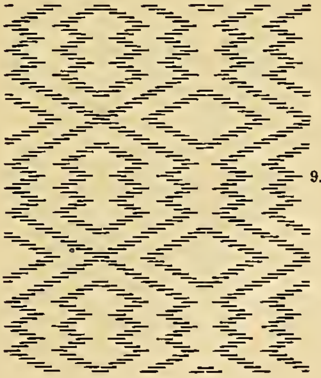
9.

Mordvinische Stickornamente.

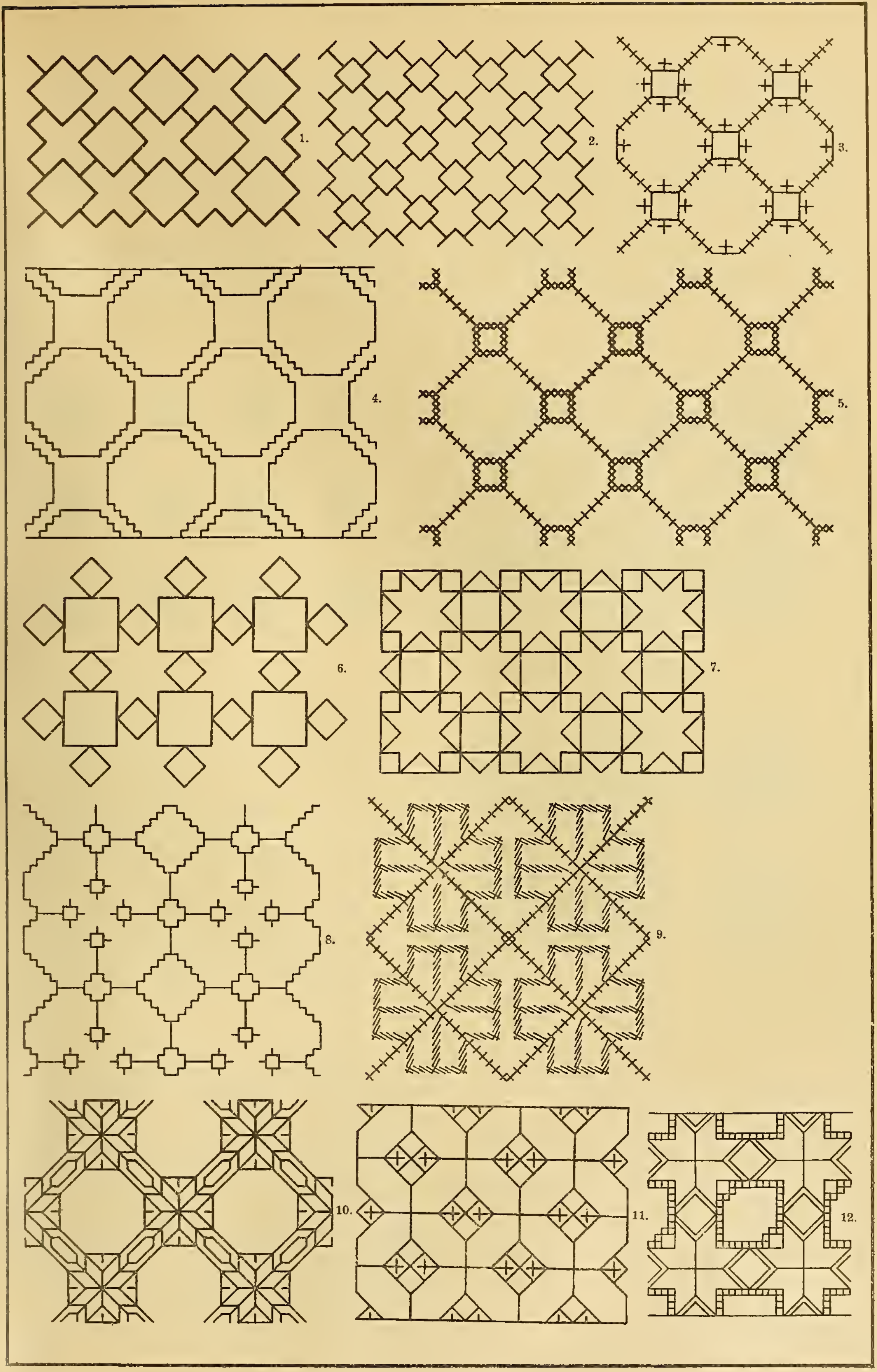

Mordvinische Stickornamente.

Mordvalaisia ompelukoristeita.

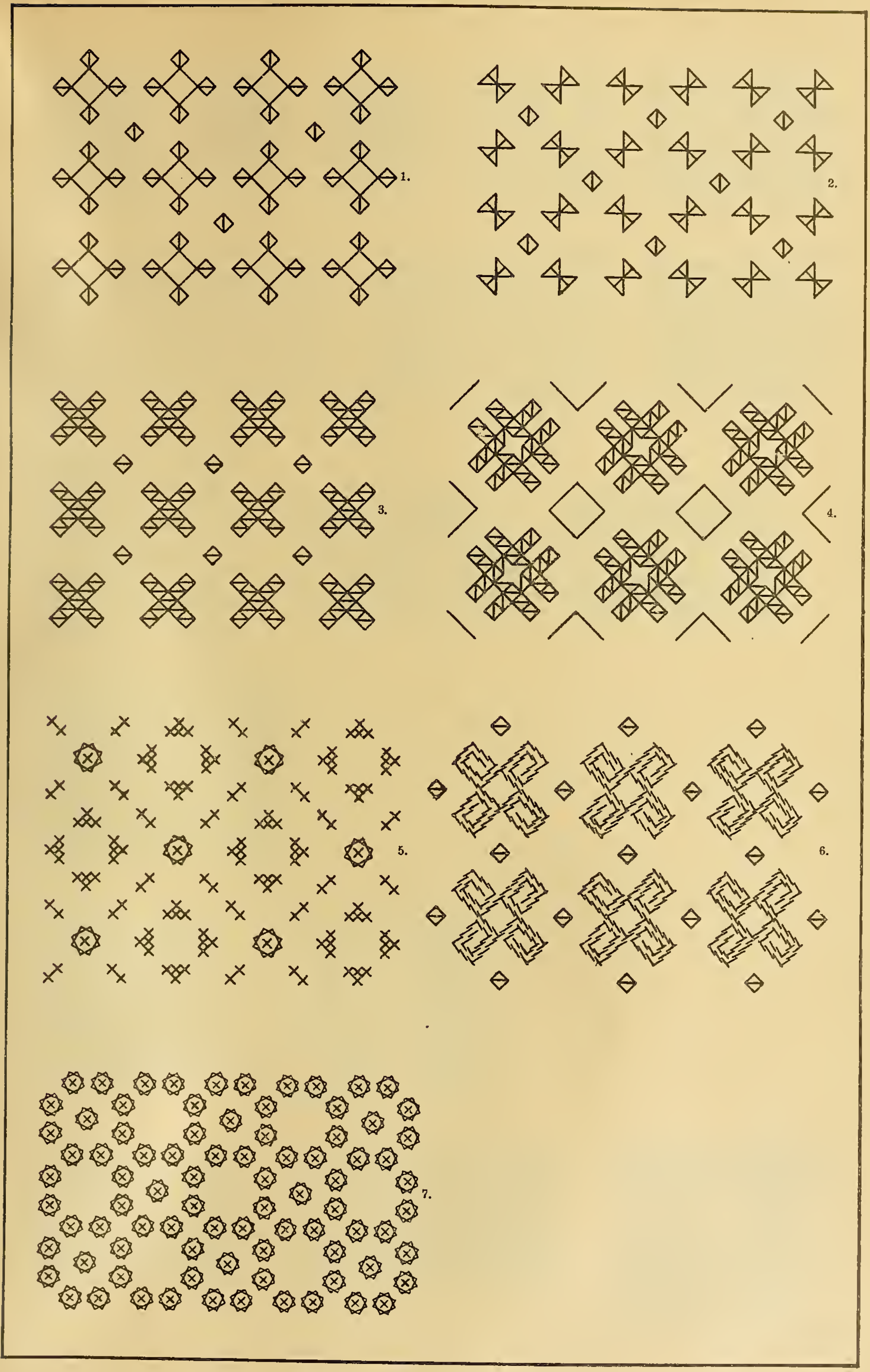

Mordvinische Stickornamente.

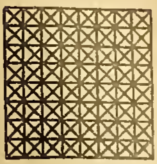
1.

2.

3.

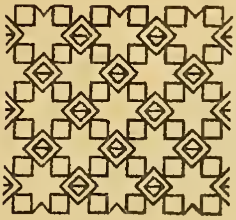
4.

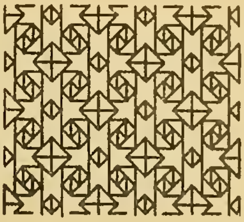
5.

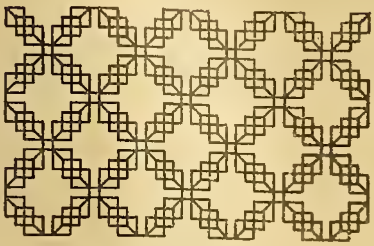
6.

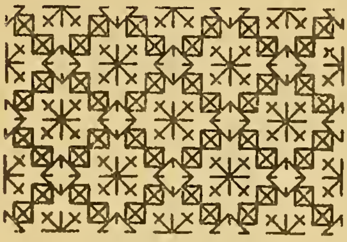
7.

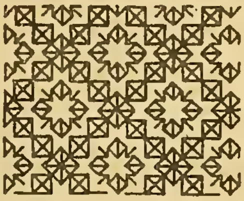
8.

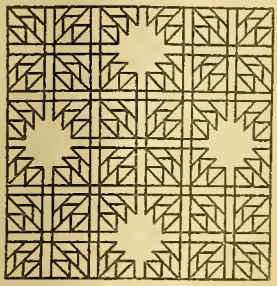
9.

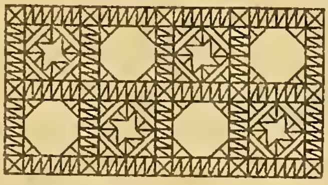
10.

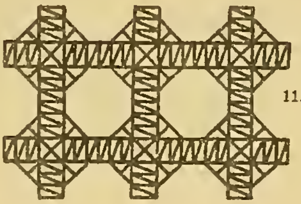
11.

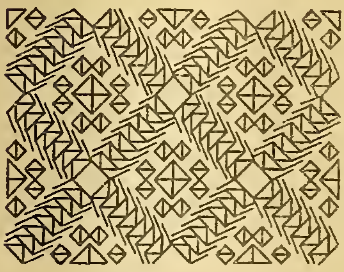
12.

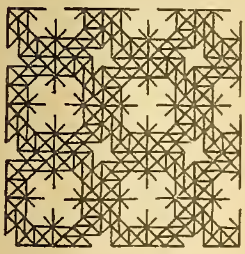
13.

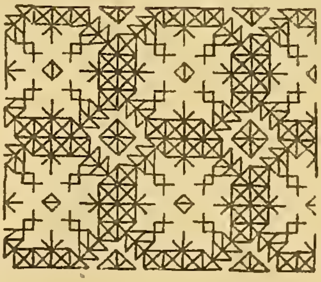
14.

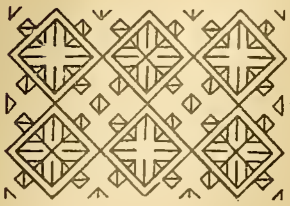
15.

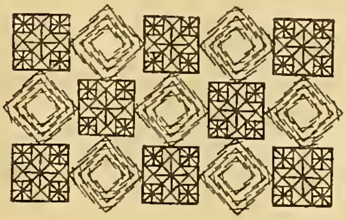
16.

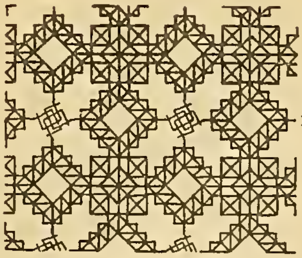
17.

Mordvinische Stickornamente.

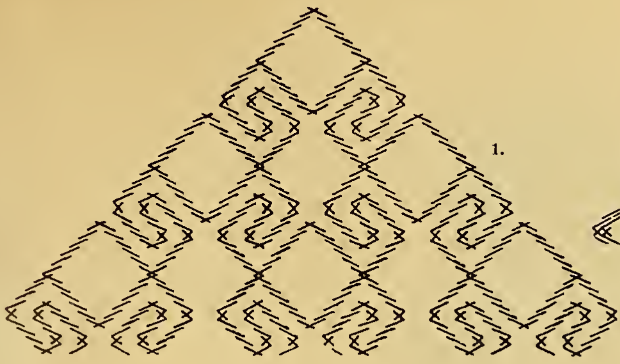

1.

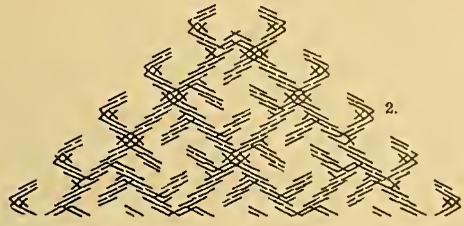

2.

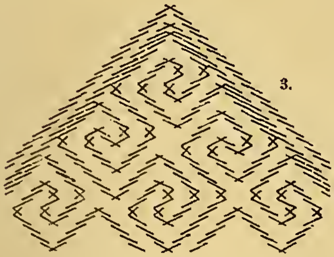

3.

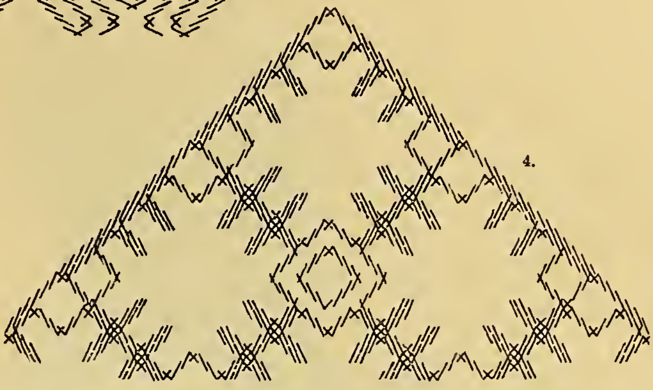

4.

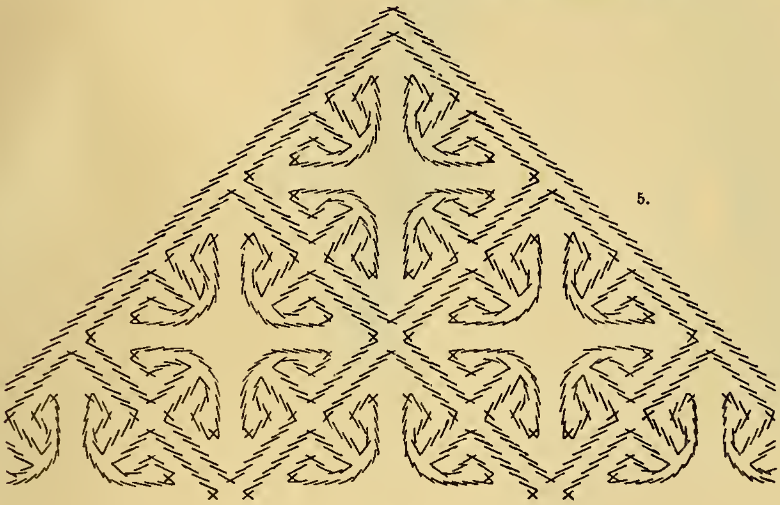

5.

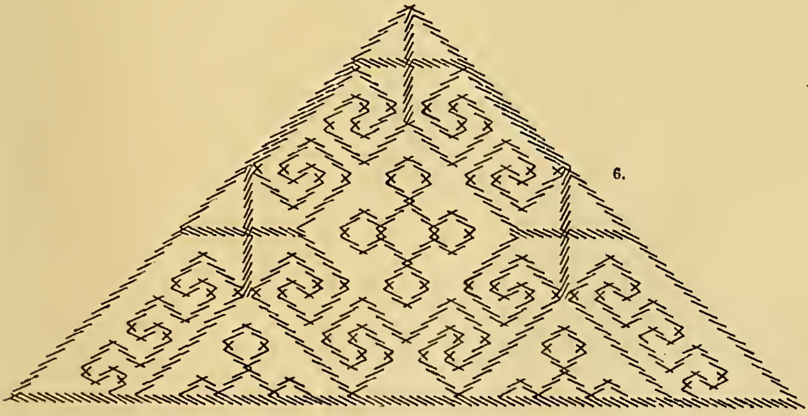

6.

Mordvinische Stickornamente.

Mordvalainen morsian Armanihan kylästä
Nizhnij-Novgorodin lääniä.

Mordvinische Braut aus dem Dorf Armaniha
im Gouvernement Nizhnij-Novgorod.

Sama morsian.

Dieselbe Braut.

1.
Villaviitta. Katso kuvia I ja II.

2.
Rock aus Wollenzeug. Siehe Taf. I und II.

3.

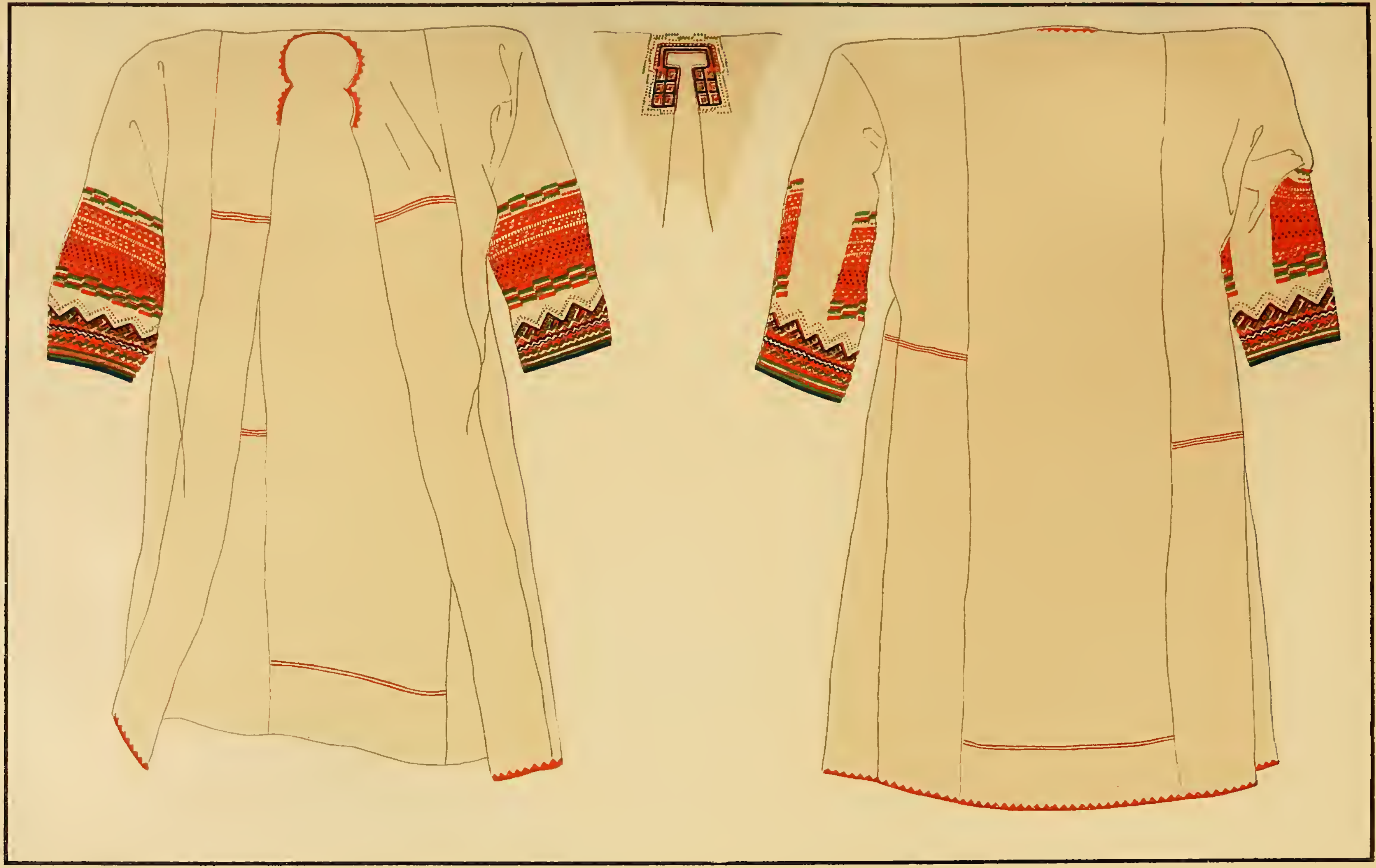

1.

2.

1—2. Liinaviitta. Katso kuvia I ja II.
3. Kaulus erääsen semmoiseen.

1—2. Überrock aus Leinen. Siehe Taf. I und II.
3. Halskragen zu einem solchen.

1.
Naisen paita. Armaniha.

2.
Frauenhemd. Armaniha.

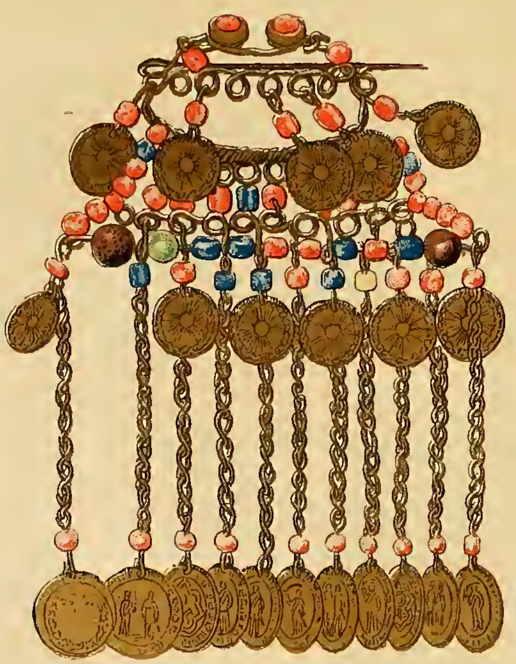

1.

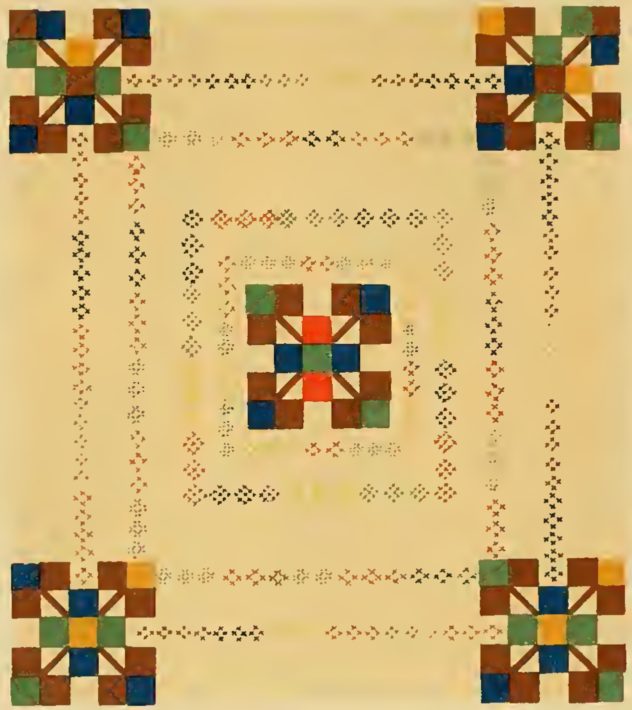

2.

3.

1. Rintasolki.
2. Vyötasku.
3. Osa vyöstä.
Armaniha.

1. Brustschnalle.
2. Gürteltasche.
3. Teil von einem Gürtel.
Armaniha.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11.

Liinaviitan hiansuun kuoseja. Katso kuv. IV;—VII. 8:ssa on semmoinen koruompelu kokonaisuudessaan. Tekotapa niinkuin kuvissa XIV. 1 ja 2, joista jälkimäinen täydelleen vastaa VII. 9; reunus kuosissa VII. 3 = XIV. 7; VII. 8 a—d ovat ristittäin tehdyt, niinkuin yläosa kuvassa XIV. 4.

Ärmelmuster zu einem leinenen Überrock. Siehe Taf. IV.—VII. 8 zeigt ein vollständiges Ärmelmuster. Die Technik siehe XIV. 1 und 2, von denen das letztere vollständig VII. 9 entspricht. Die Borten VII. 3 = XIV. 7; — VII. 8 a—d sind Kreuzstiche, ebenso wie der obere Teil von XIV. 4.

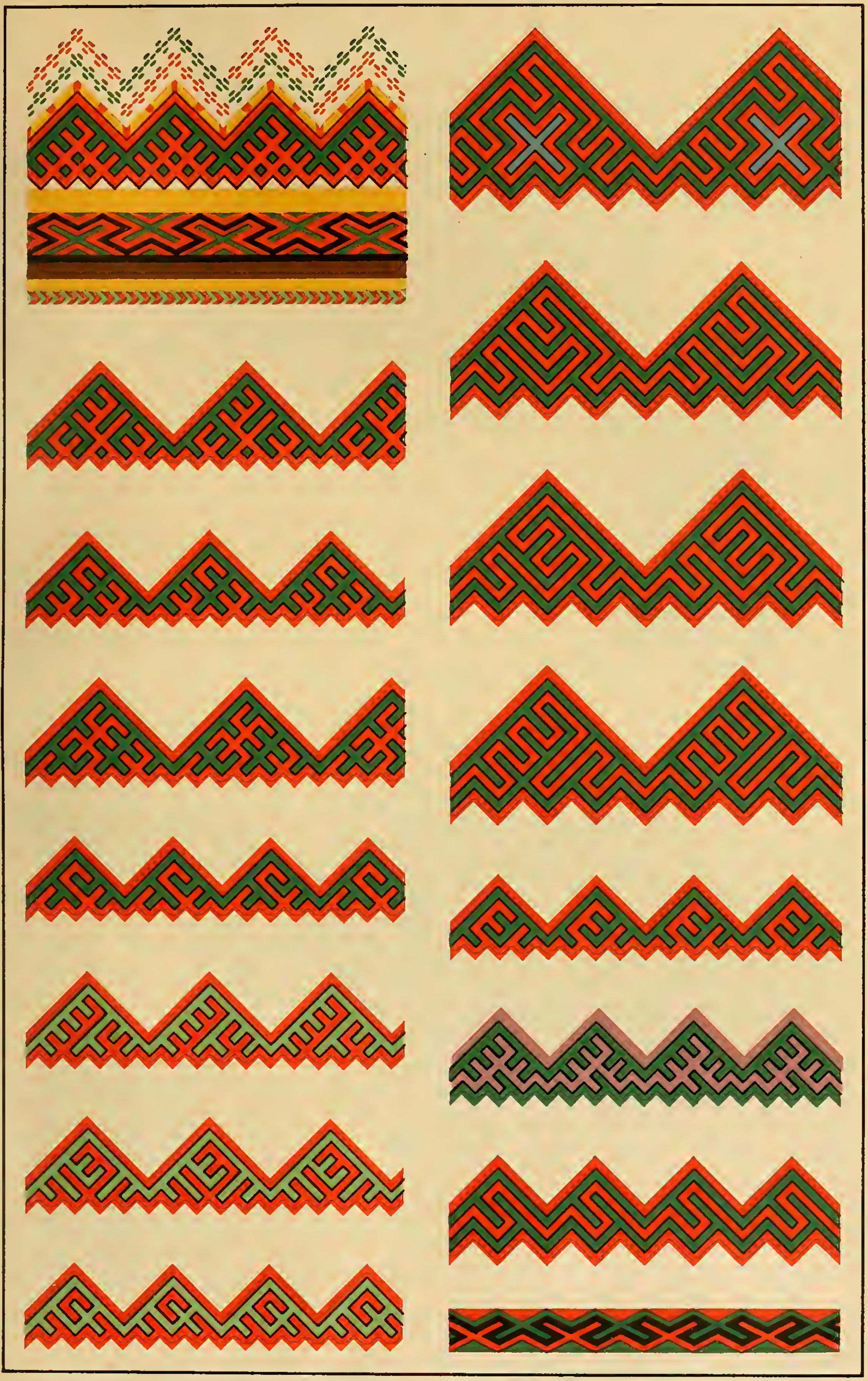

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16.

Liinaviitan hiansuun kuoseja. Katso kuv. IV.
Tekotapa nähdään kuvassa XIV. 1.

Ärmelmuster zu einem leinenen Überrock. Siehe
Taf. IV. Die Technik siehe XIV. 1.

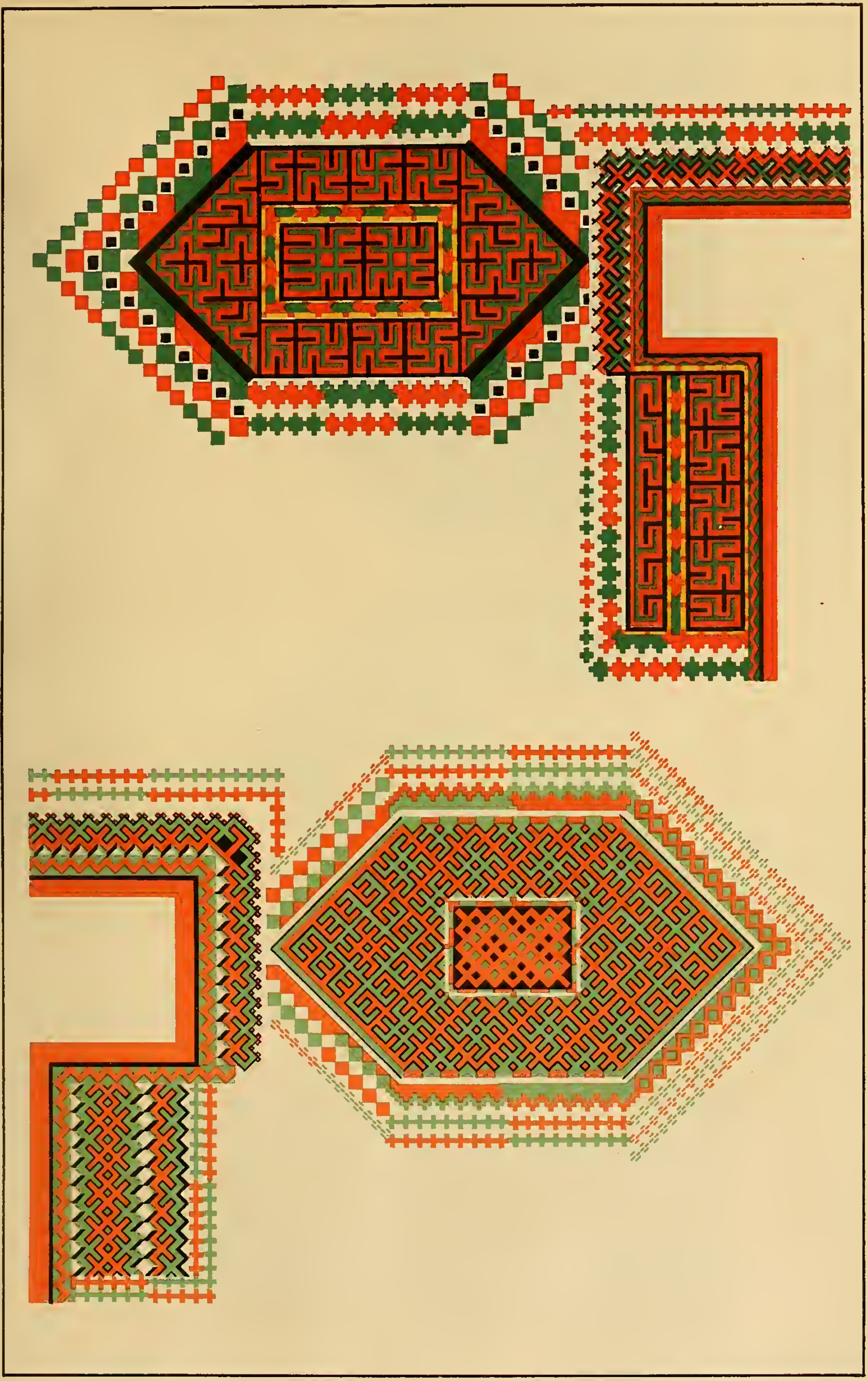

1.

2.

Olka-, kaula- ja rintakuoseja kahdesta liinaviitasta. Kuvaan 1 tekotapa kuvassa XIII. 1 ja kuvassa IX. 2 on se samallainen kuin XIII. 2:ssa.

Schulter- Hals- und Brustmuster zu zwei leinenen Überröcken. Zu 1 siehe die Technik in XIII. 1 und zu 2 wie in XIII. 2.

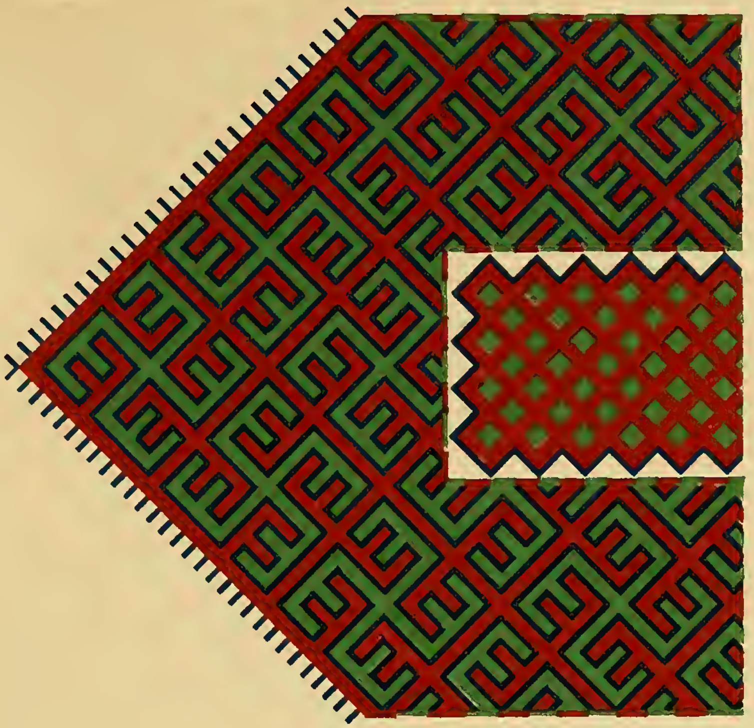

1.

2.

3.

1—2. Kuoseja liinaviitan olkapäästä. Tekotapa niinkuin XIII. 2:ssa Keskuskuva neliöineen niinkuin XIV. 1 ja 6:ssa.
3. Kuosi paidanhelman etupuolelta. Katso kuv. V. 1. Tekotapa kuvassa XIV. 4.

1—2. Schultermuster zu einem leinenen Überrock. Die Technik wie in XIII. 2. Die Mittelfigur mit den Quadraten wie in XIV. 1 und 6.
3. Muster der vorderen Borte eines Hemdes. Siehe V. 1; die Technik in XIV. 4.

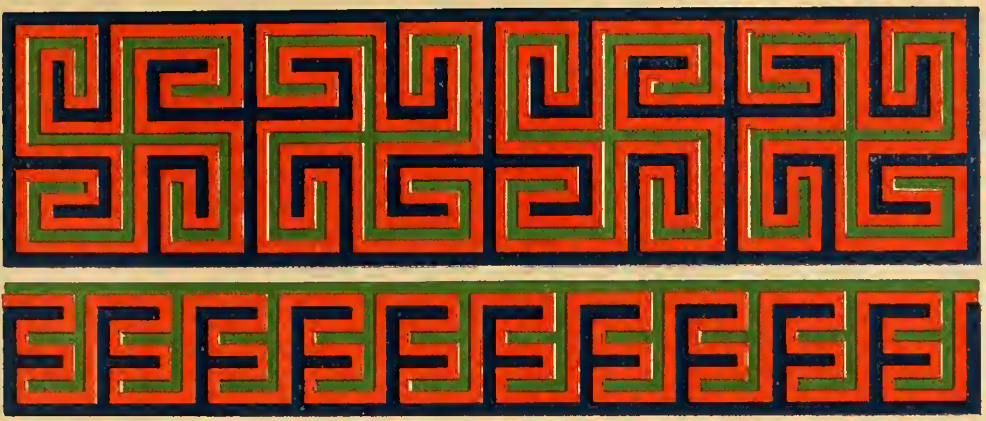

1.

2.

3.

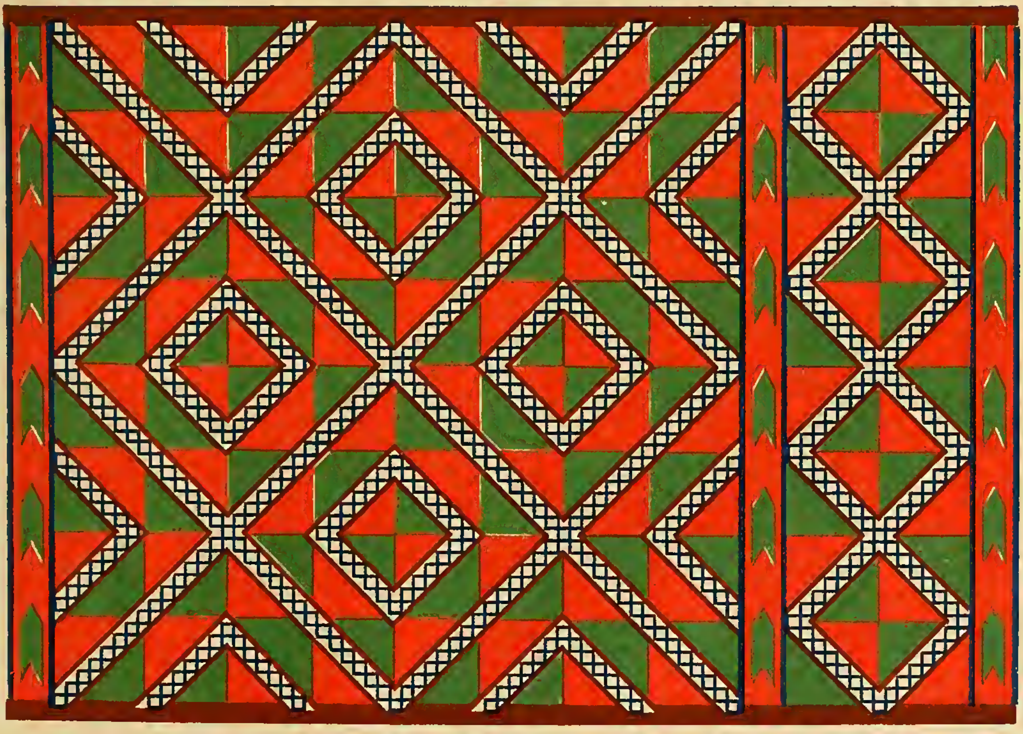

4.

1—3. Liinaviitan rinta- ja olkapääkuoseja. Tekotapa kuvissa XIV. 5 ja XV. 4.
4. Vyökuosi. Vertaa VI. 3; tekotapa niinkuin XV. 2:ssa.

1—3. Brust- und Schultermuster zu einem leinenen Überrock. Die Technik siehe XIV. 5 und XV. 4.
4. Gürtelmuster. Vergl. VI. 3 und die Technik XV. 2.

1.

2.

3.

Vyökuoseja. 1:n tekotapa XIV. 3:ssa. 2:n XV. 1:ssä ja 3:n XIV. 8:ssa.

Gürtelmuster. Die Technik zu 1 in XIV. 3, zu 2 in XV. 1 und zu 3 in XIV. 8.

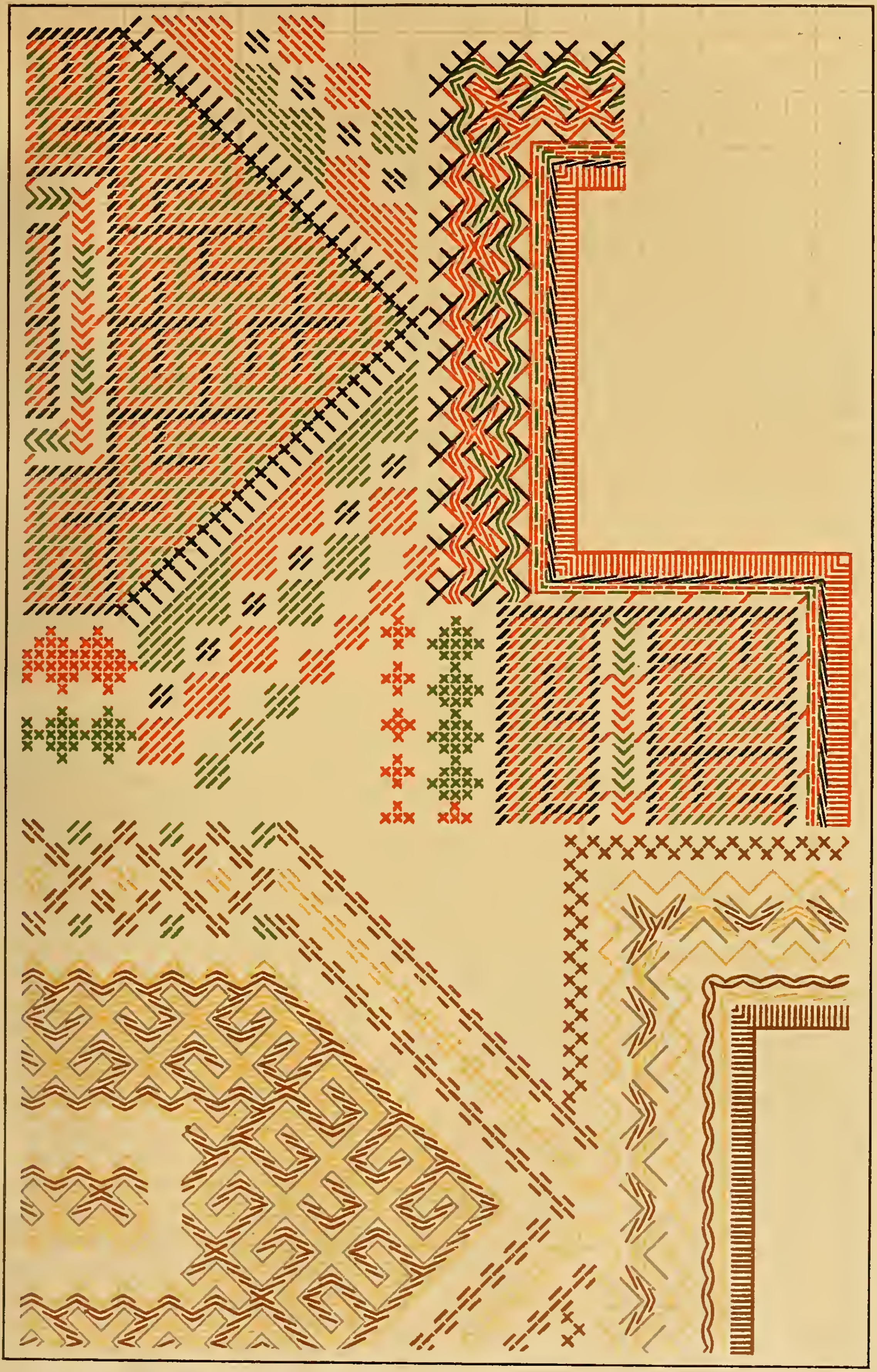

1

2.

1. Tekotapakuva kuosiin IX. 1.
2. S:a samanlaatuiseen kuosiin, josta osa nähdään kuvassa X. 2.

1. Techniches Bild zu Muster IX. 1.
2. D:o zu einem ähnlichen Muster: ein Teil davon in X. 2.

1. Tekotapakuva semmoisiin kuoseihin kuin tauluissa VII ja VIII. — 2. Sama VII. 9:ään; 3. XII. 1:een; 4. X. 3:een; 5. XI. 2:een; 6. erääsen liinaviitan hiansuukuosiin; 7. VII. 3:een (reunus); 8. XII. 3:een.

1. Technisches Bild zu solchen Mustern wie auf Taf. VII und VIII; 2 zu VII. 9; 3. zu XII. 1: 4. zu X. 3; 5. zu XI. 2; 6. zu einem Muster eines Überrockes; 7. zu VII. 3; 8. zu XII. 3.

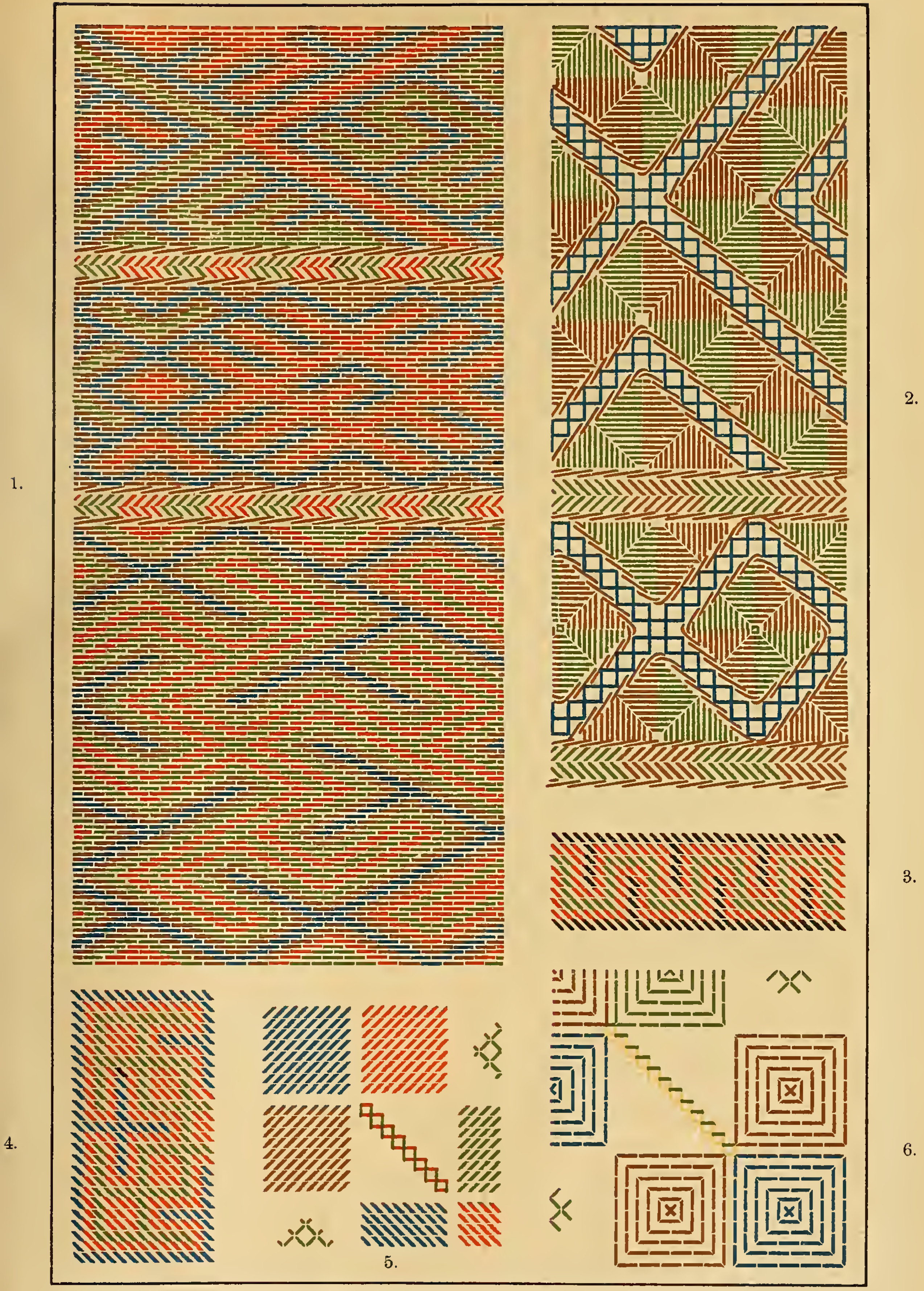

1. Tekotapakuva vyökuosiin XII. 2; 2. VI. 3:een; 3. erääsen paidanrinnan kuosiin; 4. XI. 3:een; 5. ja 6. samanlaatuisiin vyötaskuihin kuin kuvassa VI. 2.

1. Technisches Bild zu einem Gürtelmuster XII. 2; 2. zu VI. 3; 3. zu einem Brustmuster eines Überrockes; 4 zu XI. 3; 5 und 6 zu Mustern derartiger Gürteltaschen wie Bild VI. 2.

Kuoseja samallaisten liinaviittojen hiansuihin, kuin taulussa IV.

Ärmelmuster zu derartigen leinenen Röcken, wie auf Taf. IV.

Mordvalainen tyttö juhlapuvussa Kargashenón kylästä Tambovin lääniä.

Mordvinisches Mädchen in Festtracht aus dem Dorf Kargaschenó, Gouvernement Tambov.

1. 2. 3.

1. Mordvalainen morsian.
2. " vaimo arkena.
3. " tyttö "
Kargashenó.

1. Mordvinische Braut.
2. " Frau alltags.
3. " -s Mädchen alltags
Kargaschenó.

Mordvalainen vaimo juhlapuvussa.
Kargashenó.

Mordvinische Frau in Festtracht.
Kargaschenó.

Villaviitta. Kargashenó.

Wollener Überrock. Kargaschenó.

Naisen arkipaita. Kargashenó. Weibliches Alltagshemd. Kargaschenó.

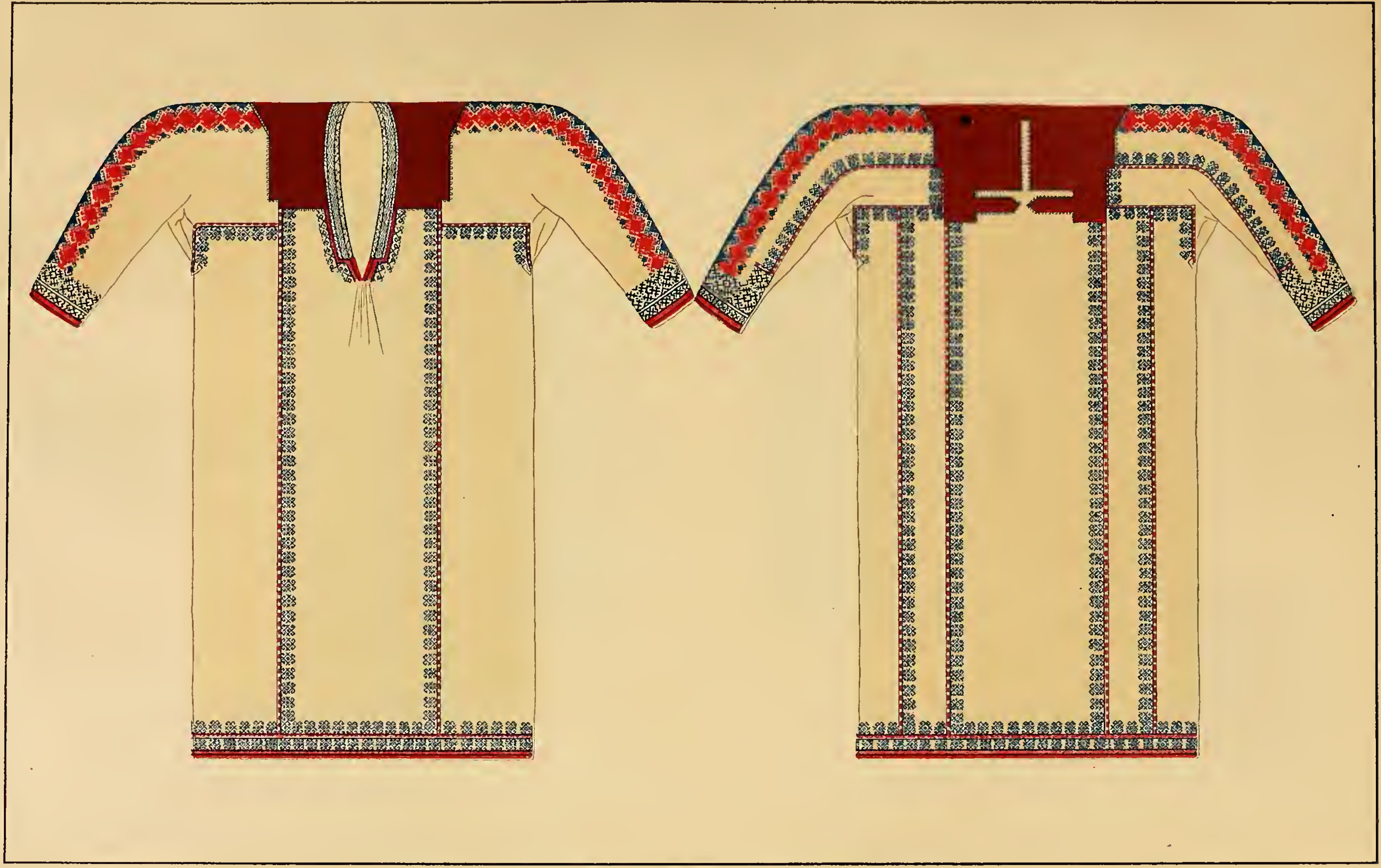

Vanhanaikainen morsiuspaita.
Kargashenó.

Altertümliches Brauthemd.
Kargaschenó.

1

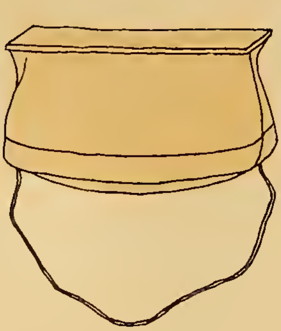

2

3

4

1. Päähineen tuki. 2. Niskalippu. 3. Juhla-päähine. 4. Rintasolki.
Kargashenó.

1. Stütze für die Kopfbedeckung. 2. Nackenlatz. 3. Feiertagskopfbedeckung. 4. Brustspange.
Kargaschenó.

1

3

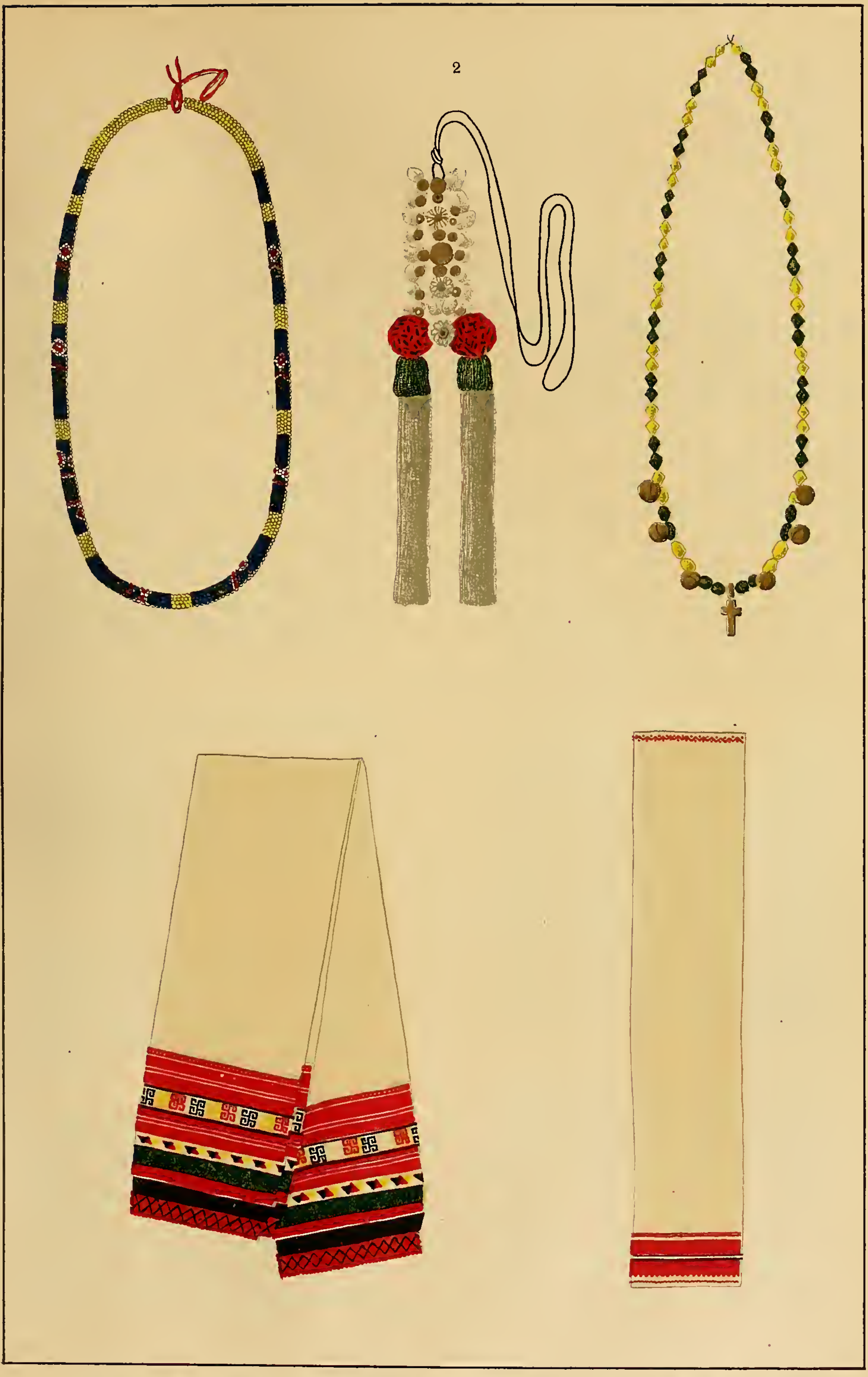

4

5

1. Helminauha. 2. Naisenvyö. 3. Helminauha 4. Päähineliina. 5. Pohjeliina (säärys). Kargashenó.

1. Perlenschnur. 2. Weiblicher Gürtel. 3. Perlenschnur. 4. Kopftuch. 5. Wadentuch (Gamasche). Kargaschenó.

1 2 3 4 5 6

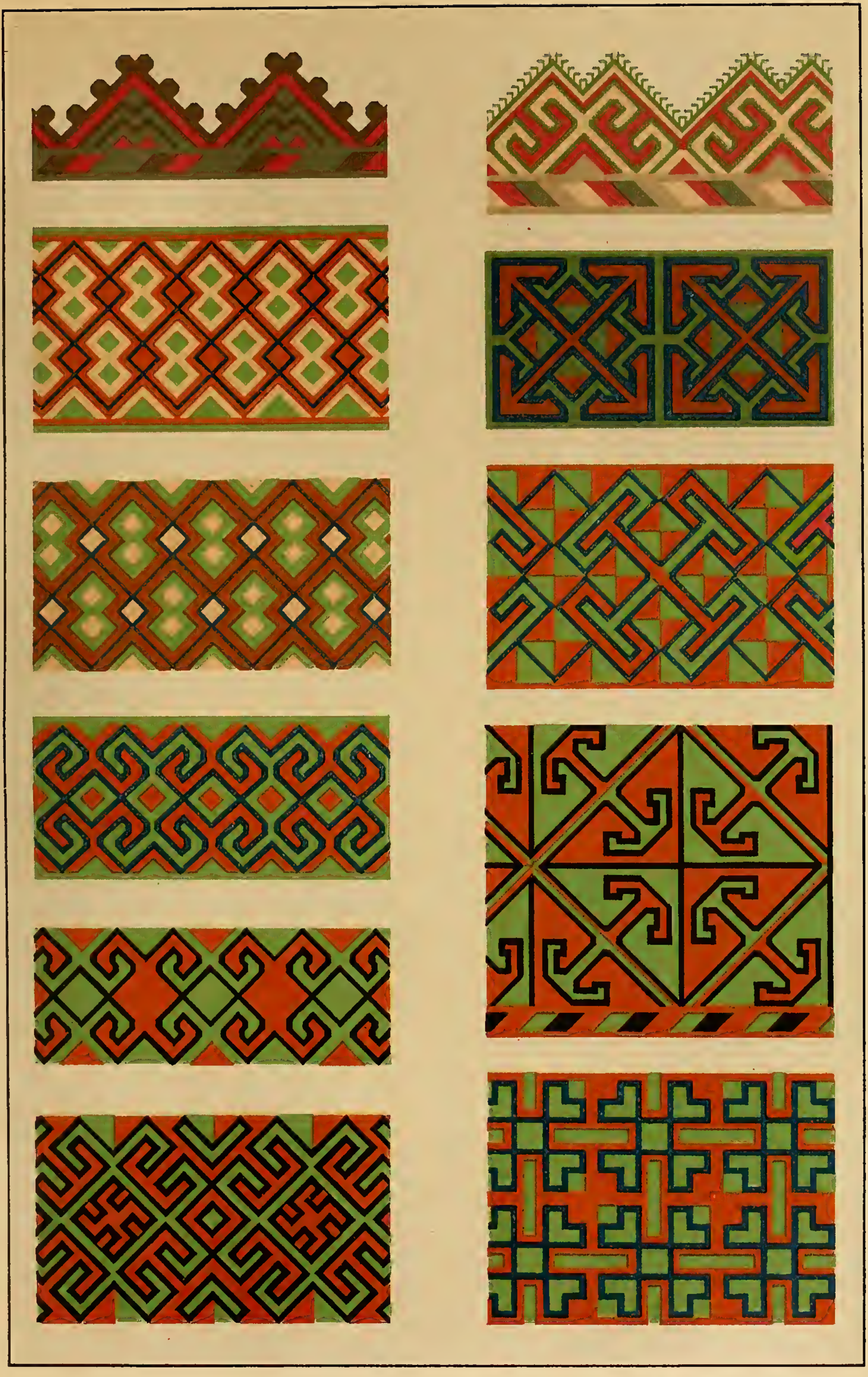

7 8 9 10 11

Kuoseja: 1 ja 7 paidan olkapääntaustoja. Katso kuv. XXI. Muut juhlapäähineen niskakappaleita (vastaavat harakan lakimuksia). Katso kuv. XXIII. 3 a. Tekotapa nähdään tauluissa XXXIII—XXXV.

Kuosi XXV. 9 vrt. XXXIV. 6.

„ „ 10 „ XXXIV. 4.

Muster: 1 und 7 Muster auf dem Hemde hinter der Schulter. Vgl. T. XXI. Die übrigen Muster: Nackenstücke von Feiertagskopfbedeckungen. Vgl. Bild T. XXIII. 3 a. Die Technik siehe Taf. XXXIII—XXXV.

Das Muster XXV. 9 vgl. XXXIV. 6.

„ „ 10 „ XXXIV. 4.

1 2 3 4 5 — 6 7 8 9 10 11

Kuoseja: 1—4 ja 6—10 juhlapäähineen niskakappaleita; 5 ja 11 paidan olkapääntaustoja.

Knosi XXVI. 1 vrt. XXXV. 4.
" " 3 " XXXIV, 5.
" " 4 " XXXIV. 2.
" " 6 " XXXV. 5.
" " 8 " XXXIII. 3.
" " 9 " XXXV. 6.

Muster: 1—4 und 6—10 Nackenstücke von Feiertagskopfbedeckungen; 5 und 11 Muster auf dem Hemde hinter der Schulter.

Das Muster XXVI. 1 vgl. XXXV. 4.
" " 3 " XXXIV. 5.
" " 4 " XXXIV. 2.
" " 6 " XXXV. 5.
" " 8 " XXXIII. 3.
" " 9 " XXXV. 6.

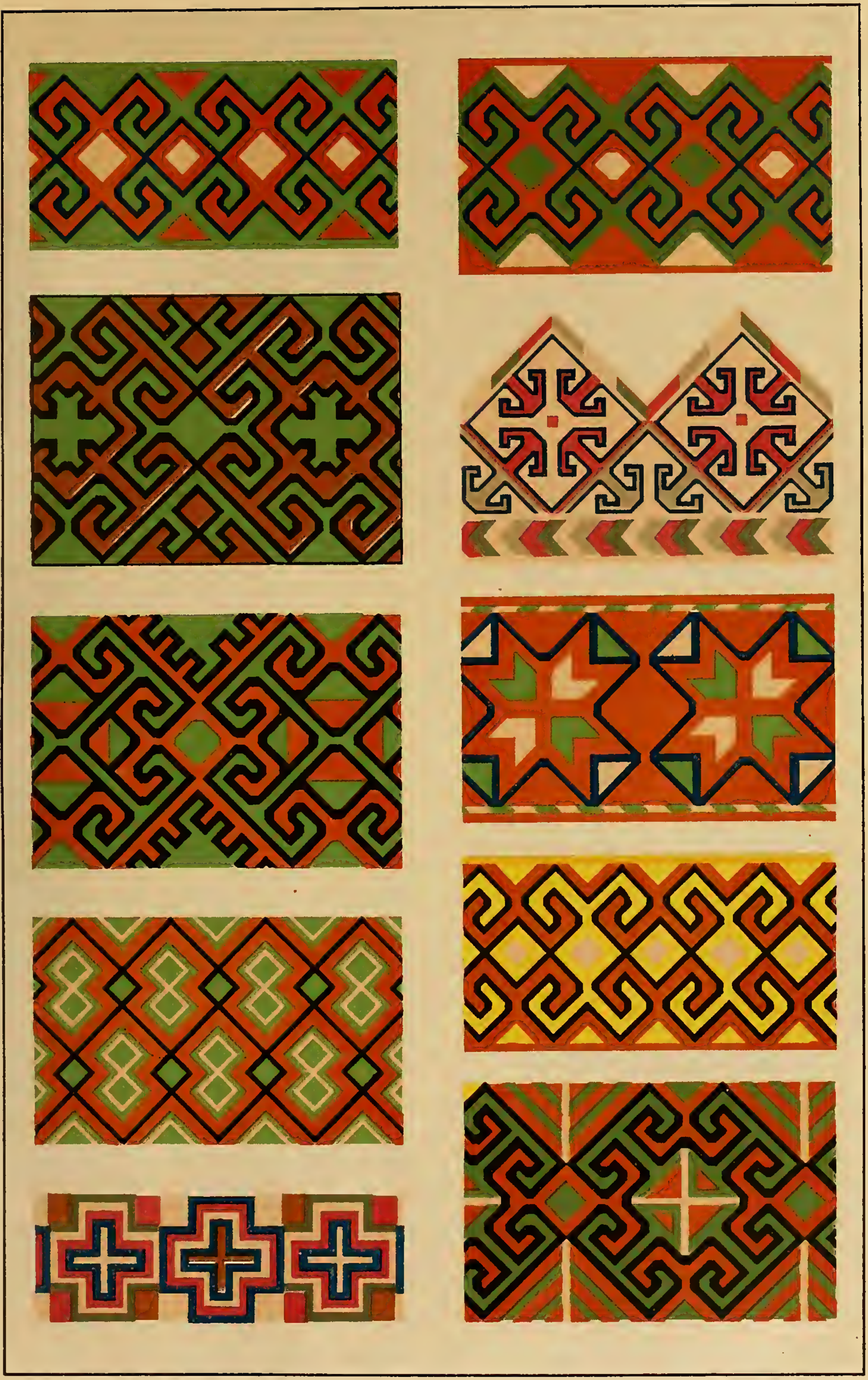

1 6
2 7
3 8
4 9
5 10

Kuoseja: 1—4, 6 ja 8—10 juhlapäähineen niskakappaleita; 5 olkapään kirjaompelus; 7 paidan olkapääntausta.

Kuosi XXVII. 6 vrt. XXXV. 2.
" " 8 " XXXIV. 3.
" " 9 " XXXIII. 4.

Muster: 1—2, 6 und 8—10 Nackenstücke von Feiertagskopfbedeckungen; 5 Schultermuster; 7 Muster auf dem Hemde hinter der Schulter.

Das Muster XXVII 6 vgl. XXXV. 2.
" " 8 " XXXIV. 3.
" " 9 " XXXIII. 4.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Kuoseja: 1—3, 5, 7 ja 10 paidan olkapään-taustoja; 4, 6 ja 8—9 juhlapäähineen niskakappaleita.

Kuosi XXVIII. 4 vrt. XXXIII. 2.
" " 9 " XXXIII. 1.

Muster: 1—3, 5, 7 und 10 Muster auf dem Hemde hinter der Schulter; 4, 6 und 8—9 Nackenstücke von Feiertagskopfbedeckungen.

Das Muster XXVIII. 4 vgl. XXXIII. 2.
" " 9 " XXXIII. 1.

1

2
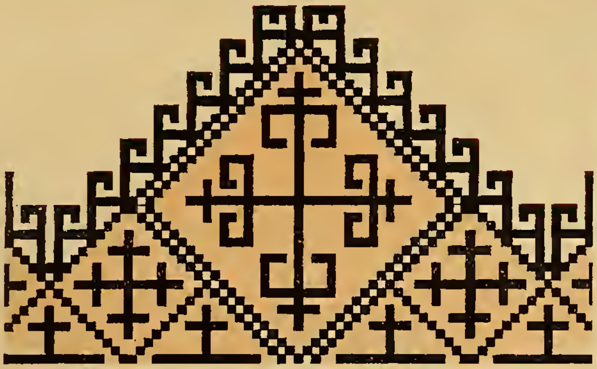

3

4

5

6

7

8

9

Paidan olkapääntaustan kuoseja.
Kuosi XXIX. 4 vrt. XXXIII. 6.

Muster auf dem Hemde hinter der Schulter.
Das Muster XXIX. 4 vgl. XXXIII. 6.

1 6

2 7

3 8

9

4

5 10

Paidan olkapääntaustan kuoseja. Tekotapa niinkuin tauluissa XXXIII—XXXV.

Muster auf dem Hemde hinter der Schulter. Die Technik wie in Taf. XXXIII—XXXV:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Kuoseja: 1—2, 6—7 ja 10 paidan olkapääntaustoja; 3—5 ja 8—9 juhlapäähineen niskakappaleita.

Kuosi XXXI. 4 vrt. XXXV. 3.
„ „ 5 „ XXXIII. 5.

Muster: 1—2, 6—7 und 10 Muster auf dem Hemde hinter der Schulter; 3—5 und 8—9 Nackenstücke von Feiertagskopfbedeckungen.

Das Muster XXXI. 4 vgl. XXXV. 3.
„ „ 5 „ XXXIII. 5.

1 2 3 4 5 6 7 8

Paidan olkapääntaustan kuoseja.
Kuosi XXXII. 2 vrt. XXXV. 1.
" " 4 " XXXIV. 7.

Muster auf dem Hemde hinter der Schulter.
Das Muster XXXII. 2 vgl. XXXV. 1.
" " 4 " XXXIV. 7.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Tekotapakuvia:

Kuva XXXIII. 1 vrt. XXVIII. 9.
" " 2 " " 4.
" " 3 " XXVI. 8.
" " 4 " XXVII. 9.
" " 5 " XXXI. 5.
" " 6 " XXIX. 4.
" " 7 kuosiin paidasta XXI.

Technische Bilder:

Das Bild XXXIII. 1 vergl. XXVIII. 9.
" " " 2 " " 4.
" " " 3 " XXVI. 8.
" " " 4 " XXVII. 9.
" " " 5 " XXXI. 5.
" " " 6 " XXIX. 4.
" " " 7 zu einem Muster des Hemdes XXI

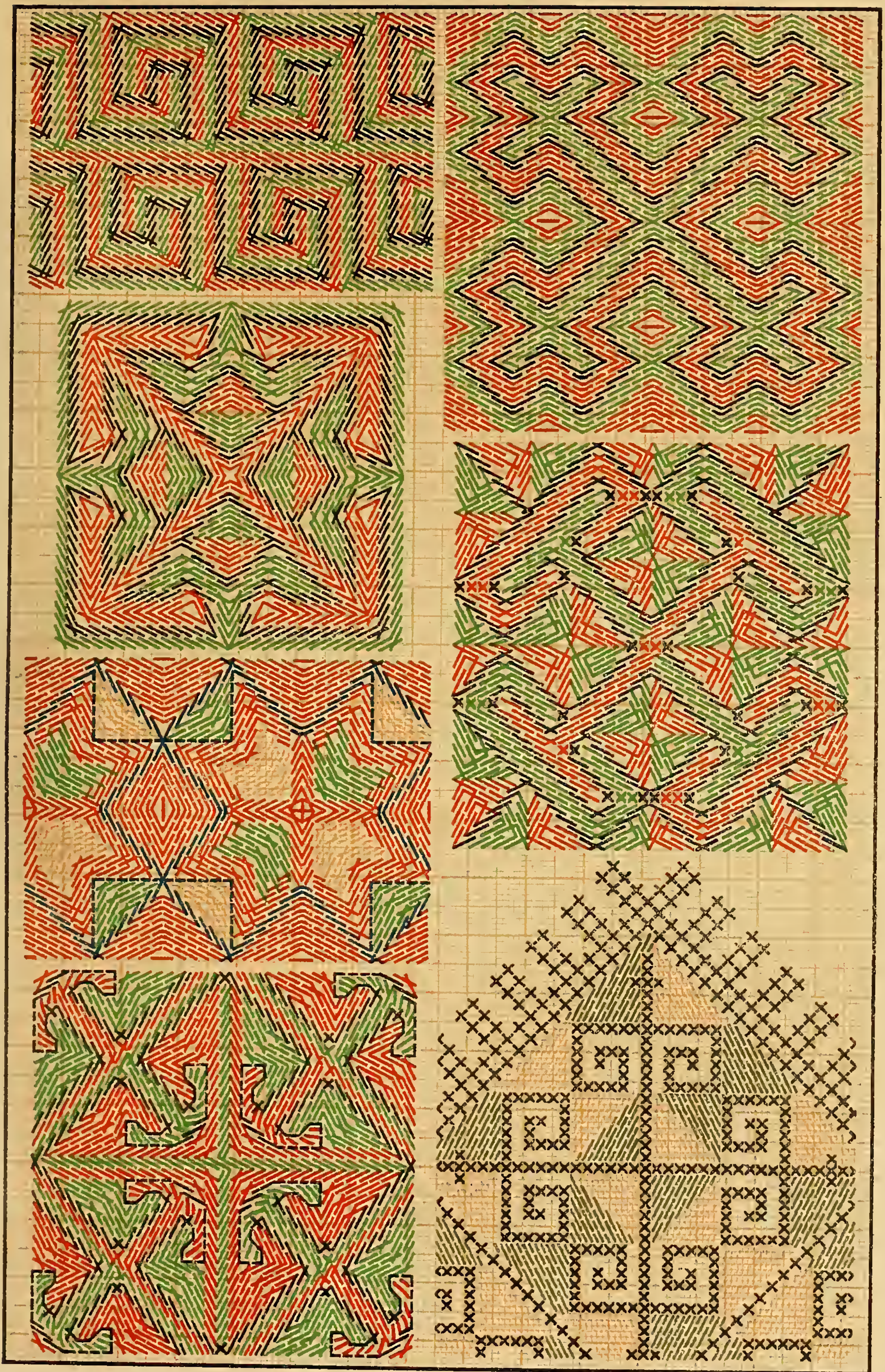

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Tekotapakuvia:

Kuva XXXIV. 1 kuosiin *a* päähineestä XXIII. 3.
" " 2 vrt. XXVI. 4.
" " 3 " XXVII. 8.
" " 4 " XXV. 10.
" " 5 " XXVI. 3.
" " 6 " XXV. 9.
" " 7 " XXXII. 4.

Technische Bilder:

Das Bild XXXIV. 1 zu dem Muster des Nackenlatzes *a* an der Feiertagskopfbedeckung XXIII. 3.
" " " 2 vergl. XXVI. 4.
" " " 3 " XXVII. 8.
" " " 4 " XXV. 10.
" " " 5 " XXVI. 3.
" " " 6 " XXV. 9.
" " " 7 " XXXII. 4.

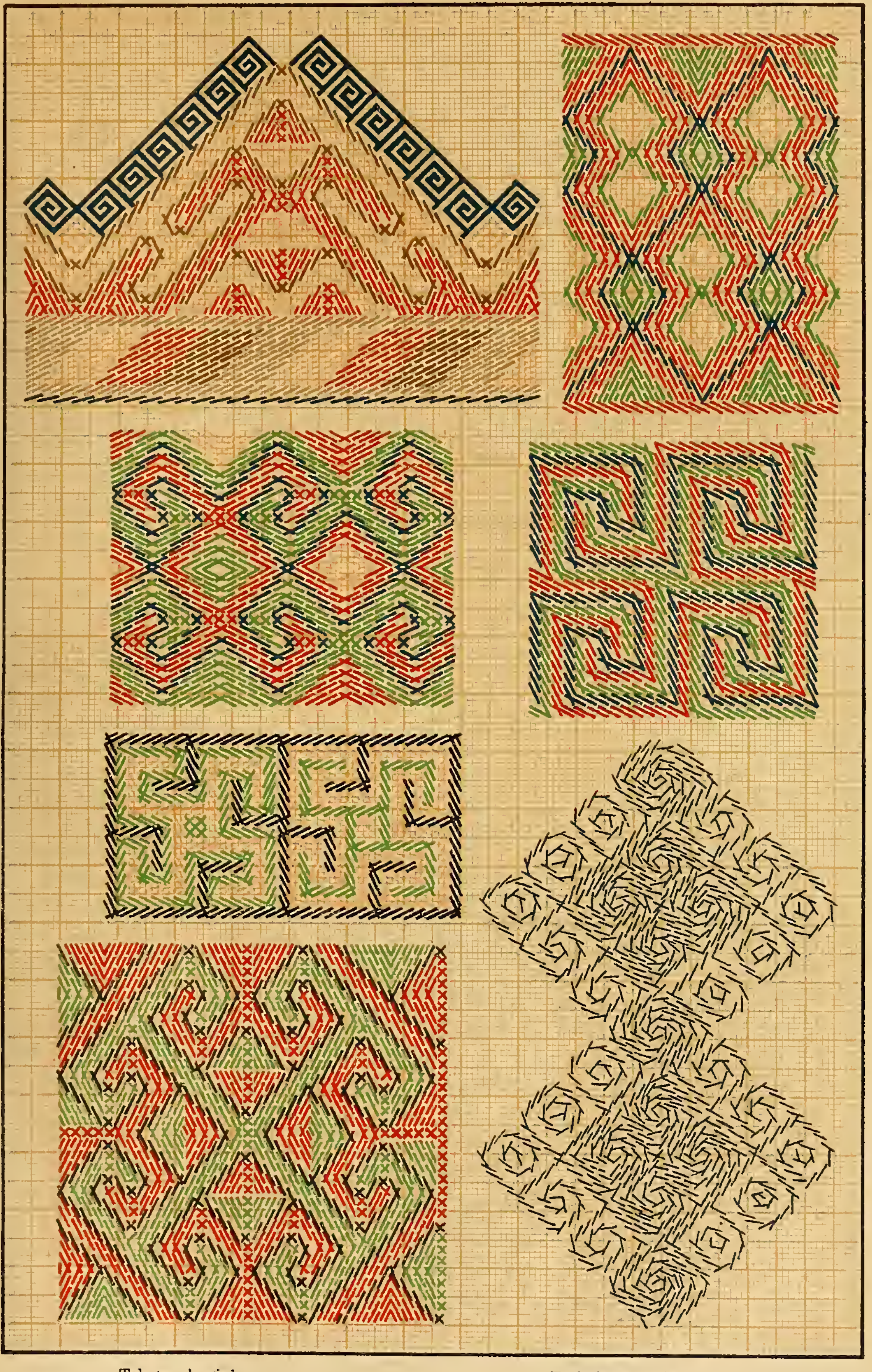

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Tekotapakuvia:

Kuva XXXV. 1 vrt. XXXII. 2.
„ „ 2 „ XXVII. 6.
„ „ 3 „ XXXI. 4.
„ „ 4 „ XXVI. 1.
„ „ 5 „ „ 6.
„ „ 6 „ „ 9.
„ „ 7 kuosiin XXXVI. 3
morsiuspaidan hiasta XXII.

Technische Bilder:

Das Bild XXXV. 1 vergl. XXXII. 2.
„ „ „ 2 „ XXVII. 6.
„ „ „ 3 „ XXXI. 4.
„ „ „ 4 „ XXVI. 1.
„ „ „ 5 „ „ 6.
„ „ „ 6 „ „ 9.
„ „ „ 7 zu dem Muster XXXVI. 3
des Brauthemdärmels XXII.

1 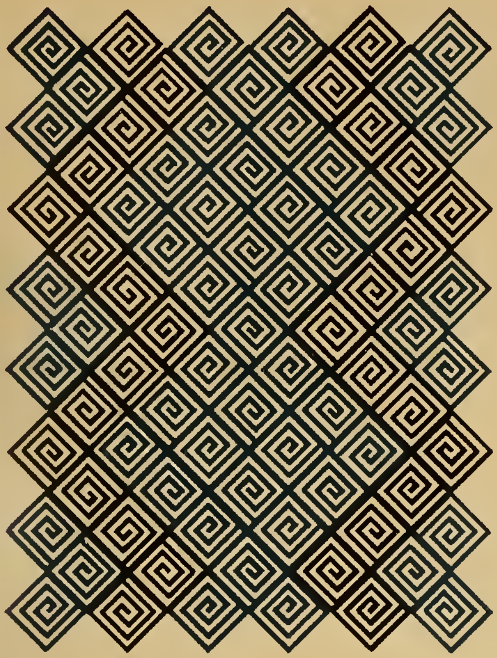

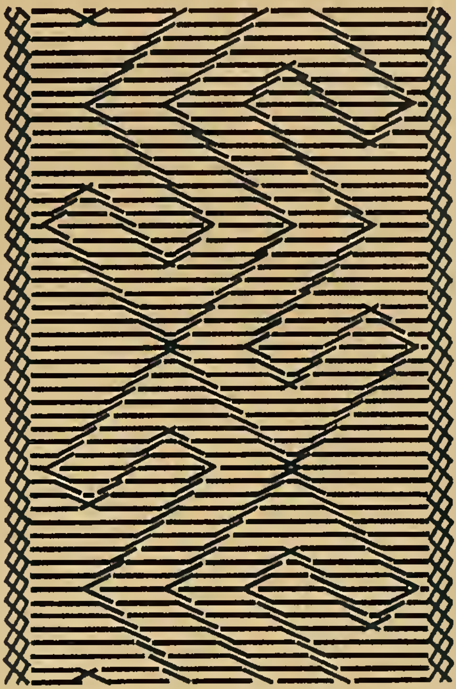 2

3

Kuoseja:

1. Erään juhlapaidan hiasta.
2. Paidan kauluksesta; vrt. kuv. XXI.
3. Morsiuspaidan hiasta; katso kuv. XXII.

Muster:

1. Zu dem Ärmel eines Feiertagshemdes.
2. Zu der Halsborte eines Hemdes; vergl. XXI.
3. Zu dem Ärmel des Brauthemdes XXII.

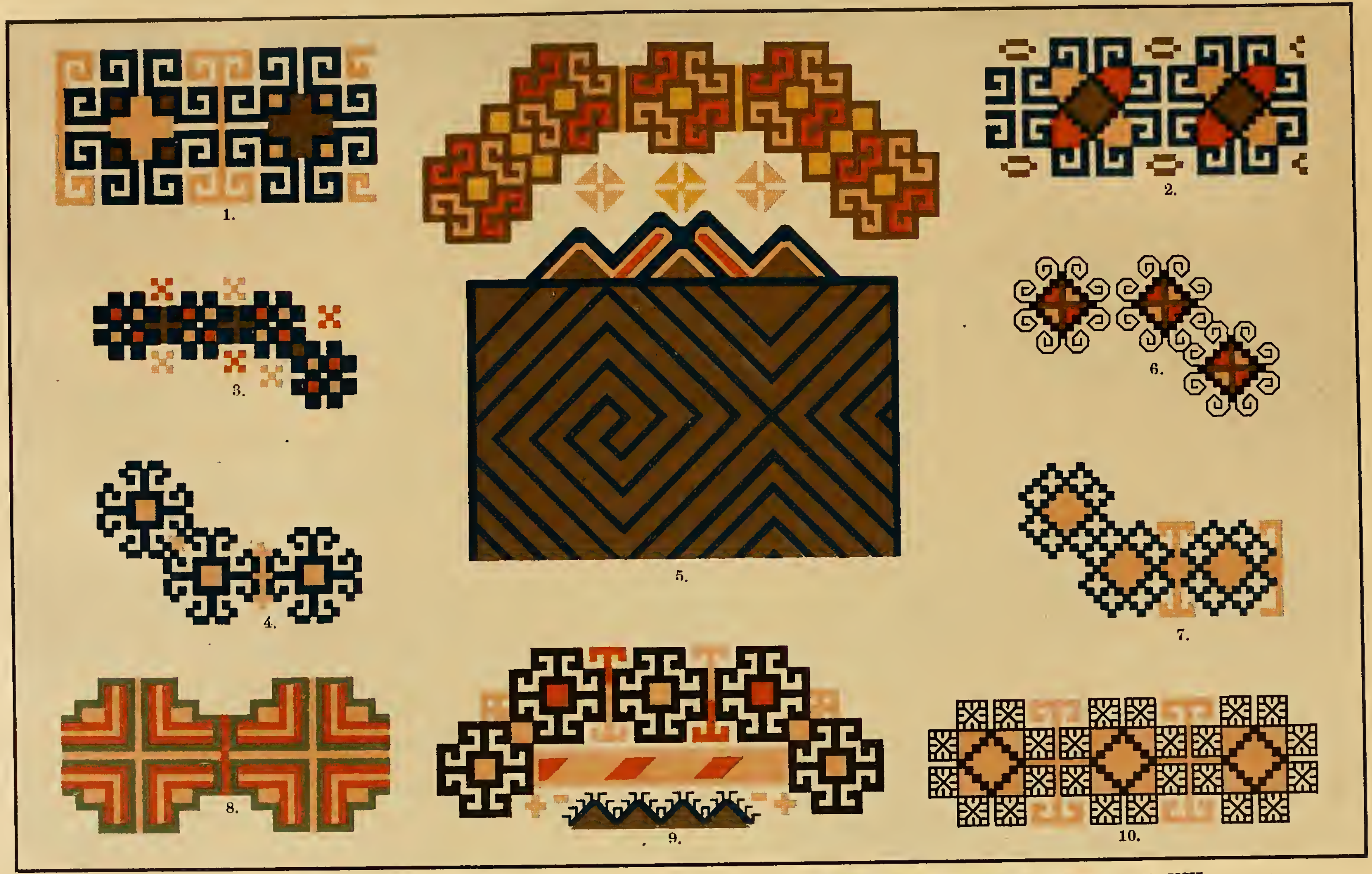

Kuoseja paidan olkapäästä: vrt. kuv. XXI.

Muster auf der Schulter des Hemdes; vergl. XXI.

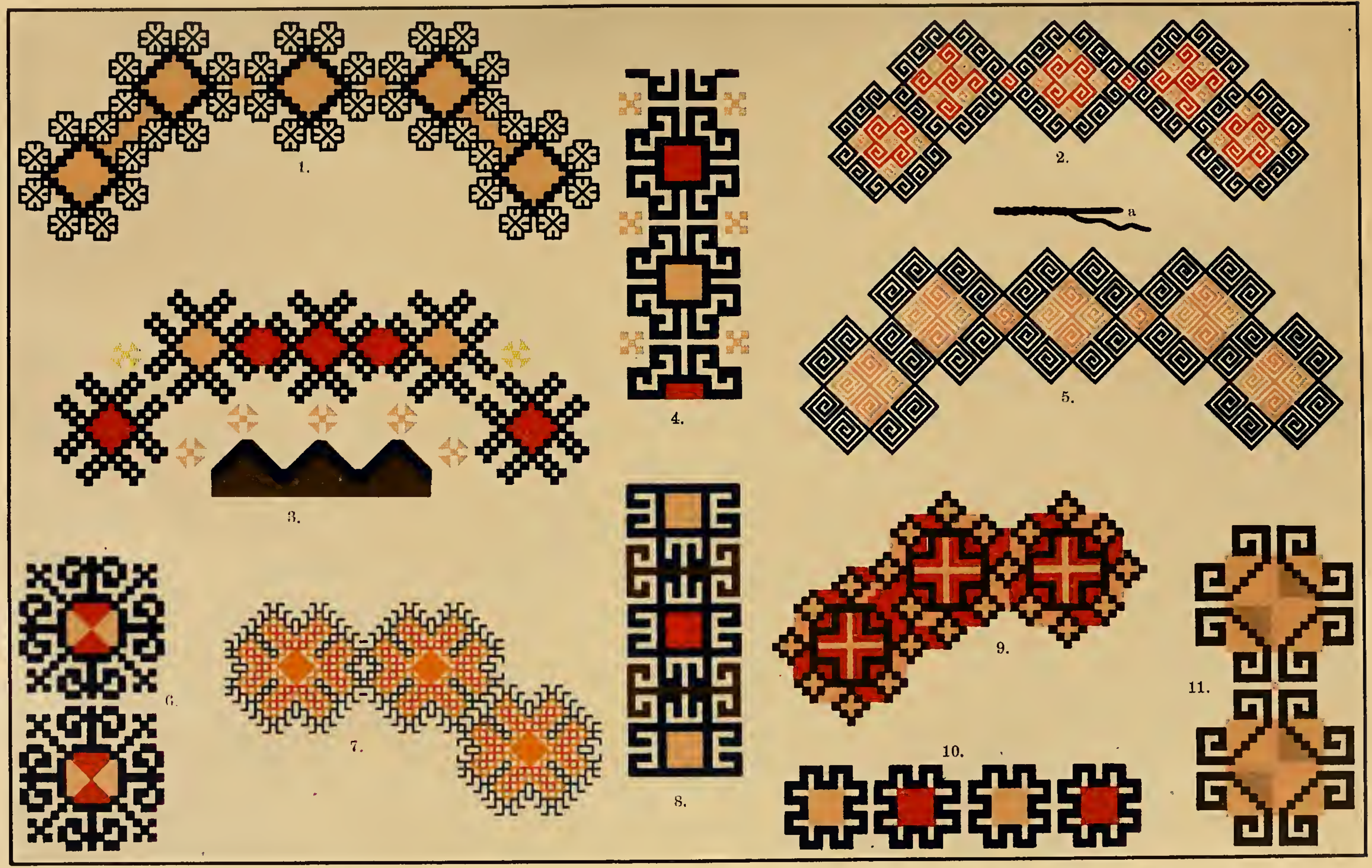

Kuoseja paidan olkapäästä; vrt. kuv. XXI.

Muster auf der Schulter des Hemdes; vergl. XXI.

Tekotapakuvia paidan olkapään kuoseihin; vrt. kuv. XXI.

Technische Bilder zu Schultermustern des Hemdes; vergl. XXI.

1.

2.

Kuoseja:
1. Morsiuspaidan sepaluksesta.
2. " helmasta.
Katso kuv. XXII.

Muster:
1. Zu der Halsborte des Branthemdes.
2. Zu der Borte " "
Siehe Bild XXII.

1.

2.

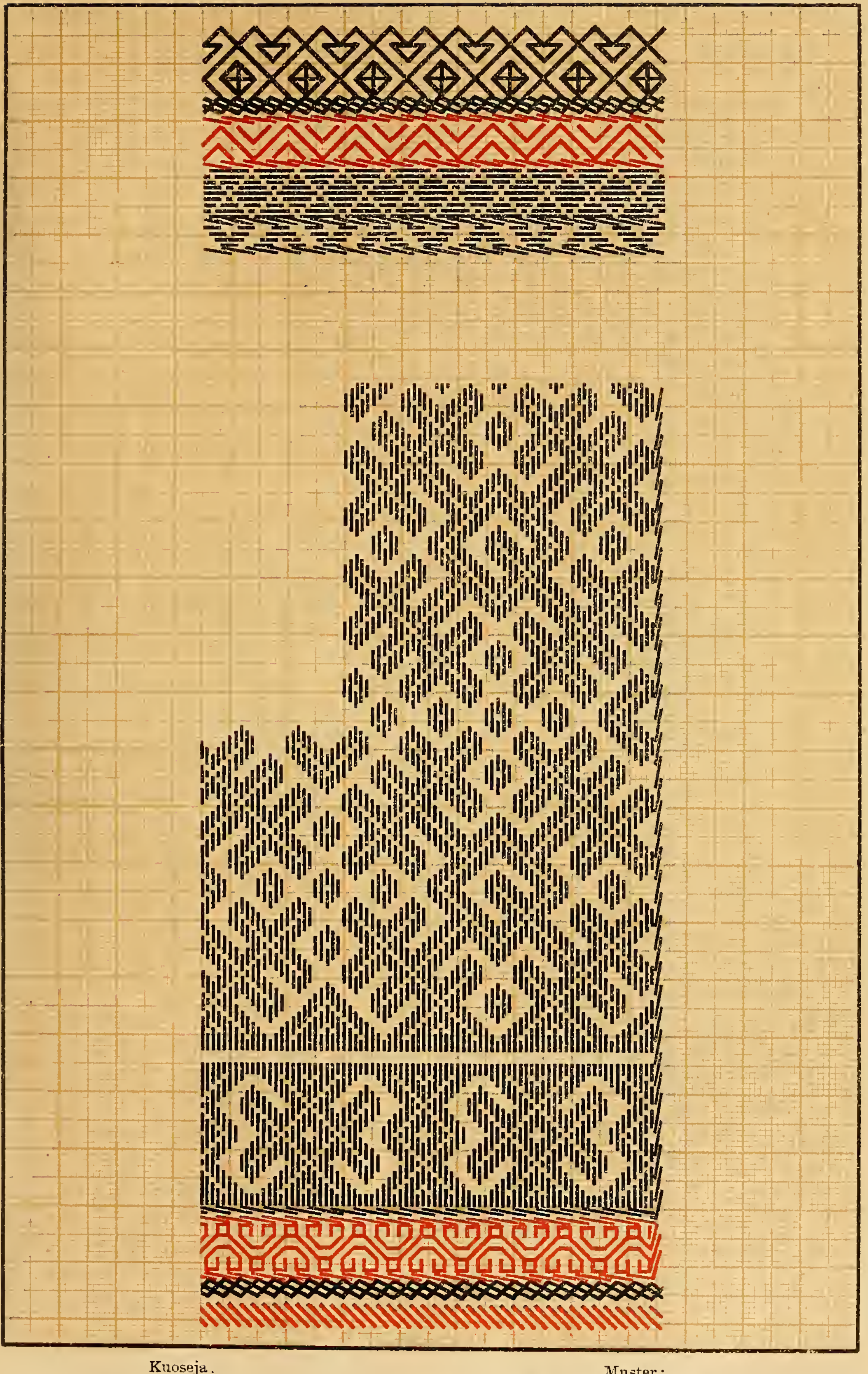

Kuoseja.
1. Erään paidan helmasta.
2. Morsiuspaidan hiansuusta; katso kuv. XXII.

Muster:
1. Zu der Borte eines Hemdes.
2. Zu der Ärmelmündung des Brauthemdes; siehe Bild XXII.

1 ja 2. Päähineentuki päässä; vrt. kuv. XXIII. 1.
3—5. Vaimo juhlapäähineessä.
6 ja 7 „ arkipäähineessä.
Drakinon kylästä Tambovin lääniä

1 und 2. Stütze für die Kopfbedeckung auf dem Kopfe; vergl. Bild XXIII. 1.
3 bis 5. Frau in Feiertagskopfbedeckung.
6 und 7. Frau in Alltagskopfbedeckung.
Aus dem Dorf Drakino, Gouvernement Tambov.

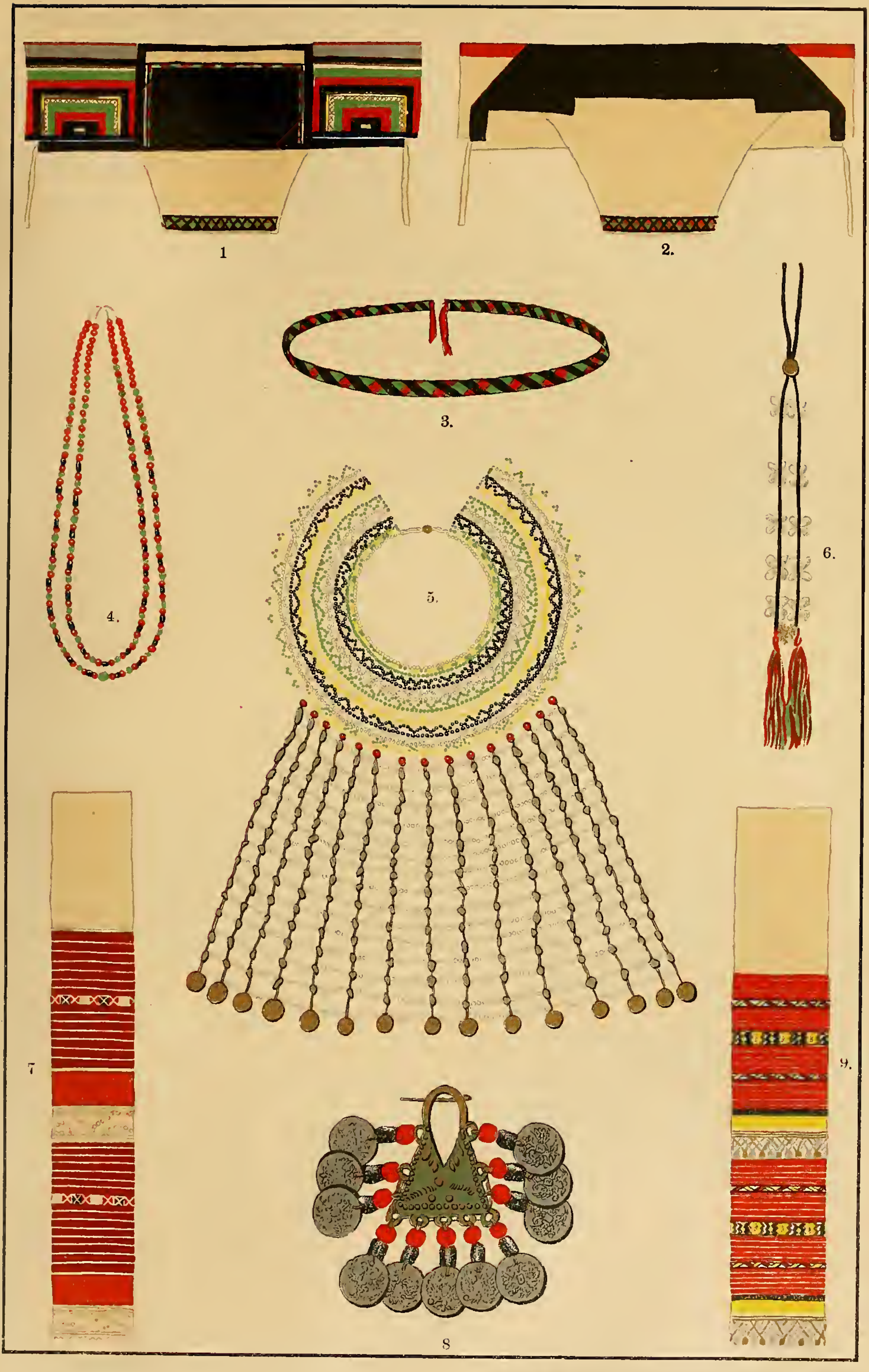

1 ja 2. Juhlapäähine: vrt. kuv XLII. 3—5.
3. Tytön päänauha.
4. Helminauha.
5. Kaula- ja rintakoriste.
6. Tytön palmikosta riippuva koriste.
7 ja 9. Tytön vyössä riippuvia kaunistettuja kangastilkkuja.
8. Rintasolki.

1 und 2. Feiertagskopfbedeckung; vergl. Bild XLII. 3 bis 5
3. Kopfband des Mädchens.
4. Perlenschnur.
5. Hals- und Brustschmuck.
6. Am Zopf des Mädchens hängender Schmuck.
7 und 9. Vom Gürtel des Mädchens herabhängende Zierstreifen aus Zeug.
8. Brustschnalle.

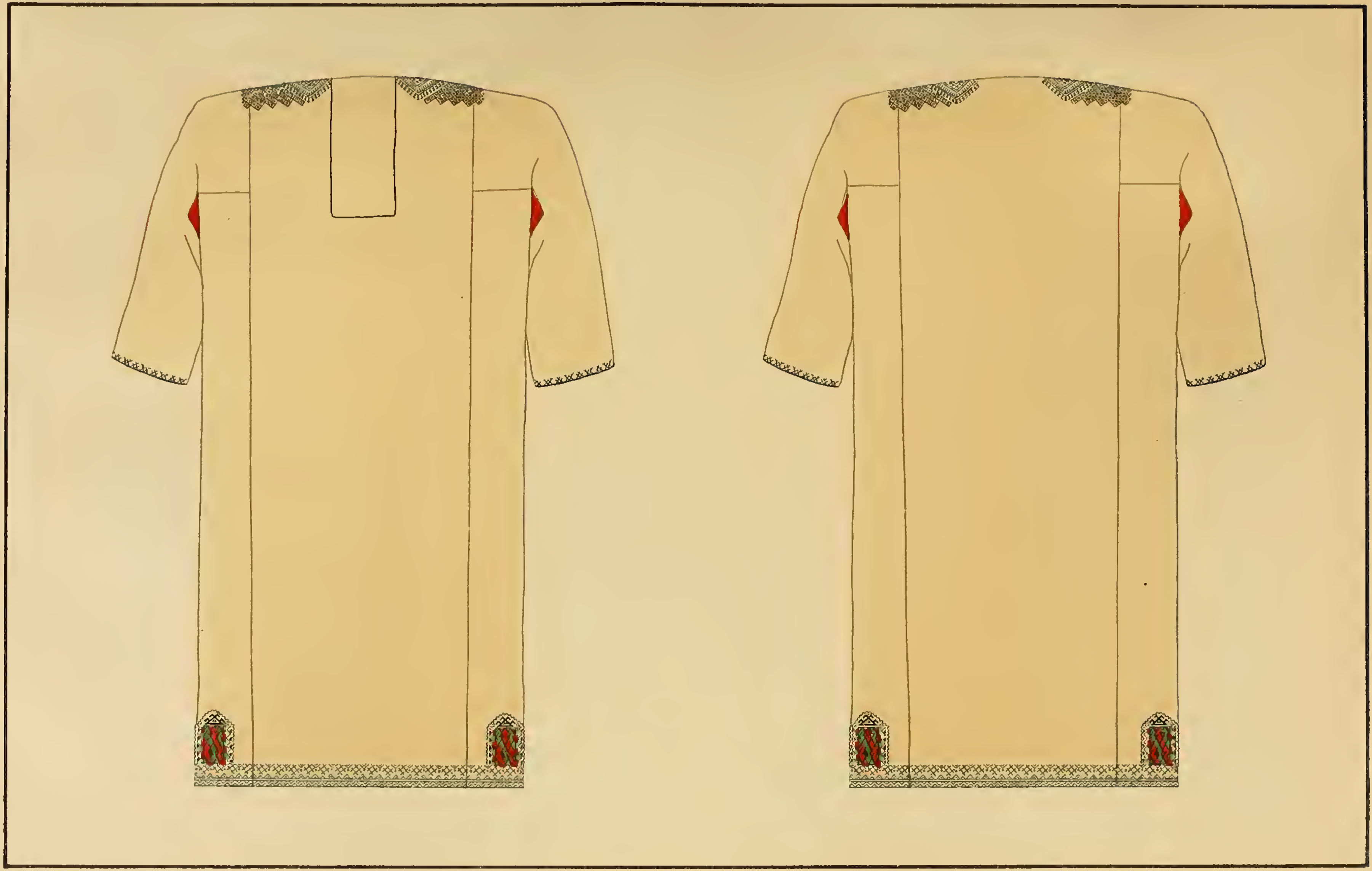

Paita. Hemd.
Drakino.

1.

2.

4.

3.

6.

5.

Kuoseja paidan helmasta. Katso kuv. XLIV

Muster zu der Borte eines Hemdes. Siehe Bild XLIV.

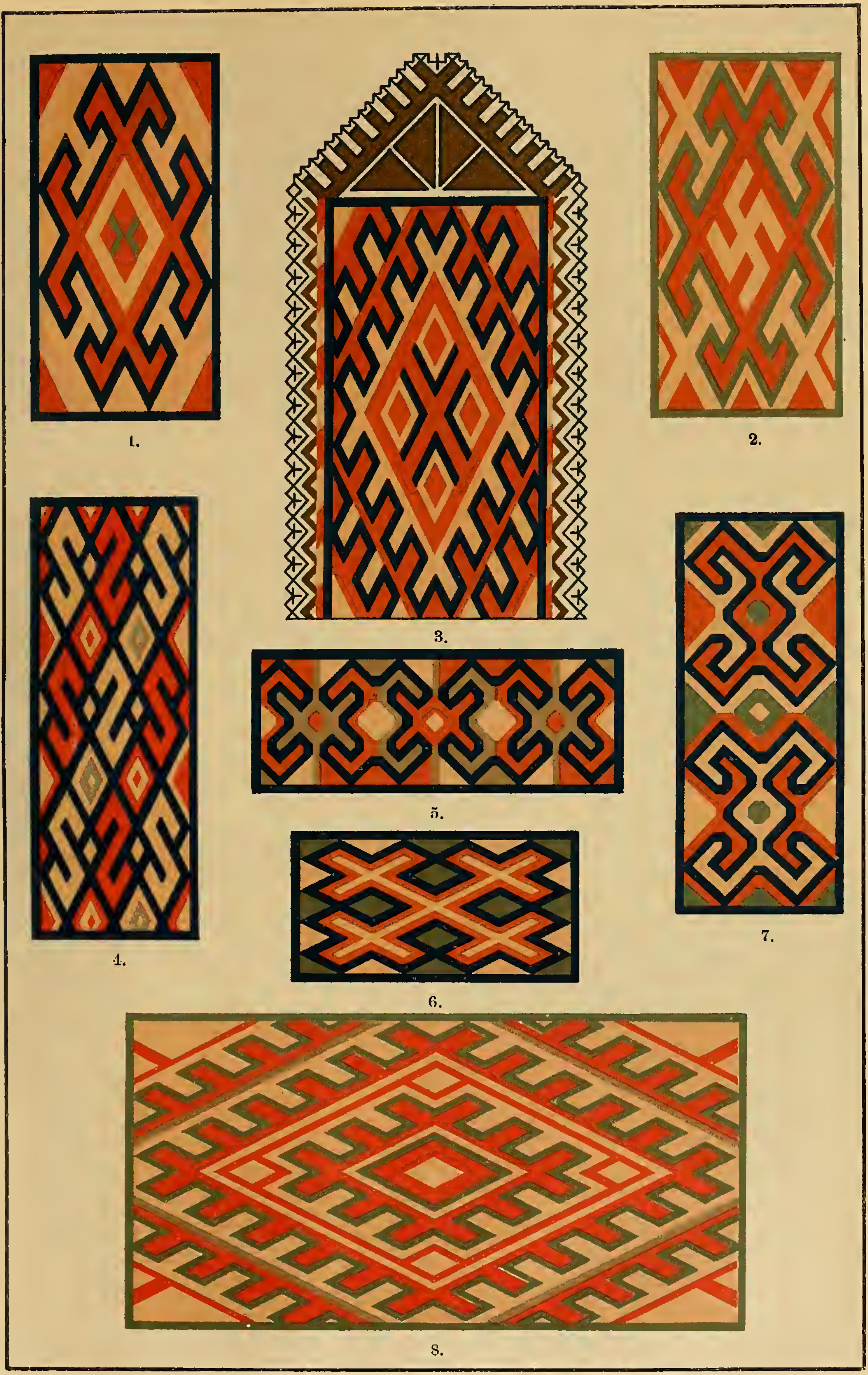

Kuoseja paidan helmasta. Katso kuv. XLIV. Muster zu der Borte des Hemdes. Siehe Bild XLIV.

1.

2.

3.

Kuoseja paidan helmasta. Katso kuv. XLIV.

Muster zu der Borte eines Hemdes. Siehe Bild XLIV.

1.

2.

3.

Kuoseja paidan helmasta.

Muster zu der Borte eines Hemdes.

Drakino.

1.
2.
3.
4.
5.
6.

Kuoseja paidan helmasta. — Muster zu der Borte des Hemdes.

Drakino.

Tekotapakuva paidan helmakirjauksiin; vrt. kuosiin XLVI. 7.

Technisches Bild zur Bortenstickerei eines Hemdes; vergl. das Muster XLVI. 7.

1.

2.

Tekotapakuvia paidan helmakirjauksiin:
1 vrt. kuosiin XLVI. 2.
2 „ „ XLVIII. 1.

Technische Bilder zur Bortenstickerei eines Hemdes:
1 vergl. das Muster XLVI. 2.
2 „ „ „ XLVIII. 1.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

Kuoseja paidasta. Katso taul. XXI, XXII ja XLIV.
Kargashenó ja Drakino.

Muster auf dem Hemde. Siehe Taf. XXI, XXII und XLIV.
Kargaschenó und Drakino.

1.
2.
3.
4.
5.
6.

Kuoseja paidasta. *Katso* taul. XXI. XXII ja XLIV.
Kargashenó ja Drakino.

Muster auf dem Hemde. Siehe Taf. XXI. XXII und XLIV.
Kargaschenó und Drakino.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Kuoseja paidasta. Katso taul. XXI, XXII ja XLIV.
Kargashenó ja Drakino.

Muster auf dem Hemde. Siehe Taf. XXI, XXII und XLIV.
Kargaschenó und Drakino.

1.

2.

3.

4.

5.

Kuoseja paidasta. Katso taul. XXI, XXII ja XLIV.
Kargashenó ja Drakino.

Muster auf dem Hemde. Siehe Taf. XXI, XXII und XLIV.
Kargaschenó und Drakino.

1.

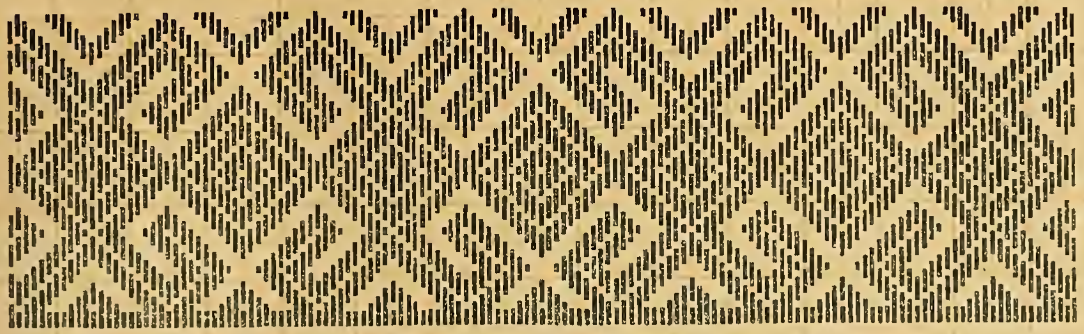

2.

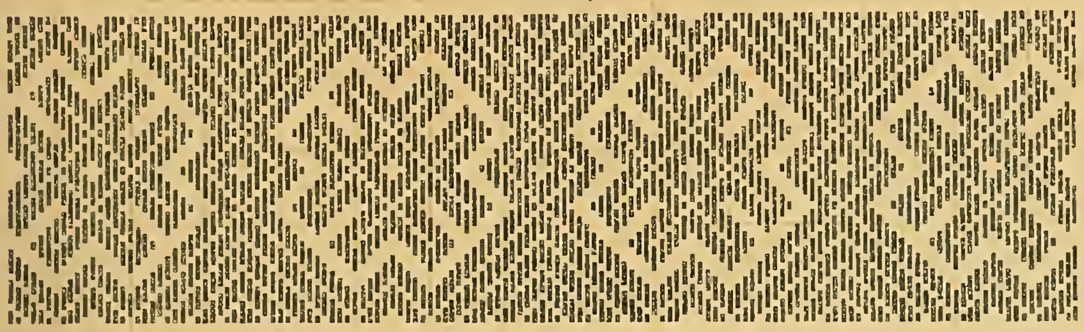

3.

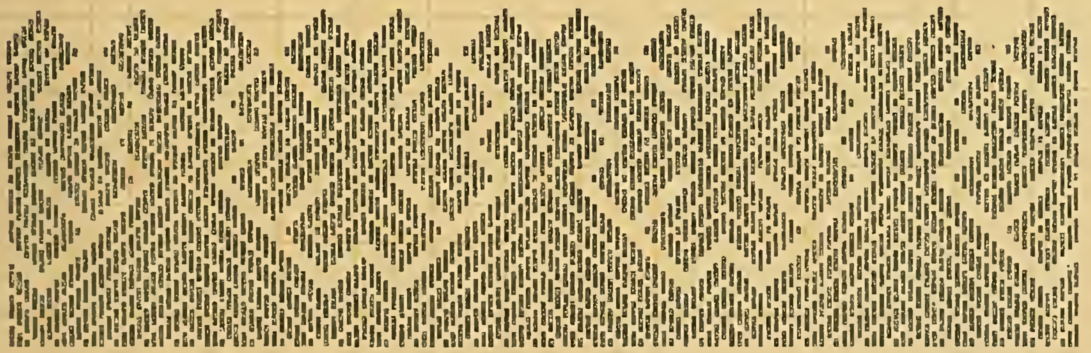

4.

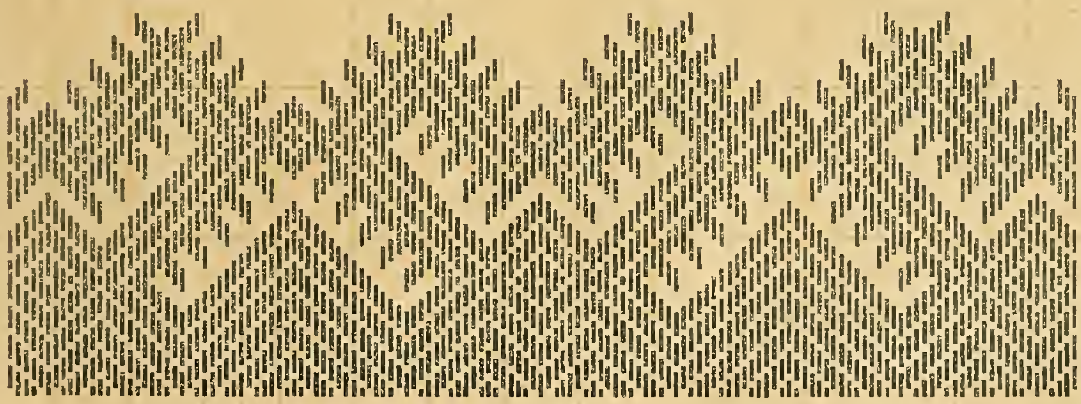

Kuoseja paidasta. Katso taul. XXI, XXII ja XLIV.
Kargashenó ja Drakino.

Muster auf dem Hemde. Siehe Taf. XXI, XXII und XLIV.
Kargaschenó und Drakino.

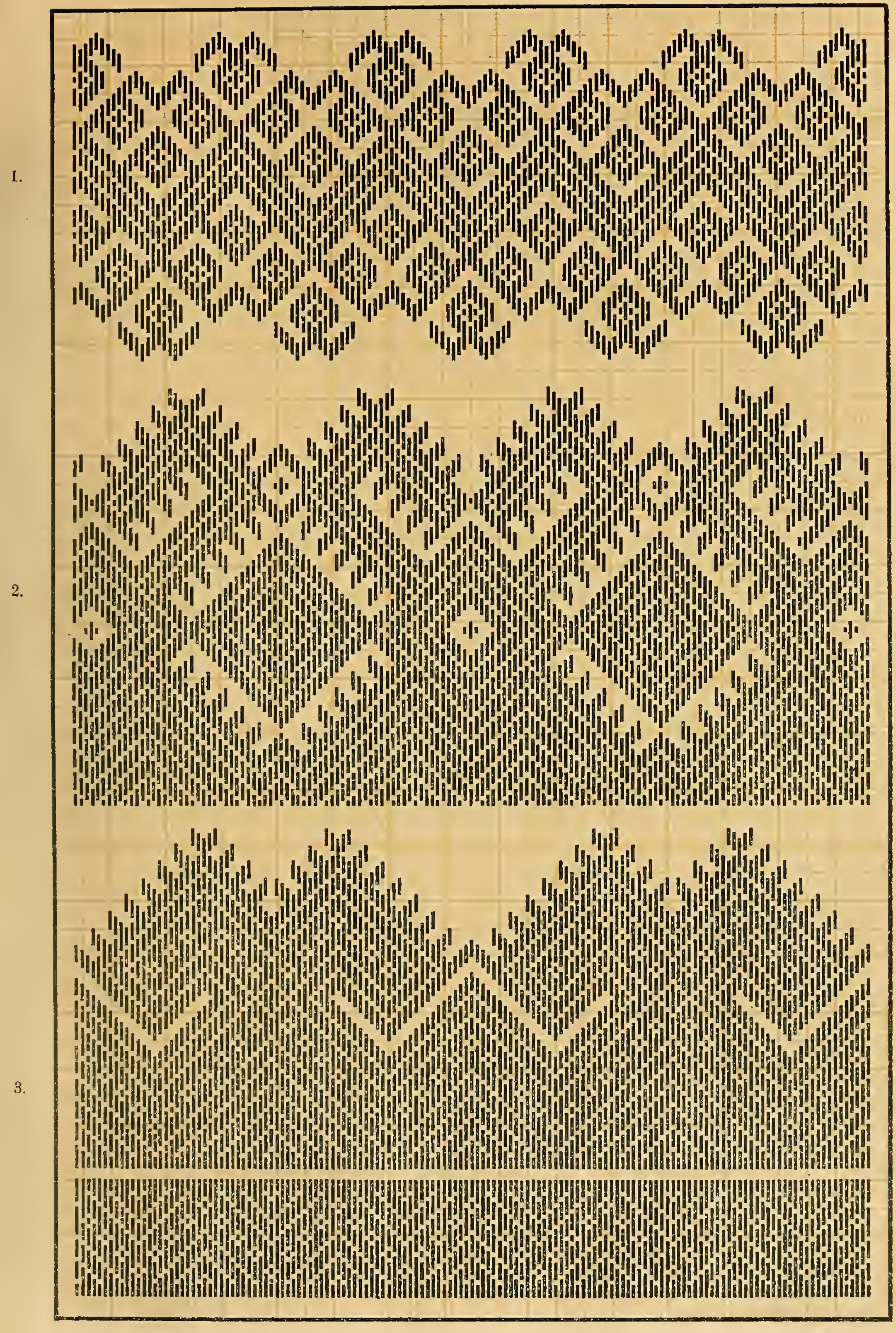

Kuoseja paidasta. Katso taul. XXI ja XXII. Kargashenó.

Muster auf dem Hemde. Siehe Taf. XXI und XXII. Kargaschenó.

1.

2.

3.

Kuoseja paidasta. Katso taul. XXI ja XXII. Kargashenó.

Muster auf dem Hemde. Siehe Taf. XXI und XXII. Kargaschenó.

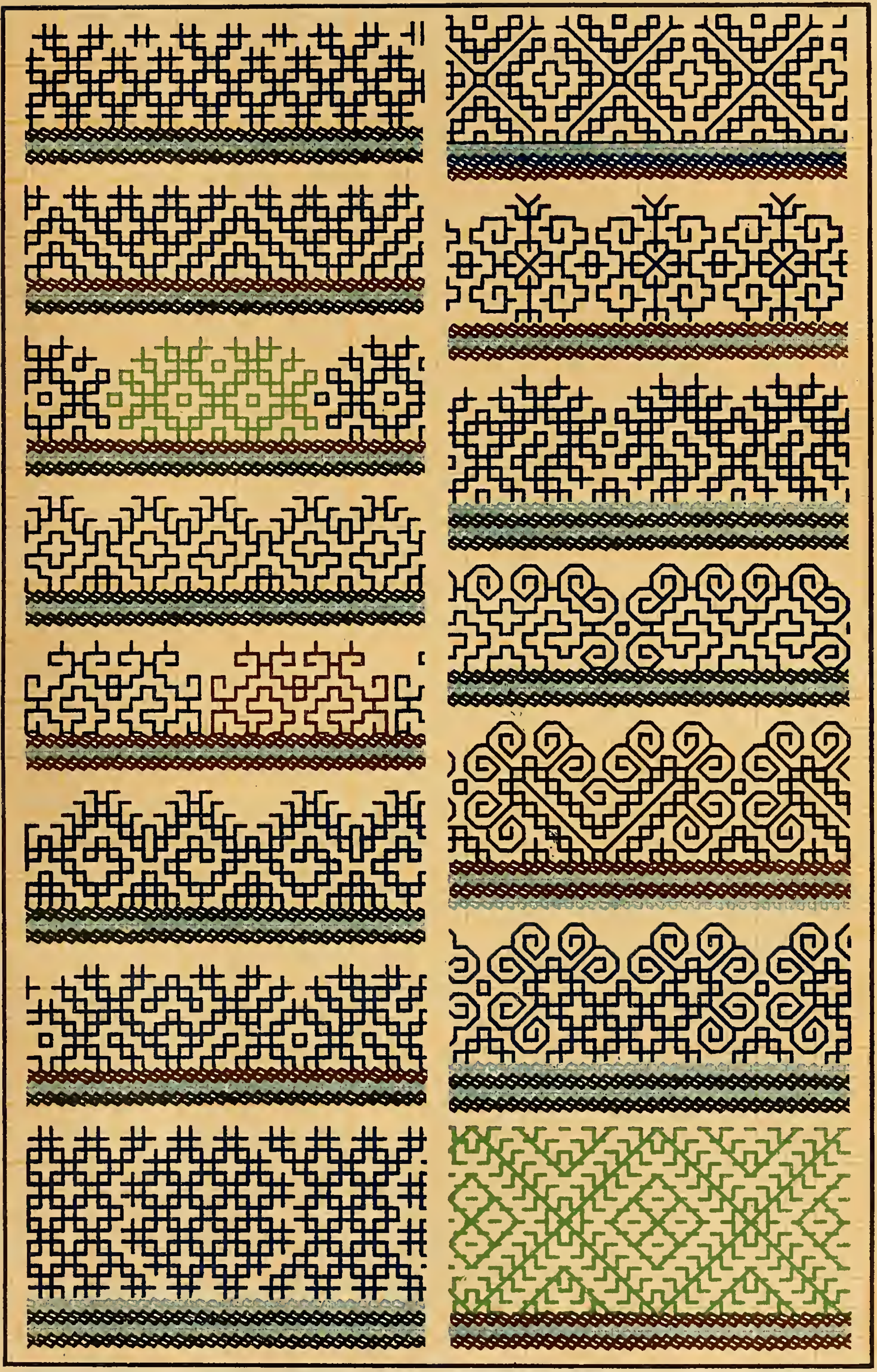

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15.

Kuoseja paidasta. Katso taul. XXI.
Kargashenó.

Muster auf dem Hemde. Siehe Taf. XXI.
Kargaschenó.

1.

2.

Kuoseja paidan olkapäästä. Katso taul. XLIV.

Muster auf der Schulter des Hemdes. Siehe Taf. XLIV.

Drakino.

Kuosi paidan olkapäästä. Katso taul. XLIV.

Muster auf der Schulter des Hemdes. Siehe Taf. XLIV.

Drakino.

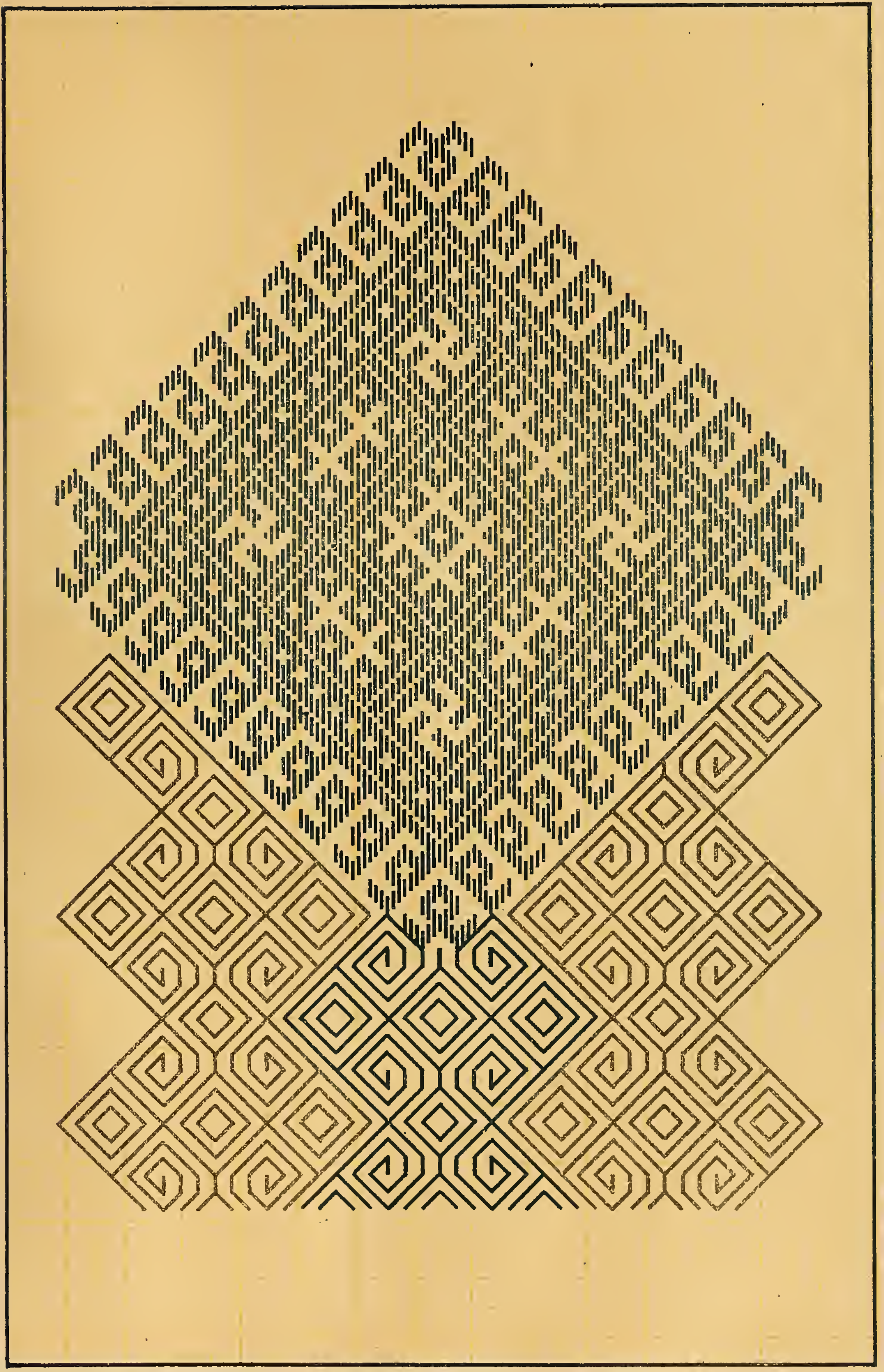

Kuosi paidan olkapäästä. Katso taul. XLIV.

Muster auf der Schulter des Hemdes. Siehe Taf. XLIV.

Drakino.

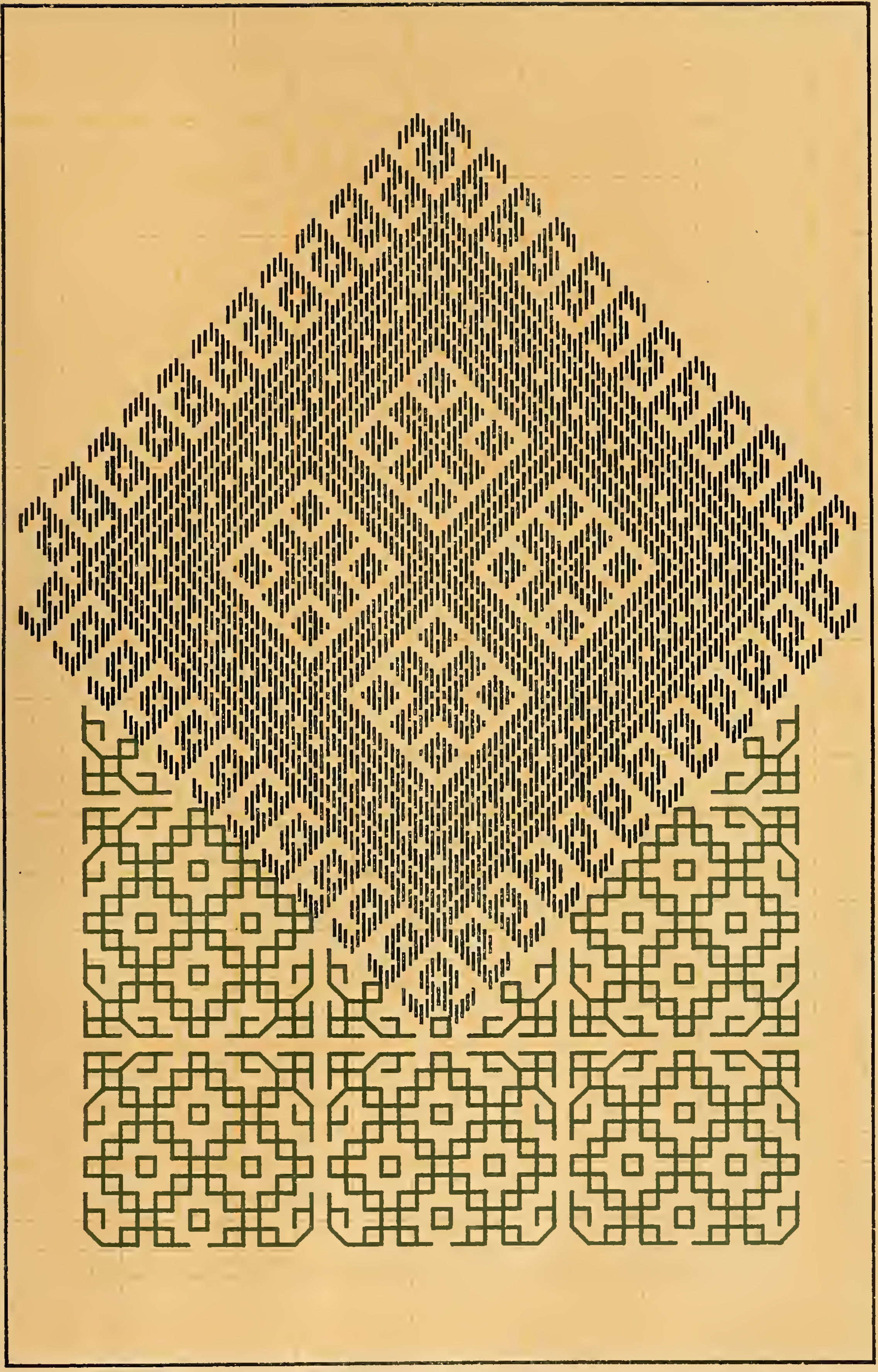

Kuosi paidan olkapäästä. Katso taul. XLIV.

Muster auf der Schulter des Hemdes. Siehe Taf. XLIV.

Drakino.

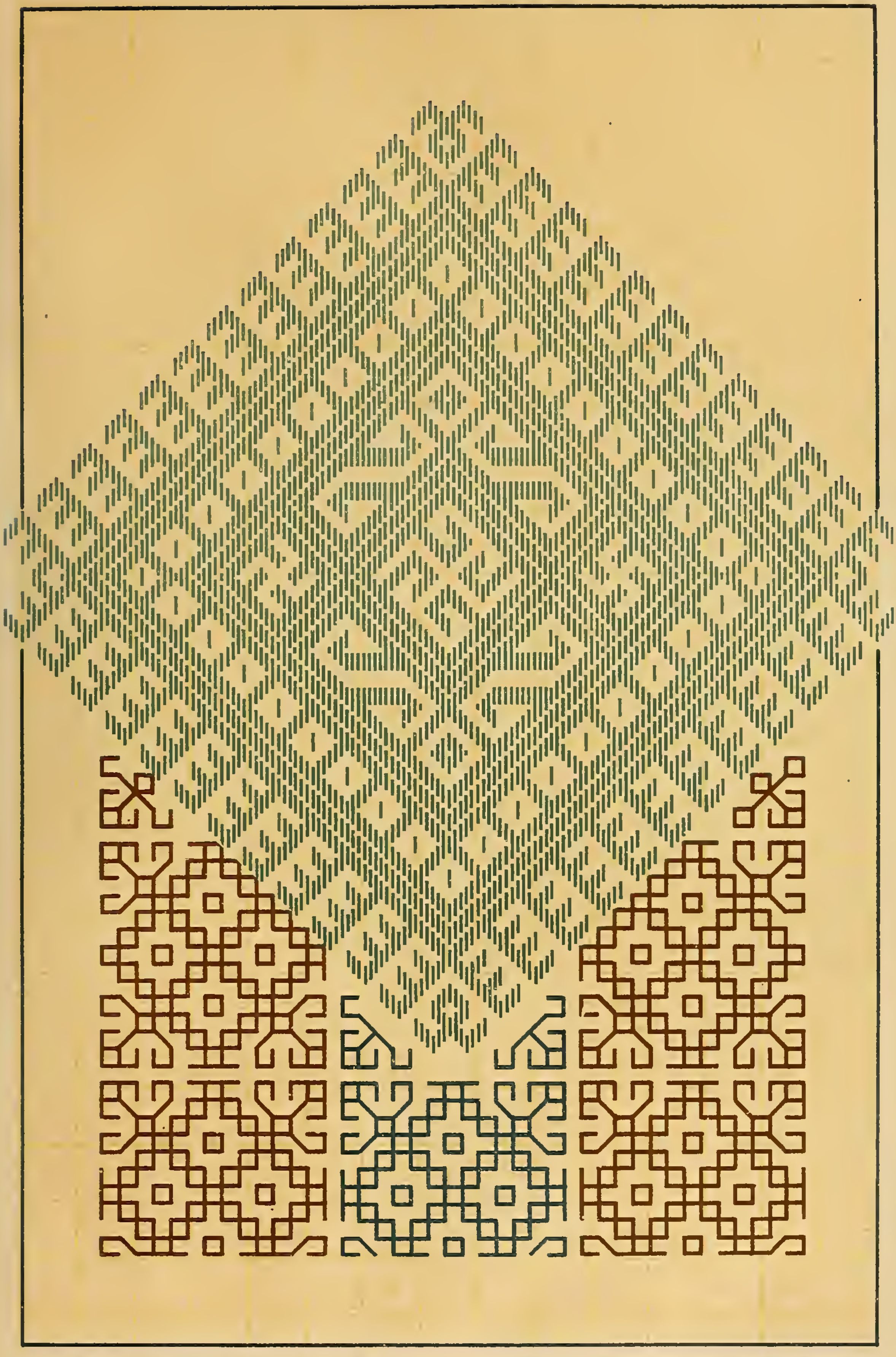

Kuosi paidan olkapäästä. Katso taul. XLIV.

Muster auf der Schulter des Hemdes. Siehe Taf. XLIV.

Drakino.

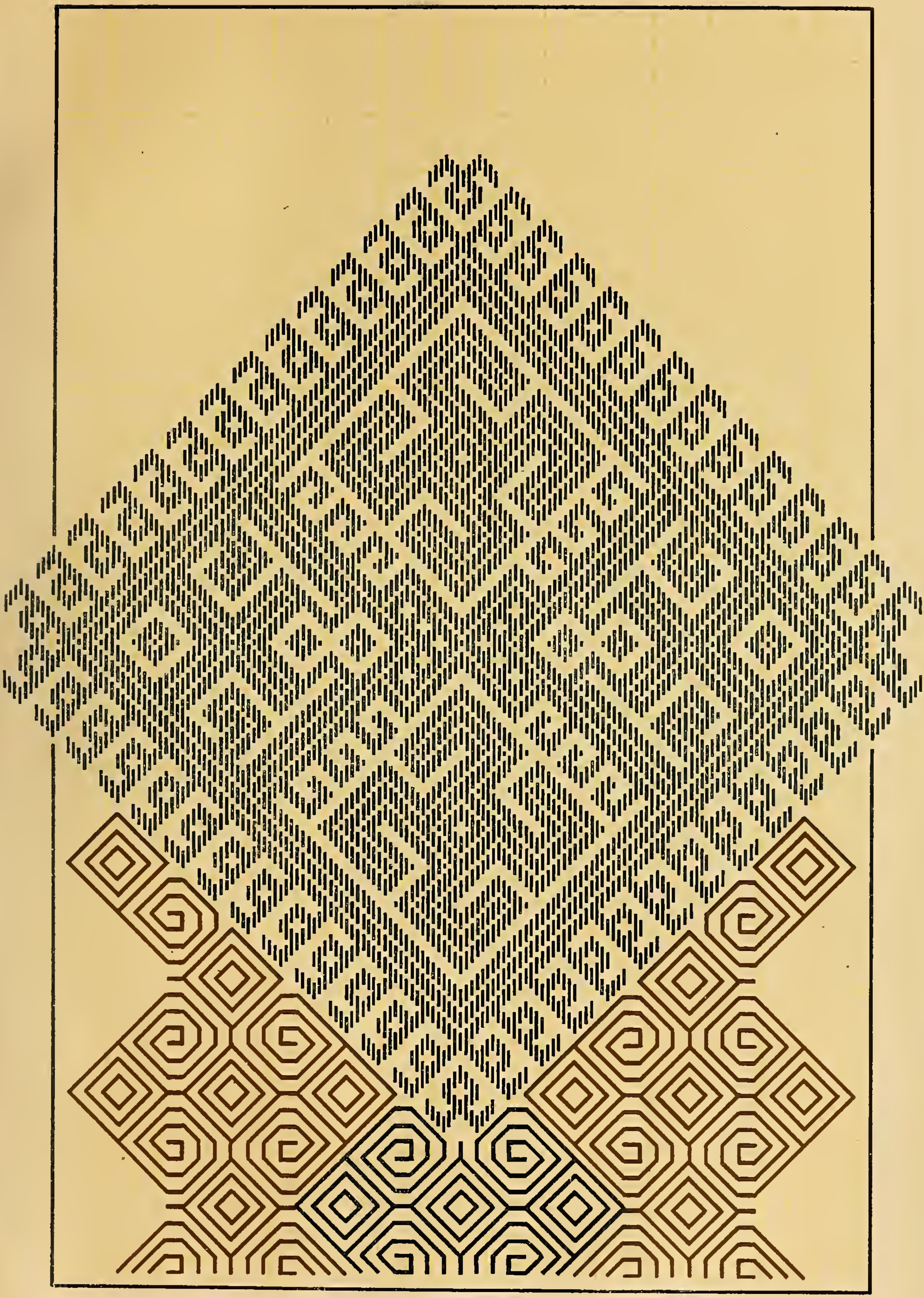

Kuosi paidan olkapäästä. Katso taul. XLIV.

Muster auf der Schulter des Hemdes. Siehe Taf. XLIV.

Drakino.

1.

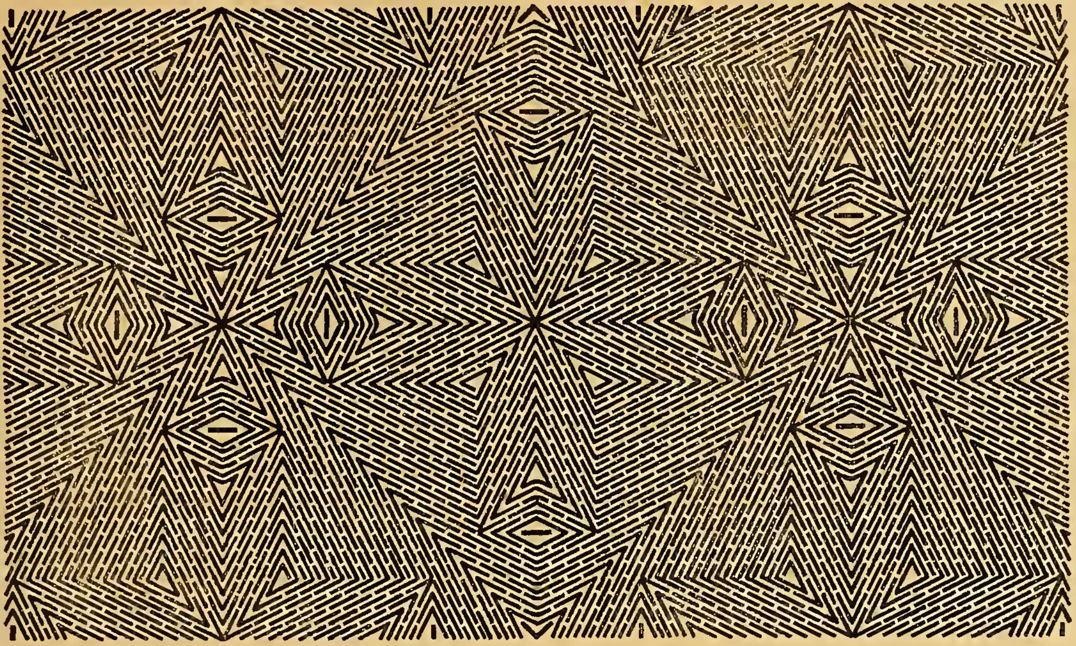

2.

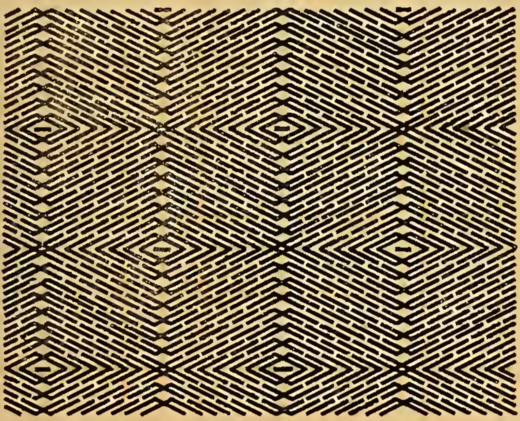

3.

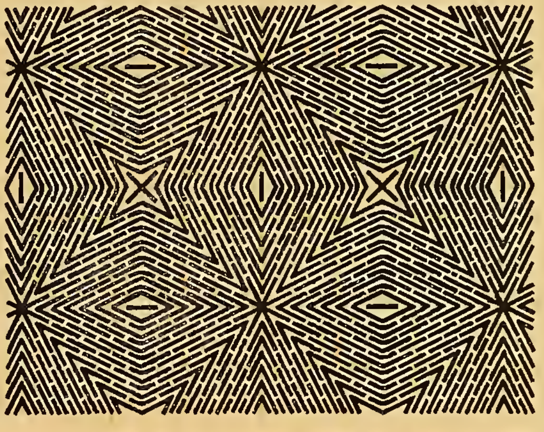

4.

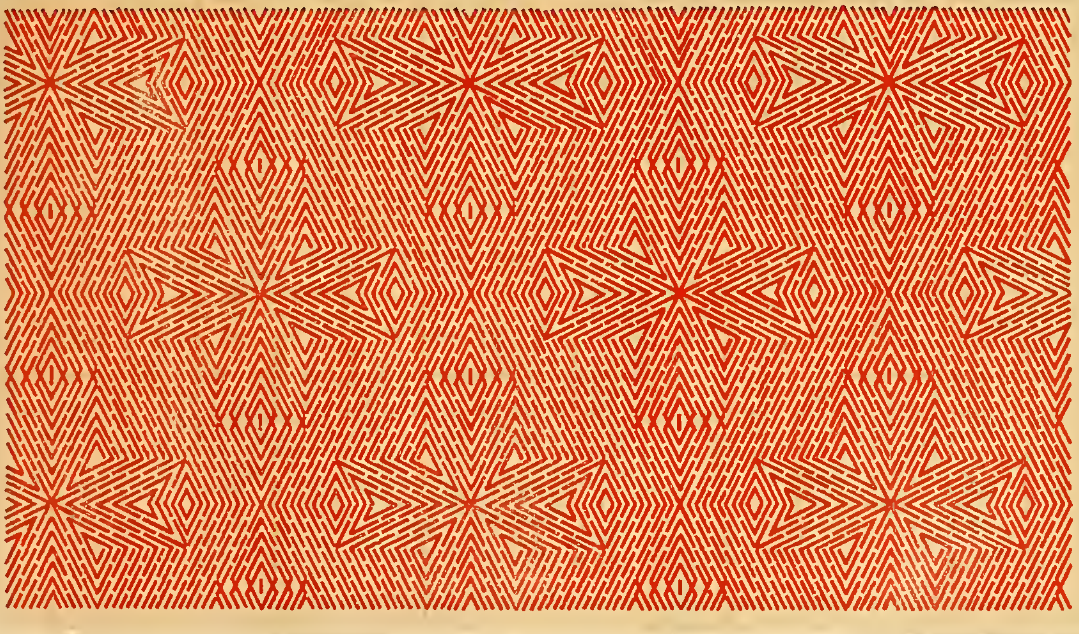

1—3. Juhlapäähineen otsakuoseja. Katso taul. XIX ja XXIII. 3.

4. Kuosi morsiuspaidan olkapäästä. Katso taul. XXII.
Kargashenó.

1—3. Muster auf der Stirn der Feiertagskopfbedeckung. Siehe Taf. XIX und XXIII. 3.
4. Muster auf der Schulter des Brauthemdes. Siehe Taf. XXII.
Kargaschenó.

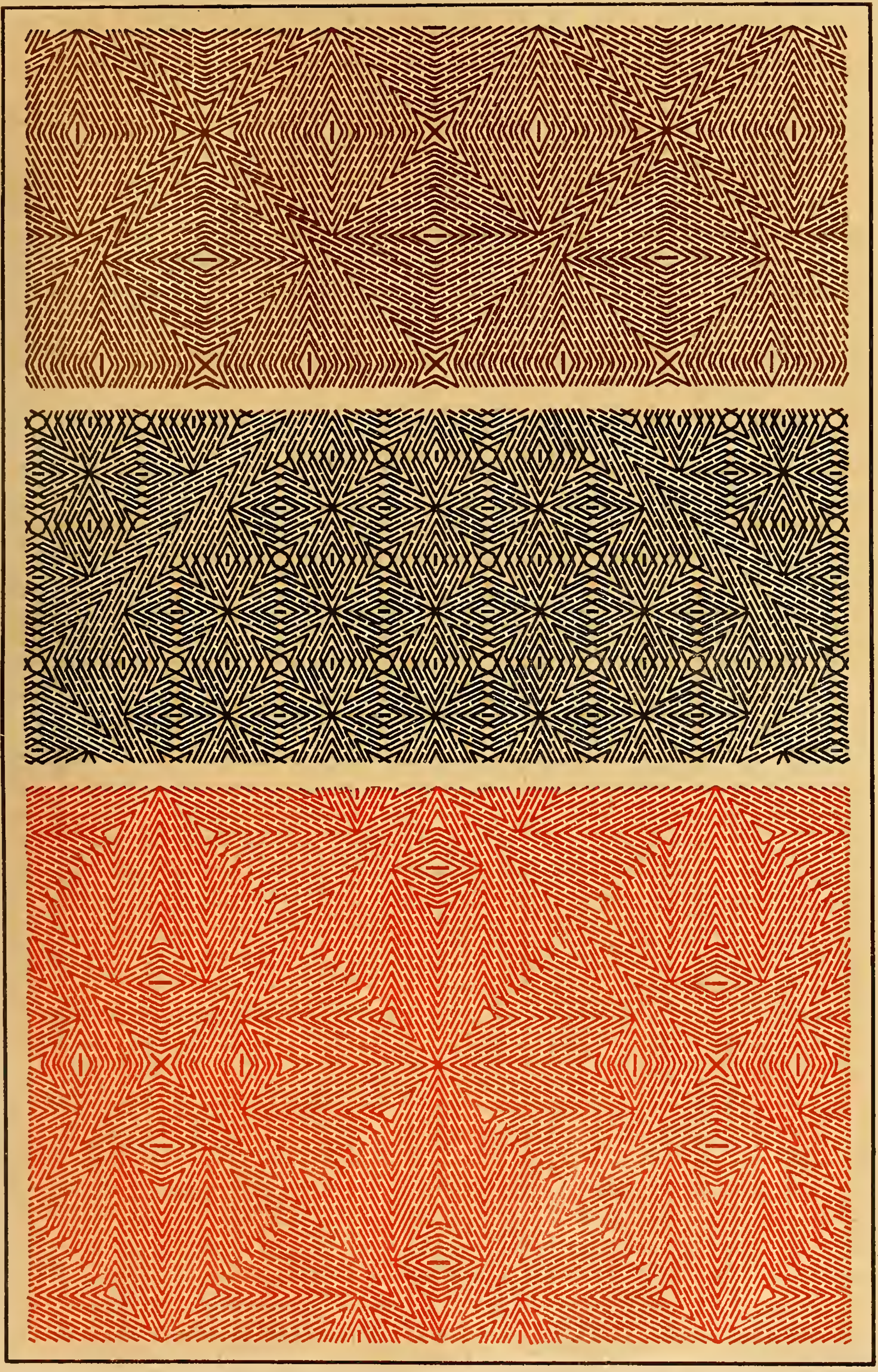

1. 2. 3.

1 ja 2. Juhlapäähineen otsakuoseja. Katso kuv. XIX, XXIII. 3 ja XLIII. 1.
3. Kuosi juhlapaidan olkapäästä. Vrt. XXII.

1 ja 3 Kargashenó. 2. Drakino.

1 und 2. Muster auf der Stirn der Feiertagskopfbedeckung. Siehe Bild XIX, XXIII. 3 und XLIII. 1.
3. Muster auf der Schulter eines Feiertagshemdes. Vgl. XXII.

1 und 3 Kargaschenó. 2. Drakino.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

9. 10. 11. 12. 13. 14.

Päähineliinan kuoseja. Katso kuv. XXIV. 4. Kargashenó.

Muster zu Kopftüchern. Siehe Bild XXIV. 4. Kargaschenó.

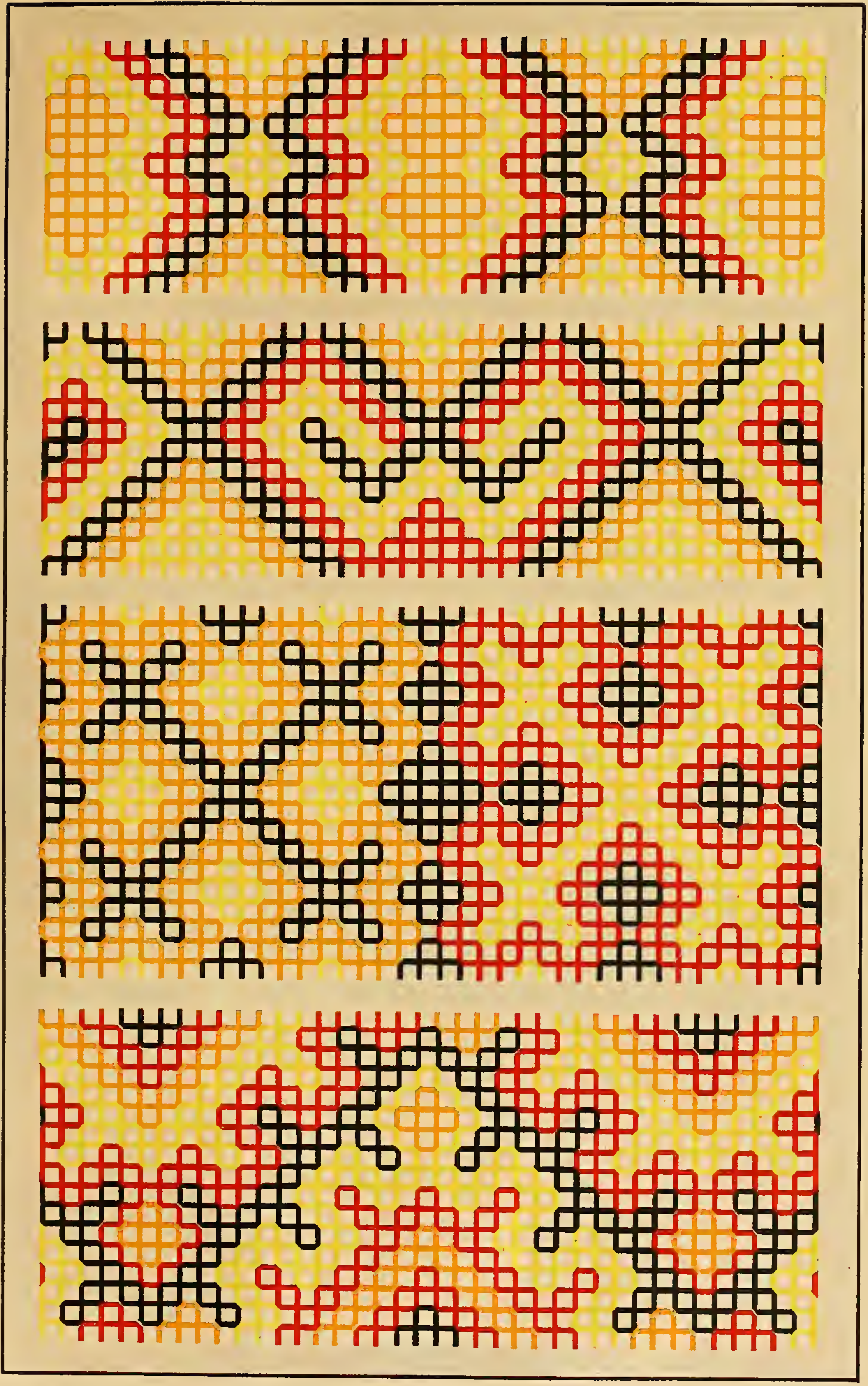

1.

2.

3.

4.

Kuoseja:

1 ja 2 tytön vyössä riippuvista kangastilkuista. Katso kuv. XLIII. 7 ja 9. Drakino.
3 ja 4 päähineliinoista. Katso kuv. XXIV. 4. Kargashenó.

Muster:

1 und 2 zu den vom Gürtel des Mädchens herabhängenden Zierstreifen aus Zeug. Siehe Bild XLIII. 7 ja 9. Drakino.
3 uud 4 zu Kopftüchorn. Siehe Bild XXIV. 4. Kargaschenó.

1. 2. 3. 4.

1 ja 2. Päähine.
3. Helminen kaulanauha.
4. Vyö.
1, 2 ja 4 Alomajevon Kylästä Nizhnij-Novgorodin lääniä.
3 Velikin kylästä s. l.

1 und 2. Kopfbedeckung.
3. Halsschmuck aus Perlen.
4. Gürtel.
1, 2 und 4 aus dem Dorf Alomajevo im Gouvernement Nizhnij-Novgorod.
3 aus dem Dorf Veliki desselben Gouv.

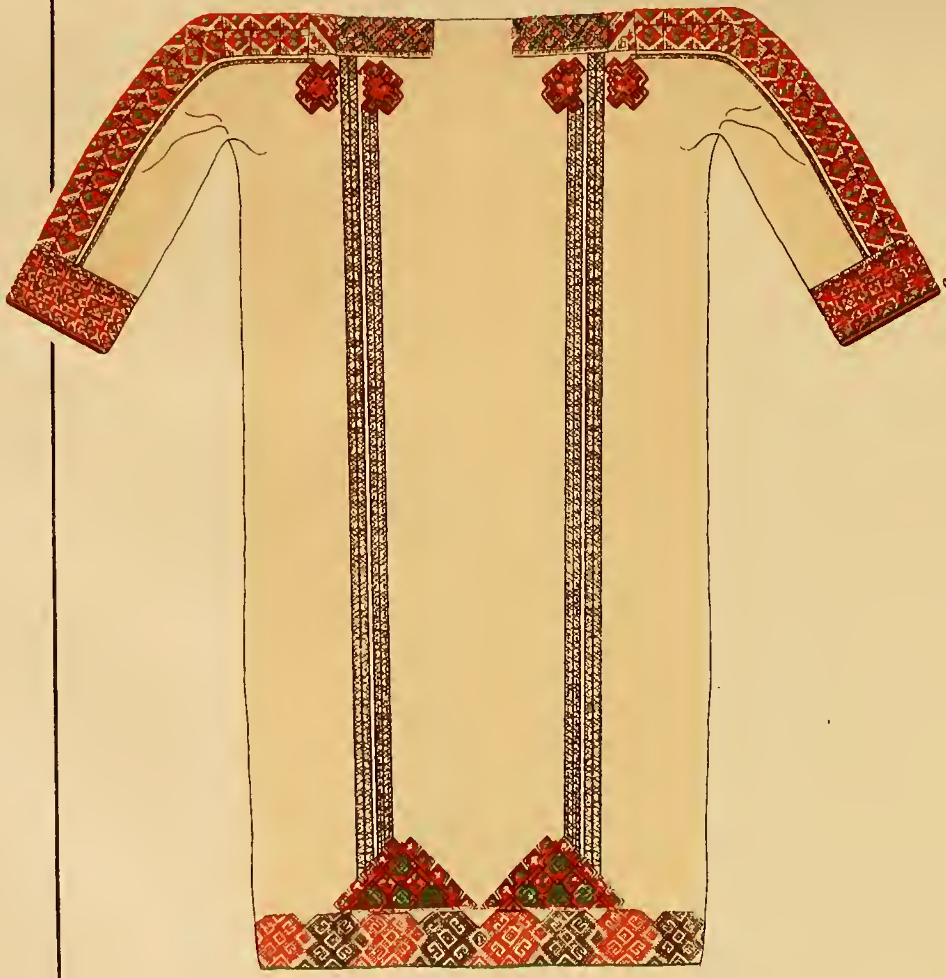

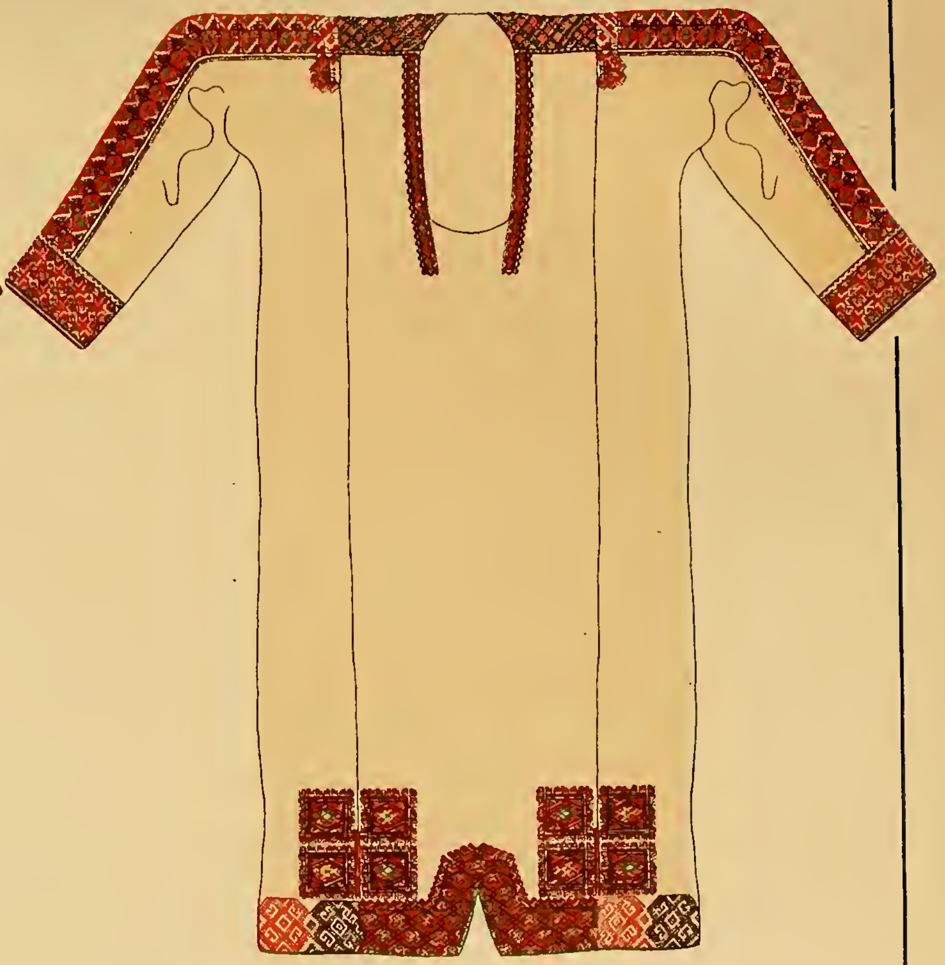

2.
Paita.

1.
Hemd.

Alomajevo.

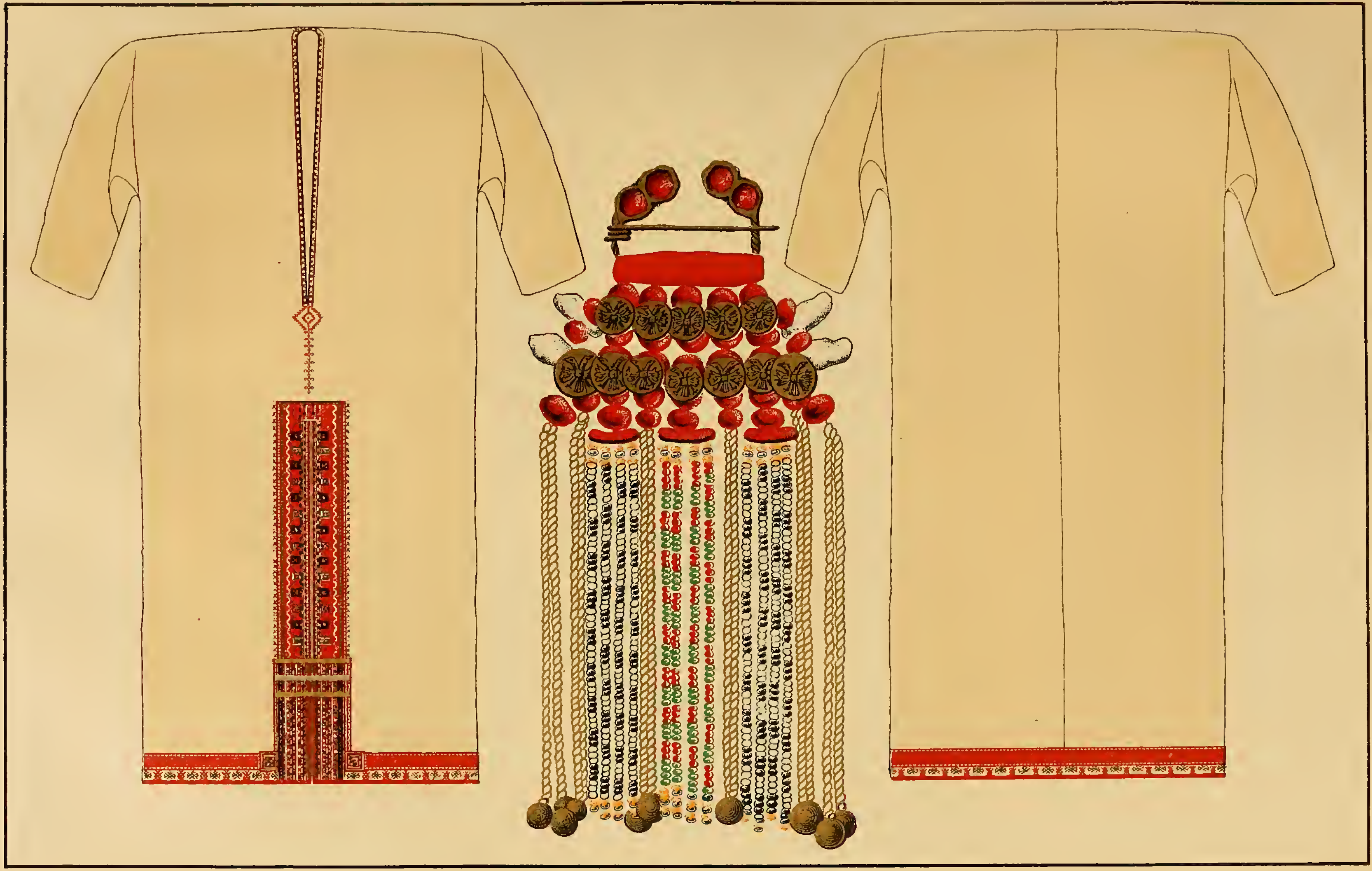

1. 3. 2.

1 ja 2. Paita.

3. Rintasolki.

Alomajevo.

1 und 2. Hemd.

3. Brustspange.

1.

2.

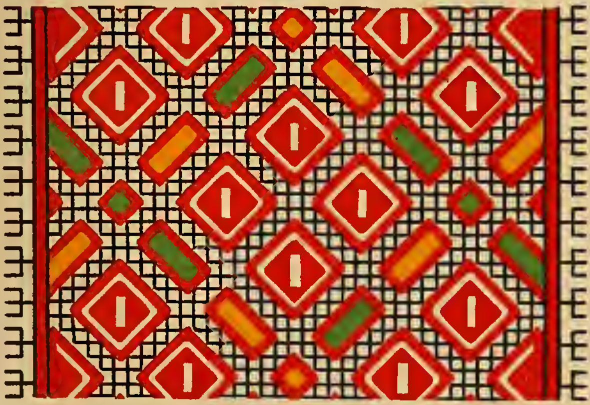

3.

4.

5.

6.

7.

8.

Kuoseja paidasta taulussa LXXI.

Muster zu dem Hemde Taf. LXXI.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

Tekotapakuvia:
1 päähineen otsakuosiin kuvassa LXX. 1.
2—8 paidan kuosiin taulussa LXXIII.

Technische Bilder:
1 zu den Mustern auf der Stirn der Kopfbedeckung Bild. LXX. 1.
2—8 zu den Hemdmustern Taf. LXXIII.

1.

2.

Kuoseja paidan helmasta LXXI. 2

Muster zu der Borte des Hemdes LXXI. 2.

1.

2.

3.

Tekotapakuvia:
1 ja 2 kuosiin paidasta LXXII. 1.
3 erääseen päähinekuosiin;
Vrt. kuv. LXXIX. 2.

Technische Bilder:
1 und 2 zu Hemdmustern LXXII. 1.
3 zu dem Muster einer Kopfbedeckung; vgl.
Bild LXXIX. 2.

1.

3.

2.

1—2. Päähine. 3. Korvarengas.
Kakinon kylästä Nizhnij-Novgorodin lääniä.

1 und 2. Kopfbedeckung. 3. Ohrgehänge.
Aus dem Dorf Kakino, Gouvernement Nizhnij-Novgorod.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

Päähineen kuoseja:

1 vrt. LXXXI. 3.
3 vrt. „ 4.
4 vrt. LXXX. 5.
7 vrt. „ 3.
8 vrt. „ 4.

Muster der Kopfbedeckung:

1 vgl. LXXXI. 3.
3 vgl. „ 4.
4 vgl LXXX. 5.
7 vgl. „ 3.
8 vgl. „ 4.

Kakino.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Päähineen kuoseja:

1 vrt. LXXX. 9.
2 vrt. LXXVI. 3.
4 vrt. LXXXI. 2.
5 vrt. „ 5:
7 vrt. LXXX. 2.

Muster der Kopfbedeckung:

1 vgl. LXXX. 9.
2 vgl. LXXVI. 3.
4 vgl. LXXXI. 2.
5 vgl. „ 5.
7 vgl. LXXX. 2.

Kakino.

Tekotapakuvia päähineen kuoseihin:

2 vrt. LXXIX. 7.
3 vrt. LXXVIII. 7,
4 vrt. „ 8.
5 otsasta LXXVII. ja vrt. LXXVIII. 4.
9 vrt. LXXIX. 1.

Technische Bilder zu Mustern der Kopfbedeckung:

2 vgl. LXXIX. 7.
3 vgl. LXXVIII. 7.
4 vgl. „ 8.
5 auf der Stirn LXXVII. 1 und vgl. LXXVIII. 4.
9 vgl. LXXIX. 1.

Kakino.

1. 2. 3. 4. 5. 6.

Tekotapakuvia päähineen kuoseihin:
2 vrt. LXXIX. 4.
3 vrt. LXXVIII. 1.
4 vrt. „ 3.
5 vrt. LXXIX. 5.

Technische Bilder zu Mustern der Kopfbedeckung:
2 vgl. LXXIX. 4.
3 vgl. LXXVIII. 1.
4 vgl. „ 3.
5 vgl. LXXIX. 5.

Kakino.

Karatai-mordvalainen tyttö juhlapuvussa Mensitovan kylästä Kazanin lääniä.

Karatai-mordvinisches Mädchen in Festtracht aus dem Dorf Mensitova, Gouvernement Kazan.

Karatai-mordvalainen vaimo. Karatai-mordvinische Frau.

Mensitova.

1 2 3 4

Kaksi päähinettä.
1—2 Boldovon kylästä Pensan lääniä.
3—4 Sulgarjen kylästä s. l.

Zwei Kofbedeckungen.
1—2 aus dem Dorf Boldovo, Gouvernement Pensa.
3—4 aus dem Dorf Sulgarje d. G.

1

2

3

Kaksi päähinettä.
1—2 Pitshurin kylästä Pensan lääniä.
3—4 Kaslovkan „ Tambovin „

Zwei Kopfbedeckungen.
1—2 aus dem Dorf Pitschuri, Gouv. Pensa.
3—4 „ Kaslovka, „ Tambov.

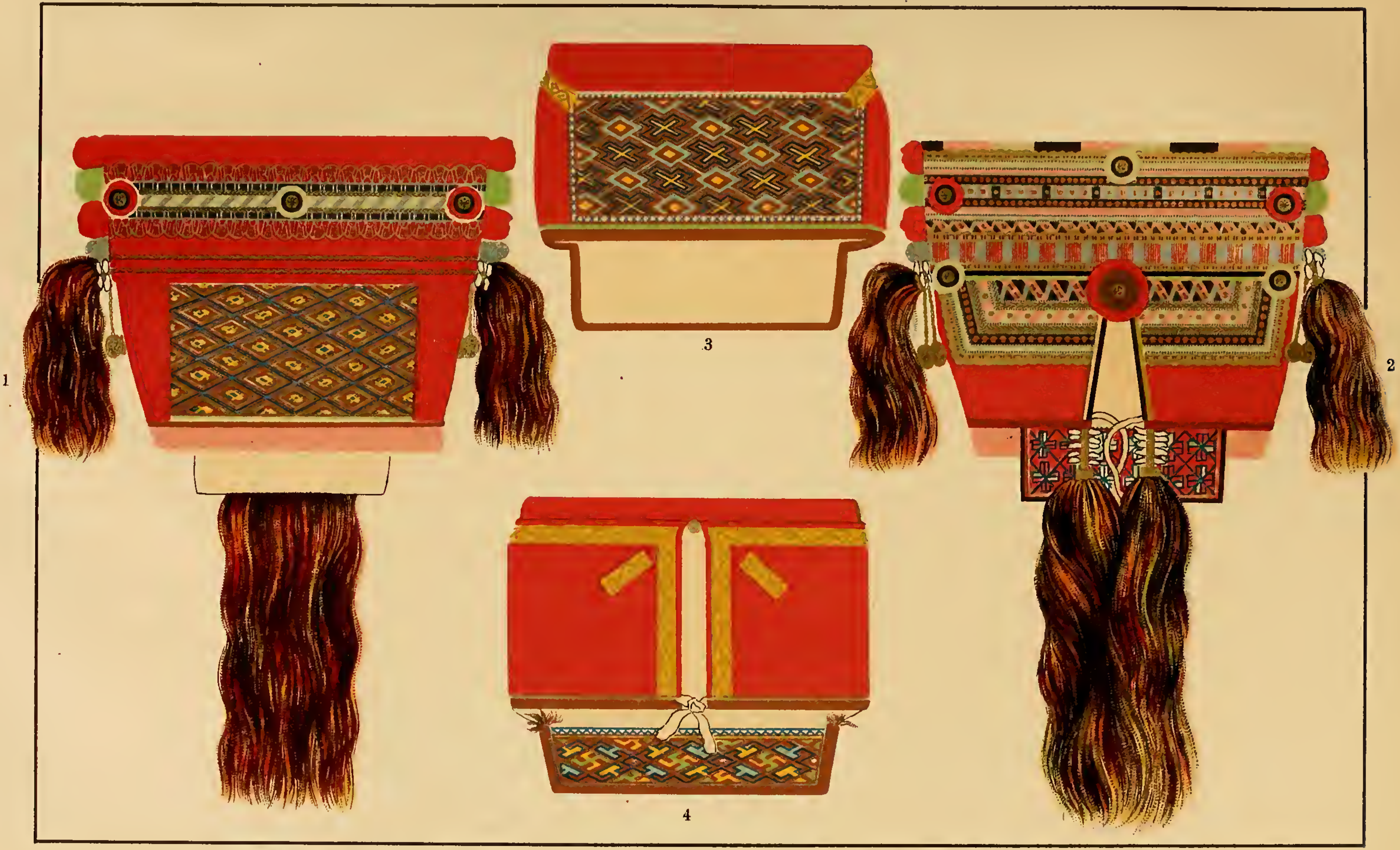

Kaksi päähinettä. Pitshuri.

Zwei Kopfbedeckungen. Pitschuri.

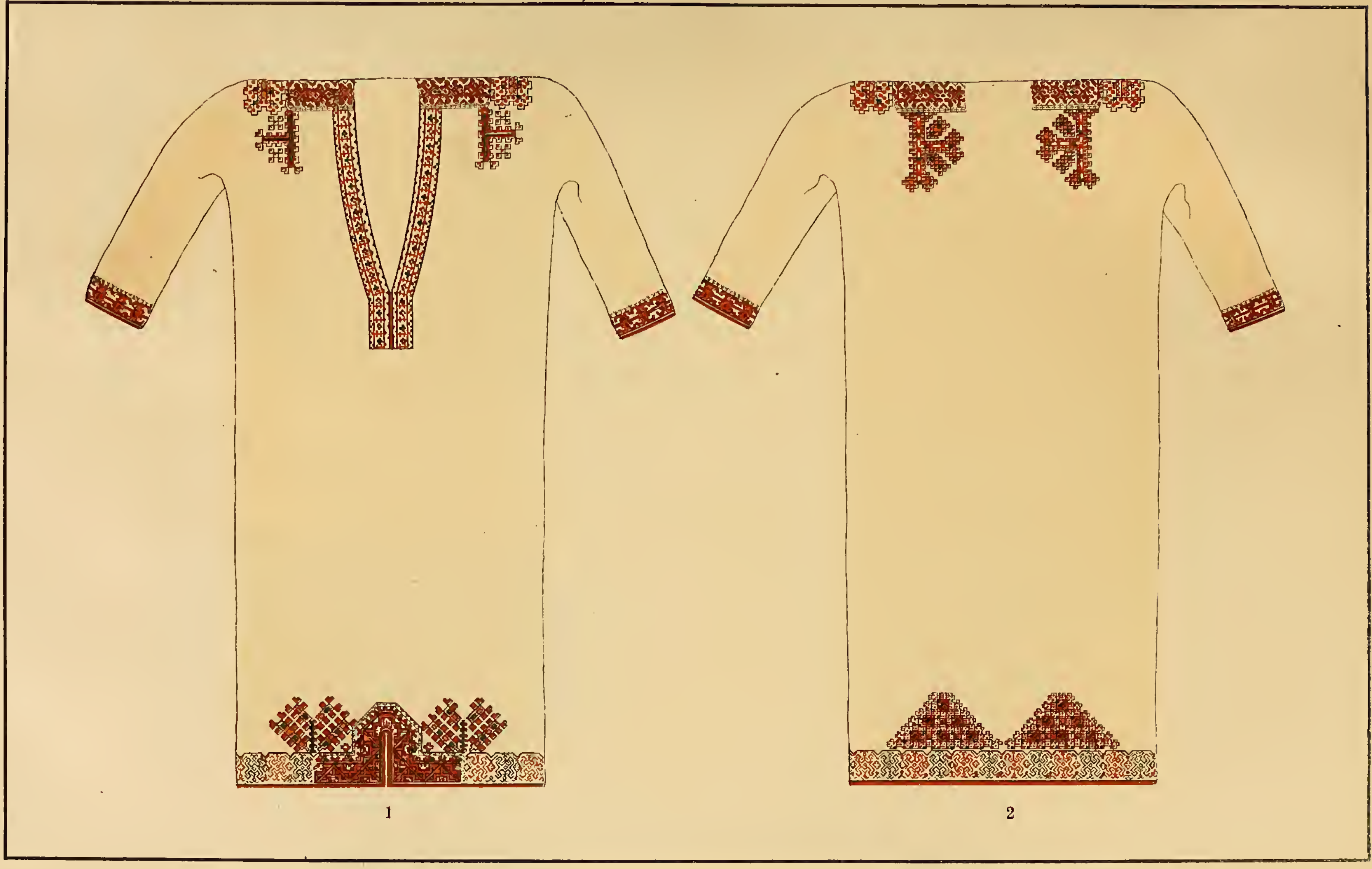

1

2

Paita Drakinon kylästä Pensan lääniä.

Hemd aus dem Dorf Drakino,
Gouvernement Pensa.

1

2

3

1. Helminen rintakoriste. Drakino Pensan l.
2. Helminen rintanauha Atshurevon kylästä Tambovin lääniä
3. Rintasolki Sulgarje.

1. Brustschmuck aus Perlen Drakino, Gouv. Pensa.
2. Brustband aus Perlen aus dem Dorf Atşchurevo, Gouv. Tambov.
3. Brustspange. Sulgarje.

1

2

Paita Temnikovin seuduilta Tambovin lääniä.

Hemd aus der Umgebung Temnikovs, Gouvernement Tambov.

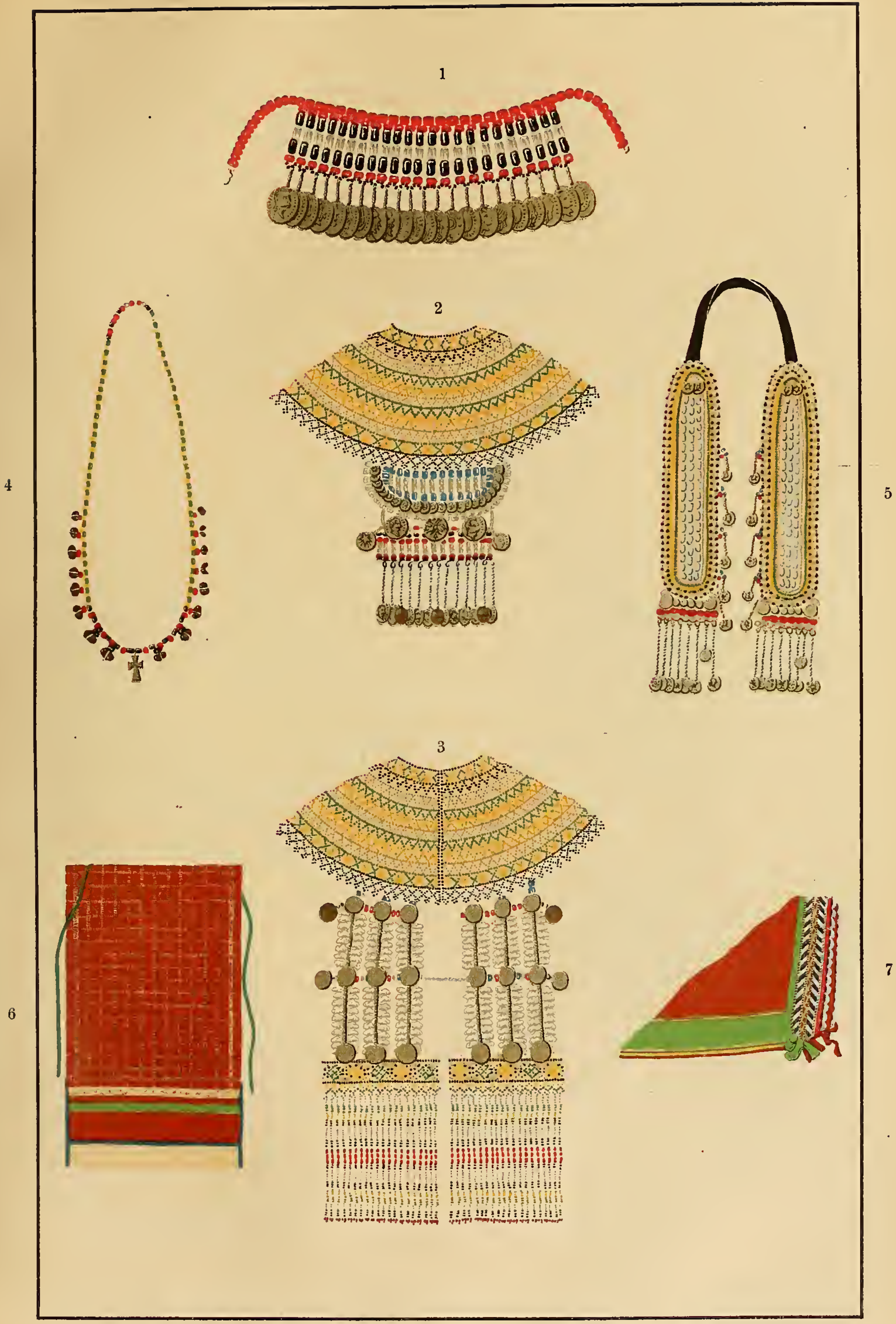

1.. Helminen kaulanauha. 2. Helminen rintakoriste. 3. Sama koriste selkäpuolelta 4 Helminen ja pähkinäinen kaulanauha. 5. Rintakoriste. 6. Esiliina. 7. Pääliina. Temnikovin seuduilta.

1. Perlenschnur. 2. Brustschmuck aus Perlen. 3 Rückenseite desselben Schmuckes. 4. Halsschnur aus Perlen und Nüssen. 5. Brustschmuck. 6. Schürze 7. Kopftuch. Aus der Umgebung Temnikovs.

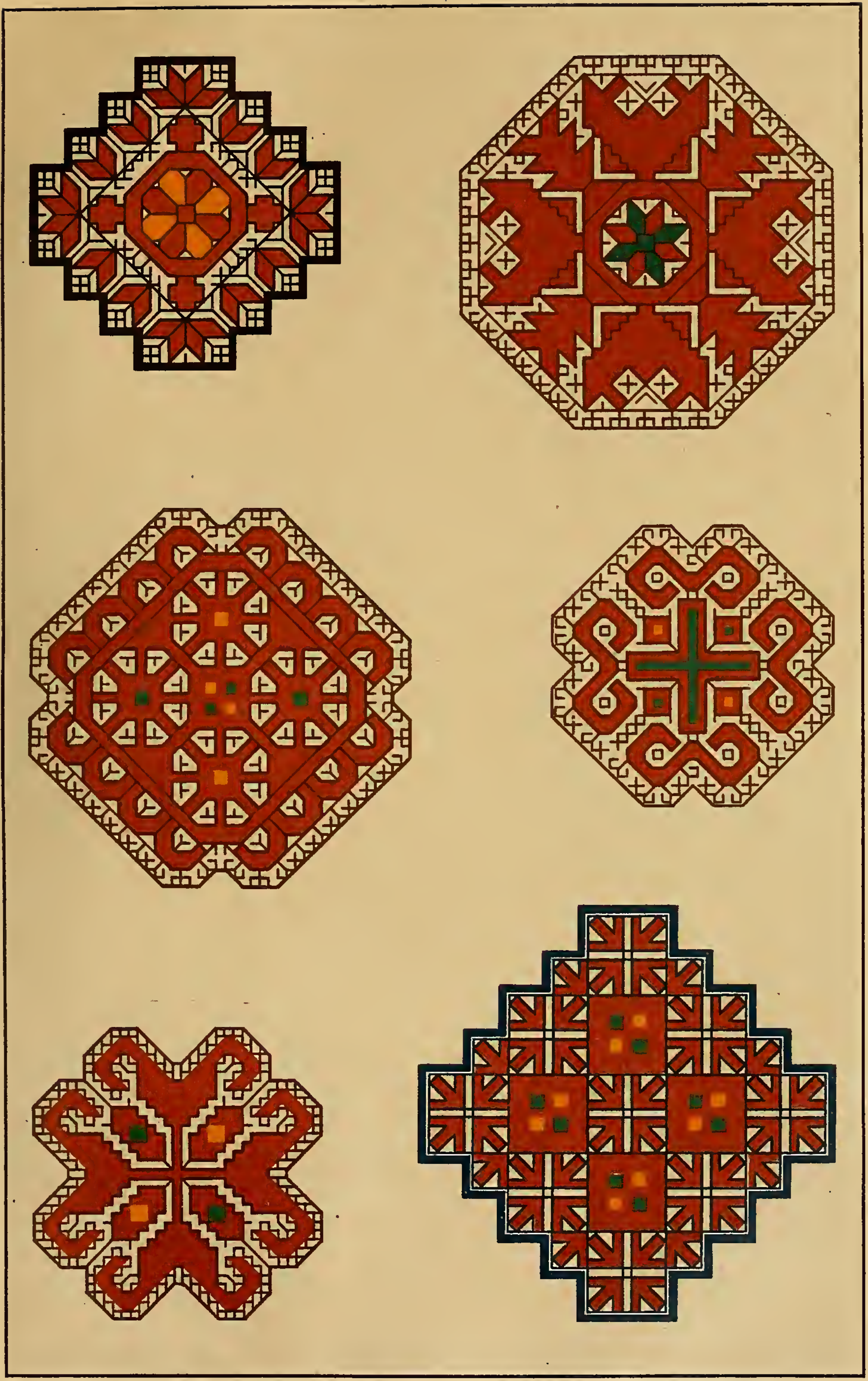

1 2 3 4 5 6

Morsiusvaunujen liinapeitteen kuoseja. Boldovo.

Tekotapa sama kuin kuvissa CIII. 1, 4—6 y. m.

Muster auf der Leinendecke des Brautwagens. Boldovo.

Die Technik wie in Bildern CIII 1, 4—6 u. a.

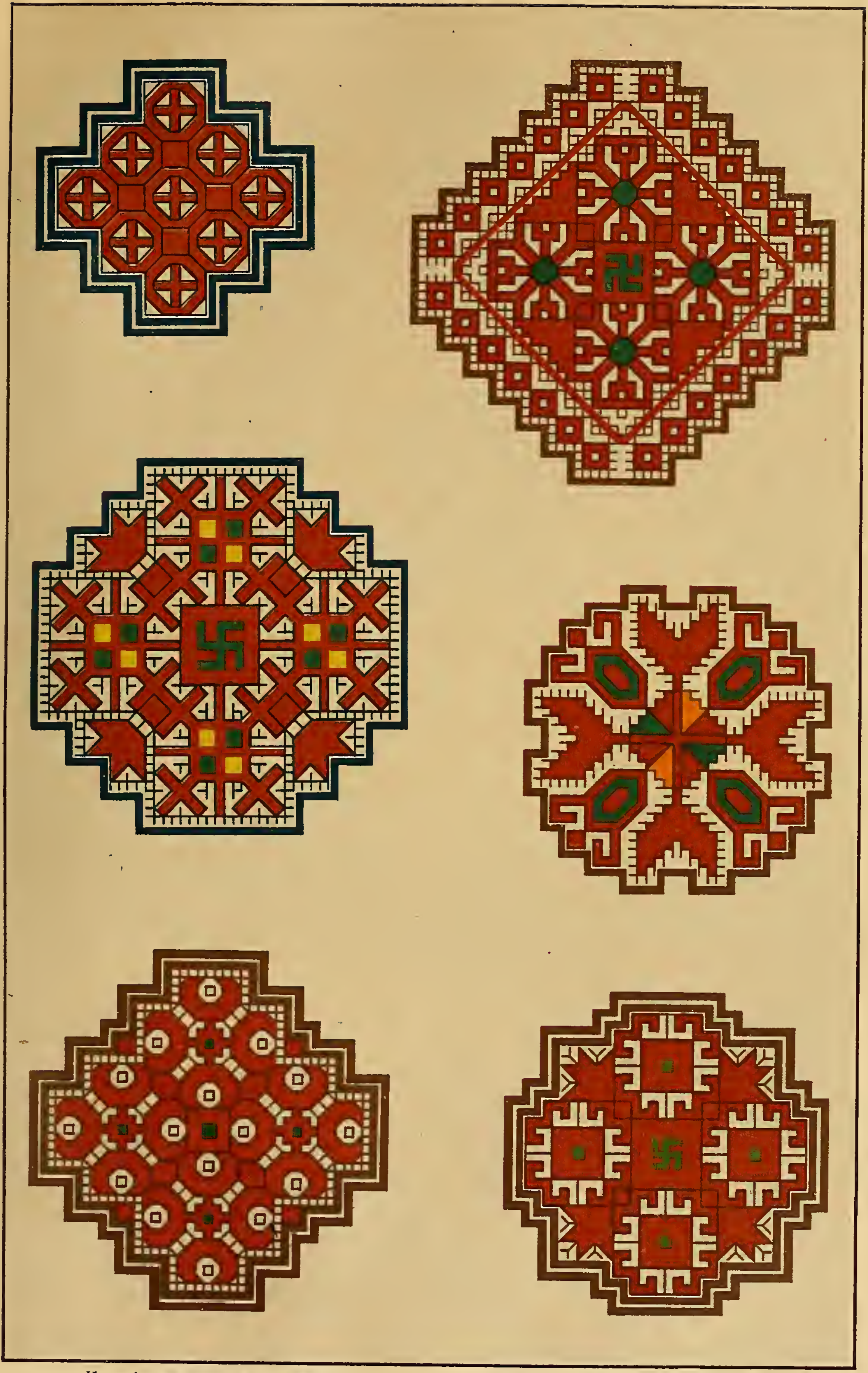

1 2 3 4 5 6

Kuoseja samasta peitteestä. Muster auf derselben Leinendecke.

1 2 3 4 5 6 7

Kuoseja: 1 ja 4 päähineestä. Kaslovka.
2 paidasta. Drakino Pensan l.
3 „ Pitshuri.
5 „ Staraja Pitshmorga Tamb l.
6:een tekotapakuva: CVI. 1; kts. LXXXIX. 2.
7 kts. LXXXVII. 1.

Muster: 1 und 4 auf der Kopfbedeckung. Kaslovka.
2 auf dem Hemd. Drakino, G. Pensa.
3 „ Pitschuri.
5 „ Staraja Pitschmorga, G. Tambov.
Zu 6 technisches Bild in CVI. 1; siehe LXXXIX. 2.
7 siehe LXXXVII. 1.

Kuoseja: 1—4, 6—8, 10—12 päähineestä.
5 ja 9 paidasta.
2 kts. LXXXVI. 1.
8 „ LXXXIV. 1.
11 ja 12 kts. LXXXVI. 4 ja 3.
5:een tekotapakuva: CV. 3.
6:een „ CV. 7; kts. LXXXIV. 2.
9:ään „ CV. 1.

Muster: 1—4, 6—8, 10—12 auf der Kopfbedeckung. 5 und 9 auf dem Hemd.
2 siehe LXXXVI. 1.
8 „ LXXXIV. 1.
11 u. 12 siehe LXXXVI 4 u. 3.
Zu 5 technisches Bild in CV. 3.
„ 6 „ CV. 7; siehe LXXXIV. 2.
„ 9 „ CV. 1.

1 2 3 6 7 8

Kuoseja: 1—2, 4, 6 ja 7 päähineestä.
3 5 ja 8 paidasta.
1:een tekotapakuva: CV. 2; kts. LXXXIV. 4.
4 kts. LXXXIV. 3.

Muster: 1—2, 4, 6 und 7 auf der Kopfbedeckung.
3, 5 und 8 auf dem Hemd.
Zu 1 technisches Bild in CV. 2; siehe LXXXIV. 4.
4 siehe LXXXIV. 3.

1 2 3 4 5

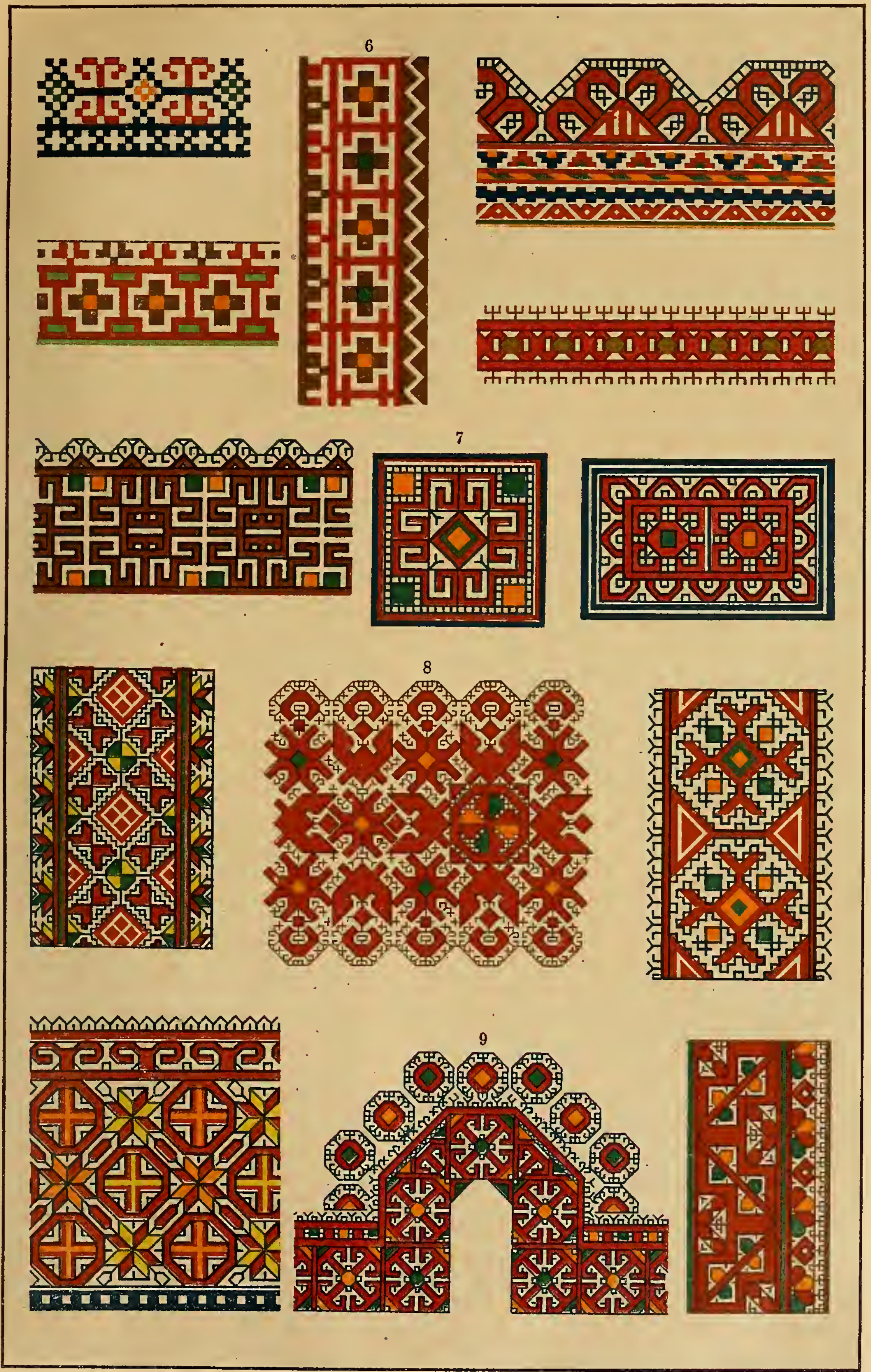

10 11 12 13 14

Kuoseja: 10 päähineestä; kts. LXXXV. 4.
Muut paidasta.
1 kts. LXXXIX. 1.
6 ja 14 kts. LXXXVII. 1.
5:een tekotapakuva: CIII. 6.
6:een „ CIX. 5.
8:aan „ CIII 5.

Muster: 10 auf der Kopfbedeckung; siehe LXXXV. 4.
Die übrigen auf dem Hemd,
1 siehe LXXXIX. 1.
6 und 14 siehe LXXXVII. 1.
Zu 5 technisches Bild in CIII. 6.
„ 6 „ „ CIX 5.
„ 8 „ „ CIII 5.

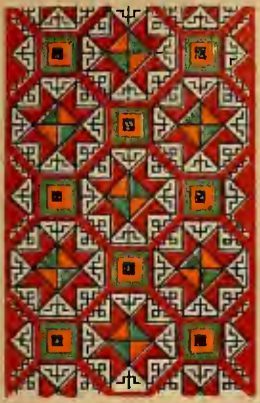

1

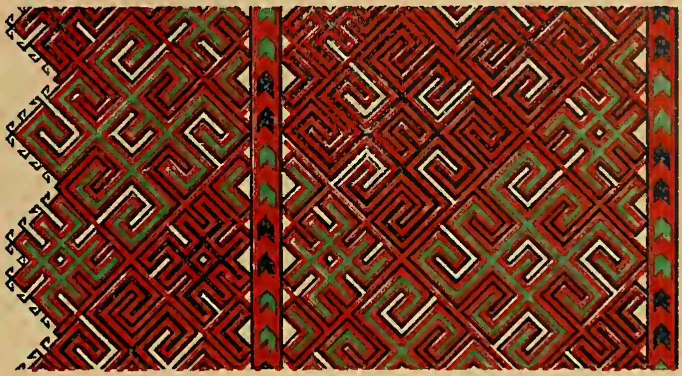

3

4

5

2

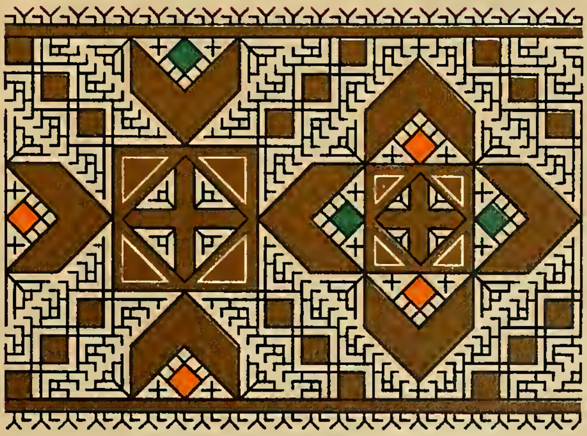

6

Kuoseja: 1. 3, ja 5 päähineestä.
2, 4 ja 6 paidasta.
1:een tekotapakuva: CIV. 6; kts. LXXXV. 3.
3:een tekotapakuva: CIV. 1.
5 kts. LXXXV. 1.

Muster: 1, 3 und 5 auf der Kopfbedeckung.
2, 4 und 6 auf dem Hemd.
Zu 1 technisches Bild in CIV. 6; siehe LXXXV. 3.
„ 3 „ „ CIV. 1.
5 siehe LXXXV 1.

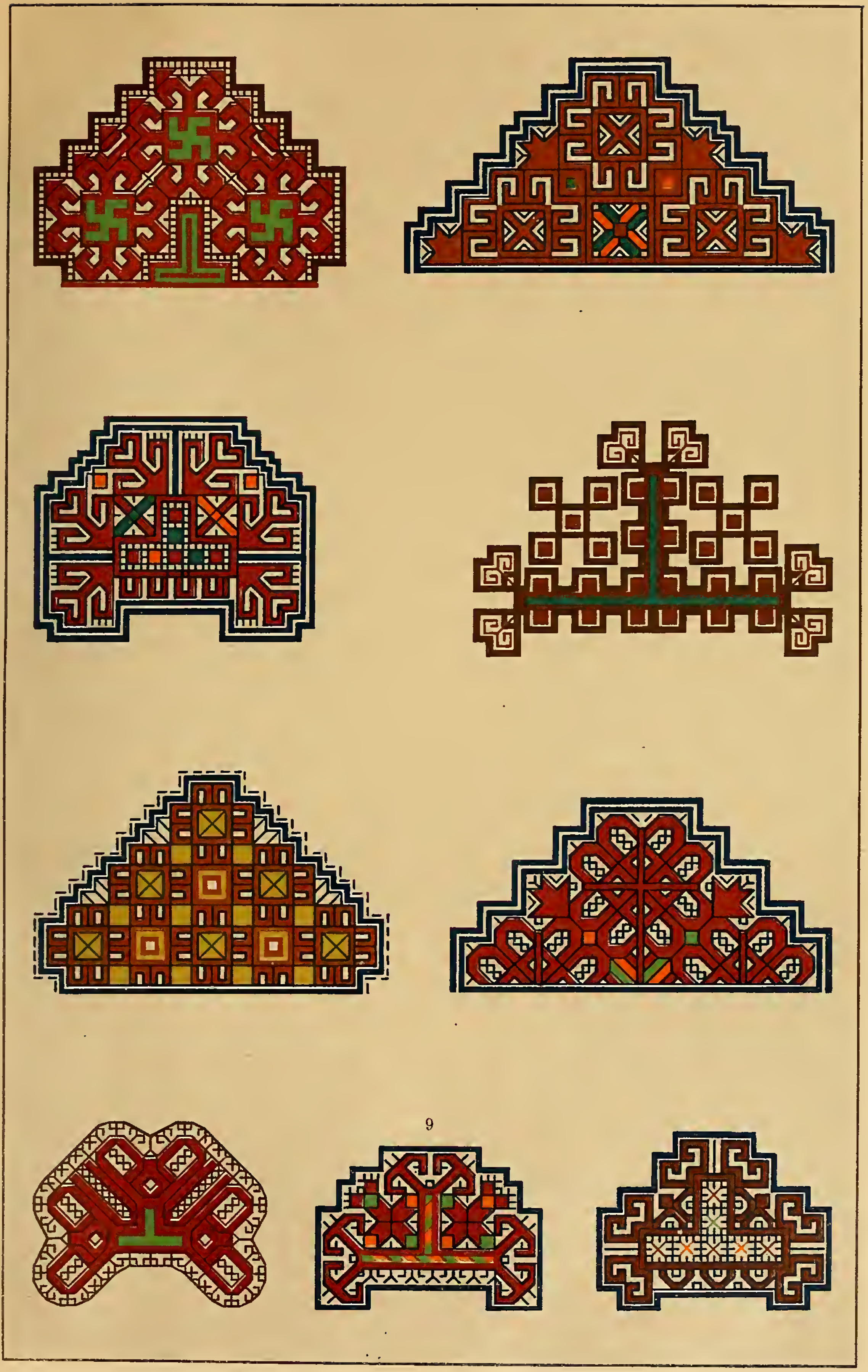

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Paidan kuoseja.
6 kts. LXXXVII. 1.

Muster auf dem Hemd.
6 siehe LXXXVII. 1.

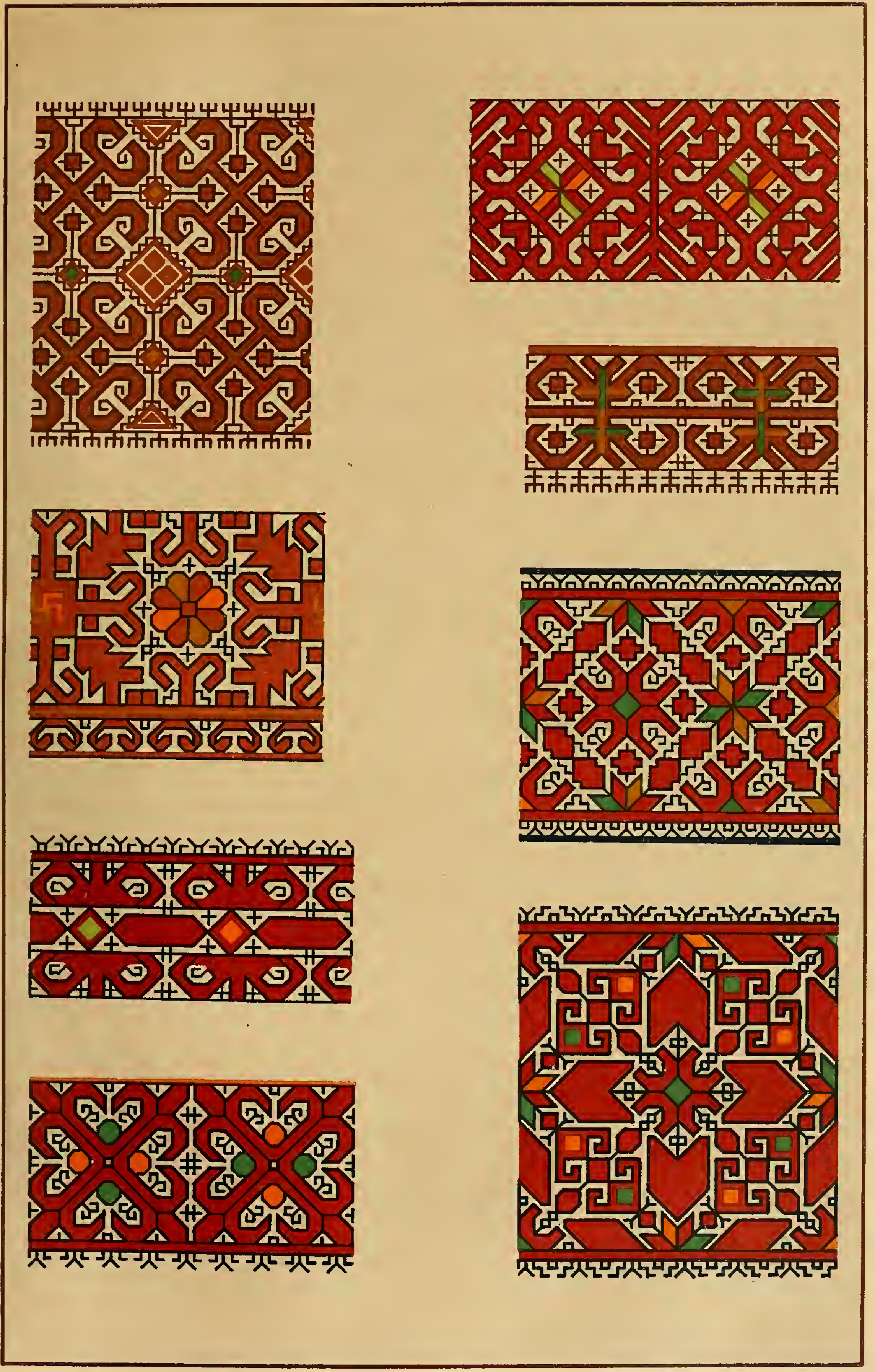

1 5
2 6
7
3
8
4

Paidan kuoseja.
1 ja 5 kts. LXXXIX. 1.
2:een tekotapakuva: CIV. 2.
3 ja 8 kts. T. LXXXVII.

Muster auf dem Hemd.
1 und 5 siehe LXXXIX. 1.
Zu 2 technisches Bild in CIV. 2.
3 und 8 siehe T. LXXXVII.

1 7

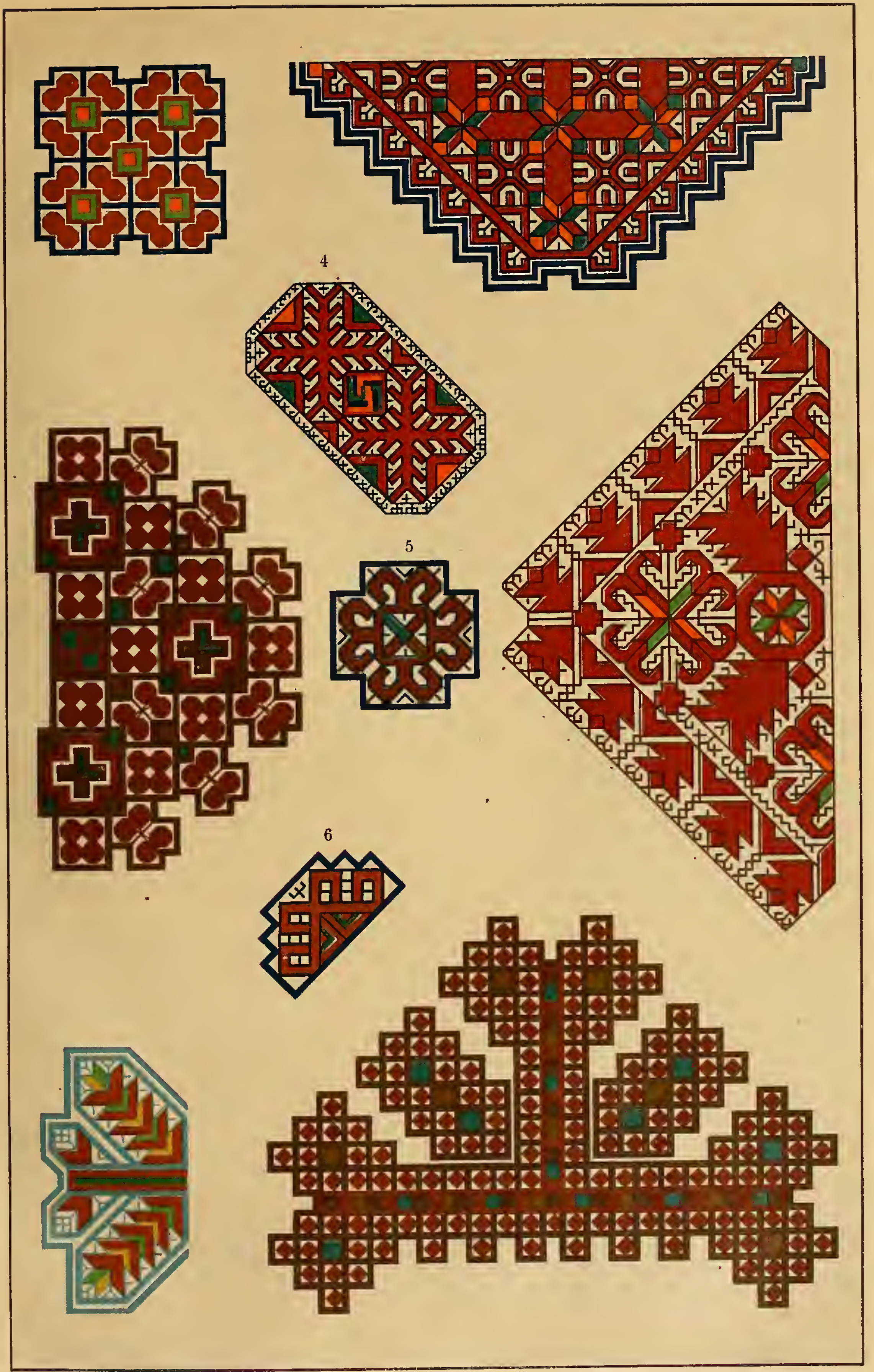

2 8

3 9

Paidan kaoseja.

2:een tekotapakuva: CV 4; kts. LXXXVII. 2.

9:ään „ „ 5; kts. „ „

Muster auf dem Hemd.

Zu 2 technisches Bild in CV. 4; siehe LXXXVII. 2.

„ 9 „ „ „ 5; „ „ „

Kuoseja: 5 ja 10 päähineestä.
Muut paidasta.
1:een tekotapakuva: CIII. 4.
10:een " CIV. 5.
5 kts. LXXXV. 2.

Muster: 5 und 10 auf der Kopfbedeckung.
Die übrigen auf dem Hemd.
Zu 1 technisches Bild in CIII. 4.
„ 10 " " CIV. 5.
5 siehe LXXXV. 2.

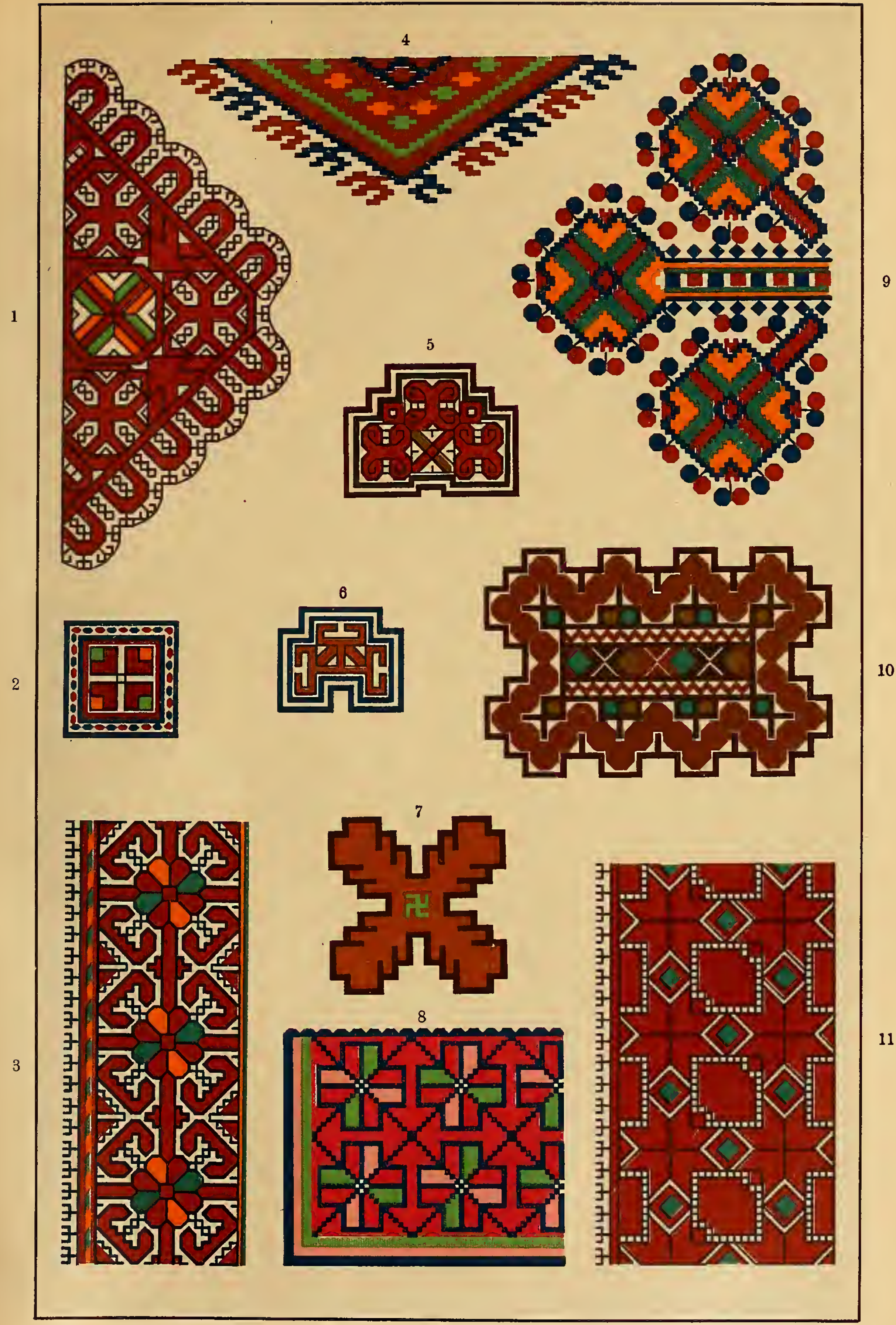

Kuoseja: 7 ja 8 päähineestä.
Muut paidasta.
3 kts. T. LXXXIX.
7:ään tekot.kuva: CIII. 2.
8:aan „ CIV. 4; kts. LXXXVI. 2.
9:ään „ CVI. 2; „ LXXXIX. 1.
10 kts. T. LXXXVII.

Muster: 7 und 8 auf der Kopfbedeckung.
Die übrigen auf dem Hemd.
3 siehe T. LXXXIX.
Zu 7 technisches Bild in CIII. 3.
„ 8 „ CIV 4; siehe LXXXVI. 2.
„ 9 „ CVI. 2; „ LXXXIX 1
10 siehe T. LXXXVII.

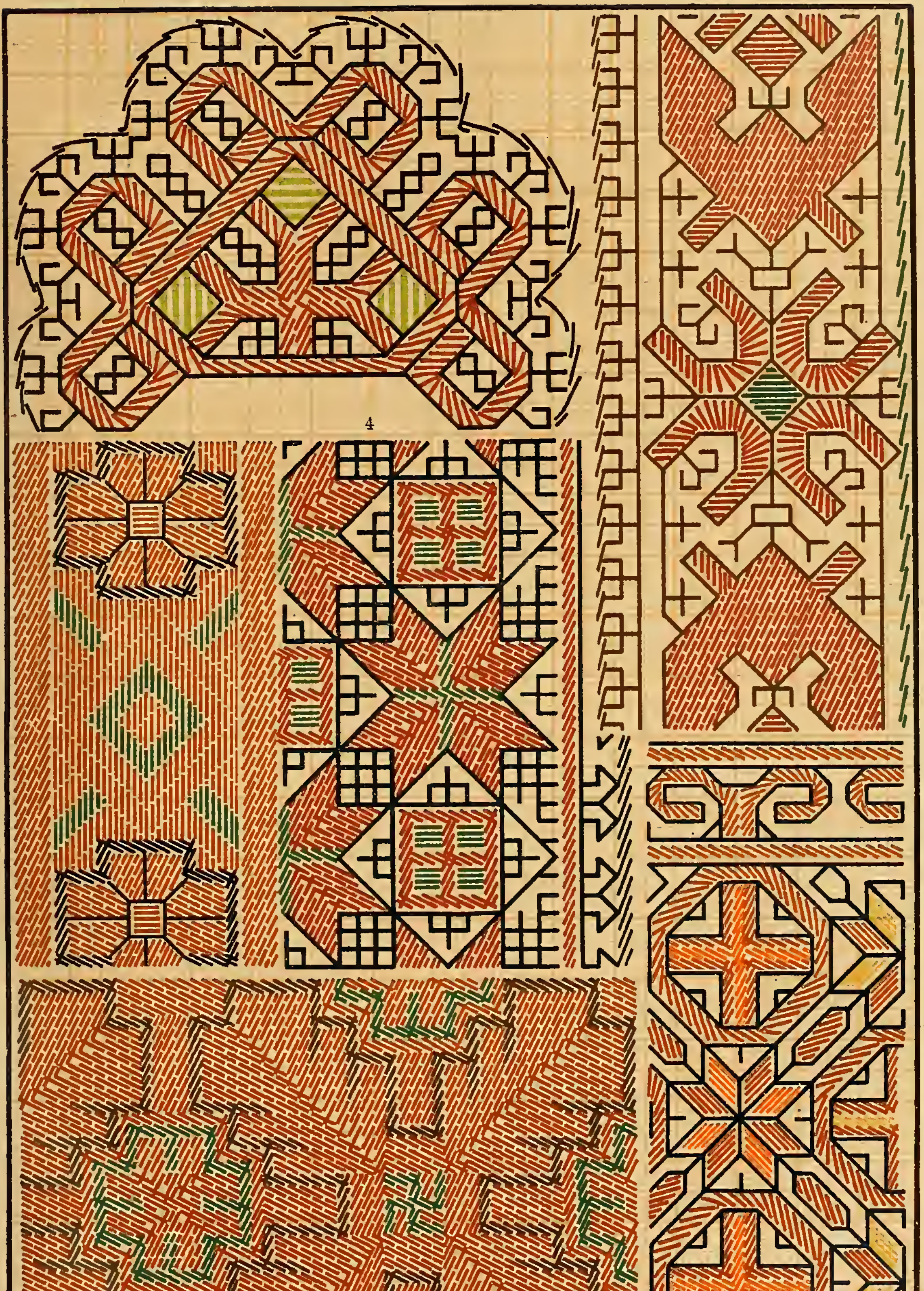

Tekotapakuvia:
3 kuosiin CII. 7.
4 „ CI. 1.
5 „ XCVI. 8.
6 „ „ 5.

Technische Bilder:
3 zu Muster CII. 7.
4 „ CI. 1.
5 „ XCVI. 8.
6 „ „ 5.

1

2

3

5

6

Tekotapakuvia:

1 kuosiin XCVII. 3.
2 „ XCIX. 2.
4 „ CII. 8.
5 „ CI. 10.
6 „ XCVII. 1.

Technische Bilder:

1 zu Muster XCVII. 3.
2 „ XCIX. 2.
4 „ CII 8.
5 „ CI. 10.
6 „ XCVII. 1.

1 2 3 4 5 6 7

Tekotapakuvia:

1	kuosiin	XCIV. 9.
2	„	XCV. 1.
3	„	XCIV. 5.
4	„	C. 2.
5	„	„ 9.
6	„	LXXXIV. 3.
7	„	XCIV. 6.

Technische Bilder:

1	zu Muster	XCIV. 9.
2	„	XCV. 1.
3	„	XCIV. 5.
4	„	C. 2.
5	„	„ 9.
6	„	LXXXIV. 3.
7	„	XCIV. 6.

Tekotapakuvia:
1 kuosiin XCIII. 6.
2 „ CII. 9.
4 „ LXXXIX. 1 (rinnalta).
6 „ „ 2 (olkapään taustasta).

Technische Bilder:
1 zu Muster XCIII. 6.
2 „ CII. 9.
4 „ LXXXIX. 1 (auf der Brust).
6 „ „ 2 (hinter der Schulter).

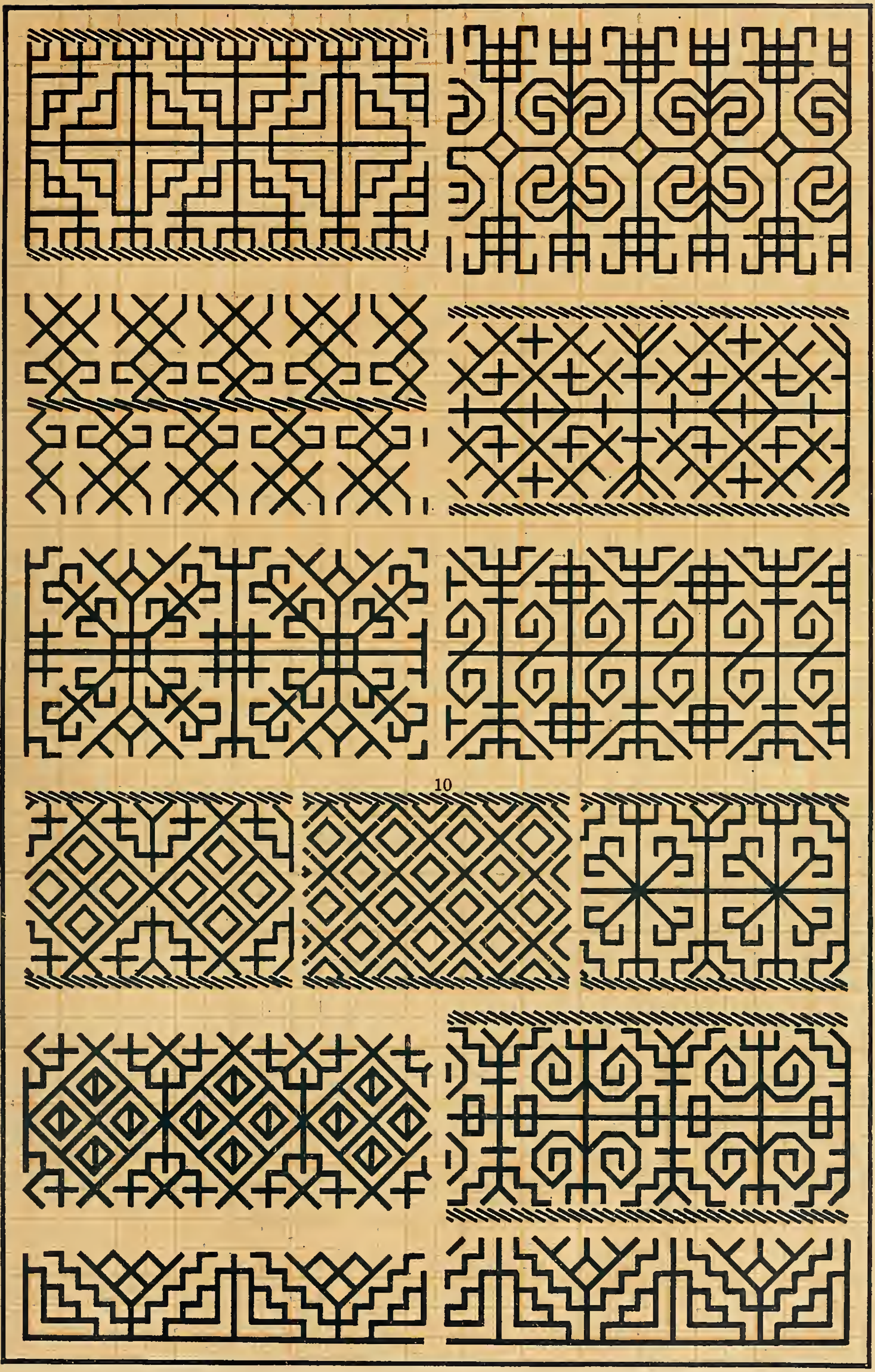

1 7

2 8

3 9

4 11

5 12

6 13

Paidan kuoseja.
Kts. T. LXXXIX.

Muster auf dem Hemd.
Siehe T. LXXXIX.

1

2

3

Paidanhelman kuoseja.
3 kts. T. LXXXIX.

Muster zu der Borte des Hemdes.
3 siehe T. LXXXIX.

1

2

3

4

5

Kuoseja: 1, 2, 4 ja 5 paidasta.
5 tekot.kuva kuosiin XCVI. 6.
3 päähineestä.
Kts. LXXXV. 4.

Muster: 1, 2, 4 und 5 auf dem Hemd.
5 techn. Bild zu M. XCVI. 6.
3 auf der Kopfbedeckung.
Siehe LXXXV. 4

Paidan kuoseja.
2 kts T. LXXXVII.

Muster auf dem Hemd.
2 siehe T. LXXXVII.

1

2

3

4

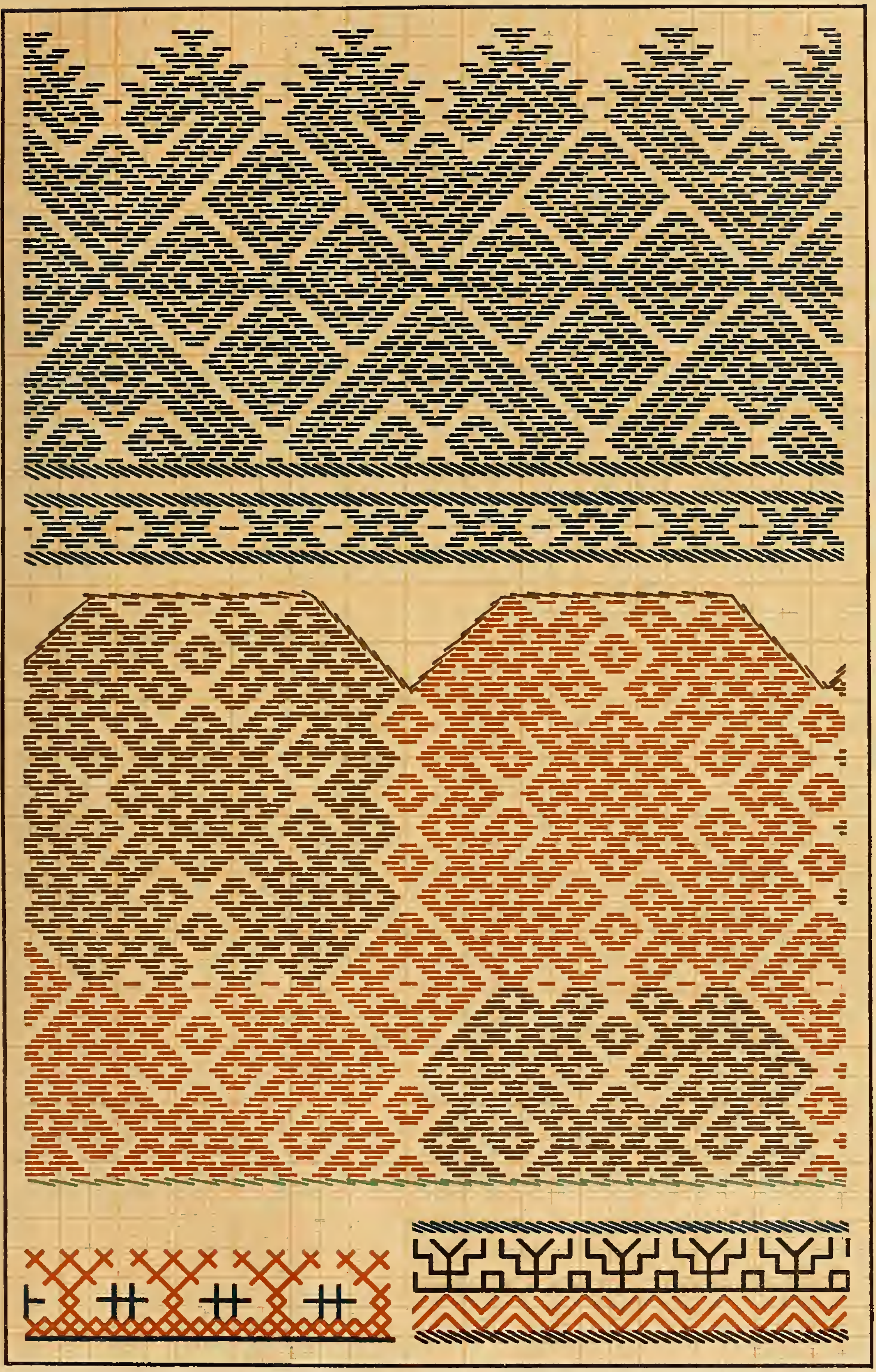

Paidan kuoseja:
1 ja 2 Pitshuri.
3 ja 4 Atshurevo.

Muster auf dem Hemd.
1 und 2 Pitschuri.
3 und 4 Atschurevo.

1

2

Paidanhelman kuoseja.
1. Drakino Pensan l.
2. Staraja Pitshmorga Tambovin l.

Muster zu der Borte des Hemdes.
1. Drakino. Gouv. Pensa.
2. Staraja Pitschmorga, Gouv. Tambov.

Paidanhelman kuosi.
Drakino Pensan l.

Muster zu der Borte des Hemdes.
Drakino, Gouv. Pensa.

Mordvalainen morsian Binaradkan kylästä
Samaran lääniä.

Mordvinische Braut aus dem Dorf Binaradka
im Gouvernement Samara.

1 2 3 4

Kaksi päähinettä Tshetvertakovon kylästä Simbirskin lääniä.

Zwei Kopfbedeckungen aus dem Dorf Tschetvertakovo im Gouvernemet Simbirsk.

.1. Vyössä riippuva koriste.
2. Palmikosssa „ „
3. Ristinauha. 4 Korvarenkaita.
5. Rintasolki 6. Helminen kaulanauha.
1 ja 5 Sutshkinon kylästä Saratovin lääniä.
2, 4 ja 6 Malij-Karmalij'sta Simbirskin l. 3 Binaradkasta Samaran l.

1. Vom Gürtel hängender Schmuck.
2. Am Zopf „ „
3. Kreuzband. 4 Öhrgehänge.
5. Brustspange. 6 Halsband aus Perlen.
1 und 5 aus dem Dorf Sutschkino im Gouv. Saratov. 2, 4 und 6 aus dem Dorf Malij-Karmalij im G. Simbirsk. 3 aus d. Dorf Binaradka im G. Samara

1. Päänauha. Tshetvertakovon kylästä Simbirskin lääniä.
2. Vyössä riippuva koriste. (vertaa T. CXIV. 2). Novo-Sijmeikinon kylästä Samaran l.
3. Samoin. Malij-Karmalij'stä Simbirskin l

1. Kopfband aus dem Dorf Tschetvertakovo im Gouv. Simbirsk.
2. Vom Gürtel hängender Schmuck. (Vergl. T. CXIV, 2) Aus dem Dorf Novo-Sijmeikino im Gouv. Samara
3. Dito aus dem Dorf Malij-Karmalij im Gouv. Simbirsk.

Liinaviitta Malij-Karmalij'n kylästä Simbirskin lääniä.

Leinener Überrock aus dem Dorf Malij-Karmalij im Gouv. Simbirsk.

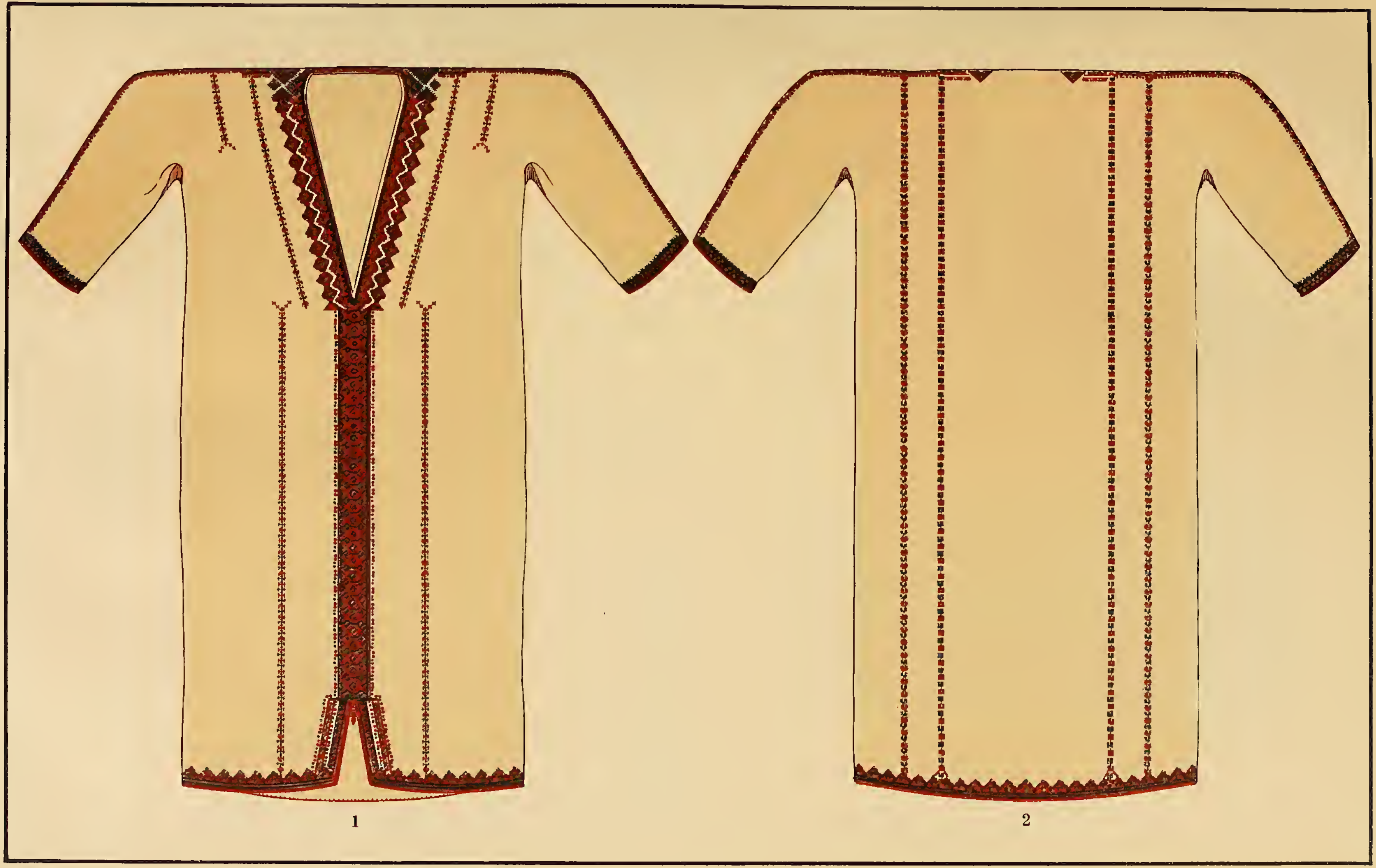

Paita. Malij-Karmalij. Hemd.

1 ja 2 Päähine.
3. Helminen päänauha.
4. Helminauha
5. Palmikossa riippuva koriste.
6. Päänauha 7. Helminauha.
Sutshkinon kylästä Saratovin lääniä.

1 und 2. Kopfbedeckung.
3. Kopfband aus Perlen.
4. Perlenschnur.
5 Am Zopf hängender Schmuck
6. Kopfband. 7. Perlenschnur.
Aus dem Dorf Sutschkino im Gouvernement Saratov.

1

2

3

4

5

1 ja 2. Kaulakoristeita Sutshkinon kylästä Saratovin lääniä.
3. Helmivyö samasta kylästä.
4 ja 5. Kaulakoristeita Ardatovin kylästä Simbirskin lääniä

1 und 2. Halsschmucke aus dem Dorf Sutschkino im Gouv. Saratov
3. Gürtel aus Perlen aus demselben Dorf.
4 und 5. Halsschmucke aus dem Dorf Ardatovi im Gouv. Simbirsk.

1

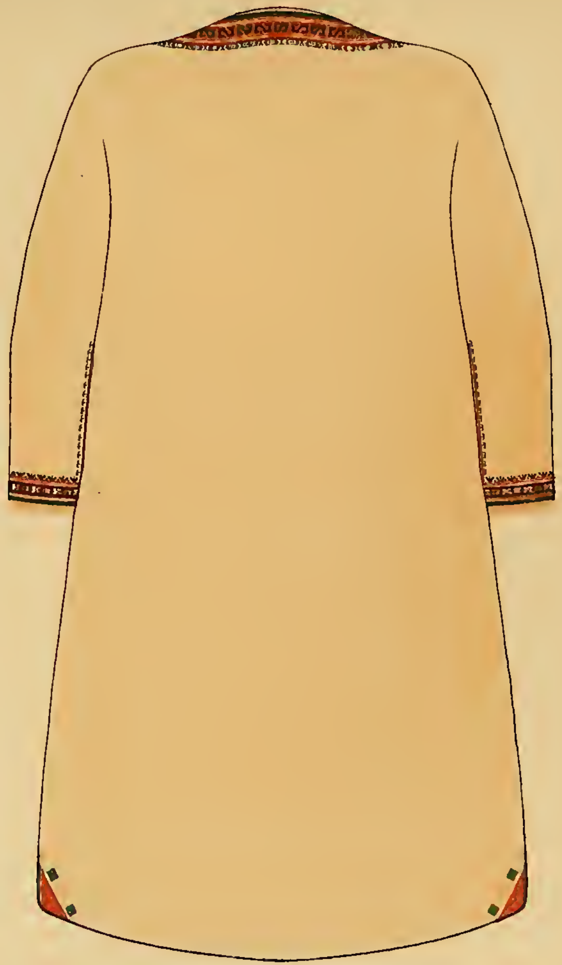

2

Naisen liinaviitta Sutshkinon kylästä Saratovin lääniä.

Weiblicher Überrock aus Leinen aus dem Dorf Sutschkino im Gouvernement Saratov.

1

2

Naisen liinaviitta. Sutshkino.

Weiblicher Überrock aus Leinen. Sutschkino.

1

2

Paita. Sutshkino. Hemd. Sutschkino.

1 2

Paita. Sutshkino. Hemd. Sutschkino.

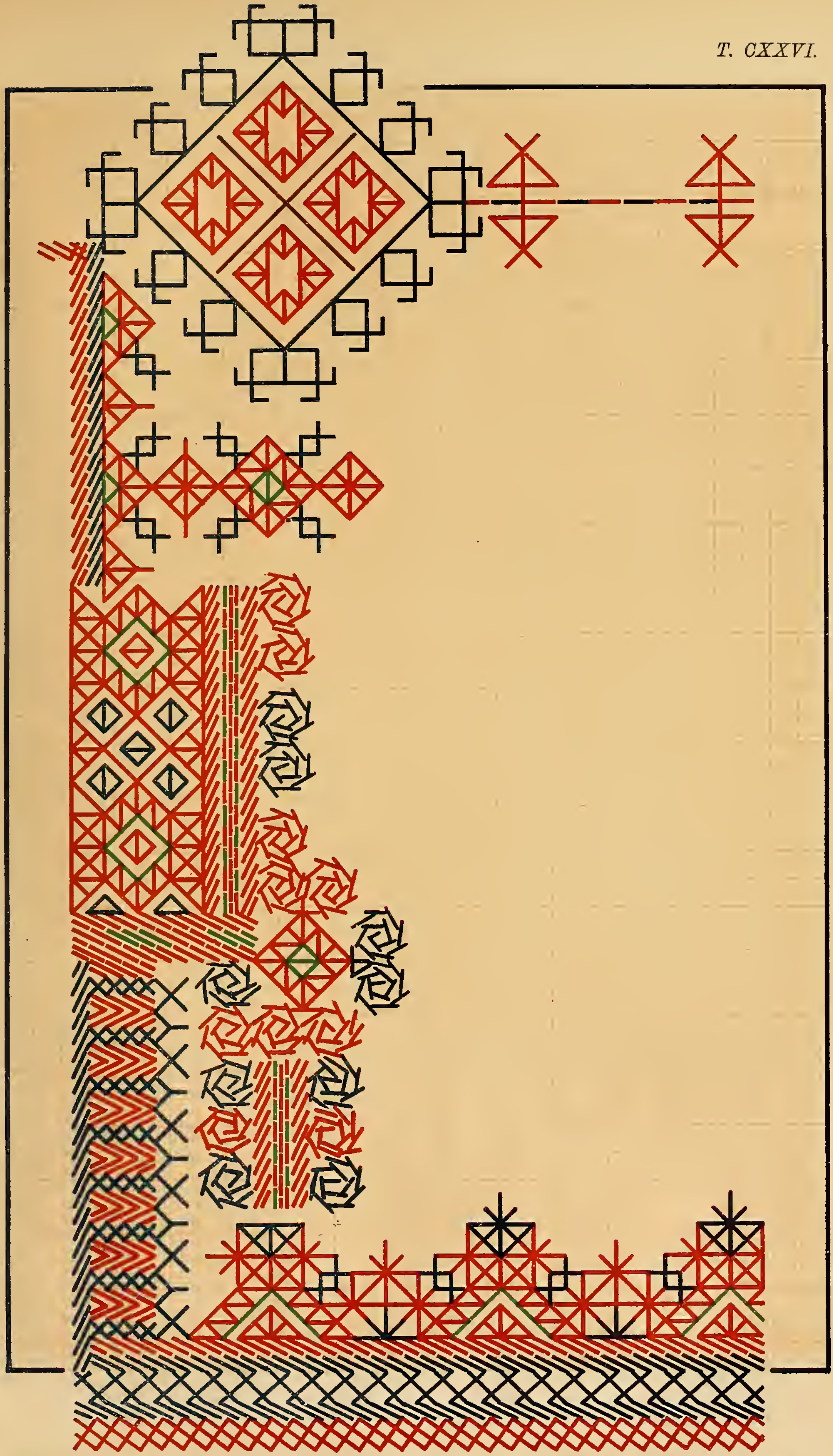

1

2

3

4

5

Tekotapakuvia erään paidan kuosiin Malij-Karmalij'n kylästä Simbirskin lääniä.

Technische Bilder zu den Mustern eines Hemdes aus dem Dorf Malij-Karmalij im Gouv. Simbirsk.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Kuoseja: 1, 4 ja 8 paidasta T. CXIX.
2, 6 ja 9 „ „ CXXV.

Muster: 1, 4 und 8 auf dem Hemd T. CXIX.
2, 6 und 9 „ „ „ CXXV.

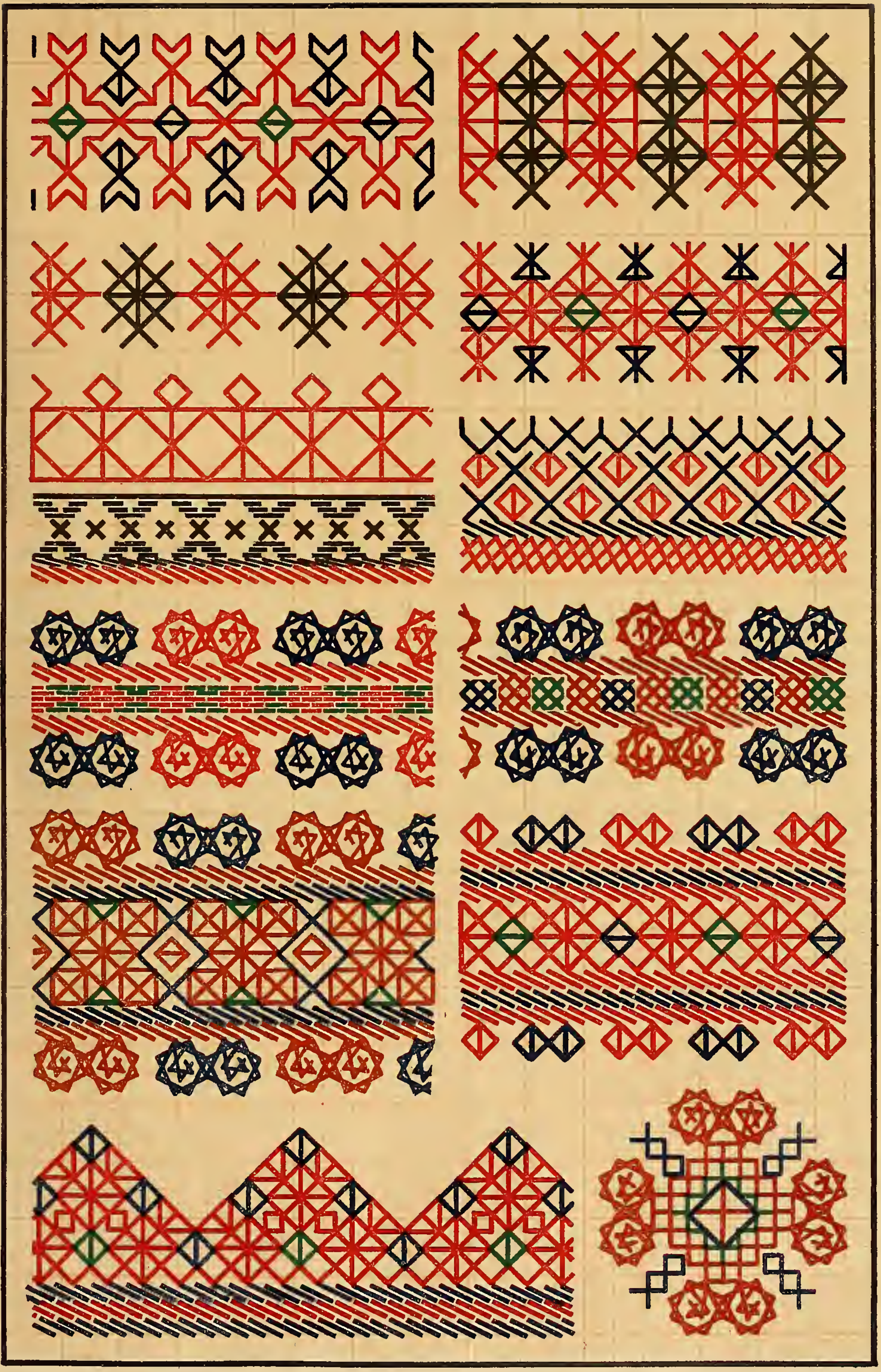

1 7
2 8
3 9
4 10
5 11
6 12

Kuoseja:
3 katso T. CXXV. 1.
4, 8, 9 ja 11 katso T. CXIX.
5, 10 ja 12 paidasta. Malij-Karmalij.

Muster:
3 siehe T. CXXV. 1.
4, 8, 9 und 11 siehe T CXIX
5, 10 und 12 auf einem Hemd. Malij-Karmalij.

1

2

3

4

Kuoseja:
1 paidasta T. CXIX.
2 ja 3 eräästä paidasta.
4 „ liinaviitasta.

Muster:
1 auf dem Hemd T. CXIX.
2 und 3 auf einem Hemd.
4 auf einem Überrock.

Malij-Karmalij.

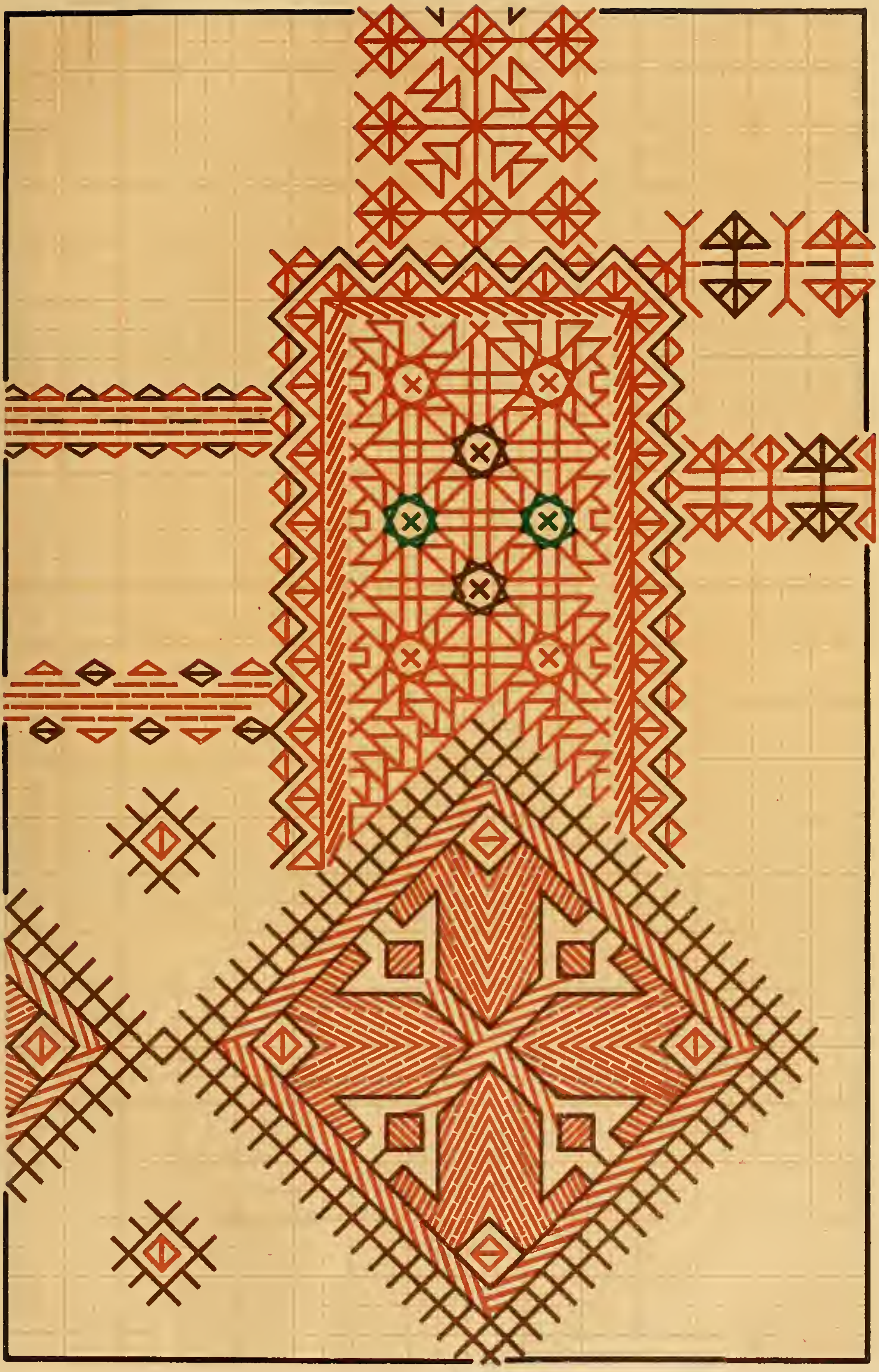

Kuosi paidasta T. CXXIV, Muster auf dem Hemd T. CXXIV.

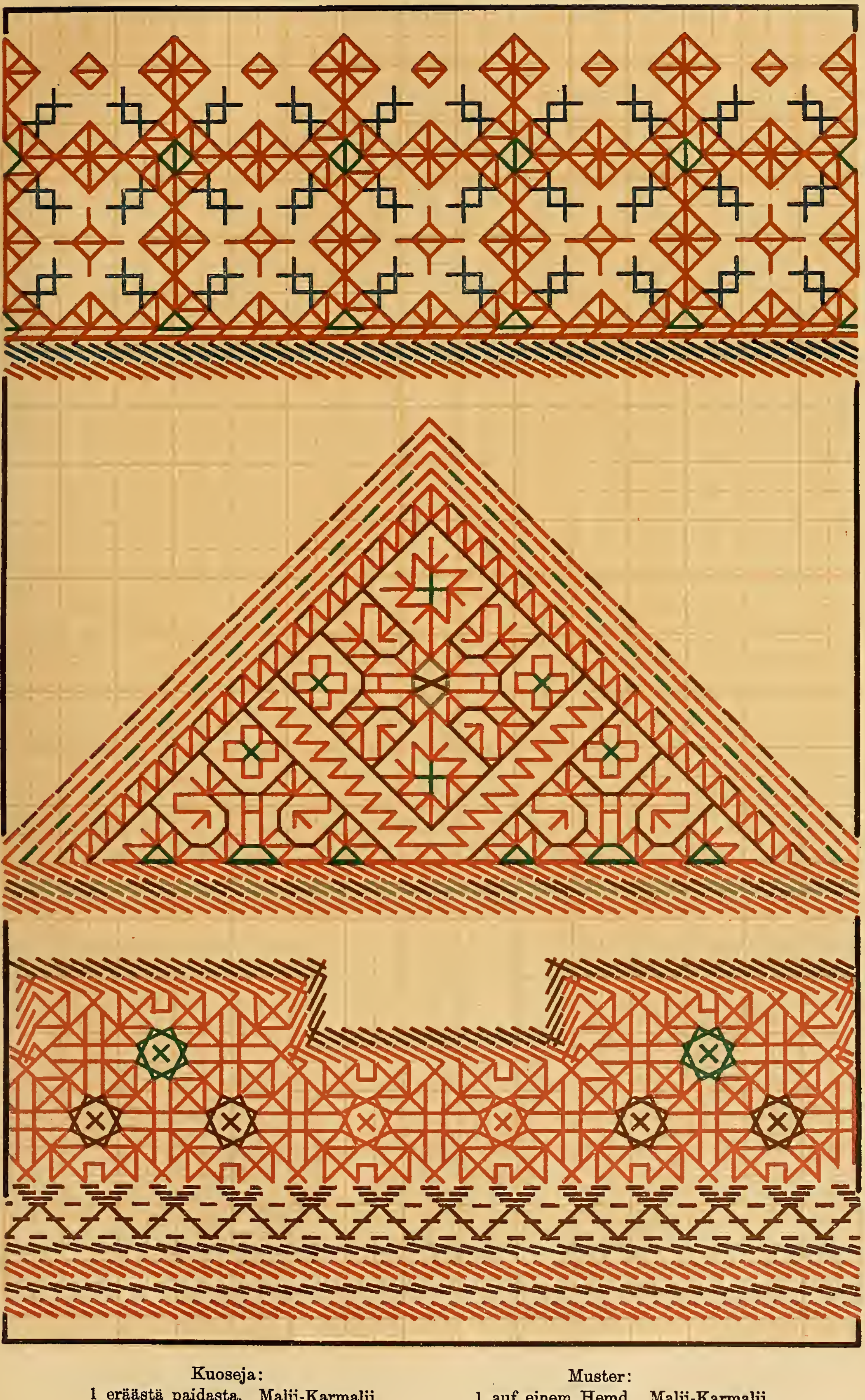

1
2
3

Kuoseja:
1 eräästä paidasta. Malij-Karmalij.
2 katso T. CXXIII.
3 „ „ CXXIV.

Muster:
1 auf einem Hemd. Malij-Karmalij.
2 siehe T. CXXIII.
3 „ „ CXXIV.

1

2

Paidan kuoseja:
1. Malij-Karmalij.
2. Pietarissa ostetusta kappaleesta.

Muster auf dem Hemd:
1. Malij-Karmalij.
2. Aus einem in S:t Petersburg gekauften Bruckstück

Kuoseja:
1 katso T. CXIX. 1.
2 ja 4 katso T. CXV. 3 ja 4.
3 päähineestä. Tshervertakovo.

Muster:
1 siehe T. CXIX 1.
2 und 4 siehe T. CXV. 3 und 4
3 auf einer Kopfbedeckung. Tschetvertakovo.

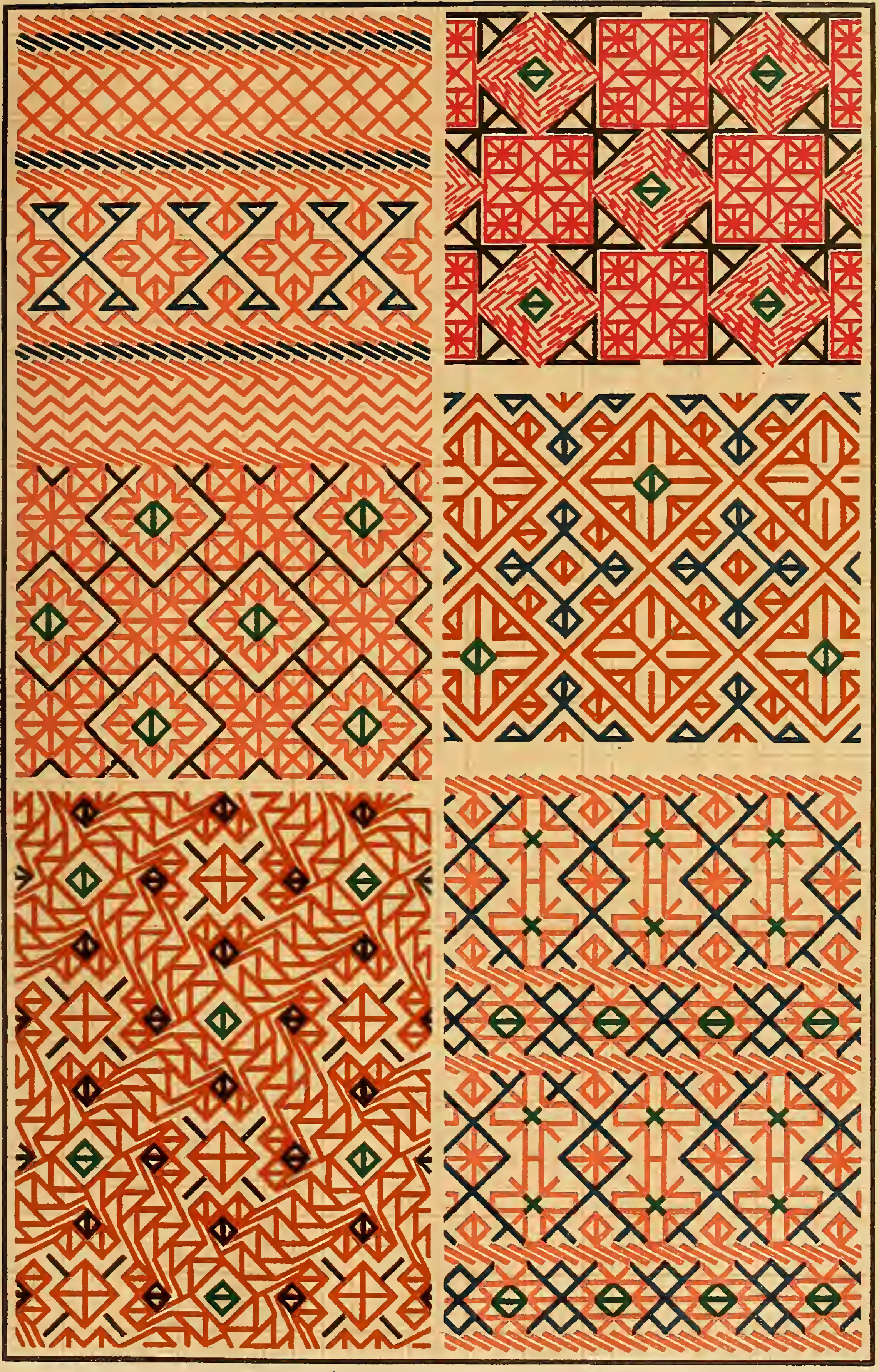

1

2

3

4

5

Kuoseja:
1 ja 4 pääheneestä. Malij-Karmalij.
2 katso T. CXX.
3 „ „ CXV.
5 „ „ CXIV.

Muster:
1 und 4 auf einer Kopfbedeckung.
Malij-Karmalij.
2 siehe T. CXX.
3 „ „ CXV.
5 „ „ CXIV.

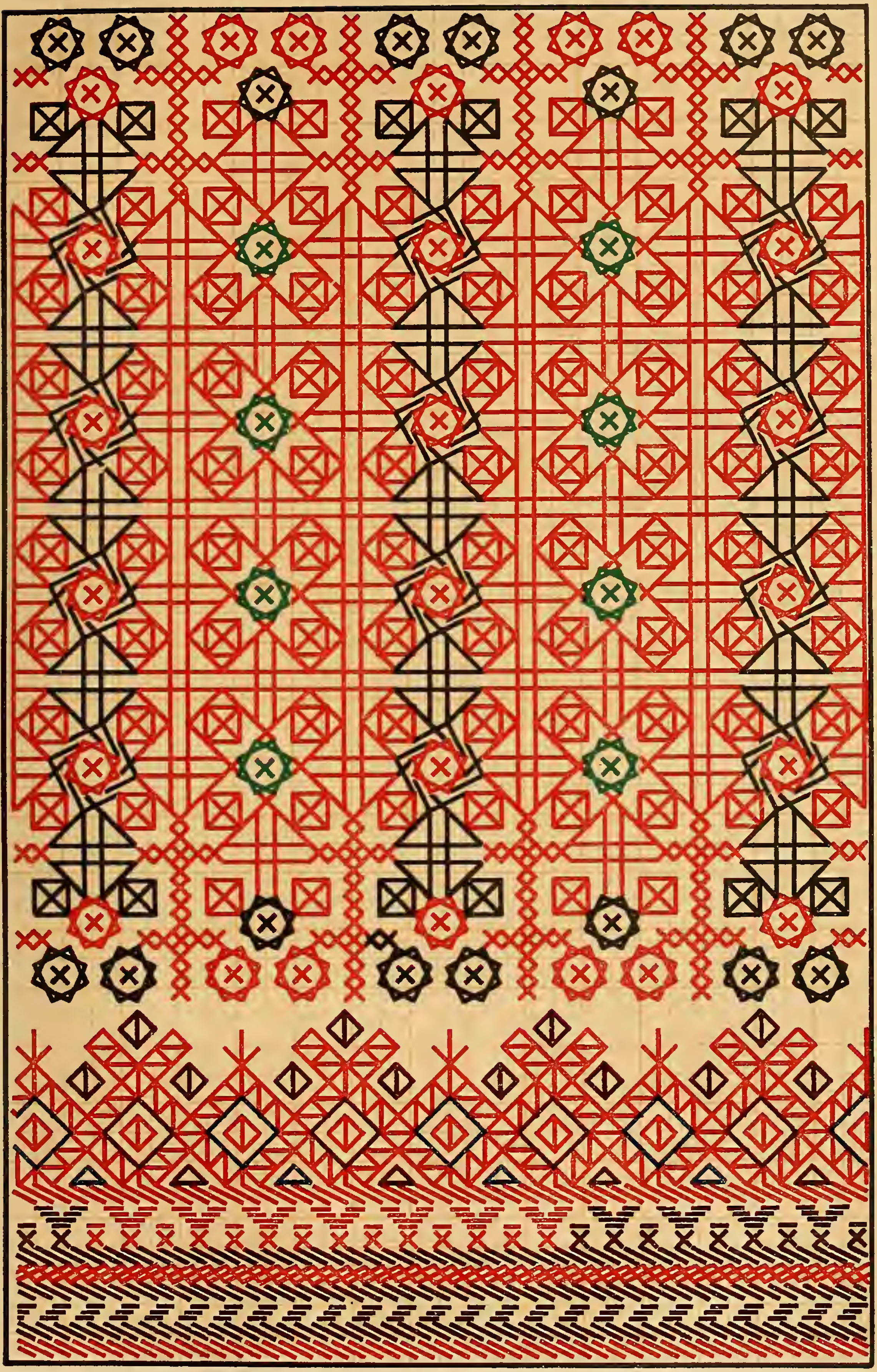

1

2

Kuoseja:
1 katso T. CXXIV. 1.
2 eräästä paidasta.

Muster:
1 siehe T. CXXIV. 1.
2 auf einem Hemd.

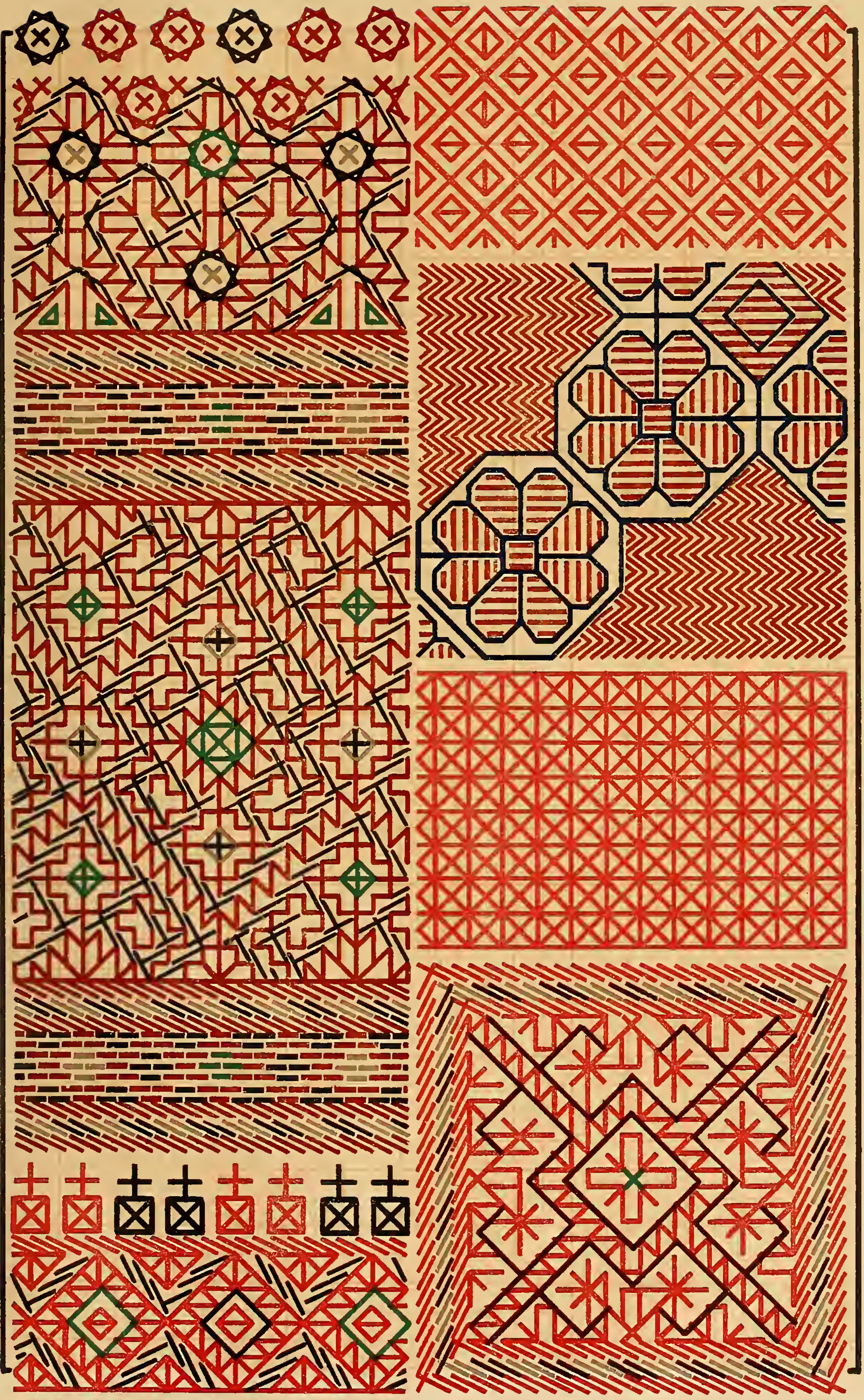

1 2 3 4 5 6

Kuoseja:

1 katso T. CXX 1 ja CXXXIX. 1.
2 paidasta Malij-Karmalij.
3 päähineestä
4 katso T CXIV. 2 ja CXXXIX. 2.
5 „ „ CXV. 3.
6 „ „ CXXIII. 1.

Muster:

1 siehe T. CXX 1 und CXXXIX. 1.
2 auf einem Hemd Malij-Karmalij.
3 auf einer Kopfbedeckung „
4 siehe T. CXIV. 2 und CXXXIX. 2.
5 „ „ CXV 3.
6 „ „ CXXIII. 1

1

2

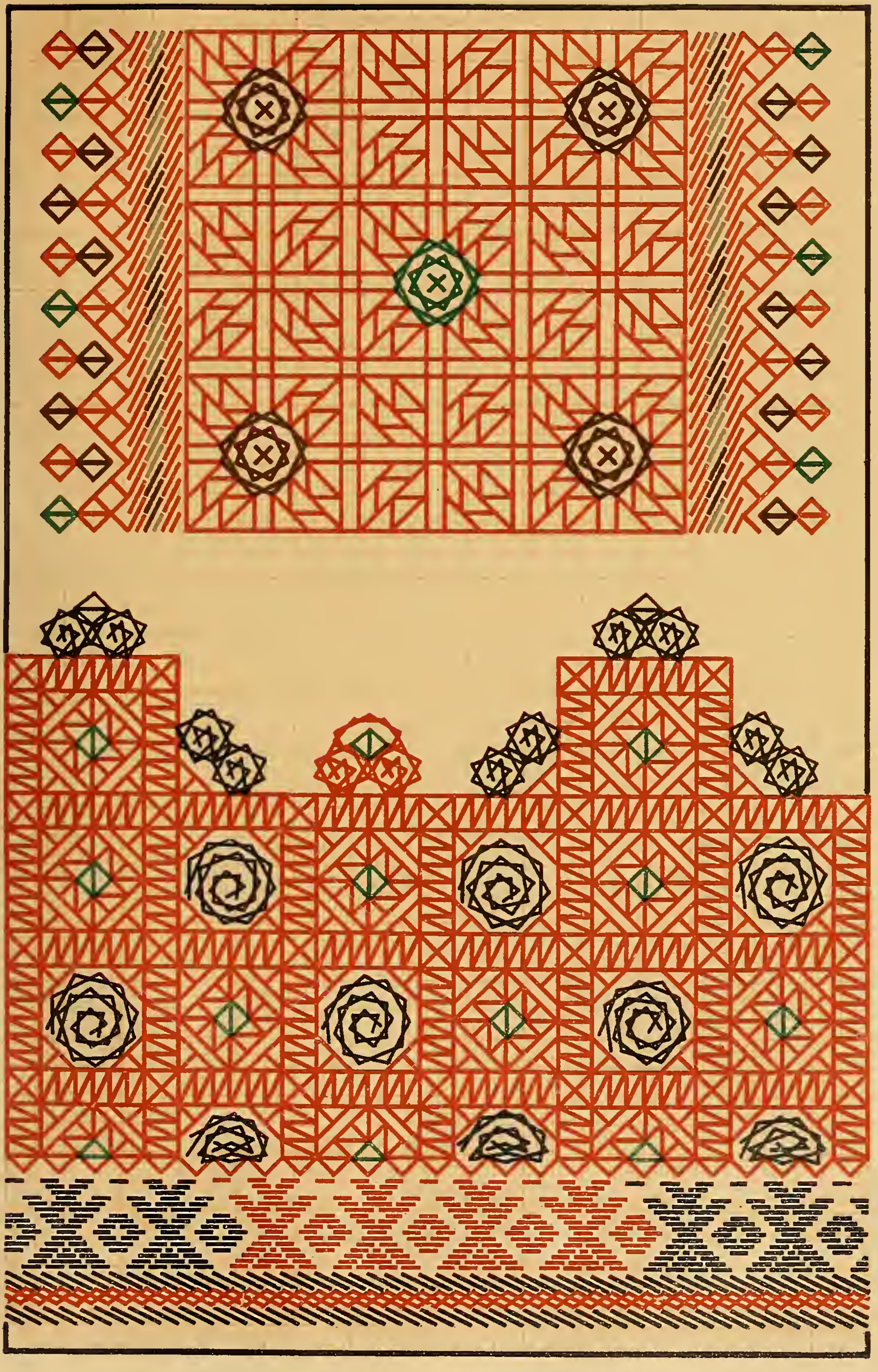

Kuoseja:
1 katso T. CXXV.
2 eräästä paidasta.

Muster:
1 siehe T. CXXV.
2 auf einem Hemd.

Kuoseja:
1 katso T. CXVIII
2 päähineestä. Tshetvertakovo.
3 ja 5 „ Malij-Karmalij.
4 katso kuv. CXV. 4.

Muster:
1 siehe T CXVIII.
2 auf einer Kopfbedeckung. Tschetvertakovo.
3 und 5 „ Malij-Karmalij.
4 siehe Bild CXV. 4.

1 2 4 7 9

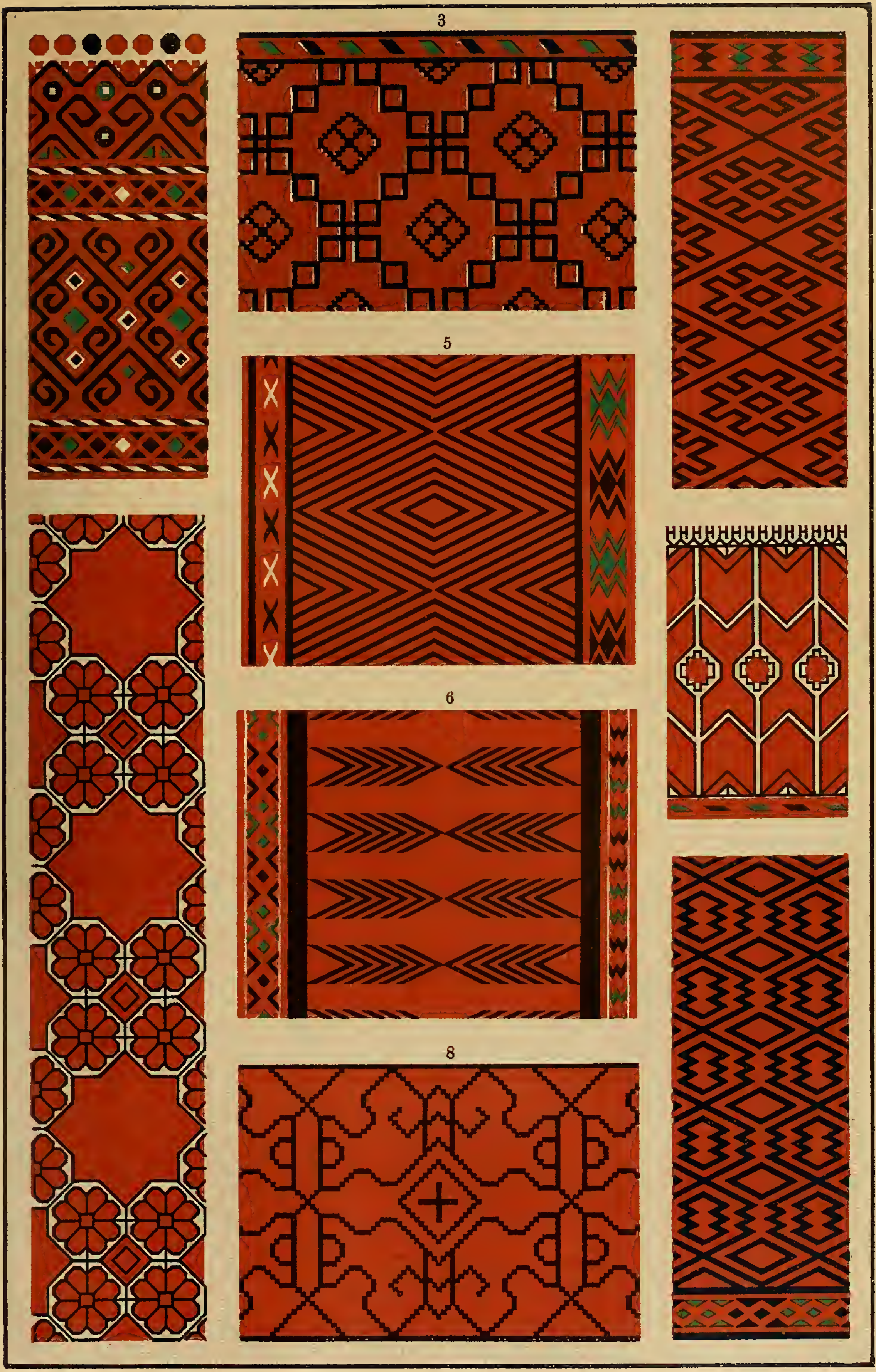

Kuoseja: 1 katso T. CXX. 1 ja CXXXVI 1.
2 „ „ CXIV. 2 ja CXXXVI 4.
3 „ „ CXVI 1.
4 ja 9 päähineestä. Malij-Karmalij.
5 „ Tshetvertakovo.
6 katso T: CXV. 3.
7 „ „ CXXV.
8 „ „ CXV. 1.

Muster: 1 siehe T. CXX. 1 und CXXXVI. 1.
2 „ „ CXIV und CXXXVI 4.
3 „ „ CXVI. 1.
4 u 9 auf einer Kopfbedeckung Malij-Karmalij.
5 „ „ Tschetvertakovo.
6 siehe T. CXV 3
7 „ „ CXXV.
8 „ „ CXV. 1.

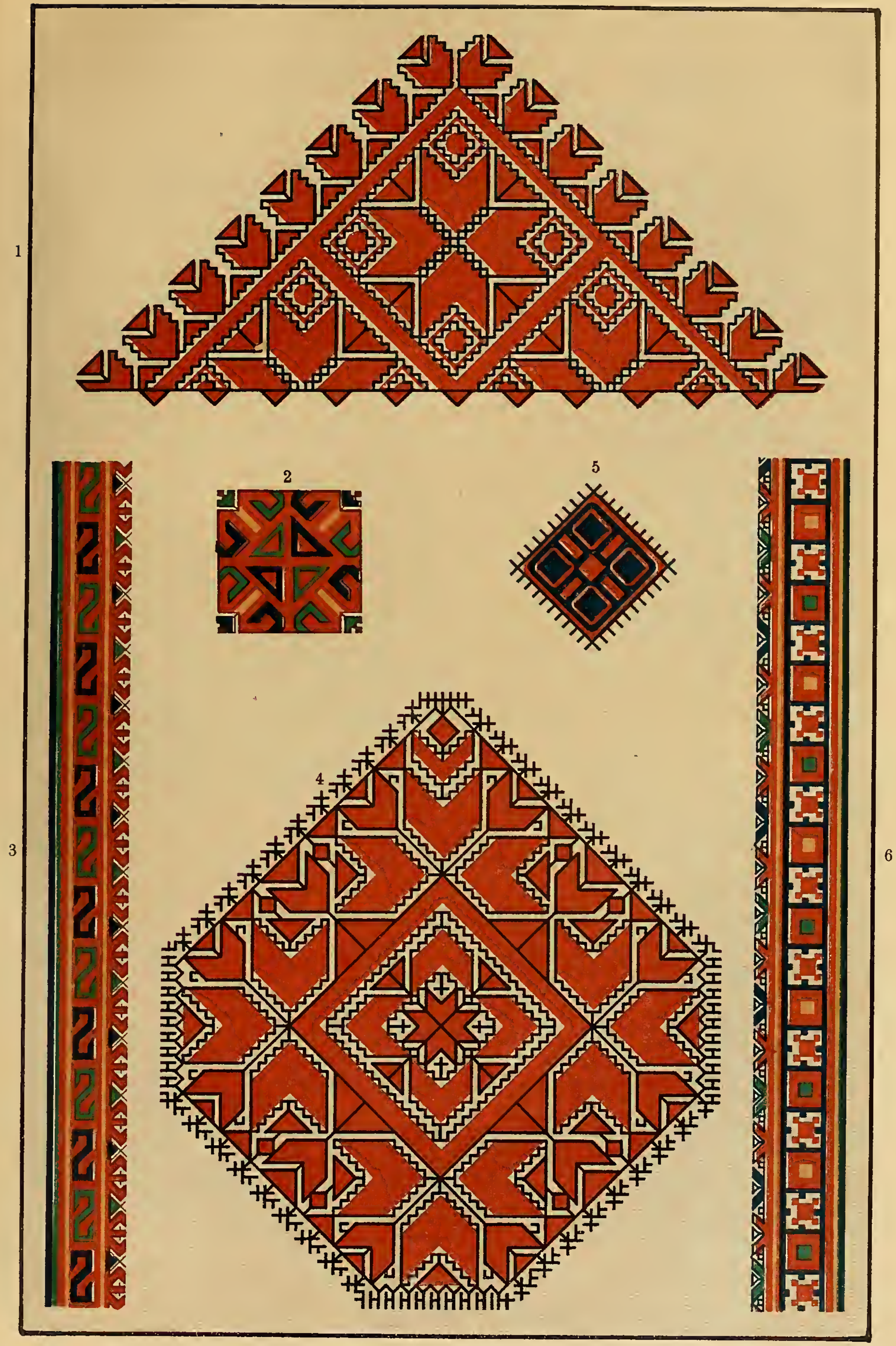

Kuoseja: 1 ja 4 katso T. CXXV. 2.
2, 3 ja 6 „ „ CXXII
5 „ „ CXIX. 1.

Muster: 1 und 4 siehe T. CXXV. 2.
2, 3 und 6 „ „ CXXII.
5 „ „ CXIX. 1.

1.

2.

3.

5.

1—4. Rintasolkia.
5. Käsirengas. Kazanin yliopiston museosta.

1—4. Brustspangen.
5. Armband. Aus dem Museum der Universität zu Kazan.

1.

2.

3.

4.

1 ja 2. Päähine.

3. Palmikossa riippuva koriste.

4. Korvarenkaita.

Kirilovon kylästä Tambovin lääniä.

1 und 2. Kopfbedeckung.

3. Am Zopf hängender Schmuck.

4. Ohrgehänge.

Aus dem Dorf Kirilovo im Gouvernement Tambov.

Kuoseja: 1. 9 ja 10 hameesta.
Muut päähineestä.
Kirilovo.

Muster: 1, 9 und 10 auf dem Wams.
Die übrigen auf der Kopfbedeckung.

1. 2. 3. 6. 7. 8. 9.

Technische Bilder:		Tekotapakuvia:	
1 zu Muster CXLIII.	11.	1 kuosiin CXLIII.	11.
2 „ „	10.	2 „ „	10.
4 „ „	4.	4 „ „	4.
5 „ „	6.	5 „ „	6.
6 „ „	3.	6 „ „	3.
7 „ „	13.	7 „ „	13.
8 „ „	1.	8 „ „	1.

Mordvalaisia Urjumin kylästä Kazanin lääniä.

Mordvinen aus dem Dorf Urjum im Gouvernement Kazan.

Mordvalaisia Urjumin kylästä Kazanin lääniä.

Mordvinen aus dem Dorf Urjum im Gouvernement Kazan

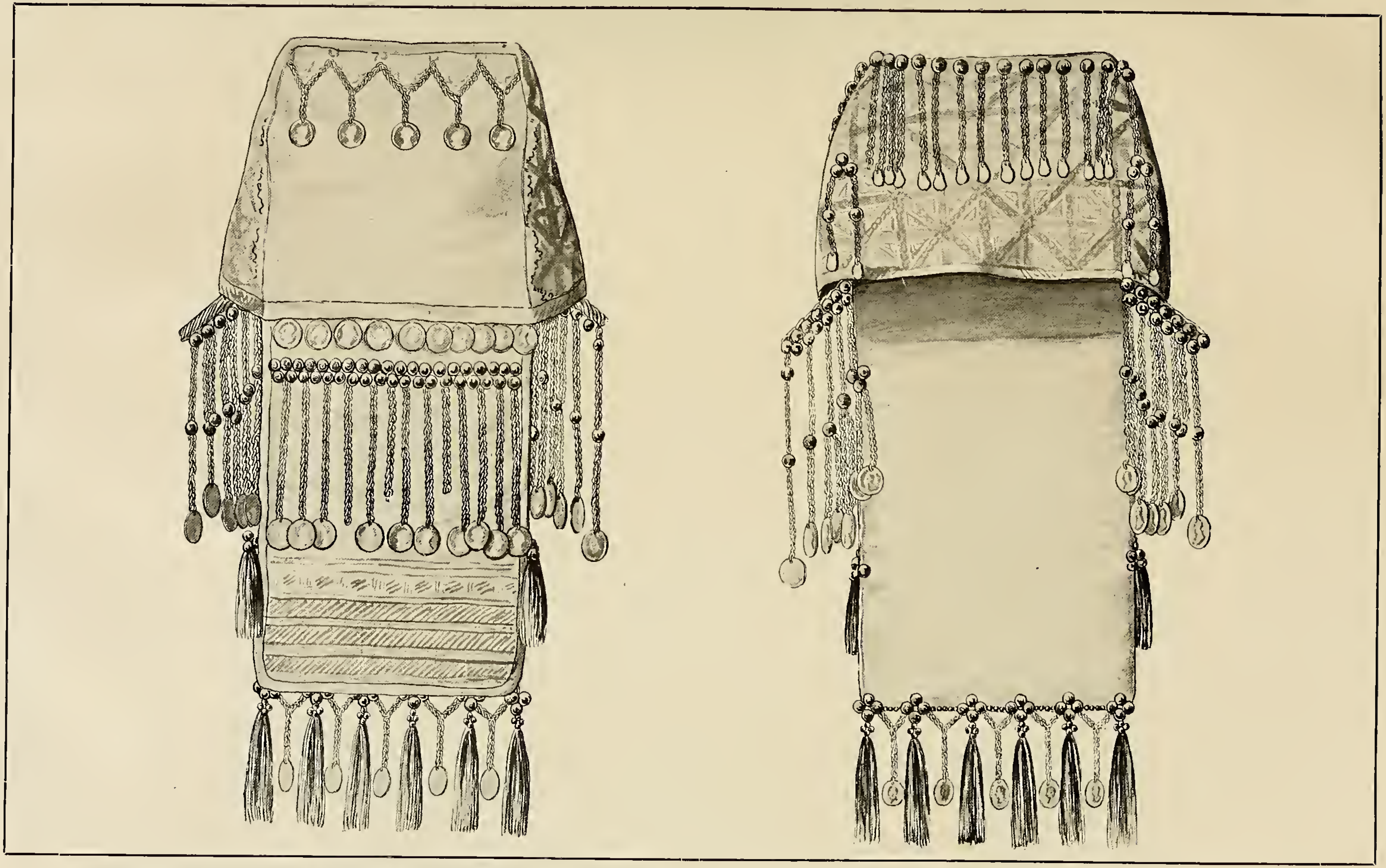

Päähine Pilokshovon kylästä Nizhnij-Novgorodin lääniä Pallasin kokoelmaa Pietarin tiedeakatemian kansantieteellisessä museossa.

Kopfbedeckung aus dem Dorf Pilokschovo im Gouvernement Nizhnij-Novgorod. In der Sammlung von Pallas des ethnographischen Museums der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg.

Paita Pilokshovon kylästä. Samassa Pallasin kokoelmassa.

Hemd aus demselben Dorf Pilokschovo. In der Sammlung von Pallas.

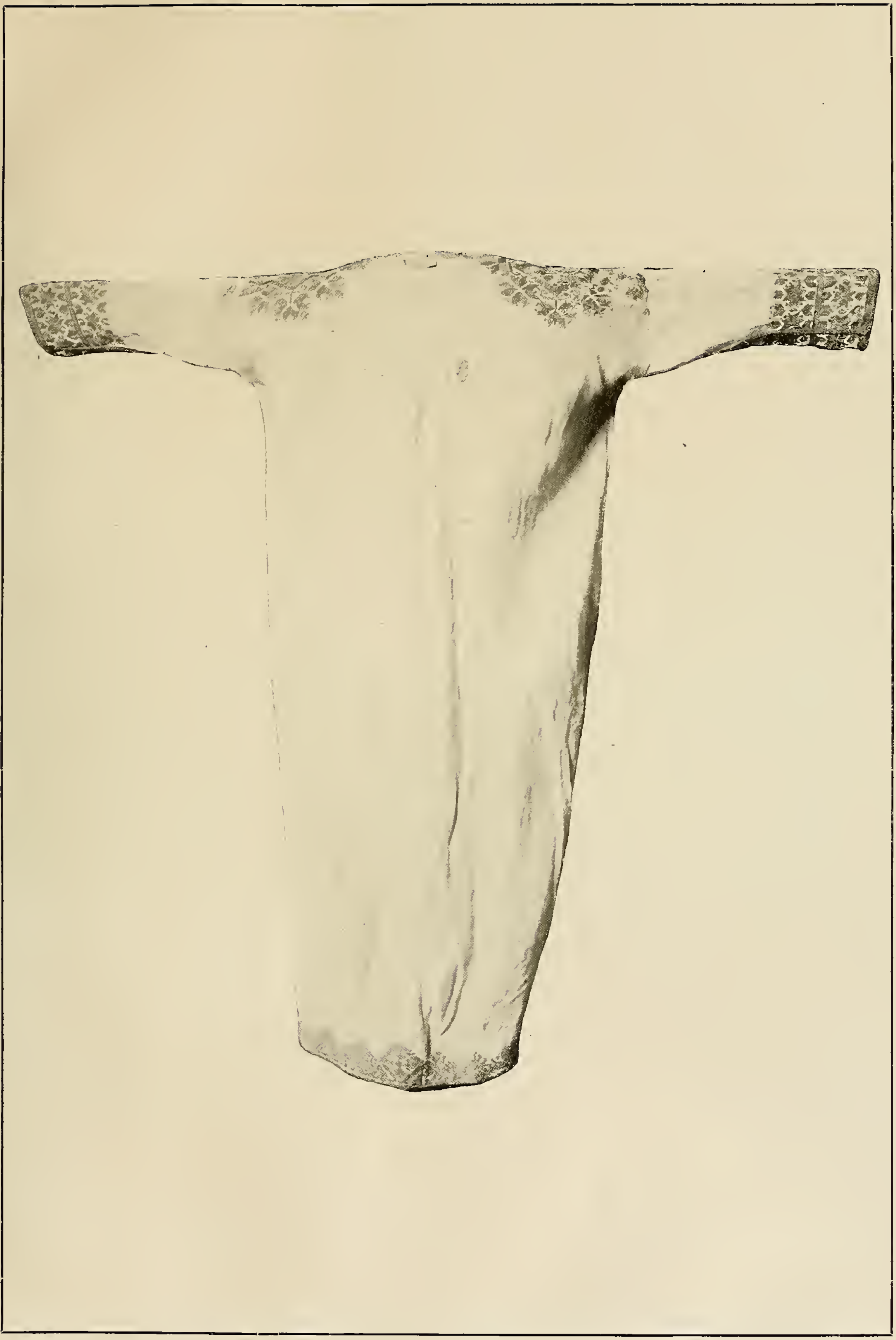

Saman paidan selkäpuoli. Rückseite desselben Hemdes.

Liinamekko Pilokshovosta. Pallasin kokoelmassa — Leinener Überrock aus Pilokschovo. In der Sammlung von Pallas.

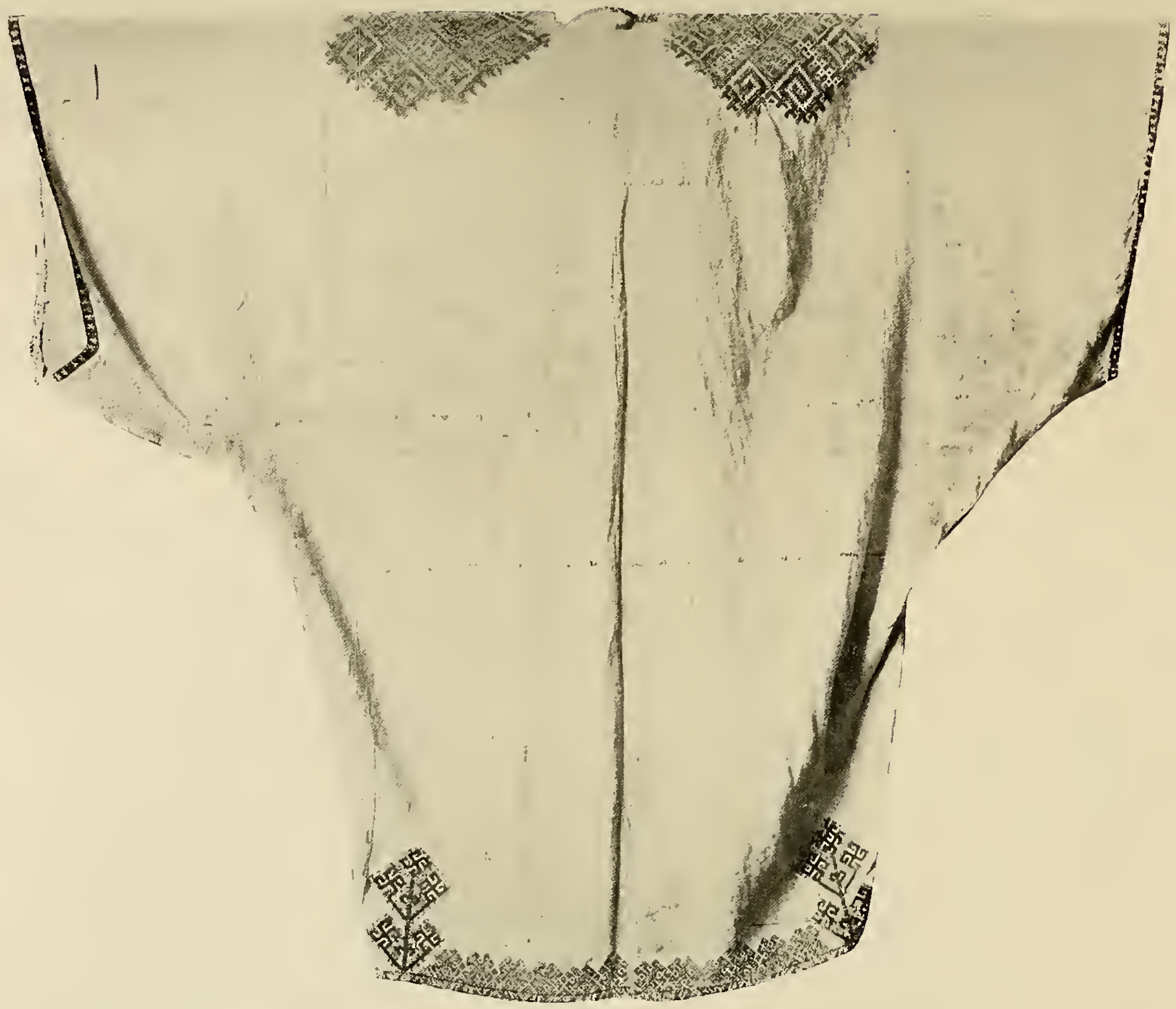

Saman liinamekon selkäpuoli. Rückseite desselben Überrockes.

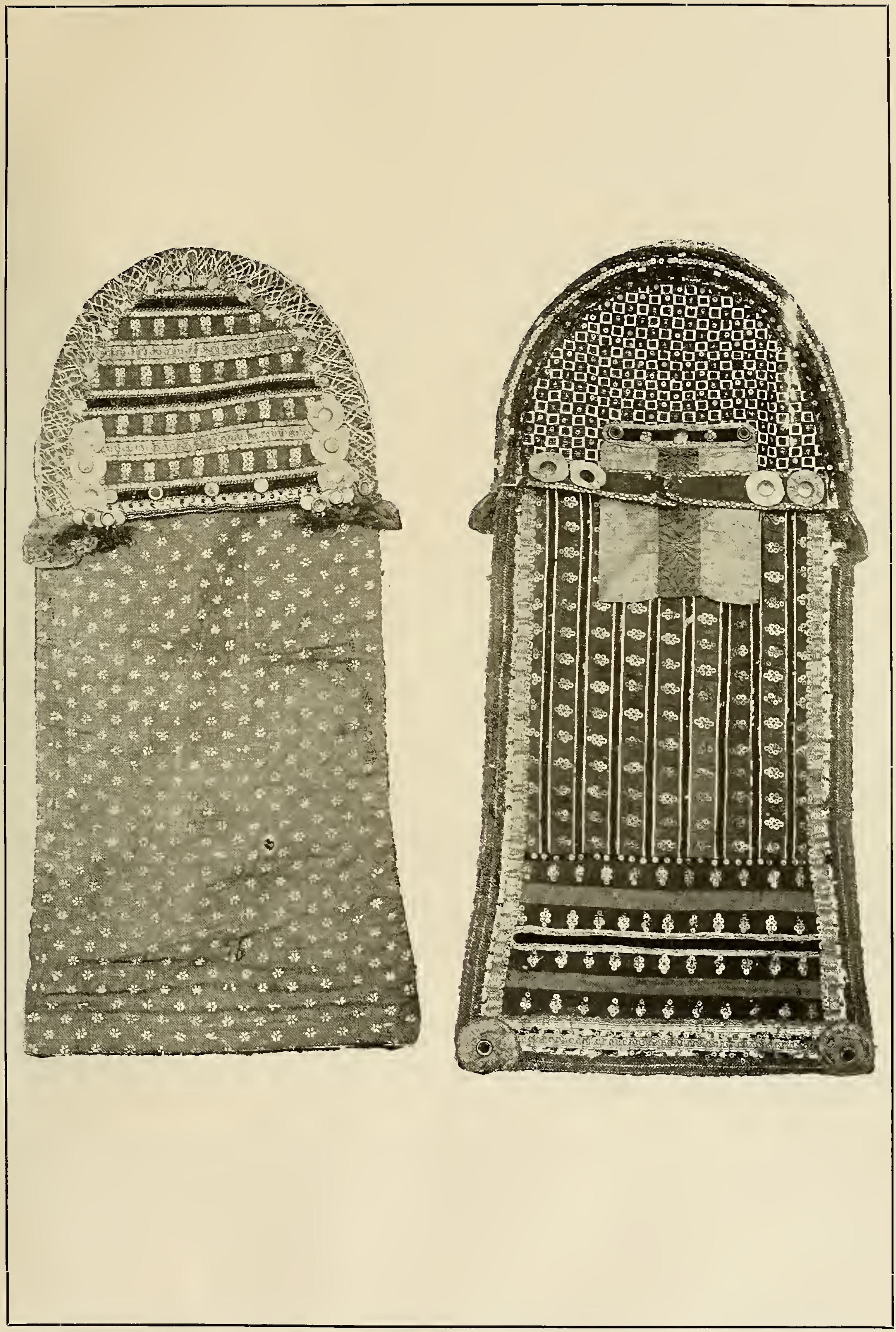

Päähine. Pietarin taideakatemian kokoelmassa.

Kopfbedeckung. In der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

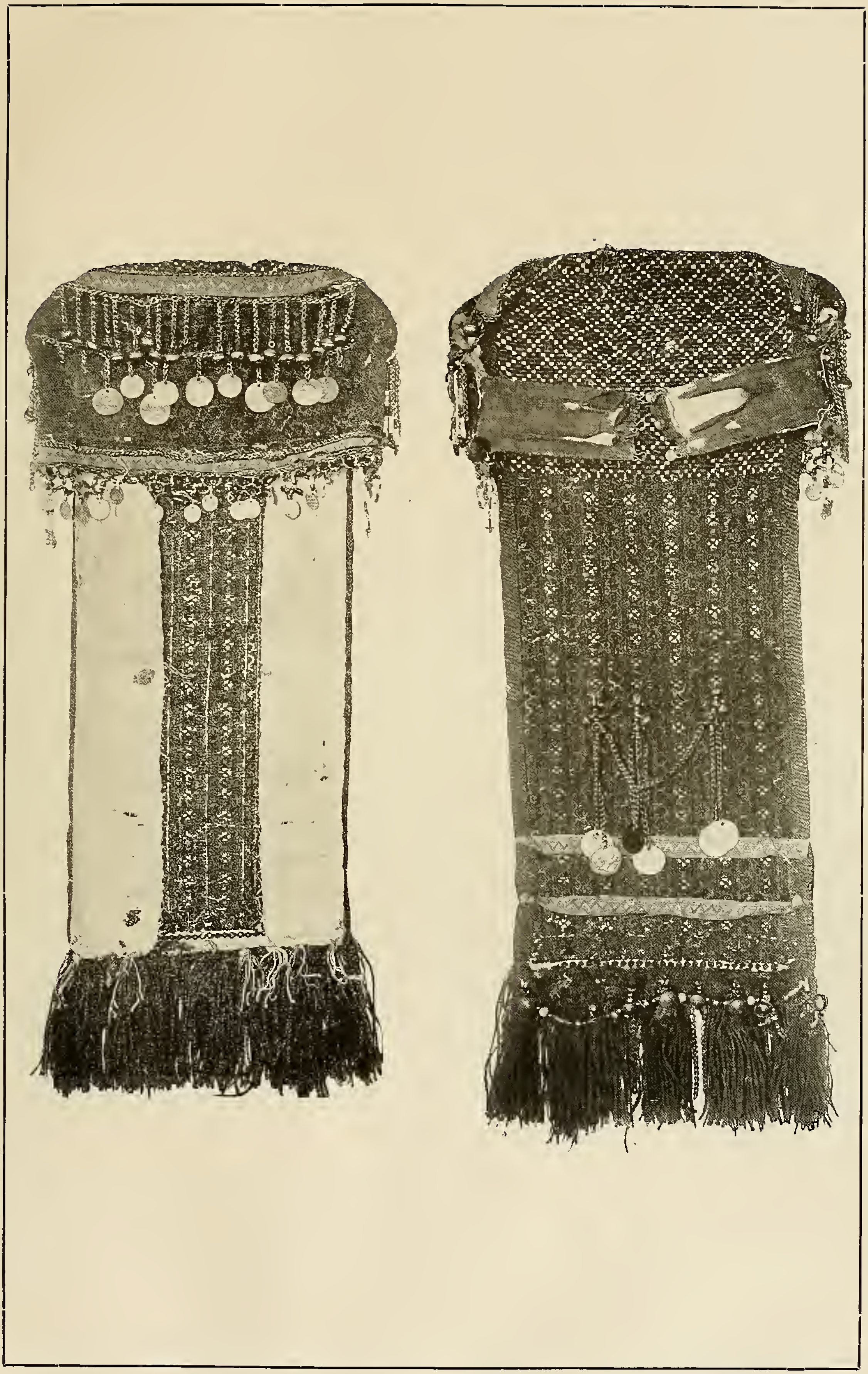

Päähine. Pietarin taideakatemian kokoelmassa.

Kopfbedeckung. In der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

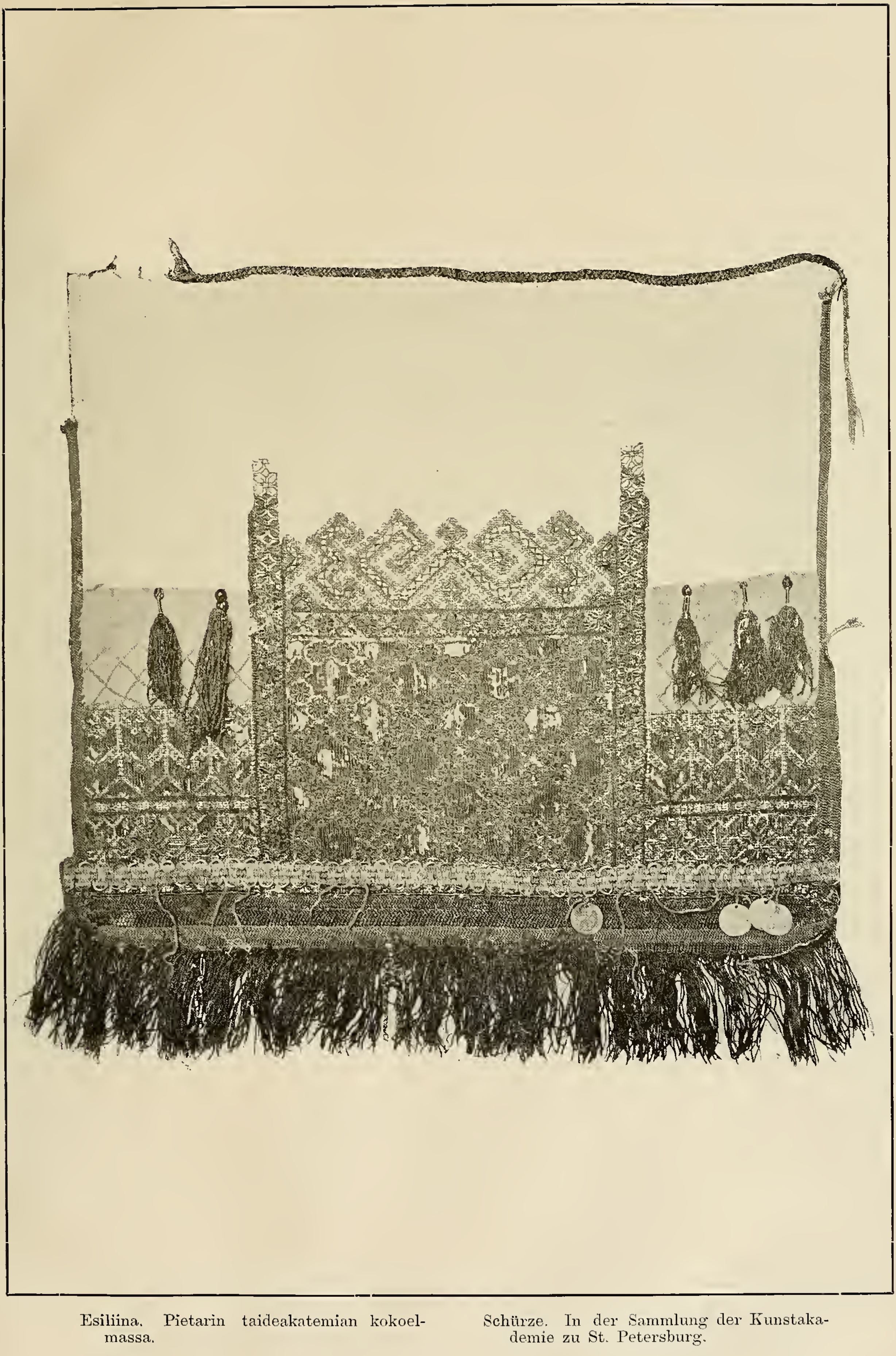

Esiliina. Pietarin taideakatemian kokoelmassa.

Schürze. In der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

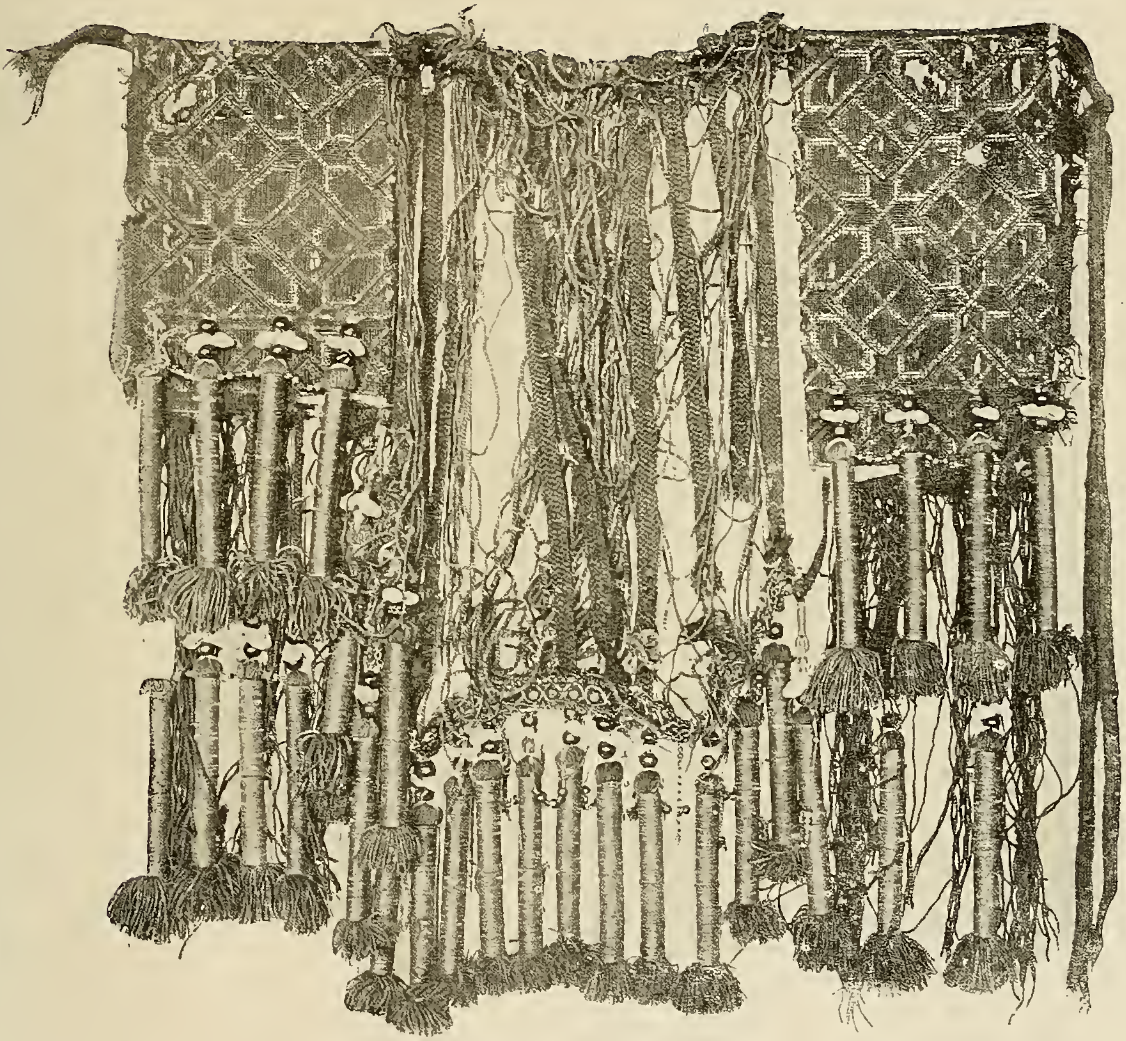

Vyössä riippuva koriste. Pietarin taideakatemian kokoelmassa.

Am Gürtel hängender Schmuck. In der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

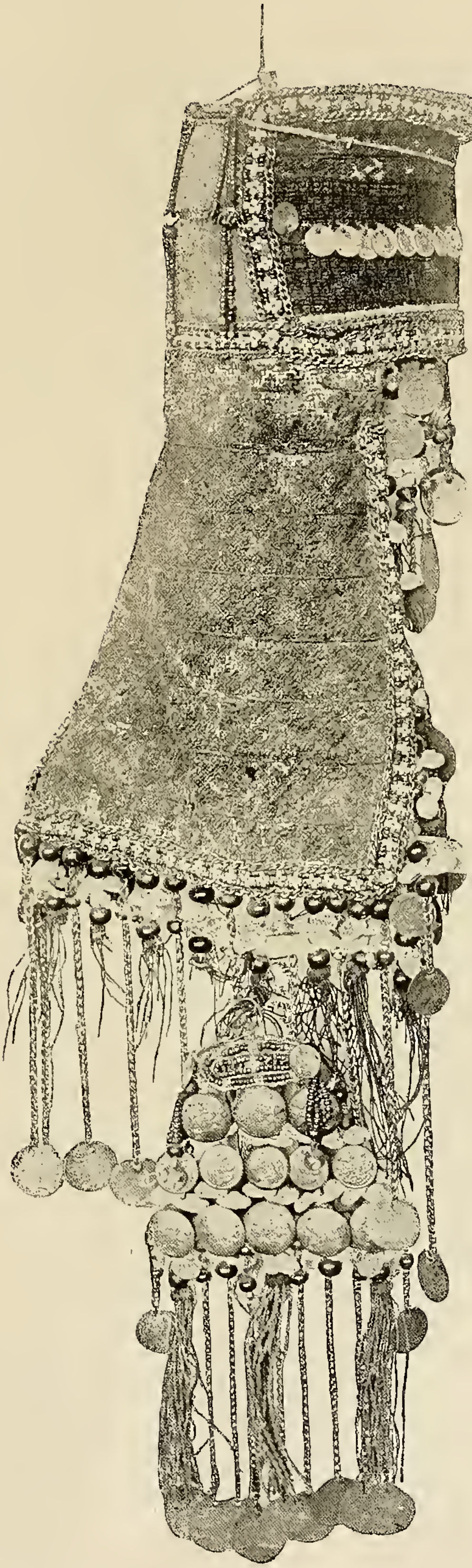

Päähine Lukajonovon piiristä Nizhnij-Novgorodin lääniä. Rumjantsevin museossa Moskovassa.

Kofpbedeckung aus dem kreis Lukajonovo im Gouvernement Nizhnij-Novgorod. In dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau.

1. Korvakoristeita. 2. Otsanauha. 3 Niskakoriste. 4. Rintakoriste. 5. Paitasolki. Lukajonovon piiri. Rumjantsevin museossa Moskovassa.

1. Ohrenzierrate. 2. Stirnband. 3 Nackenschmuck. 4. Brustschmuck. 5. Hemdenspange. Kreis Lukajonovo. In dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau.

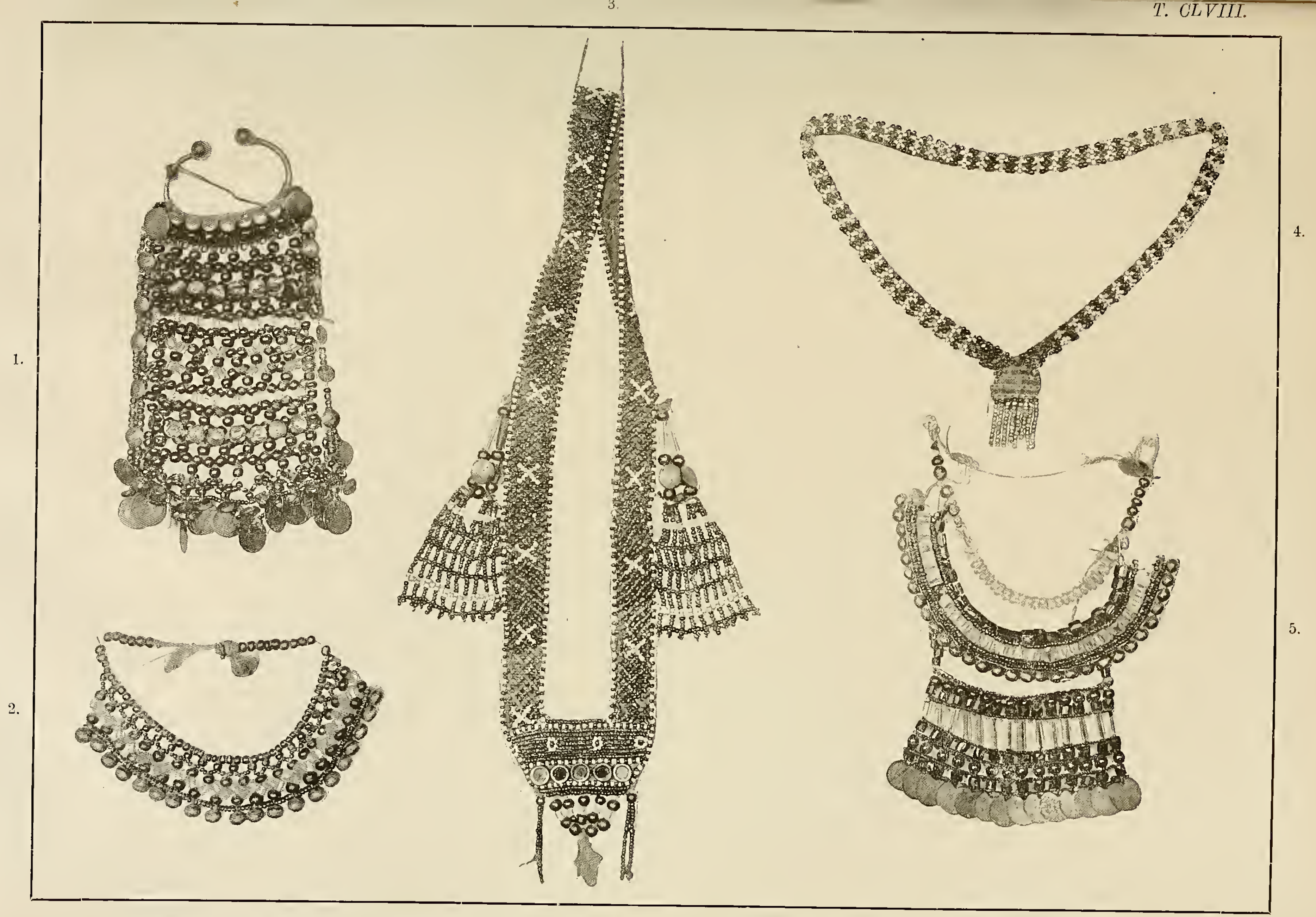

1. Rintasolki. 2—5. Kaula- ja rintanauhoja. Saranskin piiristä Pensan lääniä. Rumjantsevin museossa Moskovassa.

1. Brustspange. 2—5. Brust- und Halsbänder. Aus dem Kreis Saransk im Gouvernement Pensa. In dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau.

2.

3.

1.

Vyössä riippuvia koristeita samasta piiristä. Rumjantsevin museossa Moskovassa.

Am Gürtel hängende Zierrate aus demselben Kreis. In Rumjantsevschen Museum zu Moskau.

2. 1. 3. 4.

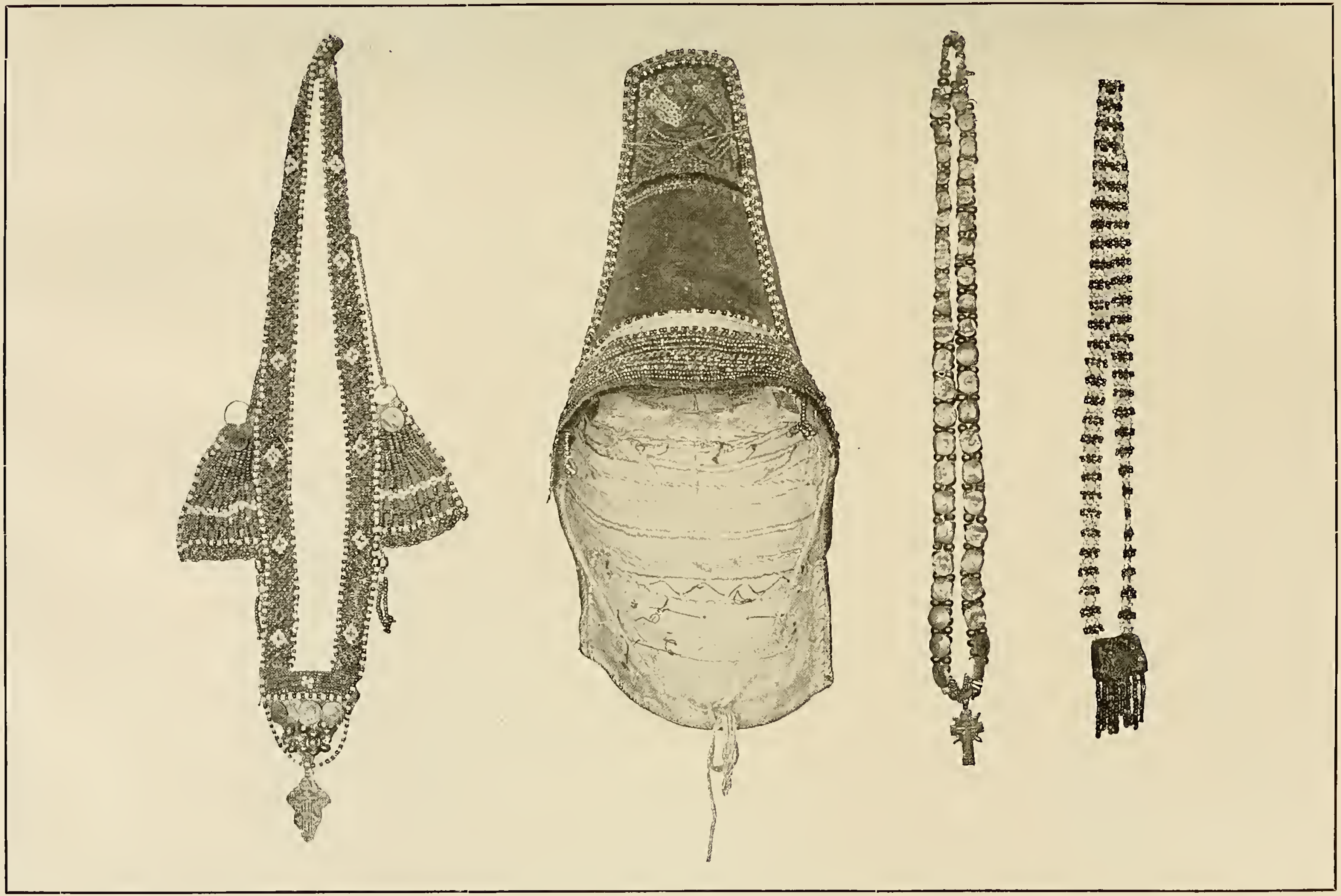

1. Päähine. 2—4. Kaulanauhoja. Arkangelin kylästä Samaran lääniä. Rumjantsevin museossa Moskovassa.

1. Kopfbedeckung. 2—4. Halsbänder Aus dem Dorf Archangel im Gouvernement Samara. In dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau.

1. 2 3. 4. 5. 6.

1, 4 ja 6. Kaulanauhoja. 2 ja 3. Korvarenkaita. 5. Rintasolki. Samasta kylästä. Rumjantsevin museossa Moskovassa.

1, 4 und 6. Halsbänder. 2 und 3. Ohrringe. 5. Brustspange. Aus demselben Dorf. In dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau.

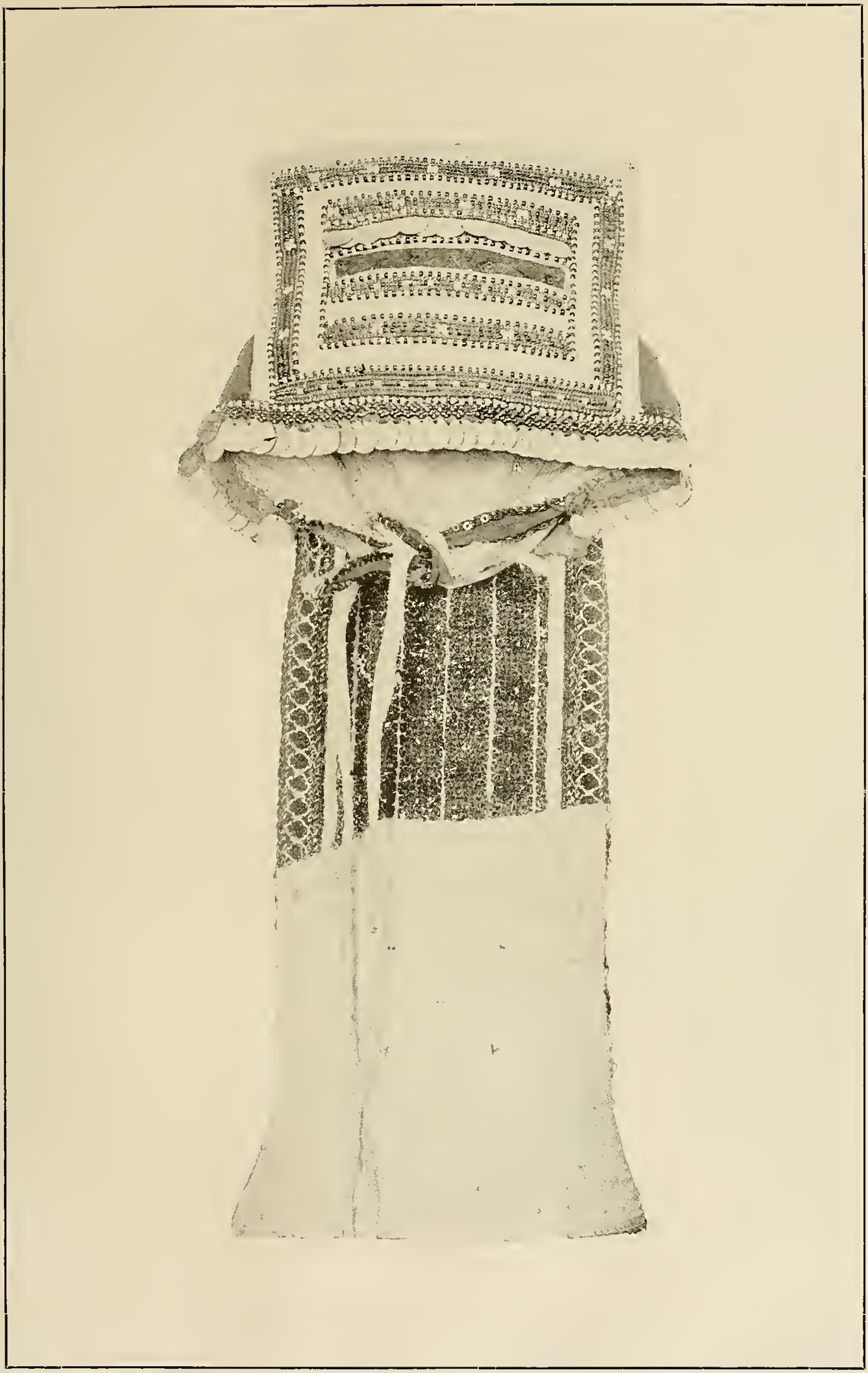

Päähine Arkangelin kylästä Samaran lääniä. Rumjantsevin museossa Moskovassa.

Kopfbedeckung aus dem Dorf Archangel im Gouvernement Samara. In dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau.

Saman päähineen niskapuoli. Nackenstuck derselben Kopfbedeckung.

1.

2

1. Rintakoriste. 2. Vyössä riippuva koriste. Arkangelin kylästä Samaran lääniä. Rumjantsevin museossa Moskovassa.

1. Brustschmuck. 2. Am Gürtel hängender Schmuck. Aus dem Dorf Archangel im Gouv. Samara. In dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau

1.

2.

3.

1. Esiliina. 2 ja 3. Vyössä riippuvia koristeita. Arkangelin kylästä Samaran lääniä. Rumjantsevin museossa Moskovassa.

1. Schürze. 2 und 3. Am Gürtel hängende Zierrate. Aus dem Dorf Archangel im Gouv. Samara. In dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau.

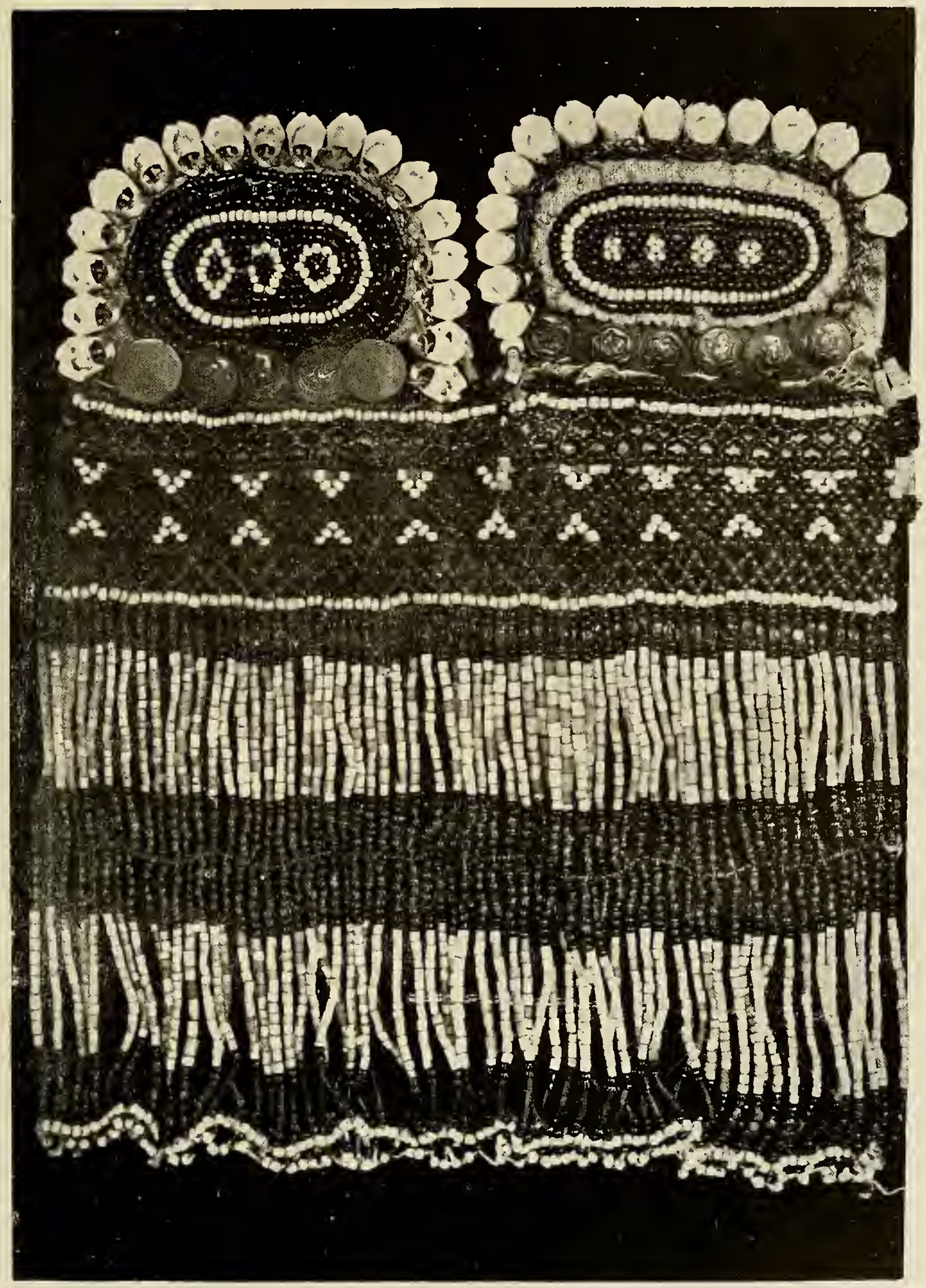

Rintakoriste. Kazanin yliopiston kansatieteellisessä museossa.

Brustschmuck. Im ethnographischen Museum der Universität zu Kazan.

1 2 3 6 7

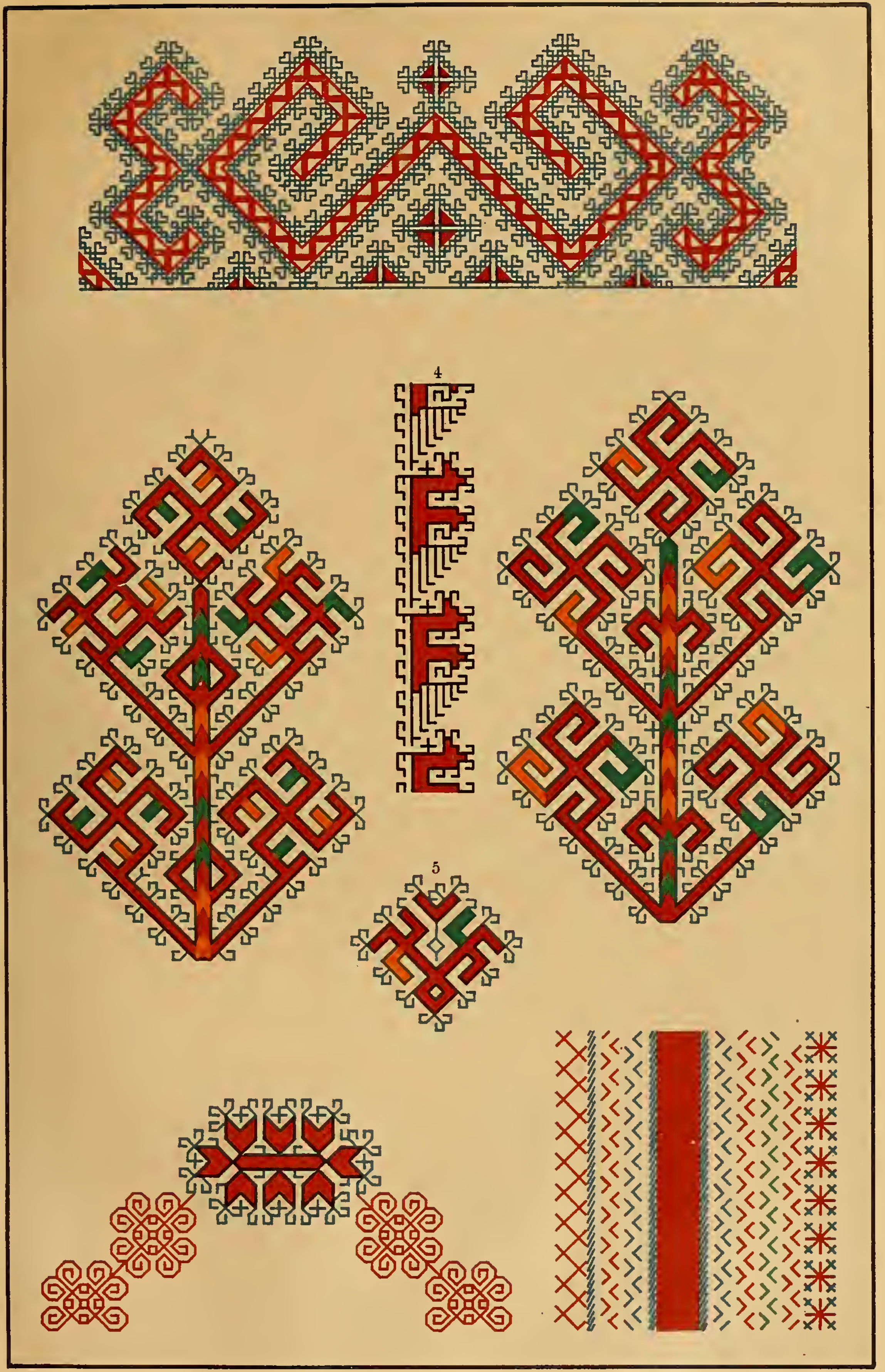

Kuoseja:
1 Pietarin taideakatemian kokoelmista.
2—6 Pietarin tiedeakatemian museosta.
7 Rumjantsevin museosta Moskovassa.

Muster:
1 aus der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.
2—6 aus dem Museum des Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg
7 aus den Rumjantsevschen Museum zu Moskau.

1
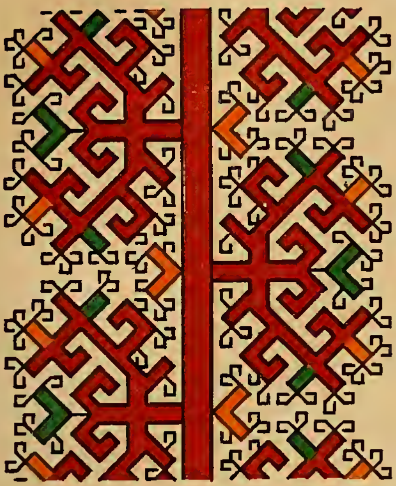

4

2

5

3

6
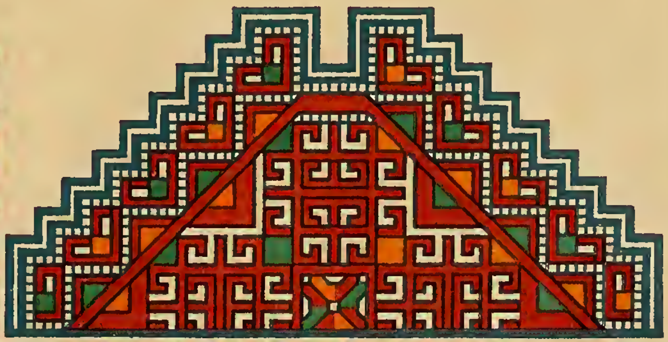

Kuoseja:
1—5 Pietarin tiedeakatemian museosta.
6 Kazanin yliopiston museosta.

Muster:
1—5 aus dem Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg.
6 aus dem Museum der Universität zu Kazan.

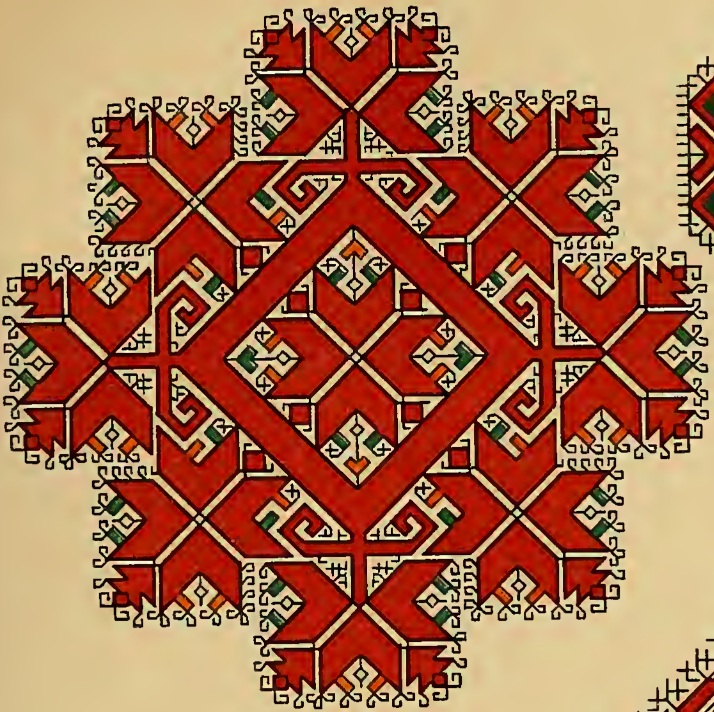

1

3

4

2

5

Kuoseja:

1 ja 5 Pietarin tiedeakatemian museosta.
2 ja 3 Kazanin kaupungin museosta.
4 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

Muster:

1 und 5 aus dem Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg.
2 und 3 aus dem Stadtmuseum zu Kazan.
4 aus der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

1 2 3 5 6 7

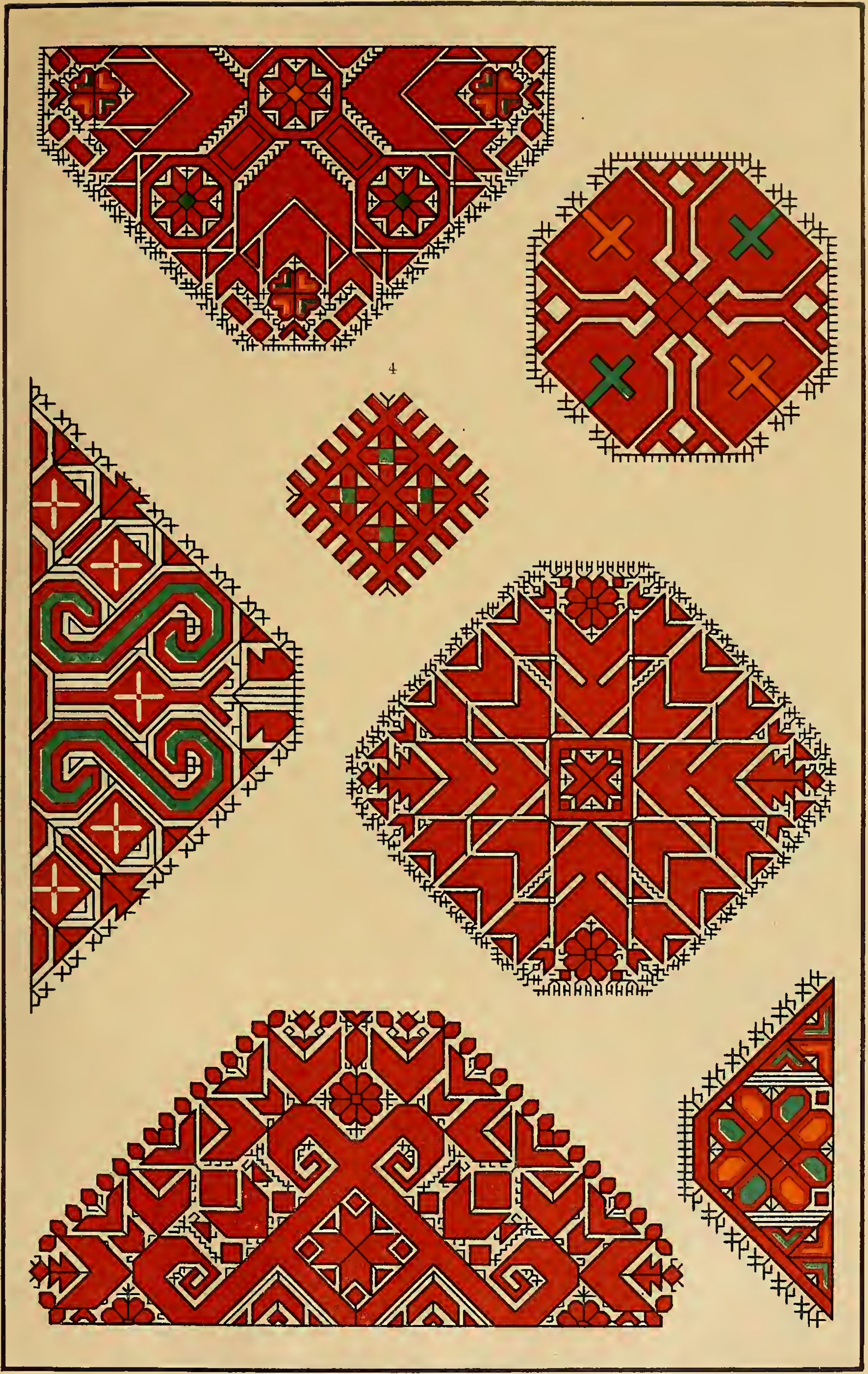

Kuoseja:

1 ja 7 Kazanin kaupungin museosta.
2 Pietarin taideakatemian kokoelmista.
3 ja 6 Rumjantsovin museosta Moskovassa.
4 ja 5 Kazanin yliopiston museosta.

Muster:

1 und 7 aus dem Stadtmuseum zu Kazan 2 aus der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg. 3 und 6 aus dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau. 4 und 5 aus dem Museum der Universität zu Kazan.

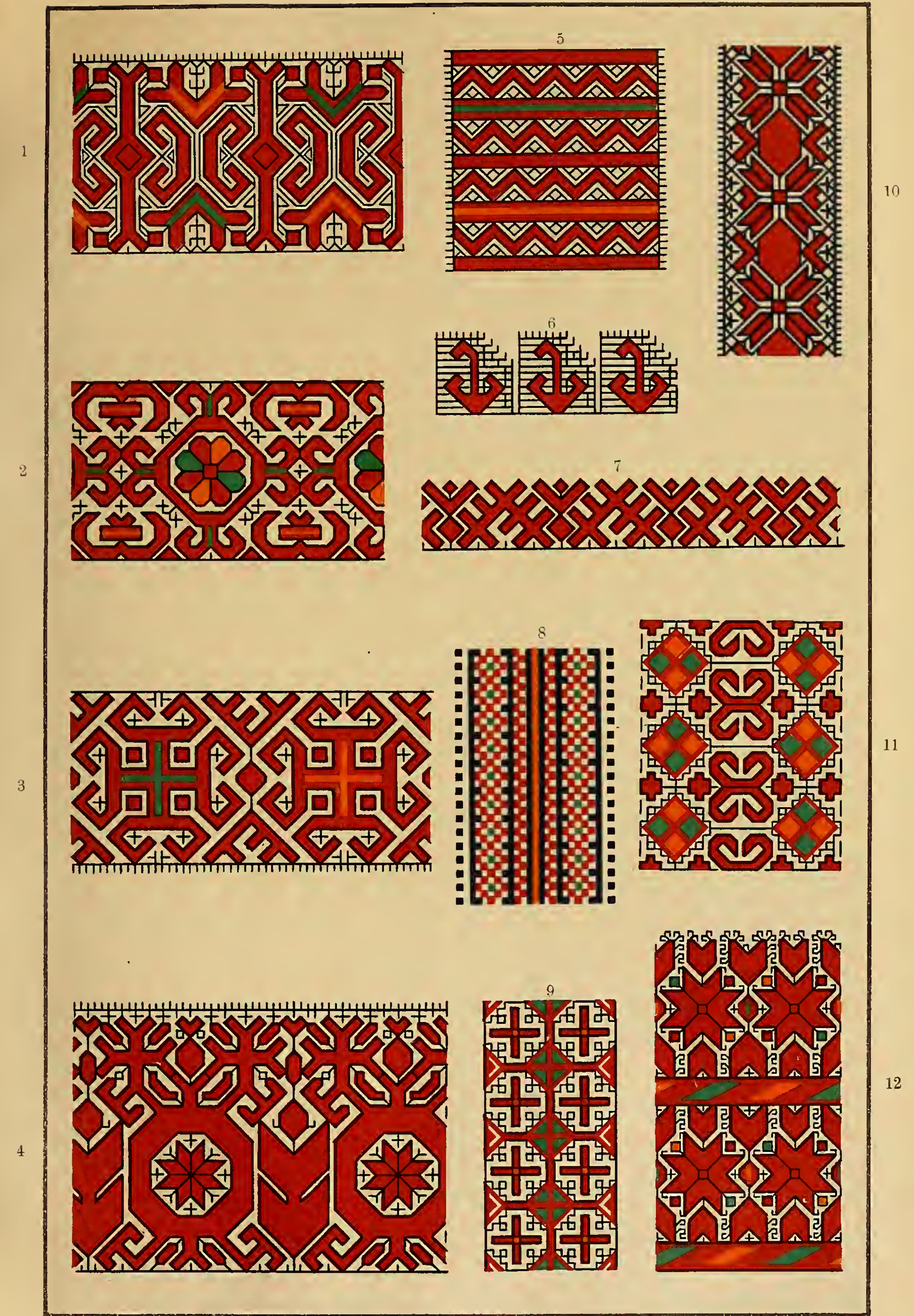

Kuoseja:

1, 3 ja 7 Pietarin taideakatemian kokoelmista.
2, 8—9 ja 11 Kazanin yliopiston museosta.
4—6 ja 10 Kazanin kaupungin museosta.
12 Pietarin tiedeakatemian museosta.

Muster:

1, 3 und 7 aus der Sammlung der Kunstakademie zu S:t Petersburg. 2. 8 –9 und 11 aus dem Museum der Universität zu Kazan. 4 – 6 und 10 aus dem Stadtmuseum zu Kazan 12 aus dem Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg.

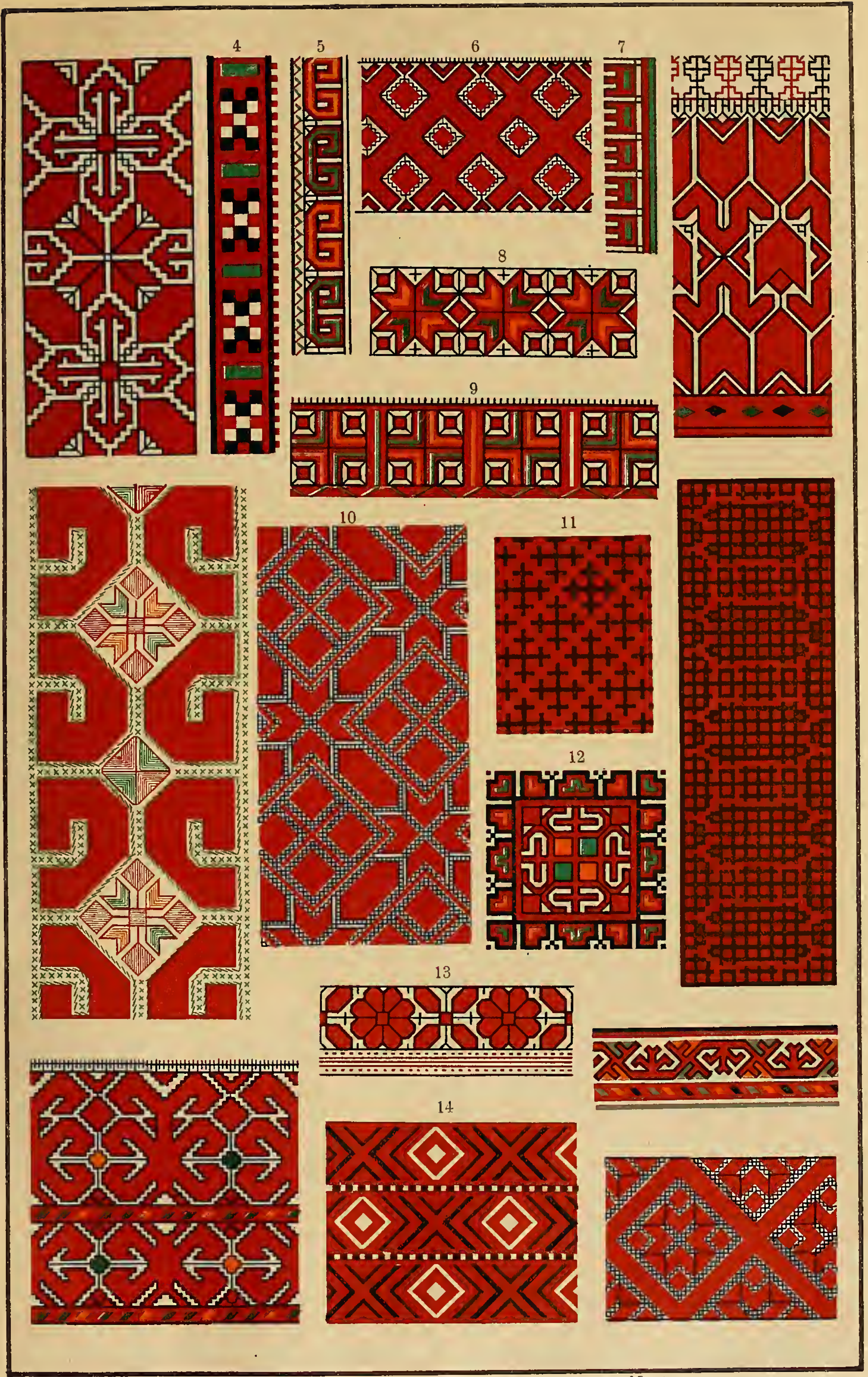

Kuoseja:

1 ja 13 Pietarin taideakatemian kokoelmista.
2, 4, 10 ja 14—17 Rumjantsevin museosta Moskovassa.
3, 5 ja 8—9 Kazanin kaupungin museosta
6—7 ja 12 Kazanin yliopiston museosta.
11 ja 18 Pietarin tiedeakatemian museosta.

Muster:

1 und 13 aus dem Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg. 2, 4, 10 und 14—17 aus dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau. 3, 5 und 8—9 aus dem Stadtmuseum zu Kazan. 6—7 und 12 aus dem Museum der Universität zu Kazan 11 und 18 aus dem Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg.

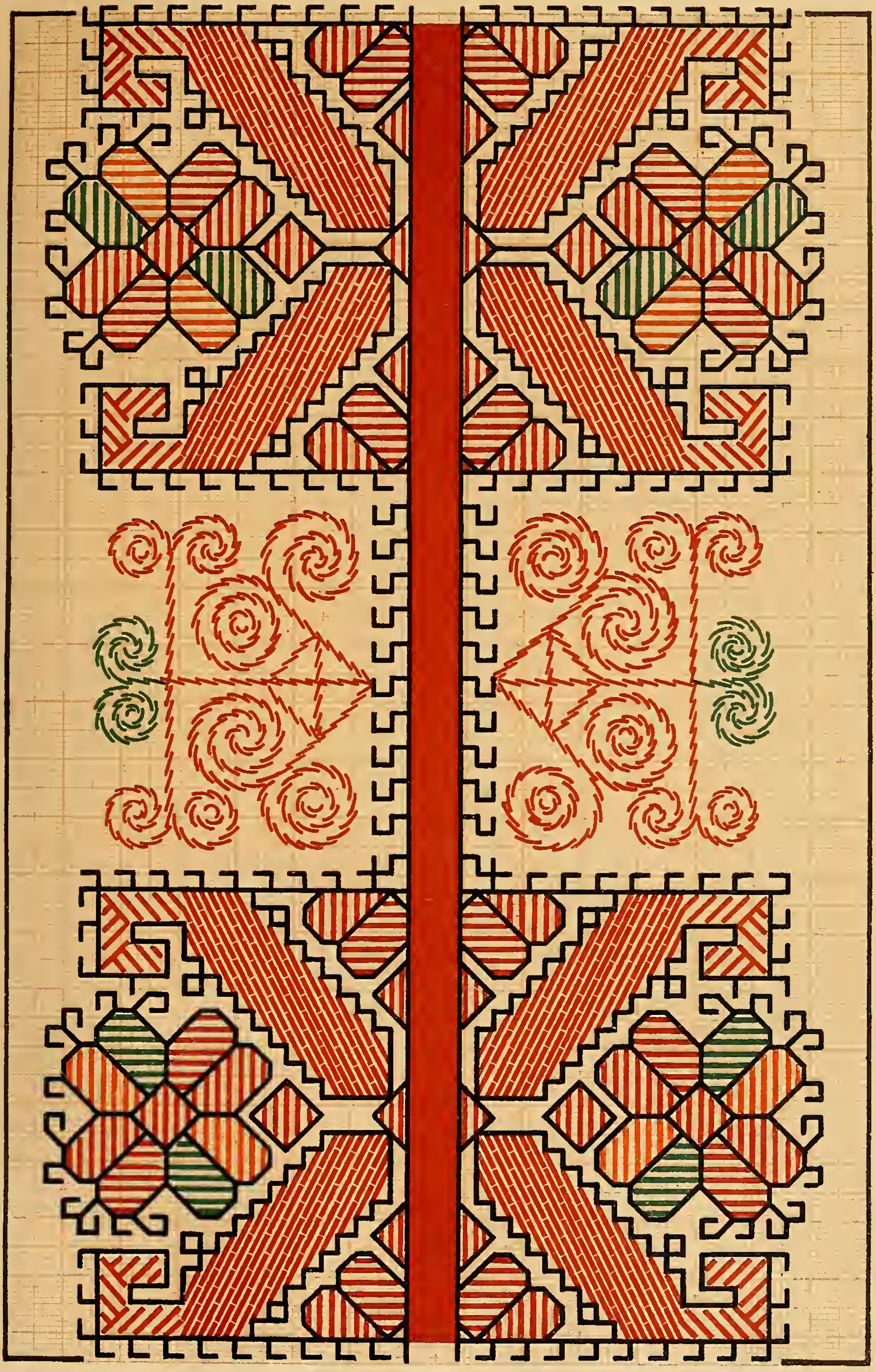

Kuosi Pietarin tiedeakatemian museosta.

Muster aus dem Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg.

1

2

Kuoseja:

1 Kazanin yliopiston museosta.
2 Rumjantsevin museosta Moskovassa.

Muster:

1 aus dem Museum der Universität zu Kazan.
2 aus dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau.

1

2

3

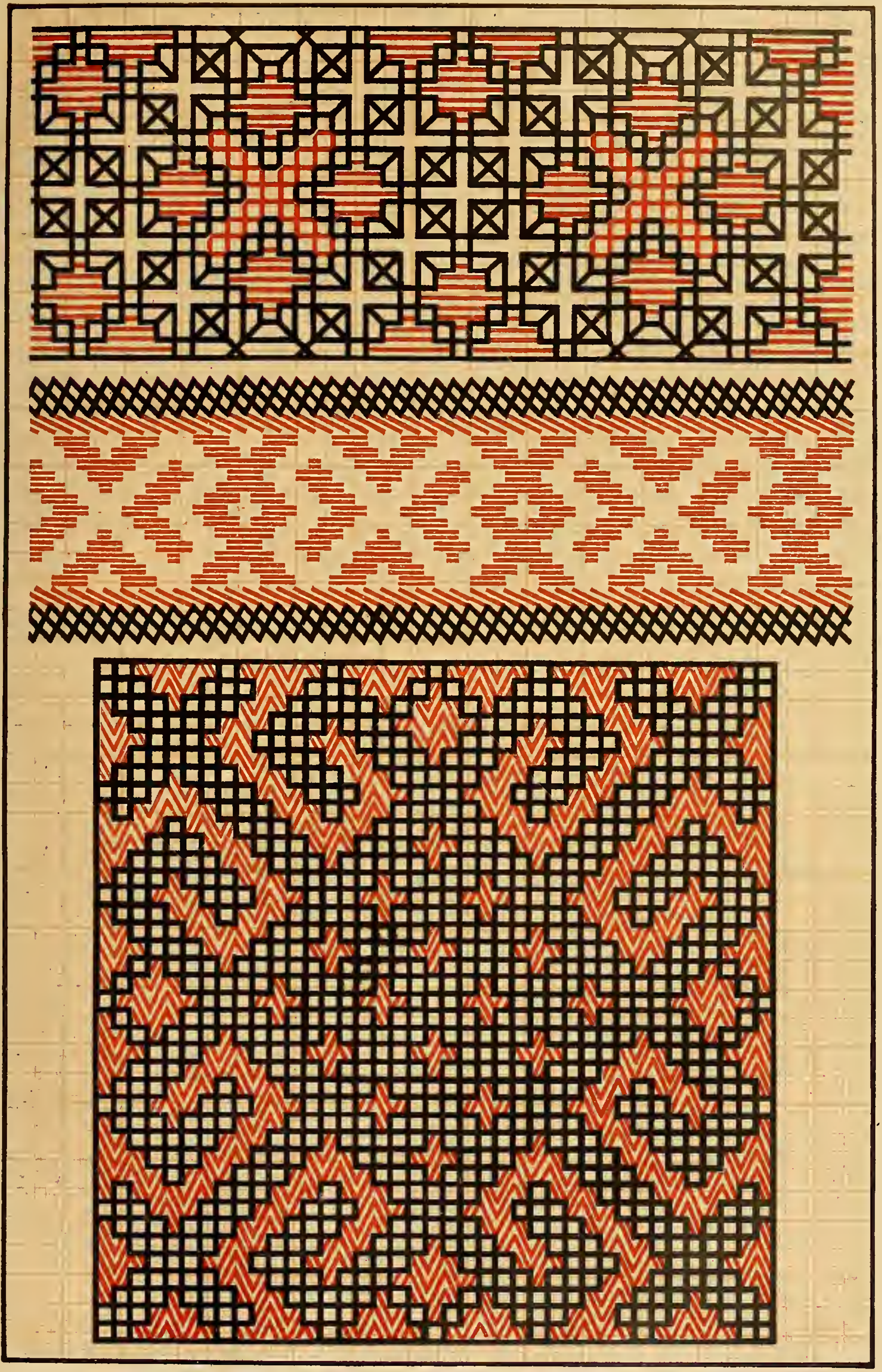

Kuoseja:
1 ja 3 Rumjantsevin museosta Moskovassa.
2 Kazanin yliopiston museosta.

Muster:
1 und 3 aus dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau
2 aus dem Museum der Universität zu Kazan.

3

1 4 5 2 6

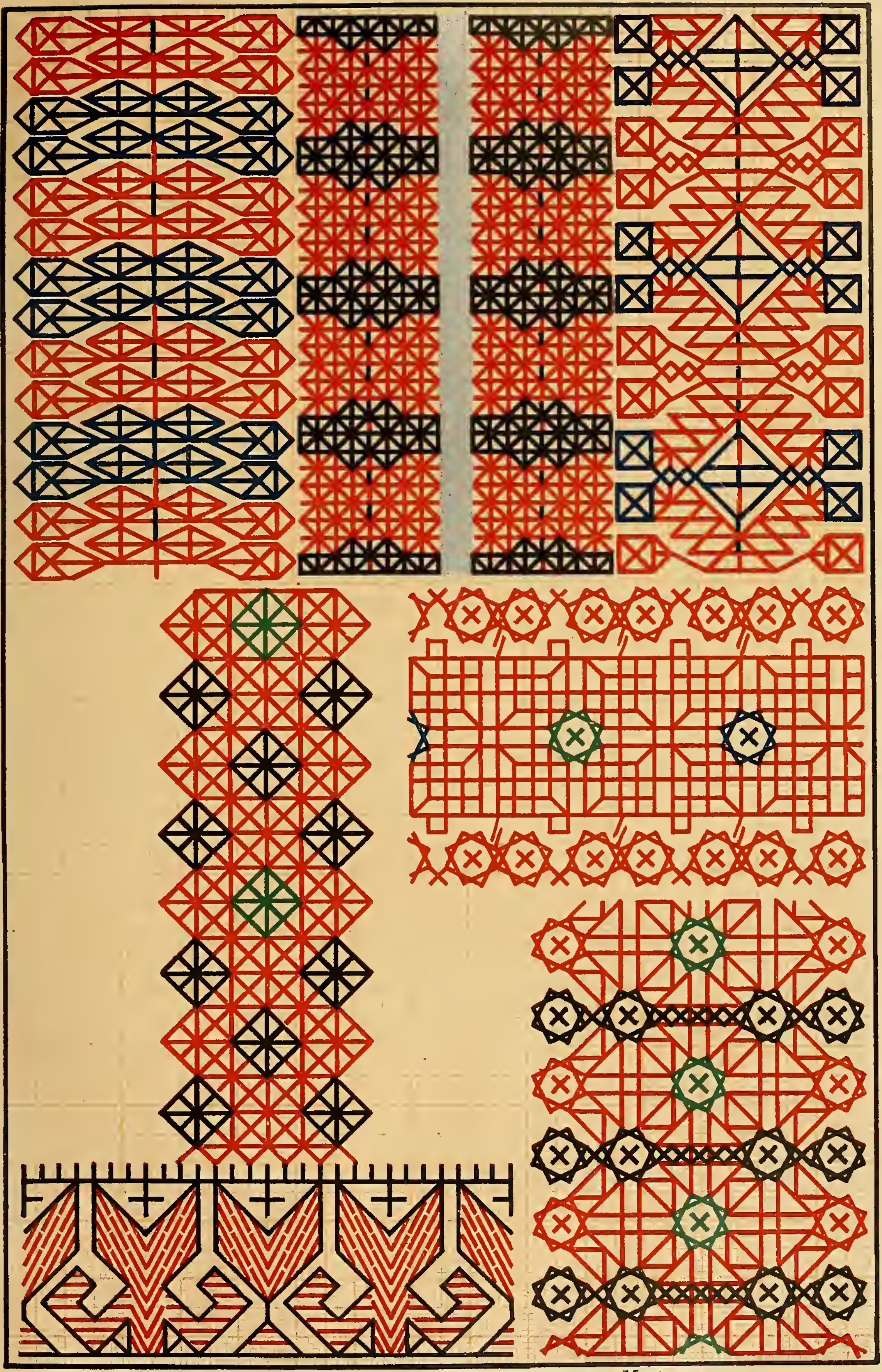

Kuoseja:

1 ja 4 Kazanin kaupungin museosta.
2, 5 ja 6 „ yliopiston „
3 Rumjantsevin museosta Moskovassa

Muster:

1 und 4 aus dem Stadtmuseum zu Kazan.
2, 5 und 6 aus dem Museum der Universität zu Kazan.
3 aus dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau.

1
2
3
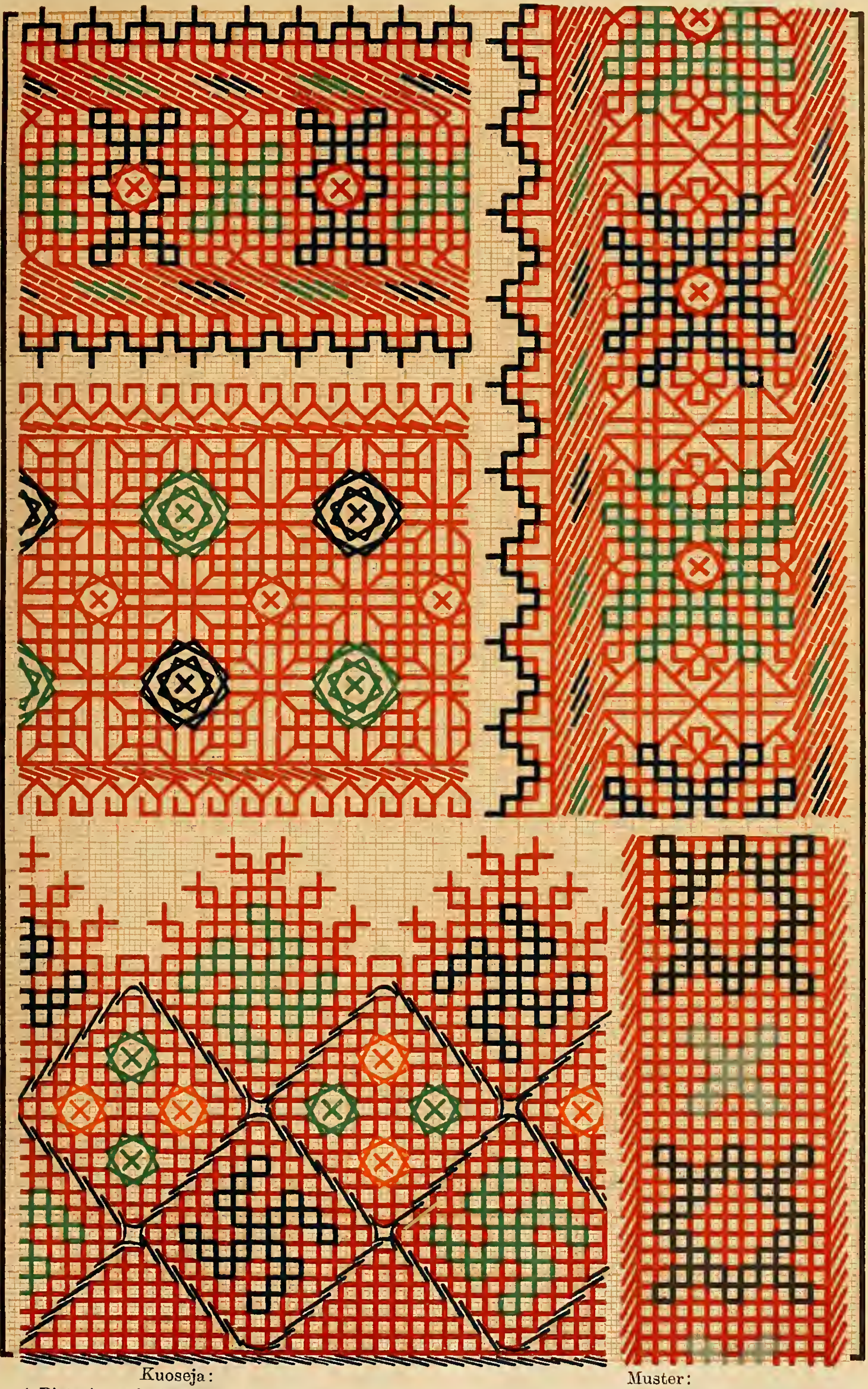
4
5

Kuoseja:

1—4 Pietarin taideakatemian kokoelmista.
5 Rumjantsevin museosta Moskovassa.

Muster:

1—4 aus der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.
5 aus dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau.

1 2 3 4 5 6

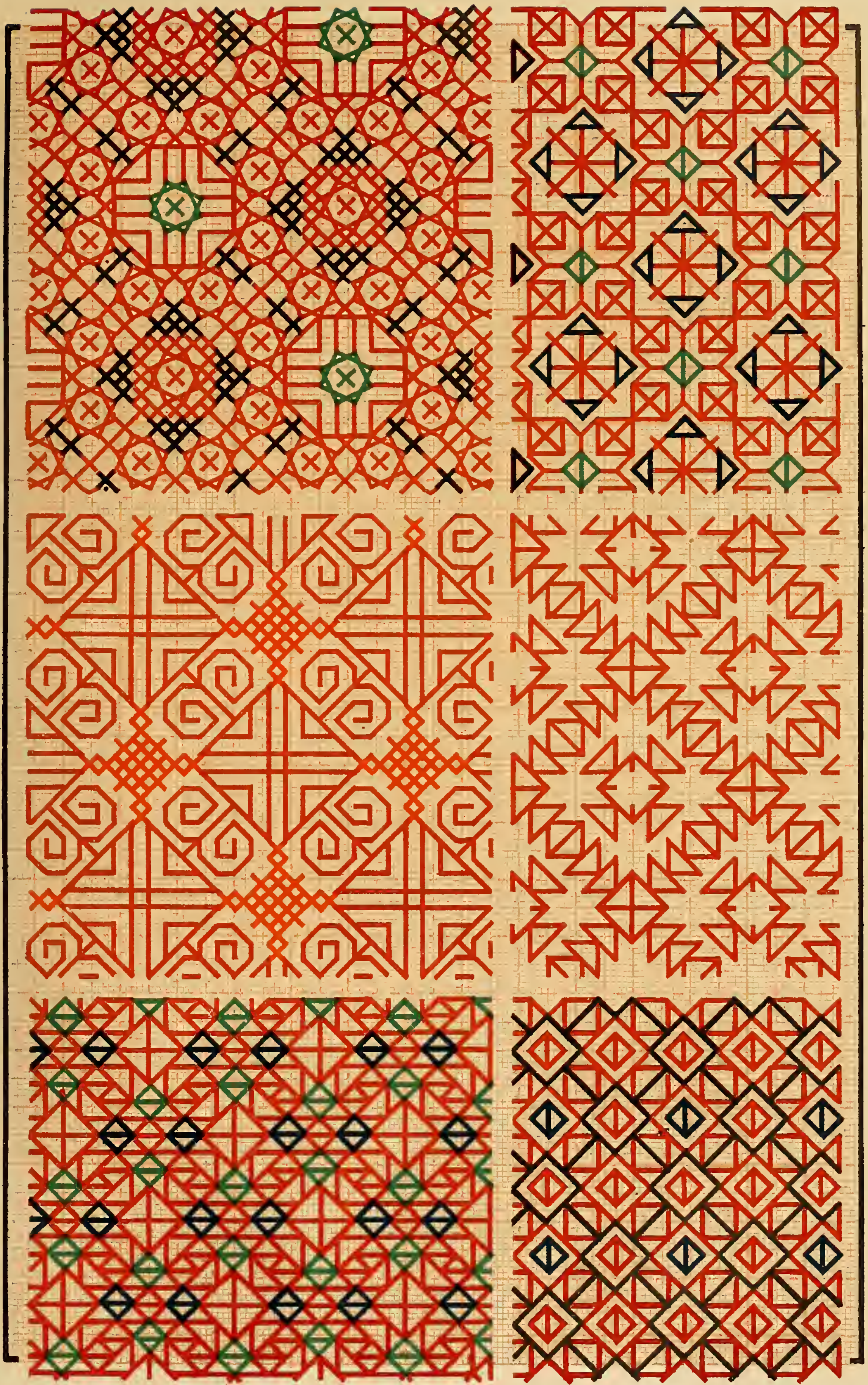

Kuoseja:
1, 2, 4 ja 5 Pietarin taideakatemian kokoelmista.
3 ja 6 Rumjantsevin museosta Moskovassa.

Muster:
1, 2, 4 und 5 aus der Sammlung der Kunstakademie zu S:t Petersburg.
3 und 6 aus dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau.

1 3

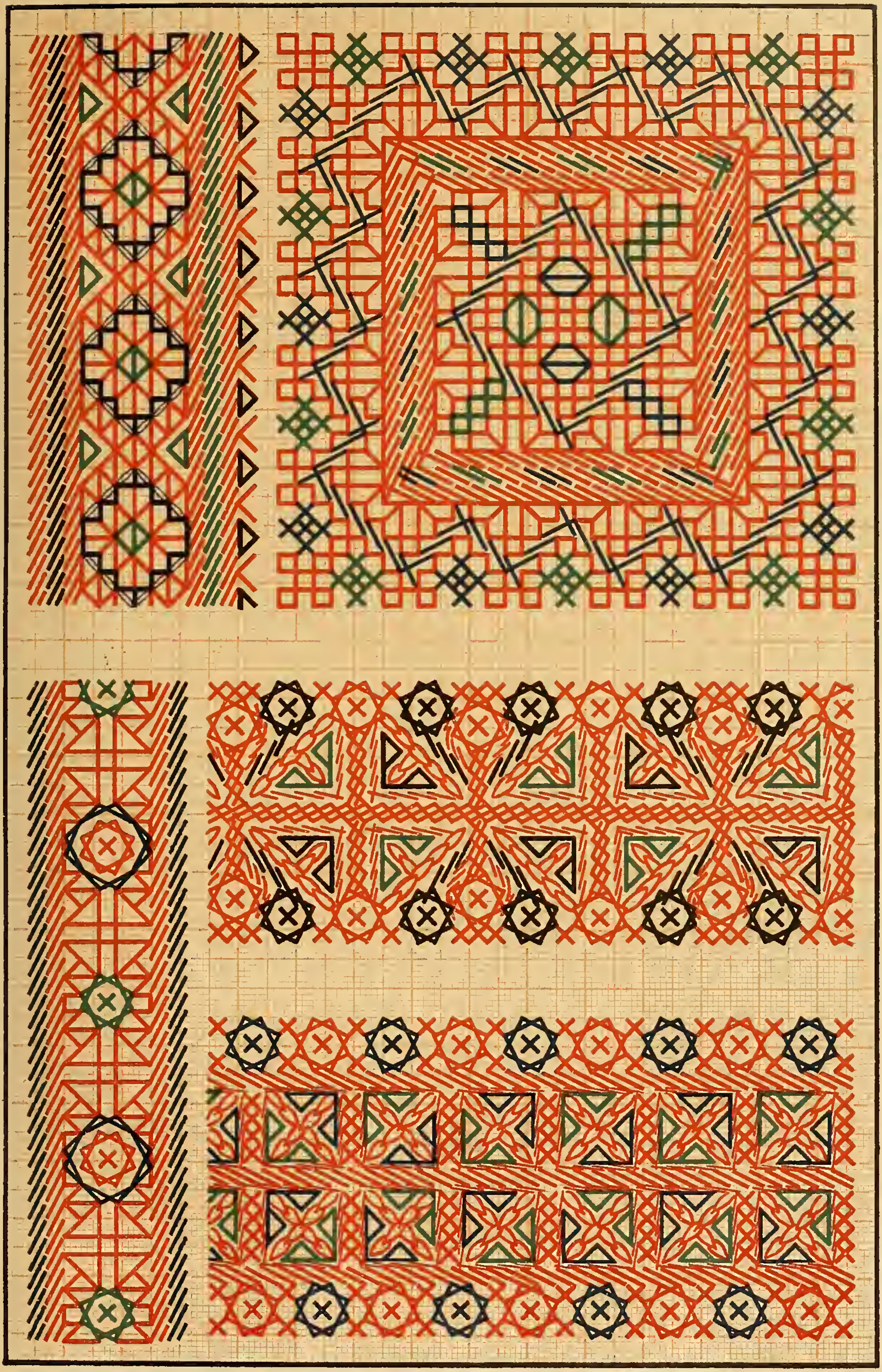

2 4 5

Kuoseja:
1 ja 3 Rumjantsevin museosta Moskovassa.
2, 4 ja 5 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

Muster:
1 und 3 aus dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau.
2, 4 und 5 aus der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

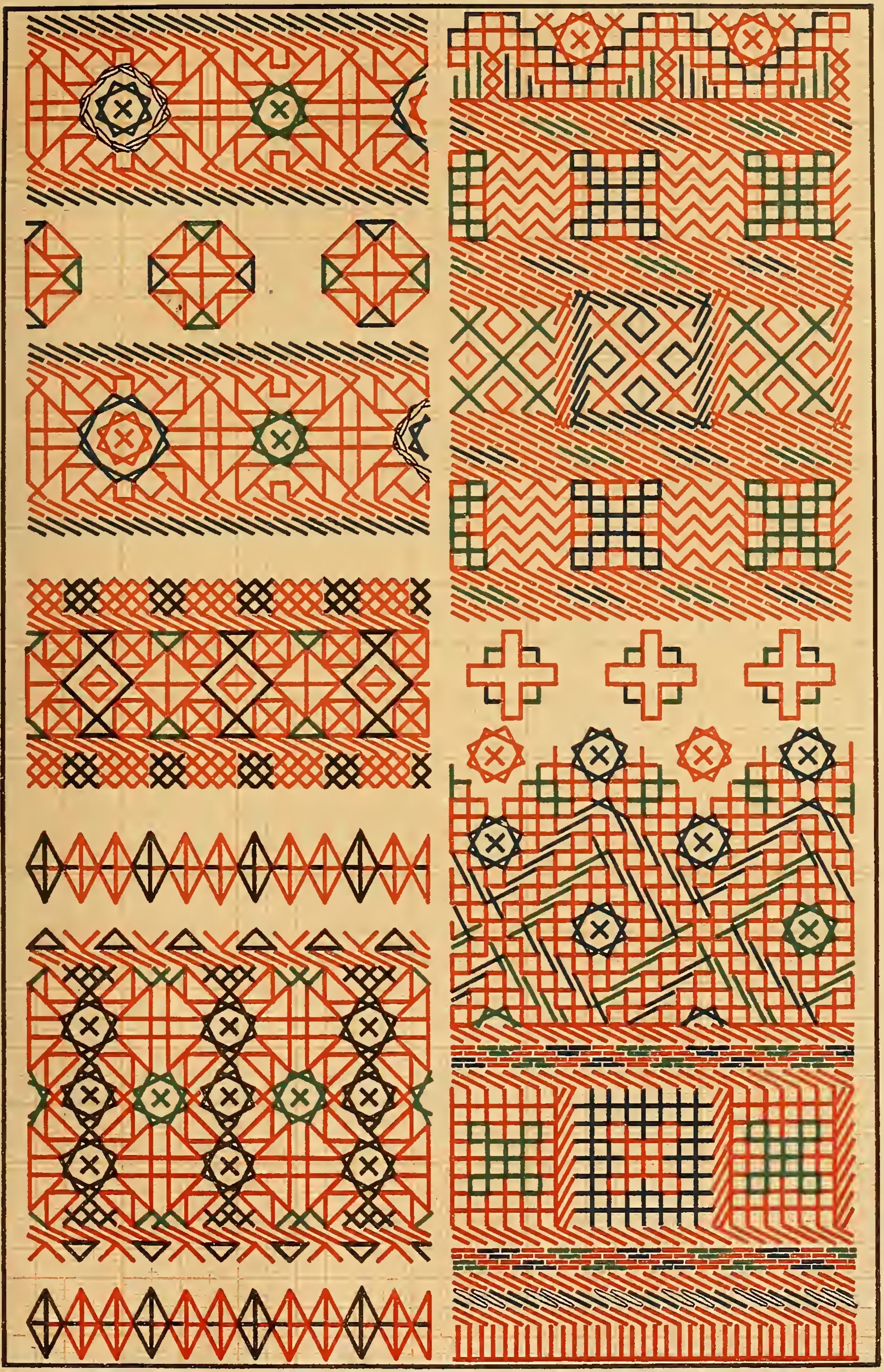

1 2 3

4 5 6

Kuoseja:

1, 5 ja 6 Rumjantsevin museosta Moskovassa.
2 Kazanin yliopiston museosta.
3 ja 4 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

Muster:

1, 5 und 6 aus dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau.
2 aus dem Museum der Universität zu Kazan.
3 und 4 aus der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

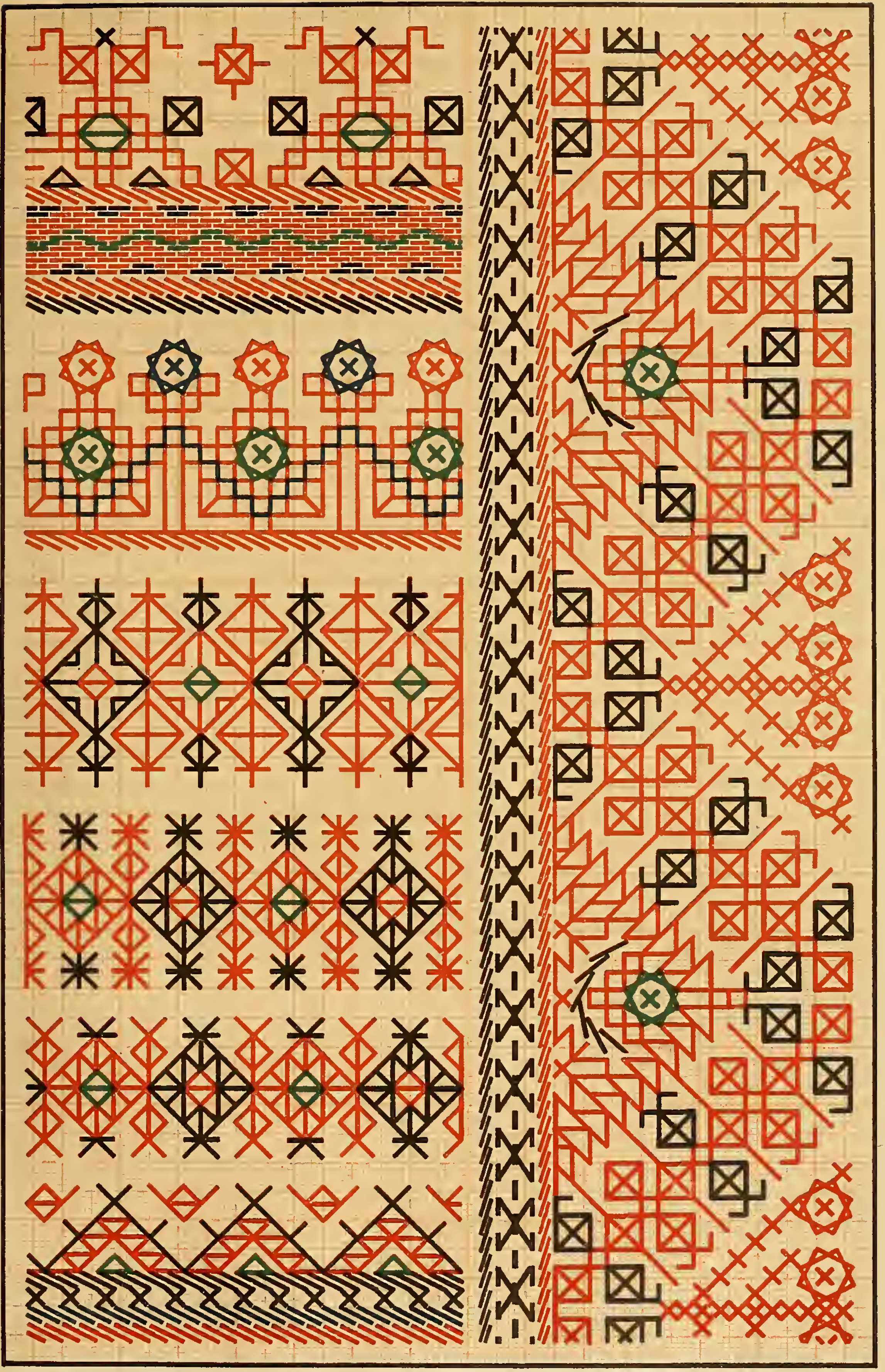

1 2 3 4 5 6 7

Kuoseja:

1, 3—5 ja 7 Kazanin yliopiston museosta.
2 Pietarin taideakatemian kokoelmista.
6 Rumjantsevin museosta Moskovassa.

Muster:

1, 3—5 und 7 aus dem Museum der Universität zu Kazan.
2 aus der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.
6 aus dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau.

1 2 3 4 5 6

Kuoscja:

1 ja 5 Kazanin yliopiston museosta.
2, 3 ja 6 Rumjantsevin museosta Moskovassa.
4 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

Muster:

1 und 5 aus dem Museum der Universität zu Kazan.
2, 3 und 6 aus dem Rumjantsev'schen Museum zu Moskau.
4 aus der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

1
2
3

Kuoseja:

1 ja 3 Kazanin yliopiston museosta.
2 Rumjantsevin museosta Moskovassa.

Muster:

1 und 3 aus dem Museum der Universität zu Kazan.
2 aus dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau.

1

2

3

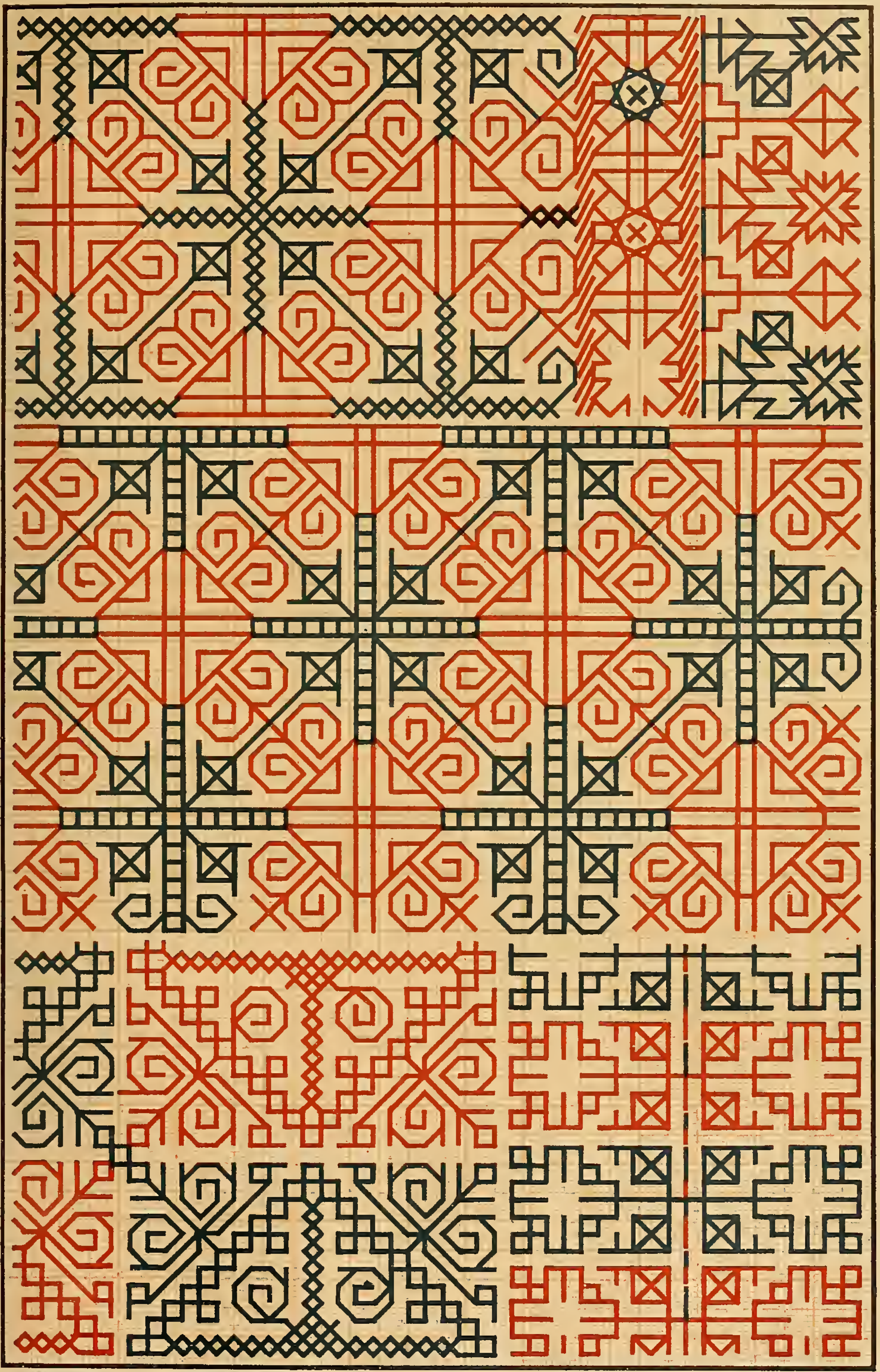

Kuoseja:
1 Kazanin yliopiston museosta.
2 ja 3 „ kaupungin museosta.

Muster:
1 aus dem Museum der Universität zu Kazan.
2 und 3 aus dem Stadtmuseum zu Kazan.

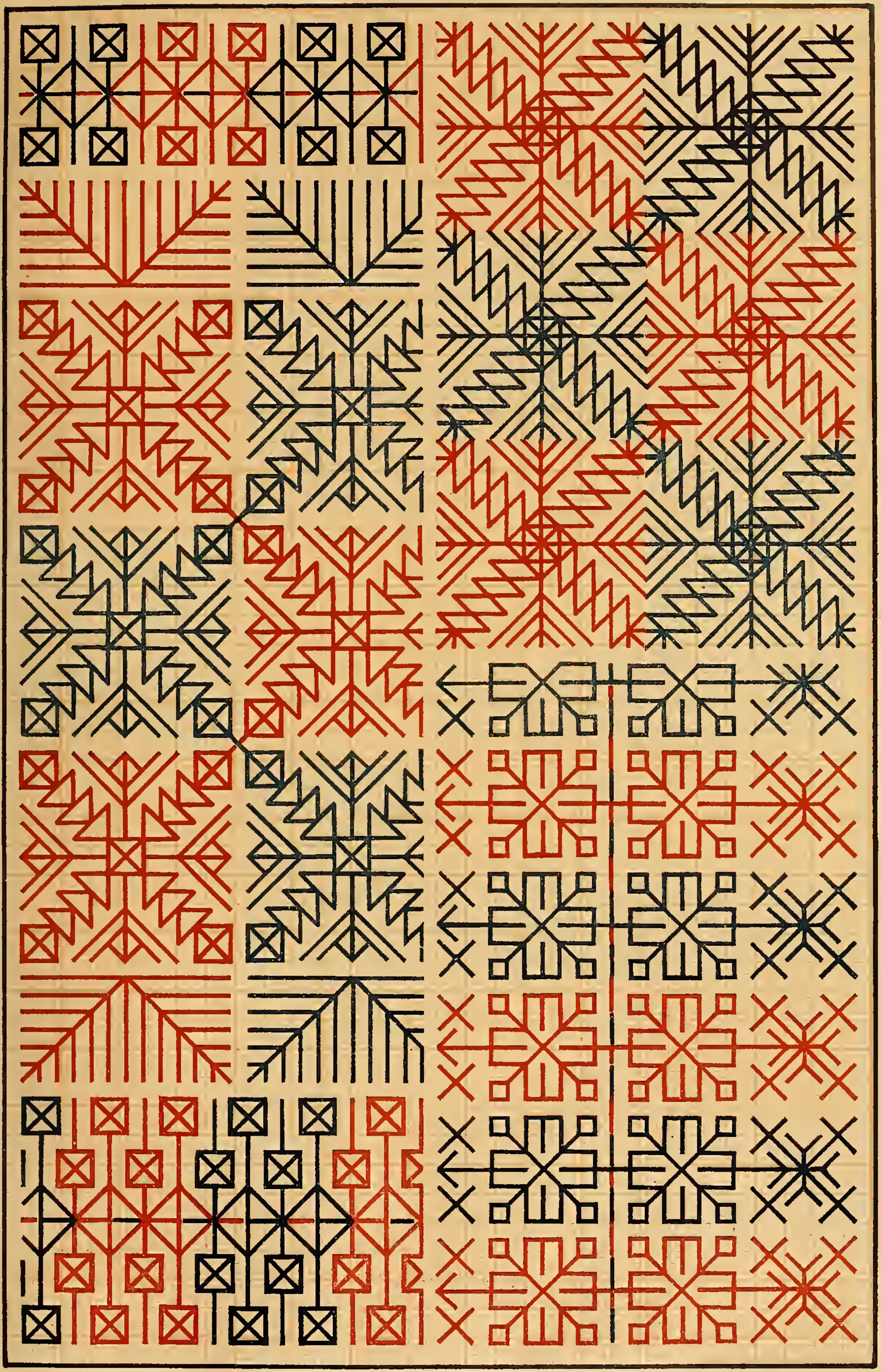

1

2

3

Kuoseja

1 Pietarin tiedeakatemian museosta.
2 ja 3 Kazanin kaupungin „

Muster:

1 aus dem Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg.
2 und 3 aus dem Stadtmuseum zu Kazan.

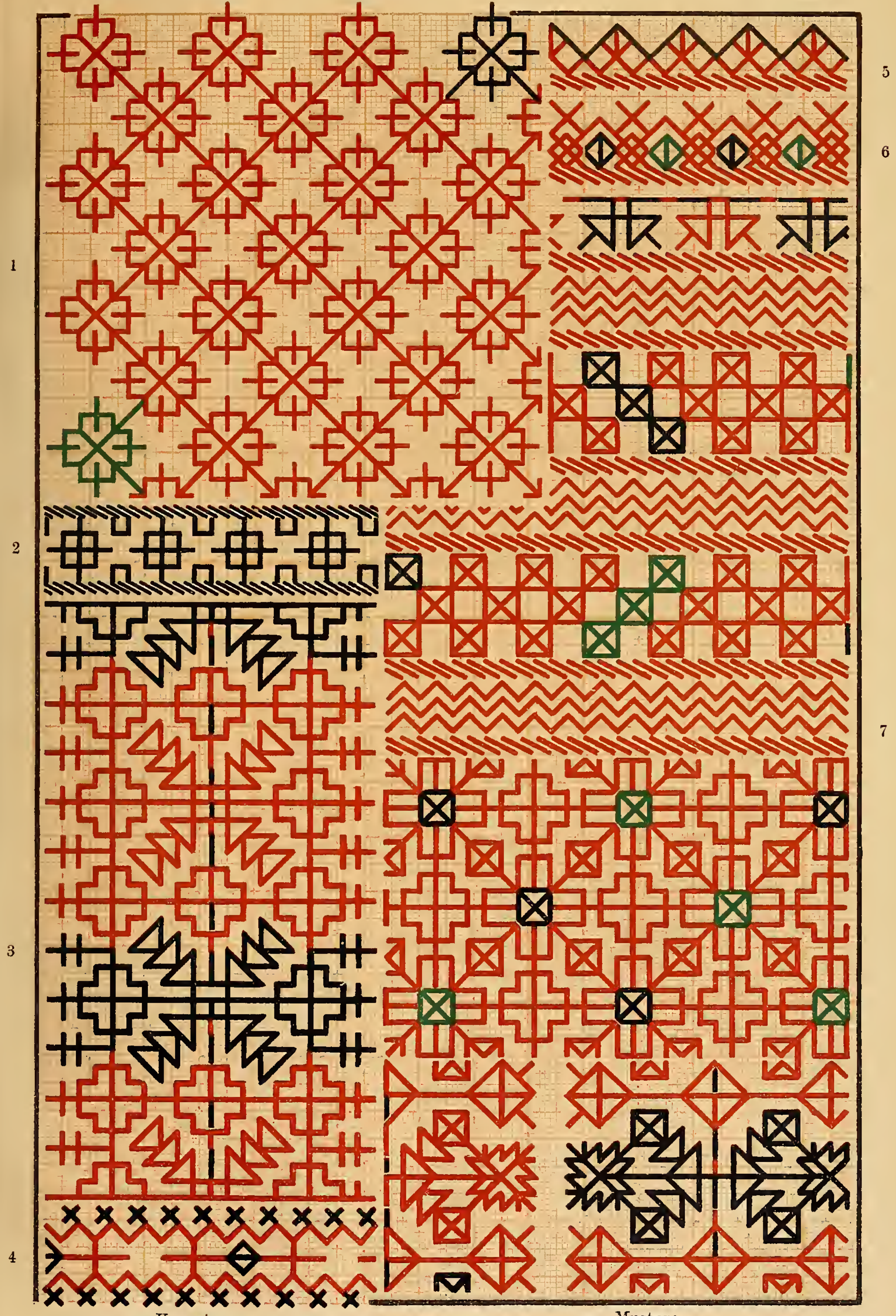

Kuoseja:

1 Pietarin tiedeakatemian museosta.
2, 3, 5—7 Kazanin yliopiston „
4 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

Muster:

1 aus dem Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg
2, 3, 5—7 aus dem Museum der Universität zu Kazan.
4 aus der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

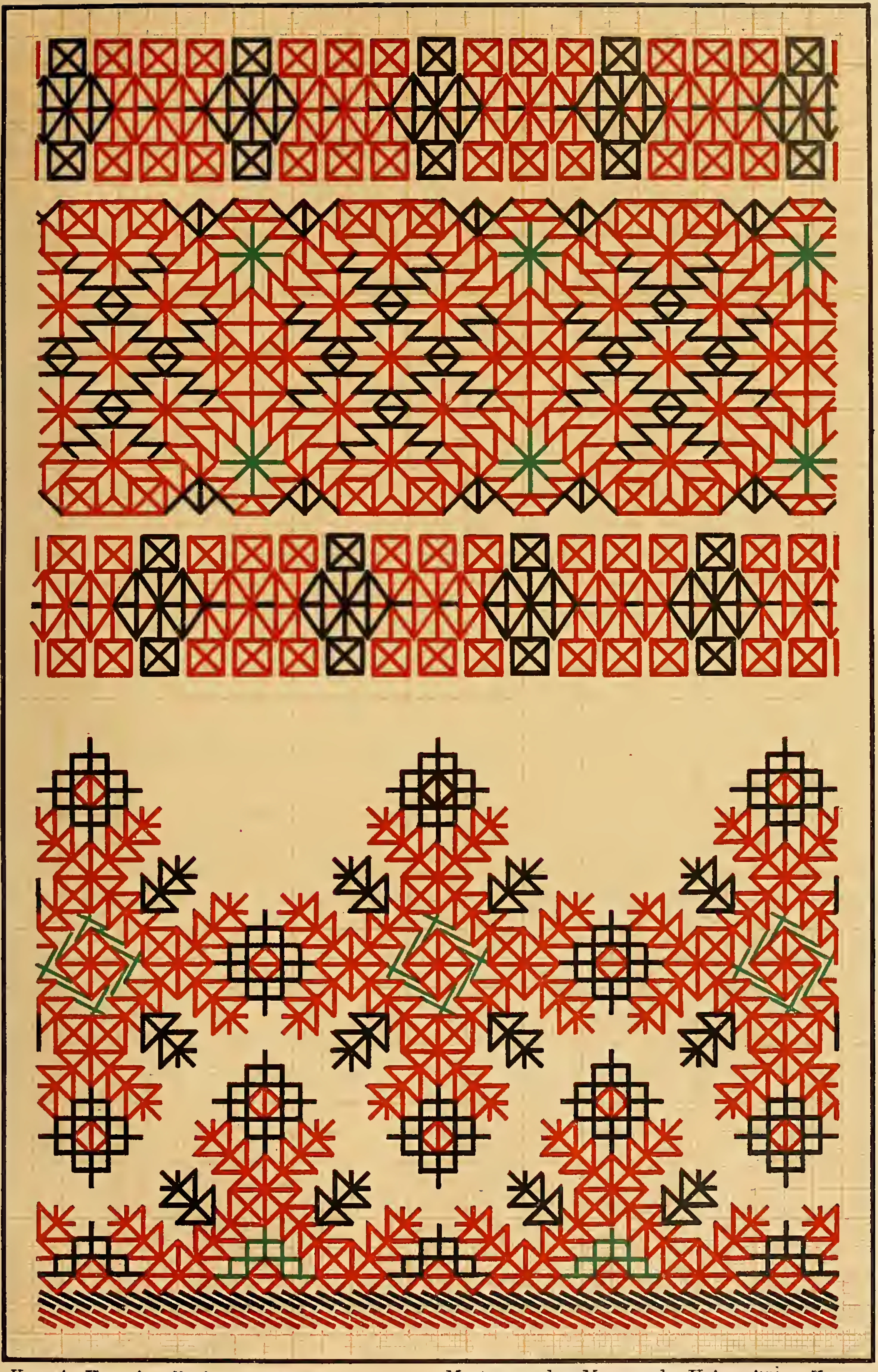

1

2

Kuoseja Kazanin yliopiston museosta.

Muster aus dem Museum der Universität zu Kazan.

Kuoseja:

1 Kazanin kaupungin museosta.
2 Pietarin taideakatemian kokoelmista.
3 Kazanin yliopiston museosta.

Muster:

1 aus dem Stadtmuseum zu Kazan.
2 aus der Sammlung der Kunstakademie zu St Petersburg.
3 aus dem Museum der Universität zu Kazan.

1

2

3

4

5

Kuoseja:

1 ja 2 Kazanin yliopiston museosta.
3 Pietarin tiedeakatemian "
4 ja 5 Rumjantsevin museosta Moskovassa.

Muster:

1 und 2 aus dem Museum der Universität zu Kazan.
3 aus dem Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg.
4 und 5 aus dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau.

Kuoseja:
1 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

Muster:
1 aus der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

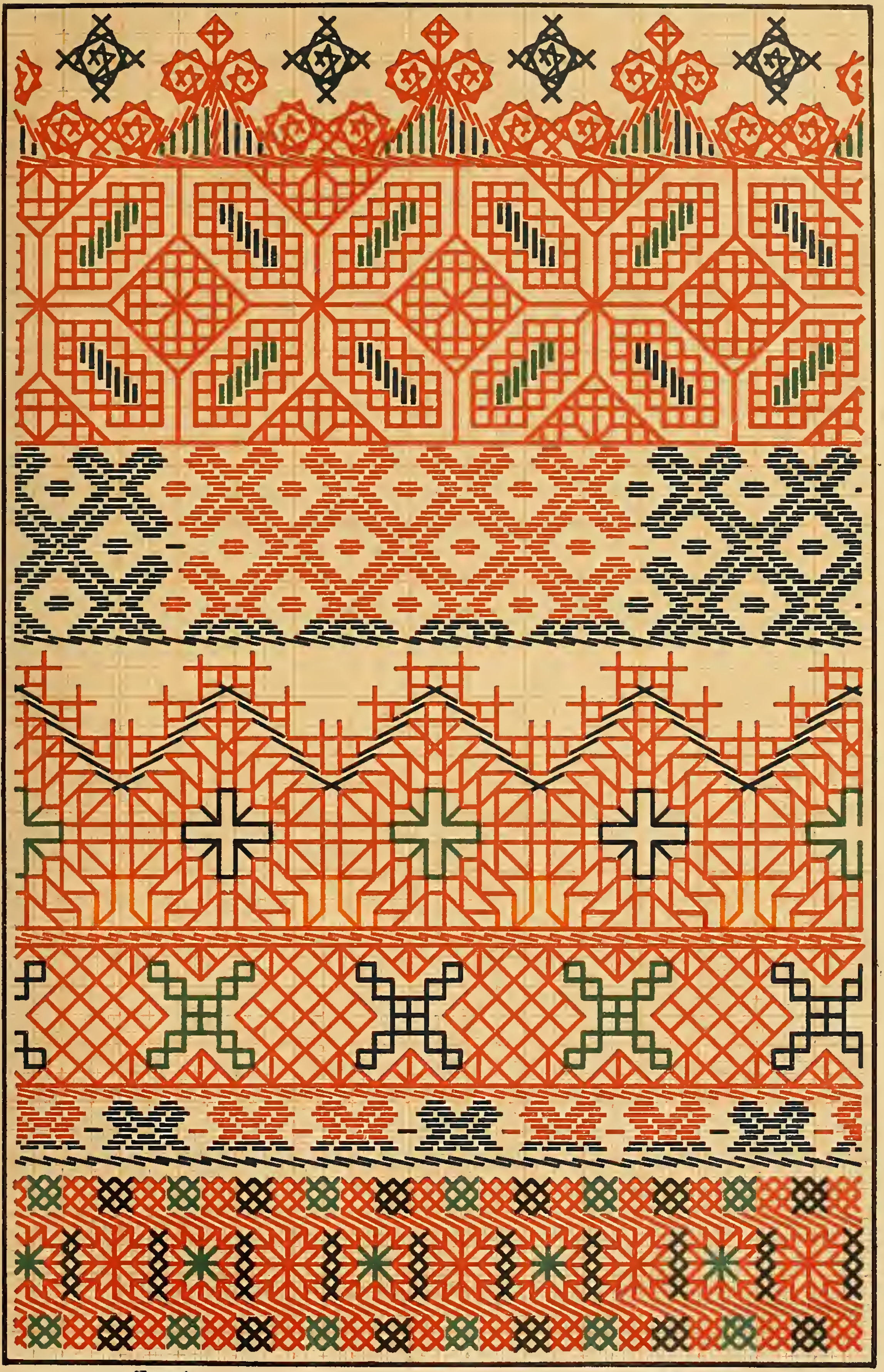

1

2

3

Kuoseja:

1 Pietarin taideakatemian kokoelmista.
2 Pietarin tiedeakatemian museosta.
3 Kazanin yliopiston museosta.

Muster:

1 aus der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.
2 aus dem Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg.
3 aus dem Museum der Universität zu Kazan.

1

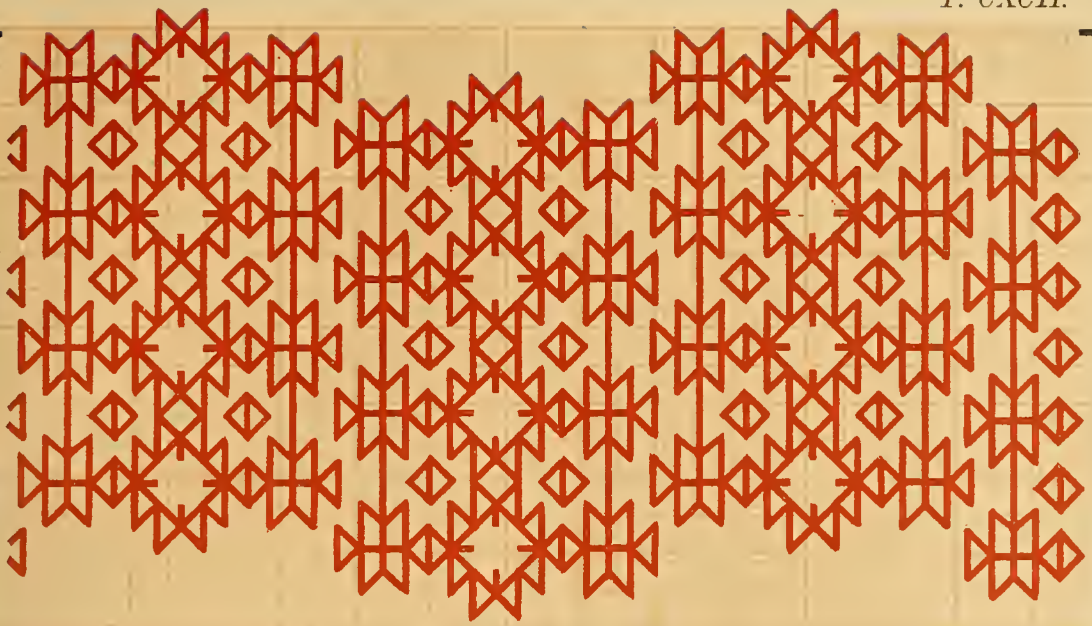

2

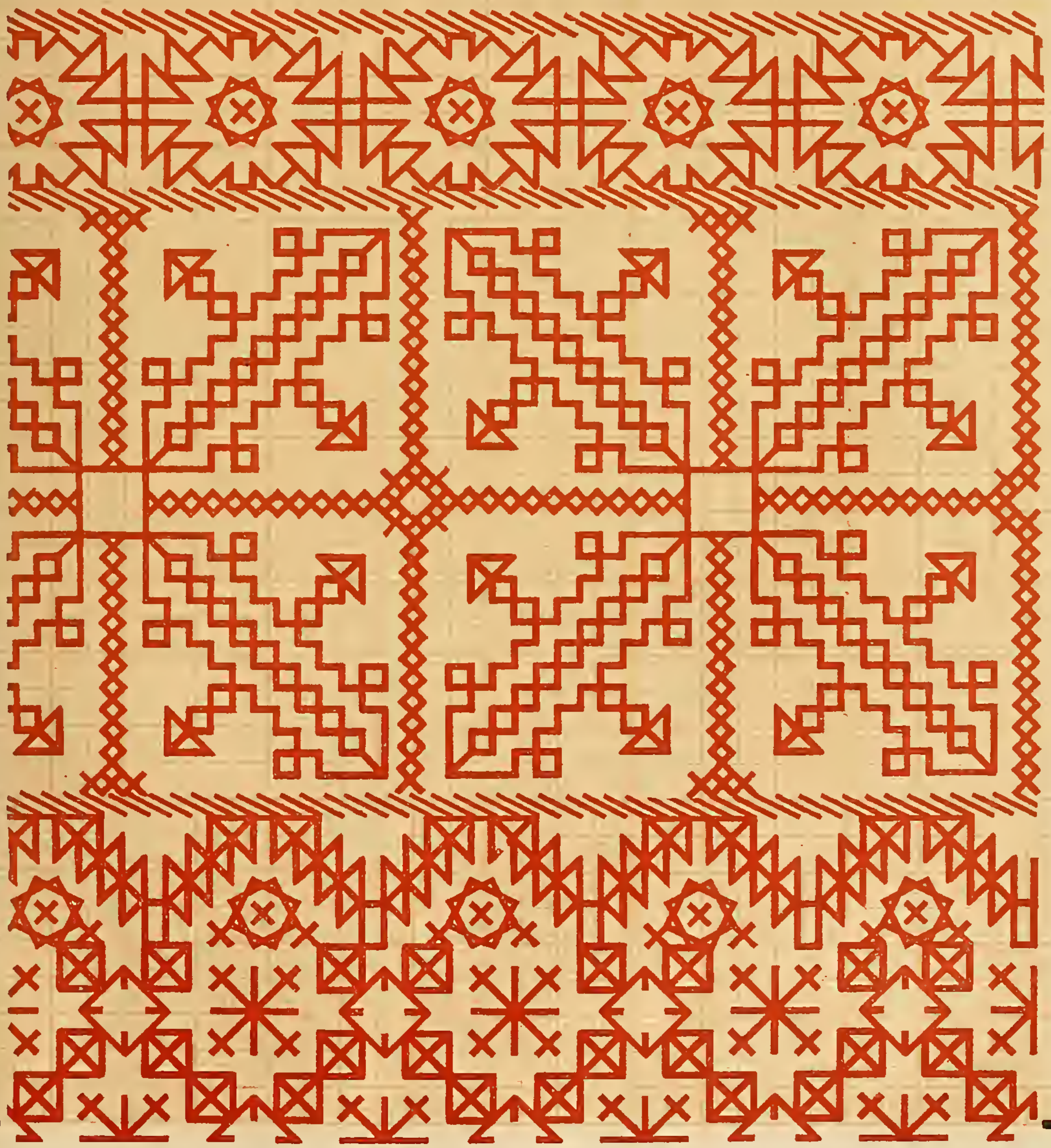

Kuoseja Pietarin taideakatemian kokoelmista.

Muster aus der Sammlung der Kunstakademie zu St Petersburg.

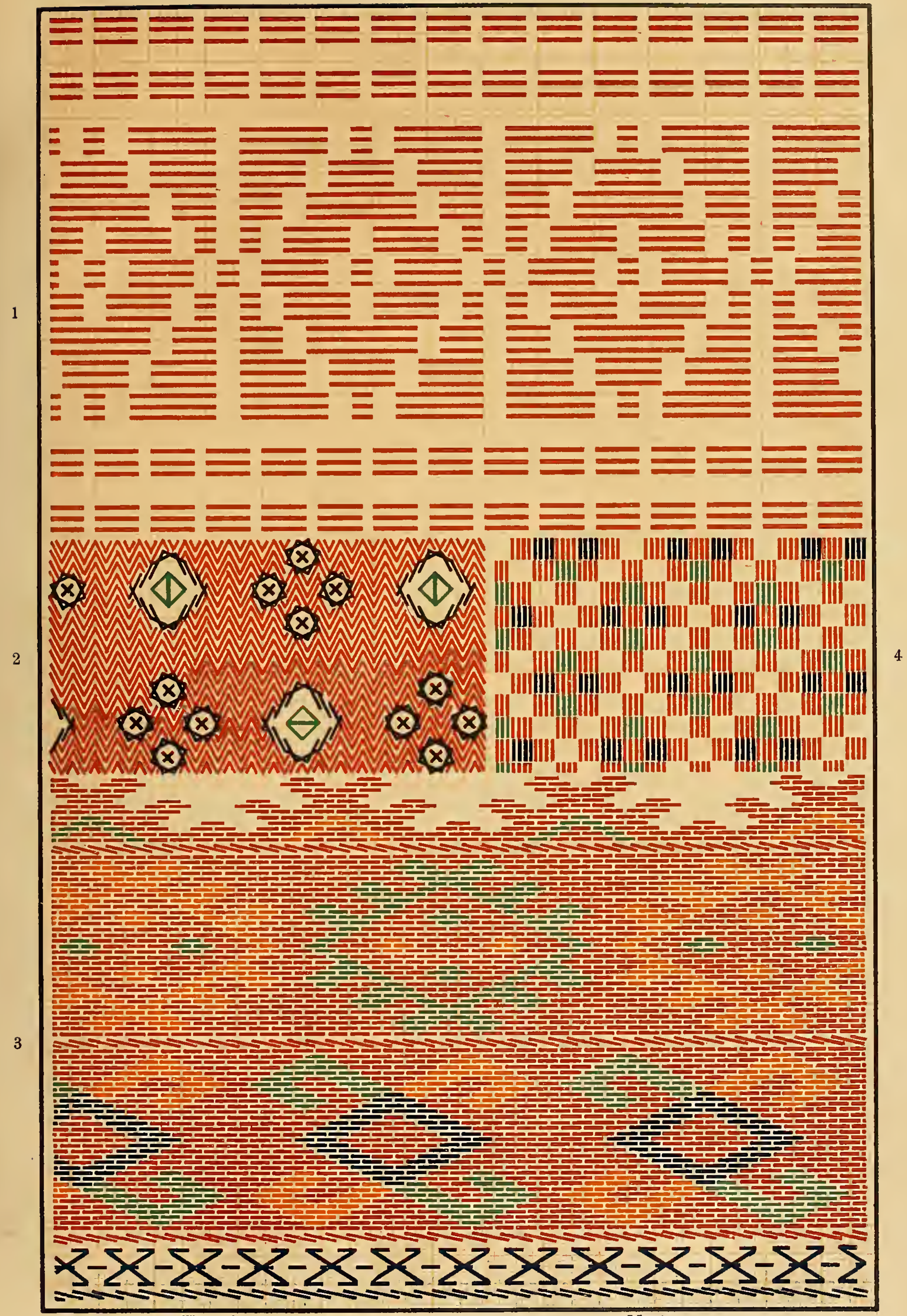

Kuoseja:

1 Rumjantsevin museosta Moskovassa
2 Kazanin yliopiston museosta
3 „ kaupungin „
4 Pietarin taideakatemian kokoelmista.

Muster:

1 aus dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau.
2 aus dem Museum der Universität zu Kazan.
3 aus dem Stadtmuseum zu Kasan.
4 aus der Sammlung der Kunstakademie zu St. Petersburg.

Kuoseja Rumjantsevin museosta Moskovassa.

Muster aus dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau.

Kuoseja Rumjantsevin museosta Moskovassa. Muster aus dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau.

1

2

3

Kuoseja:
1 ja 3 Pietarin tiedeakatemian museosta.
2 Rumjantsevin museosta Moskovassa.

Muster:
1 und 3 aus dem Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg.
2 aus dem Rumjantsevschen Museum zu Moskau.

Kuosi Kazanin yliopiston museosta

Muster aus dem Museum der Universität zu Kazan.

1 2 3 4 5

Kuoseja:
1, 3 ja 4 Pietarin tiedeakatemian museosta.
2 ja 5 Kazanin yliopiston museosta.

Muster:
1, 3 und 4 aus dem Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg.
2 und 5 aus dem Museum der Universität zu Kazan.

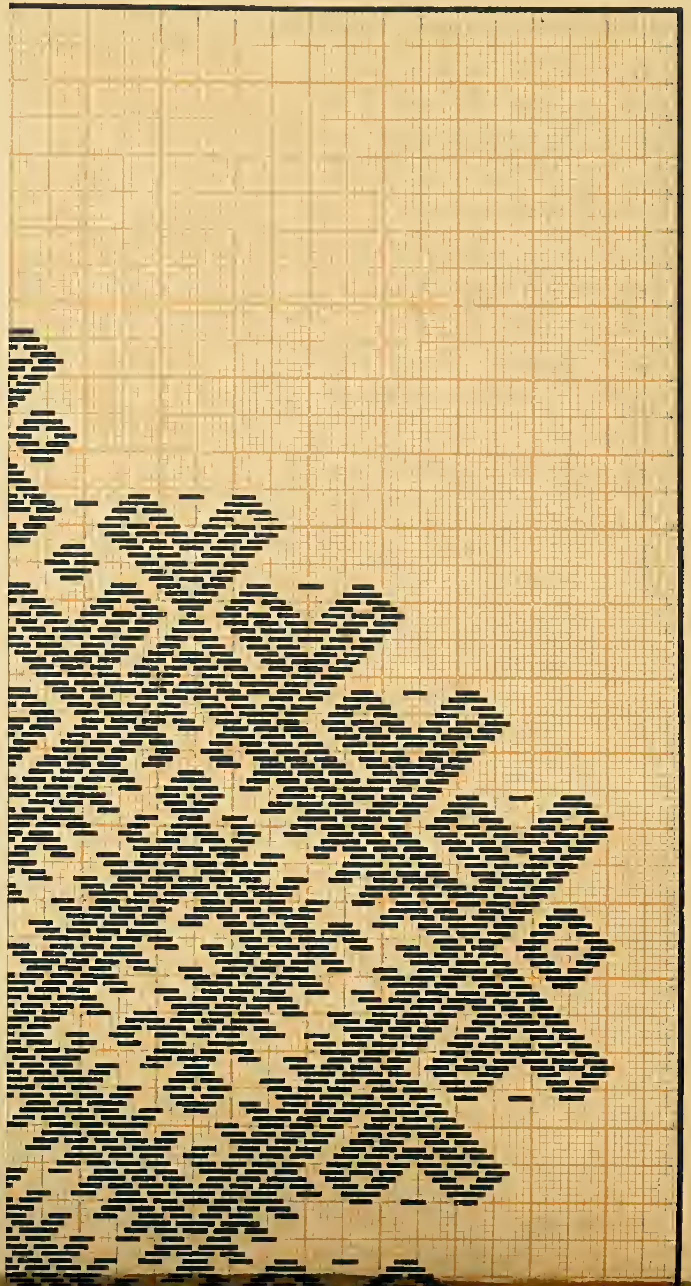

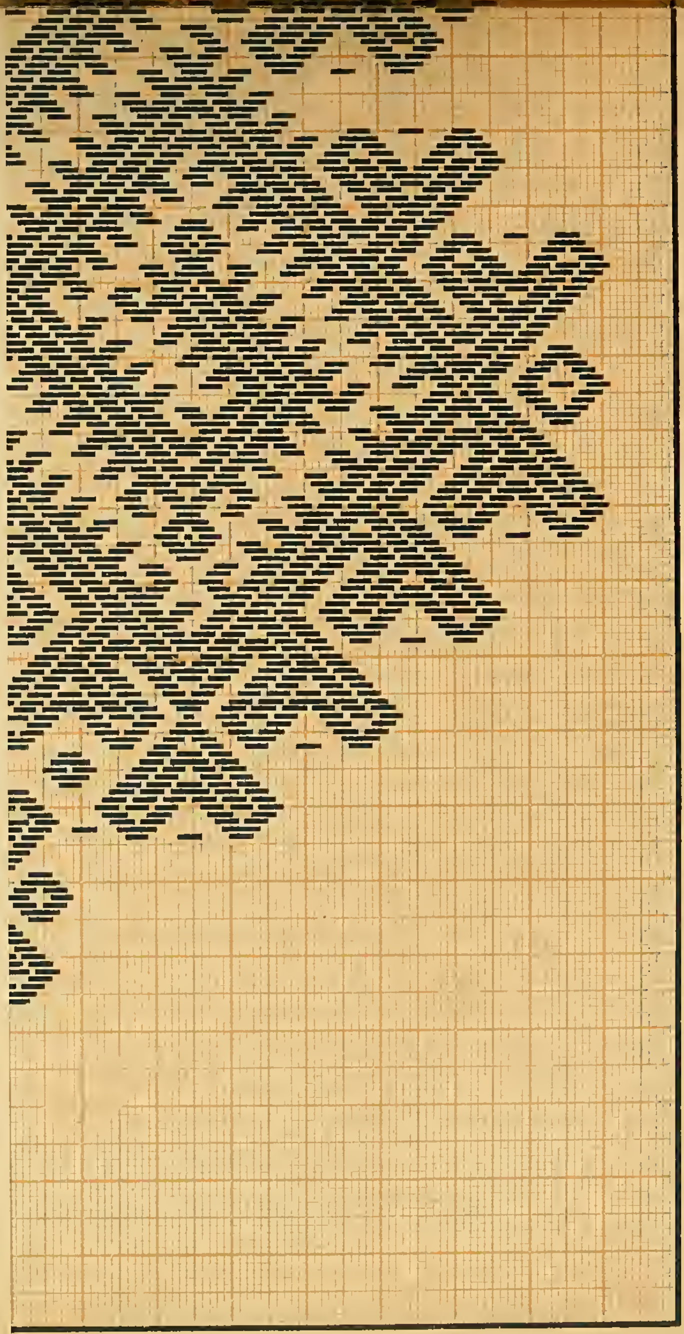

enschaften zu St. Petersburg.

Kuosi Pietarin tiedeakatemian museosta.

Muster aus dem Museum der Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg.

2D/5

206/371 Ha

SMITHSONIAN INSTITUTION LIBRARIES
3 9088 00282462 1
chm qGT1051.M6H4X
Mordvalaisten pukuja kuoseja.